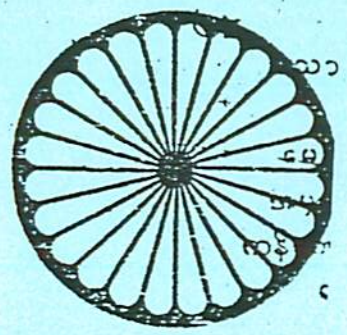

အရှင်သုနောလင်္ကာရ

၏

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ

အမှတ် (၃)

(၆) ဓမ္မပဒဂါထာ

သာသနာ-၂၅၃၉

ကောဇာ-၁၃၅၇

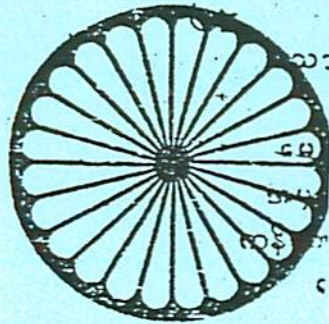
ခရစ်-၁၉၉၅

အရှင်သုနောလင်္ကာရ

၏

ဓမ္မပဒဝါထာနိဿယ

အမှတ် (၃)

သာသနာ-၂၅၃၉

ကောဇာ-၁၃၅၇

ခရစ်-၁၉၉၅

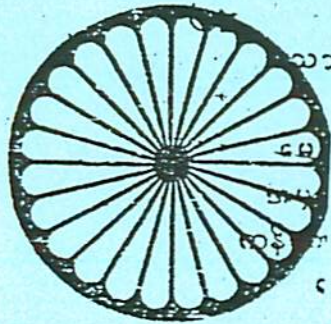
ဓမ္မပဒဝါထာနိဿယ (၃)

အရှင်သုနောလင်္ကာရ

၏

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ

အမှတ် (၃)

သာသနာ-၂၅၃၉

ကောဇာ-၁၃၅၇

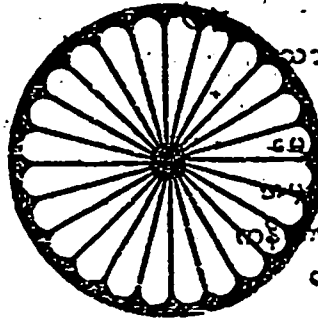
ခရစ်-၁၉၉၅

အရှင်သုနောလင်္ကာရ

၏

စမ္ပပဒဂါထာနိဿယ

အမှတ် (၃)

သာသနာ-၂၅၃၉

ကောဇာ-၁၃၅၇

ခရစ်-၁၉၉၅

အမှား အမှန် ပြင်ဆင်ချက်

စာမျက်နှာ	အမှား	အမှန်
၄	သုတ္တဒိ	သုတ္တဒိ
၇	ဝိတ္တုပါဒ်	ဝိတ္တုမြိုင်
၁၈	မဂယတိ	ဂမယတိ
၁၉	အတ္တနာ	အတ္တနာ
၂၅	ရွဉ့်နာမ်ပုဒ်	ရွဉ့်နာမ်ပုဒ်
၃၂	အလာဘာသေသိ	အလာဘာသိ
၄၁	ဟောတော်မူပါ၏လော	ဟောတော်မူပါလော။
၆၈	မာန်မာနကို	မာန်မာနကို
၈၉	အကာသေ	အာကာသေ
၉၇	အာဂမဂန္ဓိ	အာမဂန္ဓိ
၁၀၇	သိနေ	သိနေဟံ
၁၀၇	သိဟေနမတ္တင်နာ	သိနေဟမတ္တင်နာ
၁၀၉	ကောင်းမြတ်သော	ကောင်းမြတ်သော တစ်ခုလော
	ညဉ့်ရှိသူဟူ၍	ညဉ့်ရှိသူဟူ၍၊
၁၂၅	ဂန္ဓာ	ဂန္ဓာ
၁၅၀	ချမ်းသာကြောင်း	ချမ်းသာကြောင်း
၁၇၉	မလှည့်ရာ (မလှည့်သင့်)၊	မလှည့်လည်ရာ (မလှည့်လည်သင့်)၊
၂၀၂	လောကစ	လောကစ

ဓမ္မပဒဝါထာနိဿယ

ဓာတ်တ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

၀၉

၁။ ရှေ့စဉ်

၁။	ဝိသာခါယသဟာယိကာနံဝတ္ထု	၁
၂။	သိရိမာဝတ္ထု	၁
၃။	ဥတ္တရာထေရိဝတ္ထု	၃
၄။	သမ္ပဟုလအဓိမာနိကဘိက္ခုဝတ္ထု	၄
၅။	နေပဒကလျာဏီရူပနန္ဒာထေရိဝတ္ထု	၅
၆။	မလ္လိကာဒေဝိဝတ္ထု	၇
၇။	လာဠဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု	၈
၈။	ဥဒါနဝတ္ထု	၉
၉။	မဟာနေသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု	၁၁

၁၂။ အတွဲစဉ်

၁။	ဇောဓိရာဇကုမာရဝတ္ထု	၁၃
၂။	ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	၁၃
၃။	ပဓာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	၁၄
၄။	ကုမာရကဿပမာတုထေရိဝတ္ထု	၁၅
၅။	မဟာကာလဥပါသကဝတ္ထု	၁၆
၆။	ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု	၁၇
၇။	သံဃဓာဒပရိသက္ကနဝတ္ထု	၁၇
၈။	ကာလတ္ထေရဝတ္ထု	၁၈
၉။	စူဠကာလဥပါသကဝတ္ထု	၁၉
၁၀။	အတ္တဒတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	၂၀

၁၃။ ထောထဝင်

၁။	ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၁
၂။	သုဒ္ဓေါဒနဝတ္ထု	၂၁
၃။	ပဉ္စသတဝိပဿကဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၂
၄။	အဘယရာဇေကမာရဝတ္ထု	၂၃
၅။	သမ္ဗုဒ္ဓနတ္ထေရဝတ္ထု	၂၃
၆။	အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု	၂၄
၇။	ပေသကာရဓိတာဝတ္ထု	၂၅
၈။	တိသဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၅
၉။	စိဉ္စမာဏဝိကာဝတ္ထု	၂၆
၁၀။	အသဒိသဒါနဝတ္ထု	၂၇
၁၁။	အနာထပိဏ္ဍကပုတ္တကာလဝတ္ထု	၂၈

၁၄။ ဗုဒ္ဓဝင်

၁။	မာရဓိတရဝတ္ထု	၂၉
၂။	ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု	၃၁
၃။	ရေကပတ္တနာဂရာဝေတ္ထု	၄၂
၄။	အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စဝတ္ထု	၄၄
၅။	အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု	၄၇
၆။	အင်္ဂါဒတ္တဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၄၈
၇။	အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စဝတ္ထု	၅၀
၈။	သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၅၀
၉။	ကဿပဒသဗလဿသုဝဏ္ဏဓေတိယဝတ္ထု	၅၁

၁၅။ သုဒဝင်

၁။	ဉာတိကလဟာဂုပသမနဝတ္ထု	၅၃
၂။	မာရဝတ္ထု	၅၄

၃။	ကောသလရညောပရာယေဝတ္ထု	၅၄
၄။	အညတရကုလဒါရိကာဝတ္ထု	၅၅
၅။	ကေဥပါသကဝတ္ထု	၅၅
၆။	ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု	၅၆
၇။	တိဿဇ္ဇေရဝတ္ထု	၅၇
၈။	သက္ကဝတ္ထု	၅၈

၁၆။ ပိယဝင်္ဂ

၁။	တယောဇနပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု	၆၁
၂။	အညတရကုဋ္ဌိကဝတ္ထု	၆၂
၃။	ဝိသာခါဝတ္ထု	၆၃
၄။	လိစ္ဆဝိဝတ္ထု	၆၄
၅။	အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု	၆၄
၆။	အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၆၄
၇။	ပဉ္စသတဒါရကဝတ္ထု	၆၄
၈။	ကေအနာဂါမိတ္ထေရဝတ္ထု	၆၅
၉။	နန္ဒိယဝတ္ထု	၆၆

၁၇။ ကောဓဝင်္ဂ

၁။	ရောဟိနိခတ္တိယကညာဝတ္ထု	၆၈
၂။	အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု	၆၈
၃။	ဥတ္တရာဥပါသိကာဝတ္ထု	၆၉
၄။	မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရပဉ္စာဝတ္ထု	၇၀
၅။	ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၇၀
၆။	ပုဏ္ဏဒါသိဝတ္ထု	၇၁
၇။	အတုလဥပါသကဝတ္ထု	၇၃
၈။	ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု	၇၅

၁၈။ ဓထဝင်

၁။	ဂေါဃာတကပုတ္တတ္ထု	၇၇
၂။	အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၇၉
၃။	တိဿတ္ထေရဝတ္ထု	၇၉
၄။	လာလုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု	၈၀
၅။	အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု	၈၁
၆။	စူဠသာရိဝတ္ထု	၈၃
၇။	ပဉ္စပပါသကဝတ္ထု	၈၄
၈။	တိဿဒဟရဝတ္ထု	၈၅
၉။	ပဉ္စပပါသကဝတ္ထု	၈၆
၁၀။	မေဏှကဿဒ္ဓိဝတ္ထု	၈၇
၁၁။	ဥဇ္ဈာနသညိတ္ထေရဝတ္ထု	၈၈
၁၂။	သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဏေဝတ္ထု	၈၉

၁၉။ ဓမ္မဋ္ဌဝင်

၁။	ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တဝတ္ထု	၉၀
၂။	ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု	၉၁
၃။	ကျေဒါနတ္ထေရဝိဏာသဝဝတ္ထု	၉၁
၄။	လကုဏှကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု	၉၃
၅။	သမ္ပဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၉၃
၆။	ဟတ္ထကဝတ္ထု	၉၅
၇။	အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၉၆
၈။	တိတ္ထိယဝတ္ထု	၉၇
၉။	ဗာဠိသိကဝတ္ထု	၉၈
၁၀။	သမ္ပဟုလသိလာဒိသမ္ပနဘိက္ခုဝတ္ထု	၉၉

၂၀။ ရွှေဝင်

၁။	ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၀၀
၂။	အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု	၁၀၂
၃။	ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု	၁၀၂
၄။	အနတ္တလက္ခဏဝတ္ထု	၁၀၂
၅။	ပဓာနကမ္ဘိကတိဿဗတ္တရဝတ္ထု	၁၀၃
၆။	သုကရပေတဝတ္ထု	၁၀၄
၇။	ပေါဠိလတ္ထေရဝတ္ထု	၁၀၄
၈။	ပဉ္စမဟလ္လကတ္ထေရဝတ္ထု	၁၀၅
၉။	သုဝဏ္ဏကာရတ္ထေရဝတ္ထု	၁၀၇
၁၀။	မဟာဓနဝါဏိဓဝတ္ထု	၁၀၇
၁၁။	ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု	၁၁၀
၁၂။	ပဇာစာရာဝတ္ထု	၁၁၁

၂၁။ ဝိက္ခိယဝင်

၁။	အတ္တဗျာပုဗ္ဗကမ္မဝတ္ထု	၁၁၂
၂။	ကုက္ကုဒ္ဓအတ္တခါဒိကာဝတ္ထု	၁၁၂
၃။	ဘဒ္ဒိယဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၁၃
၄။	လက္ခဏကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု	၁၁၄
၅။	ဒါရဿကဋိကပုတ္တဝတ္ထု	၁၁၆
၆။	ဝဇီပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၁၈
၇။	စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု	၁၂၀
၈။	စူဠသုဘဒ္ဒါဝတ္ထု	၁၂၀
၉။	ကေဝိဟာရိတ္ထေရဝတ္ထု	၁၂၃

၂၂။ နိဂုဏ်ဝင်

၁။	သုန္ဒရီပရိတ္တာဓိကာဝတ္ထု	၁၂၄
၂။	ဒုစ္စရိတပလပိဋိတဝတ္ထု	၁၂၄

၃။	ဝဂ္ဂုမုဒါတိရိယဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၂၅
၄။	ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု	၁၂၆
၅။	ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၂၇
၆။	ဣဿာပကတဣတ္ထိဝတ္ထု	၁၂၈
၇။	သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၂၉
၈။	နိဂဏ္ဏဝတ္ထု	၁၃၀
၉။	တိတ္ထိယသာဝကဝတ္ထု	၁၃၂

၂၃။ နာဝင်

၁။	အတ္တဒန္တဝတ္ထု	၁၃၃
၂။	အတ္တာစရိယပုဗ္ဗကဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၃၅
၃။	ပရိဇိဏ္ဍဗြာဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု	၁၃၆
၄။	ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု	၁၃၉
၅။	သာနသာမဏေရဝတ္ထု	၁၄၀
၆။	ပါဝေယျကဟတ္ထိဝတ္ထု	၁၄၅
၇။	သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၄၆
၈။	မာရဝတ္ထု	၁၄၇

၂၄။ ထဏှာဝင်

၁။	ကပိလမစ္ဆဝတ္ထု	၁၅၁
၂။	သုကရပေါတိကာဝတ္ထု	၁၅၃
၃။	ဝိဗ္ဗန္တဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၅၇
၄။	ဗန္ဓနာဂါရဝတ္ထု	၁၅၇
၅။	ခေမာထေရိဝတ္ထု	၁၅၉
၆။	ဥဂ္ဂသေနဝတ္ထု	၁၆၀
၇။	စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု	၁၆၂
၈။	မာရဝတ္ထု	၁၆၆
၉။	ဥပိကာဇီဝကဝတ္ထု	၁၆၇
၁၀။	သက္ကပဉ္စဝတ္ထု	၁၆၈

၁၁။	အပုတ္တကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	၁၆၉
၁၂။	အင်္ဂုရဝတ္ထု	၁၇၀

၂၅။ သိက္ခပုဒ်

၁။	ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၇၁
၂။	ဟံသဃာတဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၇၃
၃။	ကောကာလိကဝတ္ထု	၁၇၆
၄။	ဓမ္မာရာမတ္ထေရဝတ္ထု	၁၇၈
၅။	ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၇၈
၆။	ပဉ္စဂ္ဂဒါယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၁၈၀
၇။	သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၈၁
၈။	ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၈၆
၉။	သန္တကာယတ္ထေရဝတ္ထု	၁၈၆
၁၀။	နိဂါလကုလတ္ထေရဝတ္ထု	၁၈၇
၁၁။	ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု	၁၈၈
၁၂။	သုမနသာမဏေရဝတ္ထု	၁၉၀

၂၆။ ဗြာဟ္မဏဝင်္ဂ

၁။	ပသာဒဗဟုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၁၉၃
၂။	သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၁၉၃
၃။	မာရဝတ္ထု	၁၉၄
၄။	အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၁၉၄
၅။	အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု	၁၉၅
၆။	အညတရဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇီကဝတ္ထု	၁၉၆
၇။	သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	၁၉၇
၈။	မဟာပဇာပတိဂေါတမိဝတ္ထု	၁၉၉
၉။	သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	၂၀၀
၁၀။	ဇဋိလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၂၀၀
၁၁။	ကုမာကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	၂၀၁

၁၂။	ကိသာဂေါတမိတ္ထု	၂၀
၁၃။	ကေတြာဟူကဝတ္ထု	၂၀၃
၁၄။	ဥဂ္ဂဿနဿဒ္ဓိပုတ္တဝတ္ထု	၂၀၄
၁၅။	ဒွေတြာဟူကဝတ္ထု	၂၀၅
၁၆။	အက္ကောသကဘာရုဒ္ဓါဝေတ္ထု	၂၀၆
၁၇။	သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	၂၀၈
၁၈။	ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိဝတ္ထု	၂၀၈
၁၉။	အညတရတြာဟူကဝတ္ထု	၂၀၉
၂၀။	ခေမာဘိက္ခုနိဝတ္ထု	၂၀၉
၂၁။	ပဗ္ဗာရဝါသိတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၀
၂၂။	အညကရဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၁၁
၂၃။	သာမဏေရာနိဝတ္ထု	၂၁၁
၂၄။	မဟာပန္နကတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၂
၂၅။	ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၂
၂၆။	အညတရတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၃
၂၇။	သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၃
၂၈။	မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၄
၂၉။	ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၅
၃၀။	စန္ဒာဘတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၅
၃၁။	သိဝလိတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၆
၃၂။	သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၆
၃၃။	ဇင်္ဇိလတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၈
၃၄။	ဇောတိကတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၉
၃၅။	နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၉
၃၆။	နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု	၂၁၉
၃၇။	ဝင်္ဂိသတ္ထေရဝတ္ထု	၂၂၀
၃၈။	ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရိဝတ္ထု	၂၂၁
၃၉။	အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု	၂၂၁
၄၀။	ဒေဝဟိတတြာဟူကဝတ္ထု	၂၂၂
	နိဂုံးဂါထာများ	၂၂၄

မှတ်စုတ်အက္ခရာစဉ်

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
အကတညု	၁၉၃	အပ္ပဿာဒါ	၄၇
အကထံကထိ	၂၁၄	အပ္ပဿုတော	၉
အက္ခောဓေန	၁	အဘယော	၉၁
အစွာယံ	၁၄	အဘိနန္ဒန္တိ	၆၆
အဗ္ဗတ္တရတ္တော	၁၇၆	အဘိပတ္တိတံ	၅
အဋ္ဌင်္ဂသုဿမာဂတံ	၁၄၁	အဘူတဝါဒိ	၁၂၄
အတ္တဒဏ္ဍေသု	၂၁၂	အတ္တော	၂၃
အတ္တဒန္တော	၁၃၄	အမတောဂဓံ	၂၁၄
အတ္တသမ္ဘဝံ	၁၆	အမာတာပိတရသံဝဗော	၁၄
အဝိရာဓေန	၂၂၅	အမာနသံ	၁၈၄
အဝိပ္ပတိ	၄၂	အမေဟိ	၃၅
အနဂ္ဂိကာလေ	၁၆၃	အယသာ	၈၀
အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘိရုတာယ	၁၇၁	အရိယာနံ	၅၉
အနတ္တိနံ	၁၂	အရကာယံ	၂
အနန္ဒတော	၁၇၇	အလတ္တကကတာပါဒါ	၂၁၇
အနုပ္ပတ္တိ	၁၉၅	အလာဗုဝေန	၅
အနုပုဗ္ဗေန	၇၉	အဝဇီယတိ	၂၉
အနုပယာတော	၄၆	အဝဇ္ဇဒဿိနော	၁၃၂
အနုပဝါဒေါ	၄၆	အဝေဒိ	၂၂၀
အနောကသာရိ	၂၁၁	အသဇ္ဈာယမလာ	၈၁
အန္တိမသာရိရော	၁၆၇	အသုဘံ	၁၆၅
အန္တစာရိ	၁၇၈	အဿတရာ	၁၃၃
အပတ္တာနိ	၄	အဿတရိ	၁၉
အပဒံ	၂၉	အဿု	၃၁
အပဝိဒ္ဓံ	၁၁၃	အဟိံသာ	၉၈
အပိန	၁၀၅	အဟု	၁၉၀

မှတ်စွယ်အက္ခရာစဉ်

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
အဟုဟာသိယံ	၁၆၃	ကံသထာလံ	၁၆၅
အာဂစ္ဆ	၃၄	ကဋကဿ	၁၈
အာစာမကုဏ္ဍကံ	၇၂	ကဒရိယံ	၆၉
အာဇာနိယာ	၁၃၄	ကမ္မပထေ	၁၀၄
အာတပုံ	၁၀၈	ကရောမိဇာဟ	၁၂၄
အာတုရံ	၂	ကလိ	၅၅
အာပါဒိ	၉၉	ကဟာပဏဝဿေန	၄၇
အာယသံ	၁၅၇	ကာကသုရေန	၈၃
အာရာမရုက္ခစေတျာနိ	၄၈	ကာပေါတကာနိ	၅
အာလသိယံ	၁၀၃	ကာယဒုစ္စရိတံ	၇၅
အာသဝက္ခယာ	၈၉	ကာရံ	၃၇
အာဟု	၁၅၈	ကိသမာစာရာ	၁၂၀
ဣတရိတရေန	၁၄၈	ကိသိလာ	၁၂၀
ဣဒ္ဓိပတ္တော	၁၉၀	ကိတဝါ	၈၈
ဣမေတ္တမပိ	၅၂	ကုက္ကုဋြာ	၁၄၃
ဥဇ္ဇင်္ဂလေ	၃၆	ကုဉ္ဇရာ	၁၃၄
ဥဒဒ္ဓရိ	၃၂	ကုတော	၆၃
ဥဒ္ဓိသောတော	၆၅	ကုဗ္ဗာနံ	၆၃
ဥပစ္စဂါ	၁၂၉	ကောလိတော	၁၇၆
ဥပနိတဝယော	၇၈	ခဏာတိတာ	၁၃၀
ဥပသန္တဿ	၉၁	ခန္တိ	၄၅
ဥပေဟိသိ	၇၈	ခယံ	၂၀၉
ဥပ္ပတိတံ	၆၉	ခယမဇ္ဈဂါ	၁၀
ဥယျာဂမုခေ	၇၇	ခိရပကော	၁၀၆
ဧတဒကိဉ္စိ	၁၉၈	ဂဏီ	၃၉
ဩဟာရိနံ	၁၅၈	ဂတံ	၁၇၇

မှတ်စွယ်အက္ခရာစဉ်

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
ဂန္ဓဗ္ဗမာနုသာ	၂၂၀	တပေါ	၄၅
ဂဗ္ဘိရဝတ္ထနိ	၃၁	တသိဏာယ	၁၅၅
စန္ဒိမံ	၁၈၉	တုသိတာ	၃၉
စာတုဒ္ဒသိ	၁၄၀	တောဝိဇ္ဇော	၁၉၀
စာပါတိခိဏာ	၁၁	ဒဇ္ဇာ	၃၅
စာရိကံ	၁၄၅	ဒါရကံ	၁၁၈
စိတ္တကတံ	၂	ဒိယမန္တရေ	၃၄
စိရသန္တုတေန	၁၆၂	ဒုခါ	၅၅
စိရပ္ပဝါသိ	၆၆	ဒုဂ္ဂါ	၄၆
စိရယ	၁၅၆	ဒုပ္ပဗ္ဗင်္ဂ	၁၁၈
စောဒယတ္တာနံ	၁၈၇	ဒေယျဓမ္မံ	၂၂၂
ဆတ္ထိံသတိသောတာ	၁၅၃	ဒေဝါဂန္ဓဗ္ဗ	၂၂၀
ဆဒ္ဒါရာဓိပတိ	၄၃	ဒေါဏမာပကော	၁၇၄
ဧညာ	၁၀၈	ဒေါသံ	၂၆
ဈမ္ဗောနဒဿ	၇၄	ဒွယေသု	၁၉၃
ဇမ္ဗိ	၁၅၁	ဒွိတ္တာဝ	၁၄၇
ဇယံ	၅၄	ဓမ္မရသော	၁၆၉
ဇာတကံ	၁၇၅	ဓမ္မရာဇော	၂၂၄
ဇာတိကုရံ	၂၂၂	နဒ္ဒိ	၂၀၅
ဇာလိနိ	၃၀	နန္ဒိဿံ	၁၃၆
ဇိနာ	၁၆၄	နန္ဒိဘဝပရိက္ခိဏံ	၂၁၅
ဇိရတိ	၉	နိက္ခံ	၇၄
တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တာ	၁၆၈	နိဒ္ဒါယိတာ	၅၆
တတြ	၁၈၅	နိဗ္ဗာဏ	၆၂

မှတ်စွယ်စာတို့

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
နိမိမုသေ	၁၇၃	ပဋိဟာရိယပက္ခ	၁၄၀
နိမိနိ	၁၆၂	ပါရေမ	၁၀၆
နိယုန္တိ	၂၆	ပိယတော	၆၃
နိရယမိ	၁၃၀	ပုဗ္ဗာပရာနိ	၁၆၆
နိရတ္တိပဒကောဝိဒေါ	၁၆၇	ပုရတ္တိမသ္မိ	၁၉၁
နိသမ္ပ	၁၇၈	ပုရိသာဓေညာ	၅၀
ပက္ခန္တိနာ	၈၃	ပုရေ	၁၆၁
ပဋိမံသထ	၁၈၇	ပုတိသန္ဓေဟော	၄
ပန္နဘာရံ	၂၀၉	ပုဇ္ဇော	၆၅
ပဗ္ဗတာနိ	၄၈	ဗလာနိကံ	၂၀၇
ပဗ္ဗာဓေယံ	၁၉၇	ဗိမ္မံ	၃
ပဗုဒ္ဓံ	၁၄၁	ဗုဒ္ဓိယာ	၄၁
ပဘင်္ဂရံ	၃	ဗောဒိသတ္တော	၁၇၅
ပမာဒေါ	၁၈၃	ဗုန္တိ	၁၆၆
ပရက္ကမ္မ	၁၉၃	ဗြဟ္မစရိယံ	၁၁
ပရဒတ္တုပဇိဝိ	၁၈၀	ဗြဟ္မညတာ	၁၄၉
ပရိဗ္ဗာဇော	၁၂၈	ဗြဟ္မဇော	၁၉၆
ပရိသပ္ပန္နိ	၁၅၅	ဘဒ္ဒေကရတ္တော	၁၀၉
ပရောသုဟဿံ	၄၁	ဘယေ	၁၃၁
ပလိပထံ	၂၁၆	ဘဝါယ	၁၀၄
ပဝနာ	၂၁၀	ဘာဏဝါရေဟိ	၂၂၆
ပဝေစ္ဆန္တ	၃၆	ဘိဒ္ဓတိ	၄
ပဿ	၁၆၀	ဘောဂတဏှာယ	၁၆၉
ပဿသိ	၁၇၇	မက္ခော	၇

မှတ်စုစာတိုစာစု

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
မင်္ဂလာလေသု	၁၅၈	ယောနိသော	၁၄၅
မတ္တိသမ္ဘဝံ	၂၀၃	ယောဝေဒိ	၂၂၂
မတ္တေယျတာ	၁၄၉	ရက္ခသာ	၁၃၆
မဒ္ဒဝါနိ	၁၈၆	ရဇိဿရော	၄၂
မရုဂ္ဂဿ	၂၀၆	ရောဒန္တိ	၁၄၂
မနဿာပိယေဟိ	၁၉၈	လဇ္ဇိတာယေ	၁၃၀
မနဿပဋိလာဘော	၄၄	ဝဇ္ဇမတိနော	၁၃၂
မမာယိတံ	၁၈၁	ဝတ္ထံပေါရက္ခရတာ	၉၄
မဟာ	၁၅၃	ဝနန္တေ	၁၂၃
မဟာဠိပေတ	၇၂	ဝန္တလောကာမိသော	၁၈၇
မဟိဋ္ဌာမုခေါ	၁၇၈	ဝရတ္တံ	၂၀၅
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမာဒါနာ	၁၃၁	ဝါက္ကရဏမတ္တေန	၉၄
မုနာတိ	၉၈	ဝိက္ကမပေါရိသံ	၁၉၂
မုနိ	၂၂၃	ဝိဒ္ဓါ	၁၄၇
မုနိနော	၉၂	ဝိဘံဝါယံ	၁၀၅
မုလယဇ္ဇံ	၈၆	ဝိရာဂံ	၁၅၆
ယဒါနိဿတော	၁၉၉	ဝိသမုလဿ	၂၀၆
ယမပုရိသာ	၇၇	ဝိသံ	၉၇
ယာဝတာ	၄၇	ဝေယဏ္ဍပဉ္စမံ	၁၁၅
ယာဝန္တေတ္ထ	၁၅၂	ဝေရိနေသု	၅၃
ယောဂံ	၂၁၉	ဝေါသီတော	၂၂၃
ယောဂါ	၃၀၄	သံတနံ	၆၂
ယောနိဇံ	၂၀၃	သံယတုတ္တမော	၁၇၆

မှတ်ဖွယ်အက္ခရာစဉ်

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
သံယောဇန သင်္ဂသတ္တကာ	၁၅၆	သာမညတာ	၁၄၉
သံဝုတော၊	၇၅	သာရတ္ထရတ္တာ	၁၅၈
သက္ကဓံ	၂၀၀	သာရထီ	၁၇၄
သင်္ကံသုရုံ	၁၂၇	သာရဒေ	၄
သင်္ခမုတ္တာဘာ	၁၂၁	သာဟသာ	၉၀
သင်္ခါ	၉၇	သိထိလံ	၁၅၉
သင်္ခါတဓဗ္ဗာ	၄၁	သိထိလော	၁၂၈
သင်္ဂရုံ	၁၀၈	သိနေဟိတာနိ	၁၅၅
သင်္ဂါ	၁၄၈	သိရိကုဋသု	၂၂၅
သစိတ္တပရိယောဒါပနံ	၄၅	သုခေါ	၅၁
သန္တရဗာဟိရုံ	၁၂၉	သုဇိဝံ	၈၃
သန္တာ	၁၀၅	သုညာဂါရုံ	၁၈၄
သန္တိမဂ္ဂမေဝ	၁၀၇	သုမရတီ	၁၃၈
သန္တာနံ	၂၀၅	သုမေဝံ	၆၀
သန္တာဝိသံ	၁၀	သုရိယံ	၁၈၉
သဗ္ဗဉ္စဟော	၁၆၈	သေဋ္ဌိ	၁၇၄
သဗ္ဗသော	၁၈၁	သောတ္တိယေ	၁၁၄
သမိတတ္တာပါပါနံ	၉၅	ဟတ္ထိပ္ပဘိန္ဒု	၁၄၅
သမိတိ	၁၃၃	ဟာသံ	၁၉၃
သမုသိတံ	၂	ဟိမဝန္တော	၁၂၃
သမ္ပရိဝတ္တသာယံ	၁၃၉	ဟုရာဟုရုံ	၁၅၁
သရိတာနိ	၁၅၄	ဟေမန္တကိမ္ပိသု	၁၁၀
သဟန္တက္ကမံ	၂၀၅		

ကျမ်းညွှန်းအက္ခရာစဉ်

၁။ အ-၂	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၃)
၂။ အ-ငို, ၂	အင်္ဂုတ္တရင်္ဂိကာ (၃)
၃။ အ-ငို, ၃	အင်္ဂုတ္တရင်္ဂိကာ (တ)
၄။ အ-ငွ, ၂	အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ (၃)
၅။ အန-ငို, ၃	ပဉ္စပကရဏ အနင်္ဂိကာ
၆။ အပ-၂	အပဒါနပါဠိ (၃)
၇။ အဘိ-ငွ, ၁	အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ
၈။ အဘိ-ငွ, ၂	သဗ္ဗောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ
၉။ အဘိ-ငွ, ၃	ပဉ္စပကရဏ အဋ္ဌကထာ
၁၀။ အမရ-ငို	ဗမရ ဝိဘိဇာနာတိကာ
၁၁။ အလင်္ကာဘာ	အလင်္ကာဘာသာင်္ဂိကာ
၁၂။ ဣတိ, ငွ	ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာ
၁၃။ ဥဒါန, ငွ	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ
၁၄။ ကေကွရ	ကေကွရကောသ
၁၅။ ကစွည်း	ကစွည်းသဒ္ဒါကြီး
၁၆။ ကစ်-ဘာ, ၁	ကစွည်းဘာသာင်္ဂိကာ (ပ)
၁၇။ ကစ်-ဘာ, ၂	ကစွည်းဘာသာင်္ဂိကာ (ဒ)
၁၈။ ကာသိကာ	ကာရိကာ
၁၉။ ကောတ္ထဘာ	संस्कृत राक्षस कौस्तुभ
၂၀။ ခ-၁	ခုဒ္ဒကပါဌ၊ ဓမ္မပဒ၊ ဥဒါန၊ ဣတိဝုတ္တက၊ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိ
၂၁။ ခ-၂	ဝိမာနဝတ္ထု၊ ဗေတဝတ္ထု၊ ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာပါဠိ
၂၂။ ခ-၅	ဇာတကပါဠိ (ပ)
၂၃။ ခုဒ္ဒက - ငွ	ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာ
၂၄။ ဇာတကျင်္ဂိကာ	चाणक्य टीका
၂၅။ စိန္တာမထိ	शब्द र्थ चिन्ता मणि
၂၆။ စင်္ဇနိ-ငွ	စင်္ဇနိဗ္ဗသ အဋ္ဌကထာ

ကျမ်းကျမ်းအက္ခရာစဉ်

၂၇။ စည်-ဝိသုဒ္ဓိ-မြန်	မာဟာစည်-ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မြန်မာပြန်
၂၈။ ဇာ-ဋီ	ဇာတ်ဋီကာ
၂၉။ ဇာ-ဋ္ဌ, ၁	ဇာတကဋ္ဌကထာ (၁)
၃၀။ ဇာ-ဋ္ဌ, ၂	ဇာတကဋ္ဌကထာ (၃)
၃၁။ ဇာ-ဋ္ဌ, ၃	ဇာတကဋ္ဌကထာ (တ)
၃၂။ ဇာ-ဋ္ဌ, ၄	ဇာတကဋ္ဌကထာ (စ)
၃၃။ ဇာ-ဋ္ဌ, ၅	ဇာတကဋ္ဌကထာ (မ)
၃၄။ တတုဗောဓိနိ	तत्त्वबोधि नीक्षाख्या
၃၅။ တိပိ-ဇာန်	တိပိဋကပါဠိမြန်မာ-အဘိဇာန်
၃၆။ ထေရ	ထေရဂါထာပါဠိ
၃၇။ ထေရ-ဋ္ဌ, ၁	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ (၁)
၃၈။ ထေရ-ဋ္ဌ, ၂	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ (၃)
၃၉။ ထောဗ	राक्षसो ममहा निधिः
၄၀။ ဒိ-ဋီ, ၁	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ
၄၁။ ဒိ-ဋီ, ၂	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ
၄၂။ ဒိ-ဋီ, ၃	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ
၄၃။ ဒိ-ဋ္ဌ, ၁	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ
၄၄။ ဒိ-ဋ္ဌ, ၂	အဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ
၄၅။ ဒိ-ဋ္ဌ, ၃	ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ
၄၆။ ဓမ္မ-ဋီ	ဓမ္မပဒမဟာဋီကာ
၄၇။ ဓမ္မ-ယော	ဓမ္မပဒယောနော
၄၈။ ဓာတုတ္ထ	ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ
၄၉။ ဓာန်	အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာ
၅၀။ ဓာန်-ဋီ	အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာဋီကာ
၅၁။ ဓာန်-ဋီသျှ	အဘိဓာန်ဋီကာနိသျှာ
၅၂။ ဓာန်-သျှသစ်	အဘိဓာန်နိသျှသစ်

ကျမ်းညွှန်းအက္ခရာစဉ်

၅၃။ နိဒ္ဒေသ	သုတ္တန်နိဒ္ဒေသ
၅၄။ နိရုတ္တိ	နိရုတ္တိဒီပနီ
၅၅။ နိရုတ္တိ - ငို	နိရုတ္တိသာရမဉ္ဇူသာဠိကာ
၅၆။ နိတိ - ဓာတု	သဒ္ဒနိတိ ဓာတုမာလာ
၅၇။ နိတိ - ပဒ	သဒ္ဒနိတိပဒမာလာ
၅၈။ နိတိ - သုတ္တ	သဒ္ဒနိတိ သုတ္တမာလာ
၅၉။ နိတိ - သုတ္တနိ	သဒ္ဒနိတိ သုတ္တမာလာနိဿယ
၆၀။ နေတ္ထိ - ငို	နေတ္ထိငိုကာ
၆၁။ နေတ္ထိ - ဋ	နေတ္ထိအဋ္ဌကထာ
၆၂။ နေတ္ထိ - ဝိ	နေတ္ထိဝိဘာဝိနိဋိကာ
၆၃။ နျာသ	နျာသပါဠိ
၆၄။ ပဋိသံ - ဋ, ဝ	ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ (ပ)
၆၅။ ပါ	ပါရိနိပါတ်
၆၆။ ပါစိ - ယော	ပါစိတျာဒိယောနော
၆၇။ ပါညွှန်း	ပါဠိပဒပိဋက ကျမ်းညွှန်း
၆၈။ ပါရာ - ဂံသစ်	ပါရာဇိကဏ် ဂဏ္ဍိသစ်
၆၉။ ပါရာ - ဘာ, ဝ	ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဠိကာ (ပ)
၇၀။ ပါရာ - ဘာ, ၂	ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဠိကာ (ဒ)
၇၁။ ပါရာ - ဘာ, ၃	ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဠိကာ (တ)
၇၂။ ပုဂ္ဂလ - ဘာ	ပုဂ္ဂလပညတ္တိအဋ္ဌကထာ ဘာသာဠိကာ
၇၃။ ပေတ - ဋ	ပေတဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ
၇၄။ ဗာ	ဗာလာဝတာရ
၇၅။ ဗာဠိသစ်	ဗာလာဝတာရ အဘိနဝဠိကာ
၇၆။ ဘုရားကြီး	ဘုရားကြီးနိယံ
၇၇။ ဘောဒစိန္တာ	သဒ္ဒတ္ထဘောဒစိန္တာ
၇၈။ မ - ၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဍိတသပါဠိ

ကျမ်းညွှန်းအက္ခရာစဉ်

၇၉။ မ-ဋိ, ၁	မူလပဏ္ဏာသင်္ဂီကာ (ပ)
၈၀။ မ-ဋိ, ၂	မူလပဏ္ဏာသင်္ဂီကာ (ဒ)
၈၁။ မ-ဋိ, ၃	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသင်္ဂီကာနှင့် ဥပရိပဏ္ဏာသင်္ဂီကာ
၈၂။ မ-ဋ္ဌ, ၂	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ဒ)
၈၃။ မ-ဋ္ဌ, ၃	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ
၈၄။ မ-ဋ္ဌ, ၄	ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ
၈၅။ မဏိ-ဋိ, ၁	မဏိသာရမဉ္ဇူသာင်္ဂီကာ (ပ)
၈၆။ မဏိဒိပ	မဏိဒိပင်္ဂီကာ
၈၇။ မဟာနိ	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ
၈၈။ မဟာ-နိ, ၅	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ
၈၉။ မဟာဝံသ - ၁	မဟာဝံသပါဠိ (ပ)
၉၀။ မူလ - ဋိ, ၁	ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလင်္ဂီကာ
၉၁။ မောက်	မောဂ္ဂုလ္လာနဗျာကရဏံ
၉၂။ မောက် - နိ	မောဂ္ဂုလ္လာနနိဿယ
၉၃။ မောက် - ဝံ	မောဂ္ဂုလ္လာနပဉ္စိကာ
၉၄။ မြန်ဇာန်	မြန်မာအဘိဇာန်
၉၅။ ရ	ပဒရူပသိဒ္ဓိ
၉၆။ ရ - ဋိ	ပဒရူပသိဒ္ဓိင်္ဂီကာ
၉၇။ ရ - ဘာ, ၂	ရူပသိဒ္ဓိဘာသာင်္ဂီကာ (ဒ)
၉၈။ ရွှေ	ရွှေရေးဆောင်နိယံ
၉၉။ ဝဇီရ	ဝဇီရဗုဒ္ဓိင်္ဂီကာ
၁၀၀။ ဝဏ္ဏနာ	ကစ္စယနဝဏ္ဏနာ
၁၀၁။ ဝိ - ဋ္ဌ, ၃	ပါဏိတျာနိ အဋ္ဌကထာ
၁၀၂။ ဝိဇော	ကစ္စယနဝိဇောဓက
၁၀၃။ ဝိမတိ - ၁	ဝိမတိဂိနောဒနိင်္ဂီကာ (ပ)
၁၀၄။ ဝိမာန - ၅	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ

ကျမ်းညွှန်းအက္ခရာစဉ်

၁၀၅။	ဝိသုဒ္ဓိ-ဇီ၊ ၁	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ)
၁၀၆။	ဝိသုဒ္ဓိ-ဇီ၊ ၂	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ဒ)
၁၀၇။	သံ-၁	သဂါထာဝဂ္ဂ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ
၁၀၈။	သံ-ဇီ၊ ၁	သံယုတ္တဋီကာ (ပ)
၁၀၉။	သံ-ဇီ၊ ၂	သံယုတ္တဋီကာ (ဒ)
၁၁၀။	သံ-ဋ္ဌ၊ ၁	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (ပ)
၁၁၁။	သံ-ဋ္ဌ၊ ၂	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (ဒ)
၁၁၂။	သင်္ဂြိုဟ်ဘာ	သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ
၁၁၃။	သမ္မာ-ဘာ၊ ၃	သမ္မာဟဝိနောဒနိဘာသာဋီကာ (ဒ)
၁၁၄။	သာရ	ကဇ္ဇာယနသာရ
၁၁၅။	သာရ-ဋီဟောင်း	ကဇ္ဇာယနသာရဋီကာဟောင်း
၁၁၆။	သာရတ္ထ-၁	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ)
၁၁၇။	သာရတ္ထ-၂	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ဒ)
၁၁၈။	သာရတ္ထ-၃	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (တ)
၁၁၉။	သီဋီသစ်-၁	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ပ)
၁၂၀။	သီဋီသစ်-၂	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ဒ)
၁၂၁။	သီဘာ-၁	သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ (ပ)
၁၂၂။	သီဘာ-၂	သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ (ဒ)
၁၂၃။	သီဘာ-၃	သီလက္ခန်ဘာသာဋီကာ (တ)
၁၂၄။	သုတ္တနိ-၅၊ ၁	သုတ္တနိပါတ အဋ္ဌကထာ (ပ)
၁၂၅။	သုတ္တနိ-၅၊ ၂	သုတ္တနိပါတ အဋ္ဌကထာ (ဒ)

Handwritten text in the right margin, possibly a page number or reference.

Handwritten text in the right margin, possibly a page number or reference.

၁၁။ ဧရာဝတီ

၁။ ဝိသာခါယ သဟာယိကာနံ ဝတ္ထု

၃၁၁။ ကောနု ဟာသော ကိမာနန္ဒော၊ နိစ္စံ ပဇ္ဇလိတော သတိ၊
အနုကာရေန ဩနဒ္ဓါ၊ ပဒီပံ န ဂဝေသထ။

(ဣမသ္မိံ လောကသိဒ္ဓိဝါသေ - ဤစုဝေးတည်နေရာ သတ္တလောကကို) နိစ္စံ - အမြဲ၊
ပဇ္ဇလိတော - (တစ်ဆယ့်တစ်သီးသော မီးတို့သည်) တောက်လောင်အပ်သည်။ သတိ - ဖြစ်လောက်
ဝါ - ဖြစ်ပါလျက်၊ ကော - အဘယ်ကြောင့်၊ (တုမှာကံ - သင်တို့၏)၊ ဟာသော - ရယ်ရွှင်ခြင်း
သည်၊ (ဟောတိနု - ဖြစ်ရသနည်း)၊ ကိံ၊ အဘယ်ကြောင့်၊ (တုမှာကံ - တို့၏)၊ အာနန္ဒော -
နှစ်သက်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိနု - နည်း)၊ အနုကာရေန - အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်သည်၊
ဩနဒ္ဓါ - မြွေယုက် ပိတ်ပုံးအပ်ကုန်သော၊ (တုမှေ - သင်တို့သည်)၊ ကိံ ကာရဏာ - အဘယ်
အကြောင်းကြောင့်၊ ပဒီပံ - ဉာဏ် တည်းဟူသော ဆီမီးကို၊ န ဂဝေသထ - မရှာမှီးကြသနည်း။
[ပါ - ၁၄၆]

ဝိသာခါယ သဟာယိကာနံ ဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ သိရိမာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၁၂။ အတ္ထောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာနံ သာဓုနာ ဇိနေ၊
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စောနာလိကဝါဒိနံ။

၁။ ကော၊ ကိံ ။ ဤ၌ "ကော၊ ကိံ" သည် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ နိပါတ်ပုဒ်လည်း
ဖြစ်နိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ နသဒ္ဓါနှင့် တွဲနေသောကြောင့် ပုညနတ္ထုချည်းသာ၊ ထိုတွင် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဟုယူလျှင်
န ဂဝေသထ အတွက် "ကိံ ကာရဏာ" ဟု ထည့်ဖွင့်ပုံကို ကြည့်၍ ဟိတ်အနက်၌ ပဌမာသက်ပါ။ ကိံသဒ္ဓါကို
နိပ္ပယောဓန (ပဋိက္ခေပ) အနက်ဟု ယူ၍ "တုမှာကံ - တို့အား၊ ဟာသော - သည်၊ ကောနု - ဘာအကျိုးရှိသနည်း" ဟု
ပေးကြသေး၏။ သို့သော် နိပ္ပယောဓနအနက်ဟော ကိံသဒ္ဓါပါသော ဝါကျနေပုံနှင့် မည်သောကြောင့်
မကောင်းပါ။ ချဲ့ဉာဏ် - ကိံသဒ္ဓါ နိပ္ပယောဓန အနက်ဟောရာ၌ "ကိံ တေ ဧဌာဟိ ဒုဗ္ဗေ၊ ကိံ တေ
အနိနသာဋိယာ (၃, ၅, ၇၀) " စသည်တို့ကဲ့သို့ ကရိုဏ်းနှင့် သမ္ပဒါန် ပါရိရိသည်။ ဤ၌ကား ထိုကဲ့သို့
မပါသောကြောင့် နိပ္ပယောဓနတ္ထုကြောင့် မပေးသင့်ပါ။

ကောဓံ - အမျက်ထွက်သူကို၊ အက္ခောဓေန - အမျက်မထွက်သူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ - အမျက်မထွက်ခြင်း ခံစားတရားဖြင့်၊ [ဘာဝပ္ပဓာန၊ ဘာဝလောပကြိ၊] ဇိနေ - အနိုင်ယူထိုက်၏။ [ဇယျဝိဘတ် အရဟအနက်၊] အသာရုံ - မကောင်းသောသူကို၊ သာဓုနာ - ကောင်းသောသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ - ကောင်းခြင်းဂုဏ်ဖြင့်၊ ဇိနေ - ၏၊ ကဒရိယံ - စက်ဆုပ်အပ်သော သတ္တဝါကို၊ ဝါ - အလွန် နှမြောဝန်တိုသူကို၊ ဒါနေန - ပေးကမ်းခြင်းဖြင့်၊ ဇိနေ - ၏၊ အလိကဝါဒိနံ - မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူကို၊ သစ္စေန - အမှန်ကိုပြောဆိုခြင်း သစ္စာဖြင့်၊ ဇိနေ - ၏။ [၄ - ၁၆၀]

သိရိမာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၁၃။ ပဿ စိတ္တကတံ ဝိမ္မံ၊ အရူကာယံ သမုဿိတံ၊
အာတုရံ ဗဟုသင်္ကပ္ပံ၊ ယဿ နတ္ထိ ဝုဝံ ဌိတိ။

ယဿ - အကြင် ခန္ဓာကိုယ်၏၊ ဝုဝံ - ခိုင်မြဲခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဌိတိ - တည်တံ့ခြင်း သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ - မရှိ စိတ္တကတံ - ပြုပြင်ခြယ်သအပ်သော ဆန်းကြယ်သော အဝတ်တန်ဆာ စသည်ရှိသော၊ ဝါ - အဝတ်တန်ဆာ စသည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာ ပြုပြင် ခြယ်သအပ်သော၊ အရူကာယံ - အနာသက်သက်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ် ဟူသော၊ ဝါ - အနာတို့၏ စုဝေးရာ ဖြစ်သော၊ သမုဿိတံ - သုံးရာသော အရိုးတို့သည် ထက်ဝန်းကျင် စိုက်ထောင်အပ်သော၊ အာတုရံ - နာကျင်တတ်သော၊ [အာတုရတိတိ အာတုရံ၊ သံ - ငို -

၁။ စိတ္တကတံ ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ “ကတစိတ္တ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်ဖြင့် “ကတ” ဟူသော ဝိသေသနာပုဒ် နောက်ကျသည်ဟု ပြသည်။ စိတ္တံ + ကတံ ယဿာတိ စိတ္တကတံ (ဝိမ္မံ) ဟု ပြုပါ။ (ထေရ - ၅ - ၂၊ ၂၉၂) ၌ကား “စိတ္တံ (ဆန်းကြယ်စွာ) + ကတံ စိတ္တကတံ” ဟု ဒုတိယာ တပျရိသံ ပြု၏။ နောက်နည်းကို ဤစိတြိဟ်အတိုင်း ပေးသည်။

၂။ အရူကာယံ ။ ။ “အရဘူတံ ကာယံ” ဟူသော ဤအဋ္ဌကထာဖွင့်ကို ကြည့်၍ ပထမနည်း အနက်ပေးသည်။ အဖွင့်အတိုင်း စိတြိဟ်ဆိုပါ။ ဒုတိယနည်း အနက်ကို ထေရ - ၅ - ၄ နောက်တစ်နည်း အဖွင့်ကို ကြည့်၍ပေးသည်။ ဤအဖွင့်အလို ကာယသဒ္ဓါ သမ္ပဟ အနက်ဟောတည်း။ သမ္ပဟ အနက်ဟော နိကာယကို “နိကိယုန္တိ သတ္တာ ဧတ္ထ၊ ဧတေန ဝါ နိကာယော (မ - ၄ - ၁၊ ၃၁၅)” ဟု ပြုသကဲ့သို့။ “ကိယုန္တိ ဧတ္တာတိ ကာယံ (ကိ စေယ + ကျ)” ဟု ပြုပါ။ ထိုနောက် “အရူနံ + ကာယံ အရူကာယံ” ဟု ဆက်တွဲပါ။ [အရူကာယန္တိ အရဘူတံ ဝဏဘူတံ အရူနံ ဝါ ကာယံ + ထေရ - ၅ - ၂၊ ၂၉၂။]

၃။ သမုဿိတံ ။ ။ သံ + ဥ - ရှေးရှိသော သိဝေတံ၊ တပစ္စည်း၊ သံသဒ္ဓါ သမ္ပဟ အနက်ဟောတည်း။ “သမဇ္ဇေတော + ဥဿိတံ သမုဿိတံ” ဟု ပြု (မ - ၅ - ၃၊ ၂၀၈)။

၂, ၂၀၂။ ဗဟုသင်္ကပ္ပံ - များစွာသော လူအပေါင်းသည် (အမျိုးမျိုး အပုံပုံ) ကြံဆအပ်သော၊
(ဣမံ) ဗိမ္မံ - ဤခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပဿ (ပဿထ) - ရှုကြကုန်လော့။ [ပါ - ၁၄၇။]

သိရိမာဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ဥက္ခရာထေရီဝတ္ထု ပါဠိ ဂါထာ

၃၁၄။ ပရိဇိတ္ထမိဒံ ရူပံ၊ ရောဂနိဋ္ဌံ ပဘာဂုံရံ၊
ဘိဇ္ဇတိ ပုတိသန္ဓေဟော၊ မရဏန္တံ ဟိ ဇိဝိတံ။

ဣဒံ ရူပံ - ဤသင်္ခါရုပ်သည်၊ ပရိဇိတ္ထံ - အိုပြီ၊ ရောဂနိဋ္ဌံ - ရောဂါတို့၏ အသိုက်တည်း၊
ပဘာဂုံရံ - သူ့အလိုလို ဖျက်လေ့ရှိ၏၊ ဝါ - မိမိကိုယ်ကို ဖျက်လေ့ရှိ၏၊ (သူများက မဖျက်အပ် -

၁။ ဗိမ္မံ ။ ဝိတ္တာသယော (သည်းငြေ အစရှိသည်တို့ကို) ဝမတိ ဥဂ္ဂိရတိတိ ဗိမ္မံ၊ ဝပုဓာတ်၊
ဗေပစ္စည်း၊ ဝကို ဗိဗြု (မောက်-၇, ၁၂၂)၊ (တစ်နည်း) ဝိယဏတတိ ဗိမ္မံ၊ ဝိဓာတ် ကန္တံ (နှစ်သက်ခြင်း) အနက်၊
ဝနိပစ္စည်း၊ မုနိအက္ခရာလော၊ ဝနိ + ဥ + ဝ အနုဝနိတို့ကိုချေ၊ (ဝိမိဝ)၊ ဝတို့ကို ဗြု၊ ဤကို ရဿဗြု (ထားမ၊
သိ-ဘာ-၃, ၄၆၂)။

၂။ ပဿ ။ ။ “ပဿထ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ပဿ” ၌ ဗဟုဝစ်မှ ဧကဝစ်သို့
ပြန်နေသော ဝစနဝိပလ္လာသတည်း။

၃။ ပဘာဂုံရံ ။ ။ ထာဝရိတ္တ ဘာဂုံရ ဘိဒရ ဘာသရ ဘဿရာ၊ ဧတ သဒ္ဓါ နိပစ္စန္ဓ သီလ
ဂမျမာနေ (မောက်-၅, ၅၄)။

မောက်-ပံ, ၃၂၇ ။ ။ ဘဒ္ဒ ဩမဒ္ဓနေ၊ ဘဒ္ဒဏ သယဗေဝ၊ ဘဒ္ဒတိ ဝါ အတ္တာနန္တိ ဘာဂုံရော၊
ကမ္မကတ္တရိ ယုရော နိပစ္စဏော၊ နိပါတနဿ ဣဒ္ဓဝိသယတ္တာ ယော ပရံ ဘဒ္ဒတိ တသ္မိံ န ဟောတိ။

မောက်-ပံ ဆိုလိုချက် ။ ။ နိပါတနသုတ်ဟူသည် အလိုရှိသလို ပြီးအောင် စီရင်နိုင်သောကြောင့်
ဘဒ္ဒဓာတ်နှင့် ကမ္မကတ္တားအနက် ယုရပစ္စည်းသက်၊ ထို့ကြောင့် ပဘာဂုံရ ပုဒ်သည် အစွန်အားဖြင့်
ကမ္မသာဝနဖြစ်၍ “ပဘာဂုံရ-ဖျက်အပ်” ဟု အနက်ဖြစ်၏။ သို့သော် သူတစ်ပါးက ကြိုးစား၍ ဖျက်နေဖွယ်
မလိုသည်အတွက် (ဖျက်ရလွယ်ကူသည်အတွက်) သူ့အလိုလို (သူ့ကိုယ်သူ) ဖျက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သောကြောင့်
ကတ္တားဟု တင်စားခေါ်ဆိုအပ်သော ကမ္မကတ္တသာဝနဖြစ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပဘာဂုံရ-အလိုလိုဖျက်တတ်၊
ဝါ - မိမိကိုယ်ကို ဖျက်တတ်” ဟု အနက်ဖြစ်၏။ ပ ကား အနက်မဲ့တည်း။

သီလအနက်ပါရ ။ ။ ကမ္မကတ္တားဟု ဆိုသော်လည်း သူ့ချည်းသက်သက်မဟုတ်၊ “ဧတ သဒ္ဓါ
နိပစ္စန္ဓ သီလေ ဂမျမာနေ” ဟူသော ဝုတ္တိ၊ “သရသတော ဥပက္ကမတောဝ ပဘာဂုံပရပသီလတာယ ပဘာဂုံရံ”
ဟူသော (ဣတိ - ၄, ၁၅၆) တို့အရ သီလအနက်လည်း ပါစေရမည်။ ဝိဗြုဟ်ကိုကား “ပဘာဇ္ဇတ သယဗေဝ၊
ပဘာဒ္ဒတိ ဝါ အတ္တာနန္တိ ပဘာဂုံရံ” ဟုပြု။ [စ ကို ဂ ပြု၊ ယအနုဝနိချေ။]

ဟုလို)၊ ပုတိသန္ဓေဟော-ပုပ်သော သင့်ကိုယ်သည်၊ ဘိဇ္ဇတိ-မကြာမီ ပျက်တော့လတ္တံ့၊ (ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ) - အကြင်ကြောင့်၊ ဇီဝိတံ-အသက်သည်၊ ဝါ-ရှင်ခြင်းသည်၊ မရဏန္တံ-သေခြင်း အဆုံးရှိ၏၊ (တသ္မာ-ထို့ကြောင့်တည်း။) [ပါ-၁၄၈။]

ဥတ္တရာထေရ်ဝတ္ထုဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၄။ သမ္ပဟုလအဓိမာန်ကဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၁၅။ ယာနိမာနိ အပတ္တာနိ၊ အလာဗုနေဝ သာရဒေါ၊
ကာပေါတကာနိ အဋ္ဌိနိ၊ တာနိ ဒိသ္မာန ကာ ရတိ။

သာရဒေ - သရဒဥတု၌၊ အပတ္တာနိ - စွန့်ပစ်အပ်ကုန်သော၊ အလာဗုနိ ဣဝ -

၁။ ပုတိသန္ဓေဟော ။ ပုတိကို "ပုတိကာ"၊ သန္ဓေဟောကို "ဒေဟော" ဟု ဝိဘတ်တူဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် "ပုတိ ဝ သာ သန္ဓေဟော စာတိ ပုတိသန္ဓေဟော" ဟုဖြူ [သမာနဝိဘာတ္တိက၊ ဖွင့်၍ပြု၊ ကမ္မစာရယ ကြိဝရာ။] သန္ဓေဟ သဒ္ဓါကား "ကိုယ်" အနက်ဟောတည်း။ [.... သန္ဓေဟောတိ ဝါ ကာယဿေတံ အဝိဝစေန၊ မဟာနိ-၁၈၆]

၂။ ဘိဇ္ဇတိ ။ "န စိရဿေဝ ဘိဇ္ဇဿတိ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဝတ္ထုမာနာ ပစ္စယုဇ္ဇေ သုတ်၌ "ဝတ္ထုမာနာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ယာဝ၊ ပုရာ စသော သဒ္ဓါတို့နှင့် မယှဉ်သော်လည်း အနာဂတ်အနက် ဝတ္ထုမာန်သက်နိုင်သည်။ [ဝတ္ထုမာနာတိ ဝိဘာဂေန ... "ရိတ္တော ဥပ္ပဇ္ဇတောတိ" တိ ဧတ္ထ "ဥပ္ပဇ္ဇတောတိ ... ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိတိ ဝုတ္တတ္တာ ဧကနဝိ အယောဓေပိ အနာဂတေ ဝတ္ထုမာနာ ဝိဘာတ္တိ-ဝိမောဓက။]

တစ်နည်း ။ "န စိရဿေဝ" ကိုရုံ၌ သမိပဝတ္ထုမာန်ဟု ယူသင့်၏။ ထိုသို့ ယုလျှင် သုတ်ရင်းဖြင့်ပင် သက်၊ (မောဂ်-၆၊ ၁) ၌ ထိုသို့ပင် ယူ၏။ ဤ၌ ဆိုခြင်း ကြိယာသည် မုချ ပစ္စယုဇ္ဇတည်း။ ပျက်ခြင်း ကြိယာကား ထိုဆိုခြင်းကြိယာ၏ အနီး၌ ဖြစ်သောကြောင့် သမိပဝတ္ထုမာန်တည်း။ "သင့်ရုပ်သည် ဆိုနေပြီ၊ ပျက်ဖို့နိုးနေပြီ" ဟုလို၊ မောဂ်၌ တံကာလာယကဝတ္ထုမာန်၊ ကာလဝိပလ္လာသ ဟုလည်း ဆိုသေး၏။

၃။ သာရဒေ ။ သရဒဥတု ဟူသည် သီတင်းကျွတ်လနှင့် တန်ဆောင်မုန်းလ (၂) လတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၄-၂၊ ၄၀၉)။ အဘိဓာန်အလိုကား တော်သလင်း လပြည့်ကျော် (၁) ရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့အထိ (၂) လတည်း။ "သရတိ ပိဋယတိ အသိန္နိ သရဒေါ (သရဓာတ်၊ တ ပစ္စည်း၊ တ ကို ၁ ပြု)၊ တစ်နည်း-သာ သုနဓါ ရမန္တိ ဧတ္တာတိ သရဒေါ (သသန္နုပပဒ ရုဗ္ဗဓာတ်၊ အ ပစ္စည်း၊ ဝိ ကို ၁ ပြု)၊ သရဒေါယေဝ သာရဒေါ (သရဒပုဒ် သုတ္တံ၌ က)" ဟုပြု။

၄။ အပတ္တာနိ ။ အပ ဂျေရှိသော အသဓာတ်၊ တပစ္စည်းတည်း။ အသဓာတ်၏ အနက်များစွာတို့တွင် ဤ၌ ဓေပ (ပစ်ပယ်ခြင်း) အနက်ဟောဟု ထောမနိဝိ ဆို၏။ ထိုအဆိုသည် "ဆဒ္ဓိတာနိ" ဟု ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာနှင့် ညီညွတ်၏။ "အပအသိယန္တေတိ အပတ္တာနိ" ဟုပြု။

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ အမှတ် (၃)

ဗူးသီးတို့ကဲ့သို့၊^၁ အပတ္တာနိ - စွန့်ပစ်အပ်ကုန်သော၊ ကာပေါတကာနိ - ခိုငှက်၏ အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိကုန်သော၊^၂ ယာနိ - ဣမာနိ အဋ္ဌိနိ - အကြင် အရိုးတို့သည်၊ (သန္တိ ရှိကုန်၏။) တာနိ - ထိုအရိုးတို့ကို၊ ဒိသ္မာန - မြင်ရ၍၊ ဝါ - မြင်ရပါလျက်၊ (တုမှာကံ သင်တို့၏ သန္တာန်၌)၊ ကာ - အဘယ်သို့သော၊ ရတိ - ကာမဂုဏ်၌ မွေ့လျော်ခြင်းသည်၊ ဝါ - ကိလေသာကာမဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်သင့်တော့အံ့နည်း၊ (တစ်နည်း) ကာရတိ - အဘယ်မှာ မွေ့လျော်သင့်အံ့နည်း။ [ပါ - ၁၄၈။]

သမ္ပဟုလ အဓိမာနိကဘိက္ခုဝတ္ထုဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ဇနုပဒကလျာဏီ ဂူပနန္ဒာထေရီဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၁၆။ အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ၊ ပဿ နန္ဒေ သမုဿယံ၊
ဥဠရန္တံ ပဠရန္တံ၊ ဗာလာနံ အဘိပတ္တိတံ။^၁

နန္ဒေ - ဂူပနန္ဒာ၊ အာတုရံ - ကိုးဆယ့်ခြောက်ဖြာ၊ ဘေးရောဂါတို့၊ လွန်စွာခက်ခဲ၊ နိပိစက်တတ်ထသော၊ အသုစိံ - အမြဲနေ့စဉ်၊ ဆေးသုတ်သင်လည်း၊ မစင်မကြယ်၊ ရွံဖွယ် ကောင်းထသော၊ ပူတိံ - ဆေးကြောသုတ်သင်၊ တန်ဆာဆင်လည်း၊ အမြင်သာဟုတ်၊ အတွင်းပိုင်း နေထသော၊ ဥဠရန္တံ - ဗျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ အင်္ဂါရှိတိုင်း၊ အထက်ပိုင်းဝယ်၊ ရွံဖွယ်သုံးပုဂ္ဂ၊ အန်ထုတ်၍ နေထသော၊ ပဠရန္တံ - ကျင်ကြီးကျင်ငယ်၊ အသွယ်သွယ်ဟု၊ မဖွယ်မရဲ၊ အဖြာဖြာ၊ ရှိ

၁။ အလာပူနေဝ ။ ။ “တုဗျာ လာမု စ လာဓု သာ” ဟူသော (ဓာန် - ၅၉၆) အလို ဣတ္ထိလိ ဖြစ်၍ လိဂံဝိပလ္လာသဟု ကြိယွယ်ရှိ၏။ သို့သော် ထောမနိဗိဉ် ဣတ္ထိလိင်၊ နပုလ္လိင်ဟု ဆိုသောကြောင့် ယိုးဒယျ ကြိယွယ်မလို၊ ဓာန်ဒီအလို ဥပစည်းဖြစ်၍ ဥကာရန္တံ၊ (ဓောဂ် - ၇၊ ၄၇) အလို ဥပစည်းဖြစ်၍ ဥကာရန္တံ တာဝ်။ “အာလမ္ဘန္တိ အဝသံသန္တိတိ အလာပူနိ” ဟုပြု၊ အာ ရှေးရှိသော လမ္ဘဓာတ်၊ ဥ (ဥ) ပစည်း၊ မ ကိုချေ၊ ဝေ ဌံ ဒိယ၊ အာကို ရသယပြု။

၂။ ကာပေါတကာနိ ။ ။ “ကပေါတကဝတ္ထာနိ” ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကို ရှ၍ “ကပပံတိ ကပေါတော၊ ကပဓာတ်၊ အတ္ထာဒနအနက်၊ ဩတပစည်း (ဓောဂ် ၇၊ ၇၅)၊ ကပေါတောယေဝ ကပေါတကော၊ ကပေါတကဿ + အယံ ကာပေါတကော၊ ဣဒံ အနက် က ပံစည်း၊ (ခို၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အဆင်း)၊ ကာပေါတကော ဝိယာတိ ကာပေါတကော၊ (ခို၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်း)၊ ကာပေါတကော ယေဝ အတ္ထိတိ ကာပေါတကာနိ၊ (ခို အဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော အရိုးတို့)” ဟုပြု၊ (သိ - ဘာဝ - ၂၊ ၃၅) ၌ “ပါရာဝတပကဝတ္ထာနိ” ဟူသော အဖွင့်ကို ရှ၍ တစ်မျိုးပြုသေး၏။ ရှကြလေတော့။

မှန်စွာနေ့ည၊ ယိုချ၍ နေထသော၊ ဗာလာနံ-ဘဝါဘဝ၊ သံသာရက၊ ရာဂ စရိုက်ပွား၊
ဇမိုက်သားတို့သည်။ အဘိပတ္တိတံ- ရှိရင်းပြောင်းပြန်၊ မမှန်ကန်အောင်၊ ကြံဖန်လေးမြတ်၊
တောင်းတအပ်သော၊ သမုဿယံ- သုံးဆယ်နှစ်ဝ၊ ကောဠာသတို့၊ လုံးဝခိုမှီး၊ ဤကိုယ်ကြီးကို၊
ပဿ- ဉာဏ်ရောင်လင်းသလောက်၊ အတွင်းရောက်အောင်၊ ထွင်းဖောက်ဆုင့်၊ ကြည့်ရှုစမ်းပါ
လော့။ [၄-၁၆၁။]

၃၁၇။ ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ၊ ယထာ ဧတံ တထာ ဣဒံ၊
ဓာတုတော သုညတော ပဿ၊ မာ လောကံ ပုန ရာဂမိ၊
ဘဝေ ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာ၊ ဥပသန္ဓော စရိဿတိ။

ဣဒံ- ဤသင်၏ ခန္ဓာကိုယ်သည်၊ (အသုစိအာဒိသဘာဝဓမ္မဝ- မစင်ကြယ်ခြင်း
အစရှိသော သဘောရှိသည်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စာဒိသဘာဝဓမ္မ- အနိစ္စ အစရှိသော သဘော
ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ) ယထာ - ဖြစ်သကဲ့သို့၊ တထာ- ထိုအတူ၊ ဧတံ- ဤ
သုသေကောင်သည်၊ (အသုစိအာဒိသဘာဝဓမ္မဝ- သည်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စာဒိသဘာဝဓမ္မ-
သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ- ၏) ဧတံ- ဤသုသေကောင်သည်၊ (အသုစိအာဒိသဘာဝဓမ္မဝ-
သည်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စာဒိသဘာဝဓမ္မ- သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ) ယထာ- သကဲ့သို့၊
တထာ- တူ၊ ဣဒံ- ဤသင်၏ ခန္ဓာကိုယ်သည်၊ (အသုစိအာဒိသဘာဝဓမ္မဝ- သည်လည်းကောင်း၊
အနိစ္စာဒိ သဘာဝဓမ္မ- သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ)၊ ဓာတုတော- မိမိသဘောကို
ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုညတော- အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏
အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပဿ- ရှုလော့၊ လောကံ- ခန္ဓာငါးပါး ဟူသော လောကသို့၊
ပုန- တစ်ဖန်၊ မာ အာဂမိ- မလာနှင့်၊ ဘဝေ- ဘဝ၌၊ ဆန္ဒံ- တပ်နှစ်သက်တတ်သော
တဏှာကို၊ ဝိရာဇေတွာ- တပ်ခြင်း ကင်းစေ၍၊ ဝါ- တပ်ခြင်း ကင်းစေလသော်၊ ဥပသန္ဓော-
ကိလေသာ အပူဝေး၍ ငြိမ်းအေးသည်၊ (ဟုတွာ- ၍) စရိဿတိ- လှည့်လည်ရလတ္တံ့၊ ဝါ-
နေရလတ္တံ့။ [၄-၁၆၂။]

၁။ အဘိပတ္တိတံ ။ ။ (ထေရ-၂၈၄) ၌ “အဘိနန္ဒိတံ” ပါ၌ရှိ၍ “ဗာလေဟိ အနုပုထုဇ္ဇနေဟိ
ဒိဋ္ဌိတဏှာဘိနန္ဒနာဟိ “အဟံ မမ” န္တိ အဘိနိဝိဿ နန္ဒိတံ” ဟု (ထေရ-၄၂၊ ၉၂) ၌ ဖွင့်သည်။
အနက်အရကောက်ကား အတူတူပင်တည်း။

ဇနပဒကလျာဏီ ဂူပနန္ဒာထေရ်ဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၁၈။ အဋ္ဌိနံ နဂရံ ကတံ၊ မံသလောဟိတလေပနံ၊
ယတ္ထ ဧရာ စ မဇ္ဈ စ၊ မာနော မက္ခော စ ဩဟိတော။

အဋ္ဌိနံ-သုံးရာသော အရိုးတို့ကို၊ (ဥဿာပေတွာ-စိုက်ထူစေ၍၊ နာရဝိနဒ္ဒံ-ကိုးရာသော အကြောတို့ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော) မံသလောဟိတလေပနံ-အသား အသွေးတို့ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော၊ (တစပဋိစ္ဆန္တံ-အရေတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော)၊ နဂရံ-ခန္ဓာကိုယ်တည်းဟူသော မြို့ကို၊ ကတံ-(တဏှာယောကျ်ား၊ လက်သမားသည်) ပြုလုပ်ထားအပ်ပြီ။ ယတ္ထ-ယင်း ခန္ဓာကိုယ် တည်းဟူသော မြို့၌၊ ဧရာ စ-အိုခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ မဇ္ဈ စ-သေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ မာနော စ-မာနကိုလည်းကောင်း၊ မက္ခောစ-သူ့ကျေးဇူးကို ချေဖျက်တတ်သော ဒေါသမှ စိတ္တုပါဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဩဟိတော-ထားအပ်ပြီ။ [ပါ-၁၅၀။]

ဇနပဒကလျာဏီ ဂူပနန္ဒာထေရ်ဝတ္ထုဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ မလ္လိကာဒေဝီဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၁၉။ ဇိရန္တိ ဝေ ရာဇရထာ သုစိတ္တာ၊
အထော သရိရဗ္ဗိ ဧရံ ဥပေတိ၊
သတဉ္စ ဓမ္မော န ဧရံ ဥပေတိ၊
သဗ္ဗော ဟေဝ သန္တိ ပဝေဒယန္တိ။

သုစိတ္တာ-အလွန်ဆန်းကြယ်ကုန်သော၊ ရာဇရထာ-မင်းတို့၏ ရထားတို့သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဇိရန္တိ-ဆွေးမြေ့ ရကုန်၏။ အထော-ထို့ပြင်၊ သရိရဗ္ဗိ-ကိုယ်သည်လည်း၊ ဧရံ-ဆွေးမြေ့ အိုမင်းခြင်းသို့၊ ဥပေတိ-ကပ်ရောက်ရ၏။ သတံ-ဘုရား အစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဓမ္မော စ-လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည်ကား၊ ဧရံ-ဆွေးမြေ့

၁။ မက္ခော။ ။ ပရေသံ ဝုဏေ မက္ခေတိ (ပုဉ္ဇေတိ ဝိနာဿတိ) တိ မက္ခော၊ (တစ်နည်း) မဟန္တေ ကာရေ ခေပေတိတိ မက္ခော၊ “မဟန္တ + ကာရ + ဓ” ဟု ဆိုလိုလျက် “ဟန္တ၊ ကာရ” တို့ကို ချေ၊ တရားကိုယ်အားဖြင့် သူတစ်ပါးတို့၏ ဝုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒေါသမှစိတ္တုပါဒ်တည်း။ (ဣတိဝုတ်-၄၊ ၄၇)။

အိုမင်းခြင်းသို့၊ န ဥပေတိ-မကပ်ရောက်၊ (ဣတိ - ဤသို့၊) သန္ဓေ-ဘုရား အစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ သဒ္ဓိ-သူတော်ကောင်းတို့နှင့်၊ ဟေ-စင်စစ်၊ ပဝေဒယန္တိ-ပြောဆိုတော်မူကြကုန်၏။ [ပါ-၁၅၁။]

မဏိကာဒေဝိဝတ္ထု ဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၂၀။ ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇေ၊ ယေဟိ ဓေတ္တံ ကသာမဿ၊
တေသု ဧကော မတော ဒေဝ၊ ဒုတိယံ ဒေဟိ ဓတ္တိယ။

မဟာရာဇ-မင်းမြတ်၊ မေ-ကျွန်တော်မျိုး၏၊ ဝါ-မှာ၊ ဒွေ-နှစ်ကောင်ကုန်သော၊ ဂေါဏာ-နွားတို့သည်၊ (သန္တိ-ရှိပါကုန်၏၊) ယေဟိ-ယင်း နွားနှစ်ကောင်တို့ဖြင့်၊ ဓေတ္တံ-လယ်ကို၊ ကသာမဿ-ထွန်ယက်ရပါကုန်၏။ ဒေဝ-မင်းမြတ်၊ တေသု-ထို နွားနှစ်ကောင်တို့တွင်၊ ဧကော-တစ်ကောင်သည်၊ မတော-သေသွားပါပြီ၊ ဓတ္တိယ-မင်းမြတ်၊ ဒုတိယ-နှစ်ကောင်မြောက်နွားကို၊ ဒေဟိ-ပေးသနားတော်မူပါ။ [ဋ-၁၆၃]

၁။ သဒ္ဓိ ။ ။ ဓမ္မ-ဌအလို သဒ္ဓိသည် သန္တသဒ္ဓါဖြင့်ပြီးသော သဒ္ဓိတည်း။ (သံဋ-၁၊ ၁၂၇) ။ ဝေဗ္ဗော အရ နိဗ္ဗာန်ကိုသာယူ၍ သဒ္ဓိသည် (၁) သူတော်ကောင်း၊ (၂) နိဗ္ဗာန်၊ (၃) သုန္ဒရ အနက်ကို ဟောသည်ဟု ဖွင့်၏။ ထိုတွင် သူတော်ကောင်းအနက်ကို ဟောခိုက် “သိဒ္ဓသဘာဝေ ကိလေဿ ဘိဒ္ဓန္တိ တိ သဒ္ဓိ (နိတိ-ဓာတု၊ ၃၆၉)” ဟုဖြေ၍ ဟိဝိအတ် အကျေကြီး အရှိနှင့် အတူစဉ်။

နိဗ္ဗာန်အနက် ။ ။ ဤအနက်ကို ဟောခိုက် တတိယပါဒသည် ကာရဏဝါကျ၊ ဤဓတုတ္တ ပါဒသည် ဗလဝါကျဟုယူ၍ “သတံ-တို့၏၊ ဝေဗ္ဗော-နိဗ္ဗာန်တရားသည်၊ ဧရံ န ဥပေတိ၊ (တသျှာ-ကြောင့်)၊ သန္ဓေ သဒ္ဓိ-နိဗ္ဗာန်ကို၊ (သတံ- တို့၏၊ ဝေဗ္ဗော-တရားဟူ၍)၊ ပဝေဒယန္တိ” ဟုထူး၊ ဤ၌ “သဒ္ဓိ” ဟု ဆိုလျက် ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဈေးထားသည်။ “သိဒ္ဓသဘာဝါ ကိလေသာ ဘိဒ္ဓန္တိ-ဇ္ဇောတိ သဒ္ဓိ (နိတိ-ဓာတု၊ ၃၆၉)” ဟုဖြေ၊ ရတ္တိ အတိုင်းစဉ် (နိတိ-ပဒ၊ ၂၃၃)။

သုန္ဒရအနက် ။ ။ ဤအနက်ကို ဟောခိုက် “သဒ္ဓိ-ကောင်းသော၊ (ယံ-အကြင် နိဗ္ဗာန် တရားကို)၊ သန္ဓေ ပဝေဒယန္တိ၊ သတံ (ဿာ) ဝေဗ္ဗော-ထို နိဗ္ဗာန်ဟူသော တရားသည်၊ ဧရံ န ဥပေတိ” ဟု တတိယပါဒကို နိယမဝါကျ၊ ဤ ဓတုတ္တပါဒကို အနိယမဝါကျဖြင့် ပေးပါ။ ဤအနက်ကို ဟောခိုက် ဝါဒလိင်ဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓမ္မေယုတ္တ (= အရကောက်) အားလျော်စွာ အဂ္ဂိ၊ ရတ္တိ၊ အဋ္ဌတို့ အတိုင်း စဉ်ပါ။

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ အမှတ် (၃)

၃၂၁။ ခွေ မေ ဂါထာ မဟာရာဇ၊ ယံဟိ ခေတ္တံ ကသာမဿ၊
တေသု ကော မတော ဒေဝ၊ ဒုတိယံ ဂဏှ ခတ္တိယ။
မဟာရာဇ၊ ဝေါ ဒုတိယံ-ကို၊ ဂဏှ-ယုံတော်မူပါ။ [၄-၁၆၄]

လာဠဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၂၂။ အပ္ပဿုတတယံ ပုရိဿော၊ ဗလိဗဒ္ဒေါ ဝ ဇီရတိ၊
မံသာနိ တဿ ဝပုန္နိ၊ ပညာ တဿ န ဝမုတိ။

အပ္ပဿုတော-အကြားအမြင် မရှိသော၊ အယံ ပုရိဿော-ဤယောက်ျားသည်၊
ဗလိဗဒ္ဒေါ-နားလားကဲ့သို့၊ ဇီရတိ-တိုးပွားနေ၏၊ တဿ-ထိုယောက်ျား၏၊ ဝါ-မှ၊
မံသာနိ-အသားတို့သည်၊ ဝပုန္နိ-တိုးပွားနေကုန်၏။ တဿ-၏၊ ဝါ-မှ၊ ပညာ-
လောကီပညာ၊ လောကုတ္တရာပညာသည်၊ န ဝမုတိ-မတိုးပွား။ [ပါ-၁၅၂]

လာဠဒါယိတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ ဥဒါနဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၂၃။ အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္တတိသံ အနိဗ္ဗိသံ၊
ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တေ၊ ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပ္ပုနံ။

(ယသ္မာ-အကြင်ကြောင့်၊) ဇာတိ-ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်းသည်၊ (ရောဂျာဓိမရလ၊
မိဿတာယ-အိုနာသေရေး၊ ဒုက္ခာဇာတိနှင့်၊ ရောထွေး၍ နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊)
ပုနပ္ပုနံ-ထပ်ကာ ထပ်ကာ၊ (ဥပဂန္တိ-ကပ်ရောက်ခြင်းငှာ၊) ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲလှချေ၏။ (တသ္မာ-
စ-ထို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ တသ္မိ-ထို တဏှာယောက်ျား လက်သမားကို၊ အဒိဋ္ဌေ-

၁။ အပ္ပဿုတော ။ ။ အပ္ပကို "အဘာဝေန" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် အပ္ပဿုဒါ အဘာဝ
အနက်ဟောတည်း။ "အပ္ပံ+သုတံ ယသ္မာတိ အပ္ပဿုတော" ဟုဖြု၊ [အပ္ပံ သုတံ စောသန္တိ အပ္ပဿုတော၊
အပ္ပန္တိစ ဟောကန္တိ န ဂဟေတဗ္ဗံ၊ နတ္ထိတိ ဂဟေတံဗ္ဗံ (ပ-၄-၁၊ ၂၉၁)၊ နတ္ထိတိ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဣမိနာ
အဘာဝတ္ထော အယံ အပ္ပဿုဒါတိ ဒဿတိ (ပ-၃-၁၊ ၂၉၁)။]

၂။ ဇီရတိ ။ ။ ဇီရဇာတ်၊ ဗြူဟန (တိုးပွားခြင်း) အနက်တည်း (နိတိ-ဇာတု၊ ၁၅၆)။
တက္ခတ္တံ ဇီရဇာတ်ဟု ရဿဖြင့် ရှိ၏။ ထိုအလို ဒီယဖြု။

ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင် မတွေ့မြင်အပ်သေးသည်ရှိသော်၊ သာဇာတိ-ထိုဇာတိသည်၊ န-နိဝတ္တတိ-
 ဆုတ်နစ်မည်မဟုတ်၊ တသ္မာ စ-ထိုကြောင့်လည်းကောင်း၊) ဂဟကာရ-ခန္ဓာအိမ်ကိုအကြိမ်ကြိမ်
 အဖန်ဖန် စိမ့်တတ်သော တဏှာယောကျ်ား လက်သမားကို၊ ဂထေသန္တော-မရမနေ ရှာဖွေ
 သော၊ (အဟံ-သည်၊) အနိဗ္ဗိသံ-တဏှာမြင်ရန်-သဗ္ဗညာဏ်ကို၊ ဧကန်ပိုင်ပိုင်၊ မရနိုင်သေးသည်၊
 (ဟုတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) ဧတ္တကံ ကာလံ-ဤမျှလောက်သော လေသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း
 ကာလပတ်လုံး၊) အနေကဇာတိသံသာရံ-အသိန်းမက၊ ဘဝများစွာ၊ သံသရာစက်ဝိုင်းကို၊
 သန္တာဝိသံ-ဆုံဝယ်တပ်နွား၊ ရဟတ်ခြားသို့၊ ပြေးသွား ကျင်လည်ခဲ့ရလေပြီ။ [ပါ-၁၅၃။]

၃၂၄။ ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ၊
 သဗ္ဗာ တေ ဗာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကုဋ် ဝိသင်္ခတံ၊
 ဝိသင်္ခါရဂတံ စိတ္တံ၊ တဏှာနံ ဓယမဇ္ဈဂါ။

ဂဟကာရက-ခန္ဓာအိမ်ကို၊ အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန်၊ စိမ့်တတ်သော၊ တဏှာယောကျ်ား
 ဟဲ့..... လက်သမား၊ (ဒါနိ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရပြီးရာ၊ ယခုအခါ၌၊ တွံ-သင်သည်၊ ဝါ-
 ကို၊) ဒိဋ္ဌော-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင်၊ တွေ့မြင်အပ်ပြီးသည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ ပုန-တစ်ဖန်၊
 ဂေဟံ-ခန္ဓာအိမ်ကို၊ န-ကာဟသိ-ပြုလုပ်ရတော့မည် မဟုတ်၊ တေ-သင်၏၊ သဗ္ဗာ-
 ကြွင်းမဲ့ဥသံ့၊ အလုံးစုံကုန်သော၊ ဗာသုကာ-ကိလေသာ အခြင်ရနယ်တို့ကို၊ ဘဂ္ဂါ-မှန်မှန်
 ညက်ညက်၊ ချိုးဖျက်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဂဟကုဋ်-ခန္ဓာအိမ်၏ အဝိဇ္ဇာအထွတ်ကို၊ ဝိသင်္ခတံ-
 ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ စိတ္တံ-ငါ၏စိတ်သည်၊ ဝိသင်္ခါရဂတံ-သင်္ခါရဂင်းမြဲ၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့၊ အာရုံပြုသော
 အားဖြင့် ရောက်ပြီ၊ (အဟဉ္စ-ငါသည်လည်း၊) တဏှာနံ-သင်တဏှာတို့၏၊ ဓယ-ကုန်ကြောင်း
 ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အဇ္ဈဂါ-ရပြီ၊ (တစ်နည်း) ဝိသင်္ခါရဂတံ-သင်္ခါရ

၁။ သန္တာဝိသံ ။ ။ “သံသရီ” ဟုဖွင့်သောကြောင့် “ဂါထာယဇတိတတ္ထေ ဣဝိသံ (နိတိ-
 သုတ္တံ၊ ၃၀၉)” သုတ်ဖြင့် သံပုဗ္ဗ ဓာရတတ်နောင် ဣဝိဘတ်ကို ဣသံပြု၊ (၅-၂၀၁) ၌ကား အတိတ်ကိုပင်
 အနာဂတ်အနေဖြင့်ဆိုလိုသောကြောင့် “အနာဂတေ ဘဝိသန္တိ” သုတ်ဖြင့် အတိတ်အနက် သံဝိဘတ်သက်သည်၊
 ဝိဇောကေ၌ စူအိုကို ပယ်၍ “ဘဝိသန္တိ” ဟူသော ယောဂဝိဘာကဖြင့် အတိတ်အနက်၌ သံဝိဘတ်သက်၏ ။

၂။ ဓယမဇ္ဈဂါ ။ ။ ဓယံကို “ဓယသင်္ခါတံ အရဟတ္တမဂ္ဂံ၊ အရဟတ္တဖလံ ဝါ” ဟုဖွင့်သော
 (သာရတ္ထ-၁၊ ၆၅) အတိုင်း ပေးသည်၊ “မိယန္တိ ကဏှာယော ဧတေနာတိ ဓယော” ဟုပြု၊ အဇ္ဈဂါ၌ “အဟံ”
 ဟု ကတ္တားထည့်သော ပဌမနည်းအလို အဓိပုဗ္ဗ ဂပုဇာတ်နောင် အဗ္ဗတနိ ဣဝိဘတ်၊ (သို့မဟုတ်)

ကင်းမြို့၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်သော၊ စိတ္တံ-သည်၊ တဏှာနံ - တို့၏၊
ခယံ - ကို၊ အဇ္ဈဂါ - ပြီး၊ [ပါ - ၁၅၄]

ဥဒါနဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ မဟာဓနသေဋ္ဌပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၂၅။ အစရိတွာ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အလဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနေ ဝနံ၊
ဇိတ္ထ ကောဉ္ဇာဝ ဈာယန္တိ၊ ဇိဏမဇ္ဈေ ပလ္လလေ။

(ဗာလာ - လူမိုက်တို့သည်။) ယောဗ္ဗနေ - နပျိုသူ၏ အဖြစ်၌၊ ဝါ - အရွယ်ကောင်းရာ
အခါ၌၊ ဗြဟ္မစရိယံ - မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းကို၊ အစရိတွာ - မကျင့်သုံးမှု၍
လည်းကောင်း၊ ဝါ - မကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝနံ - ဥစ္စာကို၊ အလဒ္ဓါ - မရမှု၍
လည်းကောင်း၊ ဝါ - မရခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဇိဏမဇ္ဈေ - ကုန်ပြီးသော ငါးရှိသော၊
ပလ္လလေ - အိုင်ငယ်၌၊ ဇိတ္ထကောဉ္ဇာ ဣဝံ - ကြီးကြာအိုတို့ကဲ့သို့၊ အဝဈာယန္တိ - ကြံ့မိုင်
ကြံ့ရတုန်၏။ [ပါ - ၁၅၅]

၃၂၆။ အစရိတွာ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အလဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနေ ဝနံ၊
သန္တိ စာပါတိဇိဏာဝ၊ ပုရာဏာနိ အနတ္တနံ။

(ဗာလာ - တို့သည်။) ယောဗ္ဗနေ - ၌၊ ဗြဟ္မစရိယံ - ကို၊ အစရိတွာ - လည်းကောင်း၊
ဝနံ - ကို၊ အလဒ္ဓါ - လည်းကောင်း၊ စာပါတိဇိဏာ - လေးမှ လွန်၍သွားသော မြားတို့သည်၊
ဝါ - လေးမှ လွတ်လိုက်သော မြားတို့သည်၊ (ဥပစိကာနံ - ခြတို့၏၊ ဘတ္တံ - အစာသည်။)

အံဝိဘတ်ကို "အစ္စတနိယ မာတ္တမံ ဝါ အံ ဝါ (နိတိ - သုတ္တံ၊ ၃၁၁)" သုတ်ဖြင့် အာ ပြု၊ ဒုတိယနည်းကား
စိတ္တံကို အဇ္ဈဂါ၏ ကတ္တာယု ယုသော (သာရတ္ထ - ၁၊ ၆၅) လာ ဂဏ္ဍိပုဒ်၏ အလိုတည်း၊ ထိုအလို
အစ္စတနိအာဝိဘတ်၊ ကွမိတုဖြင့် ဂမုကို ဂါပြု၊ ဇွင်းချကပ်၊ (သိ - ငိုသစ် - ၁၊ ၈၆) ၌ ပရောက္ခာဝိဘတ်ဟုဆို၏၊
ထိုအဆိုကို ဆရာတို့ နှစ်သက်တော်မမူကြ။

၁။ ဗြဟ္မစရိယံ ။ ။ "ဗြဟ္မစရိယဝါသံ" ဟု ဇွင်သောကြောင့် ဝါသပုဒ် အကျေကြွ၊ ဤ၌
ဗြဟ္မစရိယအရ "ဒါန၊ ငါးပါးသီလ၊ အရိယမဂ္ဂ၊ သာသနဗြဟ္မစရိယံ" တို့ကို ယုဟု (ဓမ္မ - မဟာဋီ၊ ၁၆၇)
၌ပွင့်၏။

၂။ စာပါတိဇိဏာ ။ ။ "စာပတော + အတိဇိဏာ" ဟုပြု၊ အတိဇိဏာ၌ အတိပုစ္ဆ ဝိဇာတ်၊
ဂတိအနက်၊ တပစ္စည်း၊ တပစ္စည်းကို ဤဏပြု၊ (နိတိ - တတု၊ ၂၄၇) ၌ကား ယုပစ္စည်းကို အနုပြု၊ (န)

သေန္တိ ဣဝ - ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ - တု၊) ပုရာဏာနိ - ရှေး၌ဖြစ်သော အာရုံတို့ကို၊ ဝါ - ရှေးဟောင်းနှောင်းဖြစ်တို့ကို၊ အနတ္တနံ (အနတ္တုနန္ဒာ) တ - သ ပူဆွေးကြဲရကုန်သည်၊ သေန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏။ [ပါ - ၁၅၆။]

မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဧရာဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ကို က မြဲ၍ “အဘိဓိကာ” ဟု ရသဖြင့် ရှိ၏။ ဤ စာပါတိဓိကာသည် သမာဓိ၊ ဝါကျ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်သည်။

၁။ သေန္တိ။ ။ ယထာ စာပါ ဝိနိပုတ္တာ သရာ ဥပစိကာနံ ဘတ္တံ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ဣဗေပိ မရဏံ ဥပဂမိဿန္တိ။ ဤ၌ ဟောန္တိသည် သေန္တိ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုအဖွင့်ဖြင့် သေန္တိ၌ သိဓာတ် ဂတိ အနက် ဟောကြောင်းကို ပြ၏။ ထို ဂတိလည်း ပဝတ္ထနဂတိ (ဖြစ်ခြင်းဂတိ) တည်း၊ အထက်၌ ဥပမာန ဥပမေယျ နှစ်ဘက်လုံးမှာ ဤအတိုင်းယူ၍ ပေးခဲ့သည်။ “ဥပဂမိဿန္တိ” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ဥပမေယျ ဘက်၌ သိဓာတ်ကို ပါပုဏနဂတိ (ရောက်ခြင်းဂတိ) အနက်၊ အနာဂတိအနက် ဝတ္ထုမာန်ဝိဘတ်ဟု ကြံဖွယ်ရှိ၏။ ထိုသို့ ကြံလျှင် “ပုရာဏာနိ - တို့ကို၊ အနတ္တနံ - ကုန်လျက်၊ (မရဏံ - သေခြင်းသို့၊) သေန္တိ - ရောက်ကုန်လတ္တံ့” ဟုပေးပါ။ ဤသို့ ကြံ၍ပေးလျှင် ဥပမာနဘက်နှင့် အနက်ချင်း မညီသော်လည်း အဓိပ္ပာယ် ပို၍ ပေါ်လွင်သည်။ လေးမှ လွတ်လိုက်သောမြားသည် ကောက်ယူသူမရှိလျှင် ခြစာဖြစ်သကဲ့သို့ လူမိုက်တို့သည်လည်း အရွယ်ရောင်းစဉ်က ကုသိုလ်ဥစ္စာ မရှာကြလျှင် အရွယ်လွန်ခါမှ ရှေးဟောင်းနှောင်းဖြစ် များကို တ - သ ပူဆွေးရင်း သေမင်း၏အစာ ဖြစ်လိမ့်မည်” ဟုလို။

ဆက်ဥျးအံ - အဋ္ဌကထာ၌ ဘတ္တံသည် သေန္တိ၏ ဝိကတိကတ္တာတည်း၊ ပကတိကတ္တာမှာ စာပါတိ ဓိကာ ဖြစ်သည်။ ကတ္တာဖြစ်စေ ကံဖြစ်စေ ပကတိဝိကတိနှစ်မျိုးတွင် ကြိယာသည် ပကတိ ကတ္တာ ကံ၏ သင်္ချာ (ဝစ်) ကိုသာ ယူရိုးရှိ၏။ ဘာကြောင့်နည်း? ပကတိပုဒ်၏ အနက်က အရင်းခံပစ္စေ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ “စာပါတိဓိကာ” ဟူသော ပကတိကတ္တာ၏ သင်္ချာအတိုင်း “သေန္တိ” ဟု ဗဟုဝစ်သင်္ချာဖြင့် ရှိရသည်။

ပကတိ ဝိကတိဓာပိ၊ ယတြ ဝုတ္တံ ဒွယမ္ပိ စ၊

ဝါစကော ပကတိသင်္ချာ၊ ဂဏှာတိဿာ ပတနတော (သာရ - ၆)။

၂။ အနတ္တနံ ။ ။ အနပုဗ္ဗ ထုဓာတ်၊ နိတ္တုနန (ညည်းတွေးခြင်း) အနက်၊ နာပစ္စည်း၊ အန္တပစ္စည်း၊ “အနတ္တုနန္ဒာ” ဟုဖွင့်ခြင်း၊ “ဇာလာ” ဟု ကတ္တာရှိခြင်းတို့ကြောင့် ပဌမာ ဗဟုဝစ်သင်္ချာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဂစ္ဆန္တာဒိနန္ဒာသဗ္ဗါ အံ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် နှ ကို အံ ဖြူ၊ သဗ္ဗာသမာရဏော သုတံ၌ အာဒိသဗ္ဗါဖြင့် ယောဂိဘာတ်ကို ချေ (ကစ် . ဘာ . ၁၊ ၂၃၃၊ ဝိစာ - ၇၅)။

၁၂။ အတ္တဝါ

၁။ ဇောဓိရာဇောမာရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၂၇။ အတ္တာနန္ဒေ ပိယံ ဧညာ၊ ရက္ခေယျ နံ သုရက္ခိတံ၊
တိတ္ထံ အညတရံ ယာမံ၊ ပဋိဂ္ဂေယျ ပဏ္ဍိတော။

အတ္တာနံ- ဘဝဖန်ခါ၊ သံသရာက၊ ငါဟုစွဲဆို၊ မိမိကိုယ်ကို၊ ပိယံ- အရင်းစစ်လျှင်၊ ပြစ်မတင်ဘဲ၊ နှစ်စဉ်မမှန်း၊ အချစ်ခင်ဆုံး ဟူ၍၊ ဧ ဧညာ- အခါအခါ၊ အရာရာသမ်၊ စာနာဟောကံထား၊ အကယ်၍ နားလည်ငြားအံ့၊ (စေ သတိ- ကိုယ်ကိုသာလျှင် အခင်မင်ဆုံး၊ အချစ်ဆုံးဟု၊ လုံးလုံးခွဲခြား၊ နားလည်ငြားသည်ရှိသော်) နံ (အတ္တာနံ)- ခုလည်းကိုယ်ကို၊ နောင်ကိုယ်ကိုယ်ဟု၊ သို့ကလိုသိရှိ၊ ထိုမိမိကို၊ သုရက္ခိတံ- တရားကြောင်းရာ၊ မစောင်းပါဘဲ၊ ကောင်းစွာမပြတ်၊ ဇောင့်ရှောက်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ ရက္ခေယျ- သတိတရား၊ လက်ကိုင်ထား၍၊ မမှားပုံသေ၊ ဇောင့်ရှောက်လေရာ၏၊ ပဏ္ဍိတော- ပြုသမျှအသစ်၊ ဖြစ်သမျှ အဟောင်း၊ မကောင်းလည်း ငါ၊ ကောင်းလည်း ငါ ဟု၊ ကောင်းစွာမြင်သိ၊ ပညာရှိသည်၊ တိတ္ထံ- နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်၊ သင့်အောင်ဆစ်၍၊ သုံးရစ်ပိုင်းခြား၊ အရွယ်သုံးပါးတို့တွင်၊ အညတရံ ယုတ်စွဲအဆုံး၊ မှောက်ပိတ်တုံးဟု၊ ခေါ်ထုံးအရ၊ ပစ္ဆိမအရွယ်ကို၊ ပဋိဂ္ဂေယျ- အပြစ်မနေ၊ စင်းလုံးချောအောင်၊ ဆေးကြော သုတ်သင်ရာသတည်း။ [ပါ- ၁၅၇။]

ဇောဓိရာဇောမာရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ မြီးပြီ။

၂။ ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၃၂၈။ အနုတိရဇာရိ နဂုံဋ္ဌံ၊ သီသံ ဂမ္ဘိရဇာရိနော၊
အစွာယံ မဇ္ဈိမော ဓဏ္ဍော၊ ဓမ္မဋ္ဌဿ ဘဝိဿတိ။

အနုတိရဇာရိ- ကမ်း၏အနီး၌ လှည့်လည်လေ့ရှိသော ဖျံ၊ ဝါ- ကမ်းနားရေတိုင်း၌ လှည့်လည်လေ့ရှိသော ဖျံ၊ (တွဲ-သည်)၊ နဂုံဋ္ဌံ- အမြီးပိုင်းကို၊ (ဂဏှ- ယူပါလော့)၊ ဂမ္ဘိရဇာရိနော- ရေနက်ရာအရပ်၌ လှည့်လည်လေ့ရှိသော ဖျံဖို၊ သီသံ- ဦးခေါင်းပိုင်းသည်၊ ဟောတု- ဖြစ်ပါစေ၊ အပီ ဓ- သည်သာမကသေး၊ ဝါ- အမြီးပိုင်း၊ ခေါင်းပိုင်းမှ တစ်ပါးသော၊ မဇ္ဈိမော- အလယ်၌ဖြစ်သော၊ အယံ ဓဏ္ဍော- ဤအပိုင်းသည်၊ (တစ်နည်း) အတိစွ- (အမြီးပိုင်း)

ခေါင်းပိုင်းကို) လွန်၍၊ (ဋီတော-တည်သော) မဇ္ဈိမော-သော၊ အယံ ခဏှော-သည်၊^၁
ဓမ္မဋ္ဌဿ-တရား၌တည်သော ငါ့ဖို့၊ ဝါ-တရားသူကြီးဖြစ်သော ငါ့ဖို့၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လိမ့်
မည်။ [ဋ-၁၆၅။]

ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၂၉။ အတ္တာနမေဝ ပဋ္ဌမံ၊ ပတိဂူပေ နိဝေသယေ၊
အထည မနုဿာသေယျ၊ န ကိလိဿယျ ပဏ္ဍိတော။

အတ္တာနမေဝ-မိမိကိုယ်ကိုသာလျှင်၊ ပဋ္ဌမံ-ရှေးဦးစွာ၊ ပတိဂူပေ-သင့်တော်သော
ဂူဏ်၌၊ နိဝေသယေ-သွင်းထားရာ၏၊ အထ-ထိုမှ နောက်၌၊ 'အည်-အခြားသူကို၊
အနုဿာသေယျ-သွန်သင်ရာ၏၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသည်၊ န ကိလိဿယျ-မည်ခွမ်းစေရာ။
[ပါ-၁၅၈။]

ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ပမာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၃၃၀။ အမာတာပိတရသံဝဗျော၊ အနာစေရကုလေ ဝသံ၊
နာယံ ကာလံ အကာလံ ဝါ၊ အဘိဇာနာတိ ကုက္ကုဋော၊^၂

အမာတာပိတရသံဝဗျော- မိဘတို့လက်၌၊ ကြီးပြင်းရသည် မဟုတ်သော၊ ဝါ-
မိဘတို့၏ အဆုံးအမကင်း၍ ကြီးပြင်းလာရသော၊^၃ အာစေရကုလေ-ဆရာအိမ်၌၊

၁။ အစွာယံ ။ (ဇာ-၅-၃၊ ၃၁၅) နှင့်အညီ နှစ်နည်းဆေးသည်၊ ထိုတွင် ပဋ္ဌမနည်းအလို
“အပိစ+ အယံ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “အပိဓသိလောပေါ၊ ပဿ ဓတ္တံ (နိတိ-သုတ္တ၊ ၄၃)” သုတ်ဖြင့် ဣ ကိုချေ၊
ပ ကို စ ပြု၊ ဒုတိယနည်းအလို “အတိစ္စ+ အယံ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ “အတိစ္စဿ ဝါ တိလောပေါ၊ (နိတိ-
သုတ္တ၊ ၄၄)” သုတ်ဖြင့် တိကိုချေပါ။ [အစွာယံ မဇ္ဈိမော ခဏှောတိ အပိစ အယံ မဇ္ဈိမော ကောဋ္ဌာသော၊
အထ ဝါ အစွာတိ အတိစ္စ၊ ဣပေ ဓမ္မ ကောဋ္ဌာသေ အတိက္ကမိတ္တာ ဋီတော အယံ မဇ္ဈိမော ခဏှော၊ ဇာ-
၅-၃၊ ၃၁၅။]

၂။ ၃-၅၊ ၂၀၊ ဇာ- ၅-၁၊ ၄၆၂။

၃။ အမာတာပိတရသံဝဗျော ။ ။ “မာတာစ ပိတာစ မာတာပိတရော၊ မာတာပိတုသု +
သံဝဗျော မာတာပိတရသံဝဗျော၊ န+ မာတာပိတရ သံဝဗျော အမာတာပိတရ သံဝဗျော” ဟုပြု၊
“မာတာပိတုသု + န သံဝဗျော အမာတာပိတရသံဝဗျော” ဟုလည်း အယုတ္တသမာသံ ဝစနတ္ထ ပြုနိုင်သေး၏။

(ဆရာကျောင်း၌)၊ န ဝသံ (န ဝသန္တော) - မနေရသော၊ အယံ ကုက္ကုဋေ - ဤကြွက်ဖသည်၊
ကာလံ ဝါ - တွန်ချိန်ကိုလည်းကောင်း၊ အကာလံ ဝါ - တွန်ချိန်မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊
န အဘိဇာနာတိ - မသိရာ။ [၄ - ၁၆၆။]

ပဓာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၃၁။ အတ္တာနံ ဓေ တထာ ကယိရာ၊ ယထာည မနုသာသတိ၊
သုဒန္တော ဝတ ဒမေထ၊ အတ္တာ ဟိ ကိရ ဒုဒ္ဒမော။

(ယော ဘိက္ခု - အကြင်ရဟန်းသည်)၊ ယထာ - အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အညံ -
အခြားသူကို၊ အနုသာသတိ - သွန်သင်၏၊ တထာ - ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အတ္တာနံ - မိမိ
ကိုယ်ကို၊ ဓေ ကယိရာ - အကယ်၍ပြုအံ့၊ (ဧဝံ သန္တေ - ဤသို့၊ ဖြစ်လသော၊ သော ဘိက္ခု -
ထိုရဟန်းသည်) သုဒန္တော - (ကိုယ်တိုင် မိမိကိုယ်ကို) ကောင်းစွာ ဆုံးမအပ်ပြီးသည်၊ ဝါ -
ကောင်းစွာ ယဉ်ကျေးပြီးသည်၊ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊ အညံ - အခြားသူကို) ဝတ - စင်စစ်၊
ဒမေထ - ဆုံးမထိုက်၏၊ (ကသ္မာ - အဘယ်ကြောင့်နည်း)၊ ဟိ (ယသ္မာ) - အကြင်ကြောင့်၊
[ကိရ - ကား အနတ္တက၊ ပဒါလင်္ကာရ။] အတ္တာ - မိမိကိုယ်ကို၊ ဒုဒ္ဒမော - ခဲယဉ်းသဖြင့်
ဆုံးမအပ်၏၊ ဝါ - ဆုံးမရ ခက်၏။ (တသ္မာ - ထိုကြောင့်တည်း။) [ပါ - ၁၅၉။]

ပဓာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ ကုမာရကဿပမာတုထေရီဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၃၃၂။ နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျ၊ န သာဓ မုပသံဝသေ၊
နိဂြောဓသိ မတံ သေယျော၊ ယဇ္ဇ သာဓသိ ဇီဝိတံ။^၁

(တာတ - ချစ်သား၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဟိတကာမော - စီးပွားကို လိုလားသူသည်)၊
နိဂြောဓမေဝ - နိဂြောဓသမင်ကိုသာ၊ သေဝေယျ - ဆည်းကပ်ရာ၏၊ သာဓံ - သာဓသမင်ကို၊
န ဥပသံဝသေ - ကပ်ရောက်၍ မနေရာ၊ နိဂြောဓသိ - နိဂြောဓသမင်၏ အထံ၌၊ မတံ +
သေရခြင်းသည်၊ သေယျော - မြတ်၏၊ သာဓသိ - သာဓသမင်၏ အထံ၌ ဇီဝိတံ -
အသက်ရှင်ရခြင်းသည်၊ ယဇ္ဇ သေယျော - မမြတ်။ [၄ - ၁၆၇။]

၁။ ဒမေထ ။ ။ “ဒမေတဇ္ဇော” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ထေဝိဘတ် အရဟ အနက်လာတည်း။
၂။ ၃-၅, ၄, ၂၁၂၊ ၈-၄-၁, ၁၆၉။

ကုမာရကဿပမာတုထေရီဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၃၃။ အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော၊ ကော ဟိ နာထော ပရော သိယာ၊
အတ္တနာ ဟိ သုဒန္တေန၊ နာထံ လဘတိ ဒုလ္လဘံ။

အတ္တာ ဟိ - မိမိသည်သာ၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ နာထော - မှီခိုအားထားရာတည်း၊ ပရော - မိမိမှတစ်ပါး၊ အခြားသော၊ ကော ဟိ - အဘယ်သူသည်၊ [ဟိကား အနက်မဲ့၊] နာထော - မှီခိုအားထားရာသည်၊ သိယာ - ဖြစ်နိုင်ရာအံ့နည်း၊ [မဖြစ်နိုင် - ဟုလို့။] ဟိ - မှန်၏၊ သုဒန္တေန - ကောင်းစွာ ဆုံးမအပ်ပြီးသော၊ ဝါ - ကောင်းစွာ ယဉ်ကျေးပြီးသော၊ အတ္တနာ - မိမိသည်၊ [ပဌမာအနက် တတိယာသက်။] ဒုလ္လဘံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သော၊ ဝါ - ရနိုင်ခဲ့သော၊ နာထံ - အရဟတ္တဖိုလ် တည်းဟူသော အားကိုးစရာကို၊ လဘတိ - ရ၏။ [ပါ - ၁၆၀။]

ကုမာရကဿပမာတုထေရီဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ မဟာကာလဥပါသကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၄။ အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ၊ အတ္တံ အတ္တသမ္ဘဝံ၊
အဘိမတ္တတိ ဒုဗ္ဗေခံ၊ ဝဇီရံ ဝ'သုမယံ မဏိ။

အသုမယံ - ကျောက်မှဖြစ်သော၊ ဝဇီရံ - စိန်သည်၊ မဏိ - မိမိဖြစ်ရာ ကျောက်ကို၊ အဘိမတ္တတိ ဣဝ - မွေနှောက်သကဲ့သို့၊ ဝါ - ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးသကဲ့သို့၊ (ဝေမေဝ - ဤအတူသာလျှင်) အတ္တနာ - မိမိသည်၊ ကတံ - ပြုအပ်သော၊ အတ္တံ - မိမိ၌ဖြစ်သော၊ အတ္တသမ္ဘဝံ - မိမိ၌ ဖြစ်သော၊ ပါပံ ဟိ - မကောင်းမှုသည်သာ၊ ဒုဗ္ဗေခံ - ပညာမရှိသော သူကို၊ အဘိမတ္တတိ - မွေနှောက်၏၊ ဝါ - ဖျက်ဆီး၏။ [ပါ - ၁၆၁။]

မဟာကာလဥပါသကဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ အတ္တသမ္ဘဝန္တိ အတ္တနိ သဉ္စာတံ (ဒိ-၄-၂၊ ၁၄၉)။ ဤအပွင့်အရ “အတ္တံ၊ အတ္တသမ္ဘဝံ” တို့သည် အနက်တူပရိယာယ်ပုဒ်တို့သာတည်း။ ထို့ကြောင့် နှစ်ပုဒ်လုံးကို “အတ္တနိဿာကံ” ဟု တစ်ချက်တည်း ပွင့်လေသည်။

၆။ ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၃၅။ ယဿ အစ္စန္ဒဒုဿိလျံ၊ မာလုဝါ သာလမိဝေါတ္တတံ၊
ကရောတိ သော တထတ္တာနံ၊ ယထာ နံ ဣစ္ဆတိ ဒိဿော။

မာလုဝါ-မာလောနွယ်သည်၊ ဝါ-မွေးတောက်နွယ်သည်၊ သာလ-သစ်ပင်ကိုး
(ဩတ္တတာ) ဣဝံ-ဖုံးလွှမ်းသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ- ဤအတူ) ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အစ္စန္ဒ-
ဒုဿိလျံ-စင်စစ် သိလမရှိသူ၏ဖြစ်ကြောင်း တရောသည်၊ (အတ္တဘာဝံ-ခန္ဓာကိုယ်ကိုး)
ဩတ္တတံ-ဖုံးလွှမ်း၏၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုလသော်၊
ဒိဿော-ရန်သူသည်၊ နံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဣစ္ဆတိ-ကြိုက်နှစ်သက်၏၊ တထာ-ထိုအခြင်းအရာ
အားဖြင့်၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ ကရောတိ-ပြုနေ၏။ (ပြုနေသည်မည်၏)။ [ပါ-၁၆၂။]

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိကာယ ဖြီးပြီ။

၇။ သံသဘောဒပရိသက္ကနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၃၆။ သုကရံ သာနုနာ သာဓု၊ သာဓု ပါပေန ဒုက္ကရံ၊
ပါပံ ပါပေန သုကရံ၊ ပါပမရိယေဟိ ဒုက္ကရံ။

[၄-၁၆၈။]

၁။ ယဿ၊ ဝေ၊ ဩတ္တတံ ။ ။ ယဿ၊ ပုဂ္ဂလဿ ဒုဿိလျံ၊ ယထာနာမ မာလုဝါ၊ သာလံ
ဩတ္တရန္တံ ပရိယောနန္ဒတိ၊ ဧဝံ အတ္တဘာဝံ ဩတ္တတံ ပရိယောနန္ဒိတွာ ဌိတံ၊ ဤ၌ "ယထာ ...
ပရိယောနန္ဒတိ" သည် ဥပမာနိဂါကျ။ "ဧဝံ ဌိတံ" ကား၊ ဥပမေယျ ဝါကျတည်း။ ဥပမာနာသက်၌
"ဩတ္တရန္တံ ပရိယောနန္ဒတိ"၊ ဥပမေယျဘက်၌ "ပရိယောနန္ဒိတွာ ဌိတံ" တို့သည် ဩတ္တတံ၏
အဖွင့်တို့တည်း။ ဤအဖွင့်တို့ကို ချွန် ဩတ္တတံသည် "မာလုဝါ၊ အစ္စန္ဒဒုဿိလျံ" တို့၏
ကြိယာဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ "ဩတ္တရတိ ဩတ္တတံ" ဟု ကတ္တုသားပံပြုရကြောင်းကိုလည်းကောင်း
သိရ၏။ "သော ပါတိယမာနော" ဝေသာ အဖွင့်ကိုချွန် "ဩတ္တတံ-လွှမ်းမိုး၍တည်သော၊ မာလုဝါ-
သည်၊ သာလံ-ကိုး (ပါတောတိ ဣဝံ-လဲသေကဲ့သို့)" သေသည်ဖြင့် ပါဌဿေသာ ဖျားစွာသည်၍
ပေးကြသေး၏။ ထို "သော ပါတိယမာနော" ဝေသာ အဖွင့်သည် ဤဂါထာပါဒ၏ အဖွင့်မဟုတ်၊
"ကရောတိ သော တထတ္တာနံ" ၌ သော၏ အဖွင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပါဌဿေသာ ထည့်ဖွယ်မလိုပါ။
မာလုဝါသည် ဣတ္ထိလိင်၊ ပုံလိင်ဟု နှစ်မျိုးရှိရာတွင် ဤ၌ ဣတ္ထိလိင်တည်း။ မလဓာတ်၊ လုဝပစ္စည်းဖြင့်
"မလတိ ဓာရေတိတိ မာလုဝါ (မောဂီ- ၇၊ ၂၀)" ဟု ပြု။

သံဃဘောဒပရိသက္ကနဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၁၃၇။ သုကရာနိ၊ အသာဓုနိ၊ အတ္တဗော အဟိတာနိ၊ ဝ၊
 ယံ ဝေ ဟိတဉ္စ သာဓုဉ္စ၊ တံ ဝေ ဝရမဒုတ္တရံ။
 [ပါ-၁၆၃။]

ဤဝတ္ထုပါ ဂါထာများကို ထကေဝင် ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု အနက်ရေးခဲ့ပြီး
 သံဃဘောဒပရိသက္ကနဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ ကာလတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၃၈။ ယော သာသနံ အရဟတံ၊ အရိယာနံ ဓမ္မစိဝိနံ၊
 ပဋိက္ခောသတိ ဒုဗ္ဗေဓော၊ ဒိဋ္ဌိ နိဿာယ ပါပိကံ၊
 ဖလာနိ ကဋ္ဌကဿေဝ၊ အတ္တဃာတာယ ဝလ္လတိ။

ဒုဗ္ဗေဓော-ပညာမရှိသော၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပါပိကံ-ယုတ်ညံ့သော၊
 ဒိဋ္ဌိ-အယူကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ အရဟတံ-ပုဏ်အထူးကို ခံတော်မူထိုက်ကုန်သော၊ အရိယာနံ-
 အရိယာဖြစ်တော်မူကုန်သော၊ ဓမ္မစိဝိနံ-တရားသဖြင့် အသက်မွေးလေ့ရှိသော ဘုရားရှင်တို့၏၊
 သာသနံ-သာသနာတော်ကို (အဆုံးအမတော်ကို)၊ ပဋိက္ခောသတိ-တားမြစ်၏၊ ကဋ္ဌကဿ-
 ဝါးပင်သည်၊ ဖလာနိ-အသီးတို့ကို၊ (ဂဏုဇ္ဈော-ယုလသော်)၊ အတ္တဃာတာယ-မိမိကို
 သတ်ခြင်းငှာ၊ ဖလတိ ဣဝ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-ဤအတူ၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊
 အတ္တဃာတာယ-မိမိကို သတ်ခြင်းငှာ၊ ဖလတိ-ဖြစ်၏။ [ပါ-၁၆၄။]

၁။ ကဋ္ဌကဿ ။ ။ ယထာ ကဋ္ဌကော ဖလာနိ ဂဏုဇ္ဈော အတ္တဃာတာယ ဝလ္လတိ၊ ဤ၌
 ကဋ္ဌကောသည် ကဋ္ဌကဿ၏ အစွင့်တည်း။ "ပုရိသော ပုရိသဿ ဂါမိ ဝေယတိ (ကစည်း- ၂၅၆)" ၌
 ပုရိသဿဝယ် (မျာသ-၃၄၈) ၌ ဆဋ္ဌိစသုတ်ဖြင့်၊ (ဝတ္ထုနာ-၂၁၅) ၌ နိဒ္ဒါရဏ ဝ ၌ သေဒ္ဒါဖြင့်
 ကတ္တာအနက် (ပဌမာ အနက်) ဆဋ္ဌိသက်သကဲ့သို့ "ကဋ္ဌကဿ" ၌လည်း "ကဋ္ဌကော" ဟူသော အစွင့်ကို
 ရှ၍ ကတ္တာအနက် (ပဌမာအနက်) ဆဋ္ဌိသက်ပါ။

၂။ ဝလ္လတိ ။ ။ ဖလဓာတ်၊ အ ပစည်း၊ တိပိဘတ်၊ ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့်
 လဗ္ဗေဓာတ်လာ၍ "ဝလ္လတိ" ဟု ရှိရသည်။ အနက်ပေးရာ၌ ဗျောက်ရုပ်အတိုင်း မလေးဘဲ ပုရင်းပုဒ်အတိုင်း
 ပေးရသည်။ [ဆန်းကြောင့် ပိုလျှံ၊ ယင်းပဒ်၊ ချန်၍ နက်ပေးပါ။]

ကာလတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၃၉။ ဖလံ ဝေ ကဒလိံ ဟန္တိ၊ ဖလံ ဝေဠုံ ဖလံ နဠုံ၊
သက္ကာရော ကာပုရိသံ ဟန္တိ၊ ဂစ္ဆော အဿတရိံ ယထာ။

ဝေ-စင်စစ်၊ ဖလံ-ငှက်ပျောသီးသည်၊ ကဒလိံ-ငှက်ပျောပင်ကို၊ ဟန္တိ ယထာ-
သတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖလံ-ဝါးသီးသည်၊ ဝေဠုံ-ဝါးပင်ကို၊ ဟန္တိ ယထာ-သတ်သကဲ့သို့
လည်းကောင်း၊ ဖလံ-ကျူသီးသည်၊ နဠုံ-ကျူပင်ကို၊ ဟန္တိ ယထာ-သတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊
ဂစ္ဆော-ကိုယ်ဝန်သည်၊ အဿတရိံ-အဿတိုရ်မြင်းမကို၊ (လားမြင်းမကို)၊ ဟန္တိ ယထာ-
သတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ (စဝံ-တူ) သက္ကာရော-ကောင်းစွာ ပြုအပ်သော လာဘ်သည်၊
ဝါ-ပူဇော်သက္ကာရသည်၊ ကာပုရိသံ-စက်ဆုပ်အပ်စွာ၊ ယုတ်မာသော ယောက်ျားကို၊ ဟန္တိ-
၏။ [၄-၁၆၉။]

ကာလတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ စူဠကာလ ဥပါသကဝတ္ထု ပါဠိ ဂါထာ

၃၄၀။ အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ၊ အတ္တနာ သံကိလိဿတိ၊
အတ္တနာ အကတံ ပါပံ၊ အတ္တနာဝံ ဝိသုဇ္ဈတိ၊
သုဒ္ဓိံ အသုဒ္ဓိံ ပစ္စတ္ထံ၊ နာညော အညံ ဝိသောဓယေ။

(ယေန-အကြင်သူသည်) အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊ ပါပံ-မကောင်းမှုကို၊ ကတံ-
ပြုအပ်ပြီး (သော-ထိုသူသည်) အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ သံကိလိဿတိ-(အပါယ်
လေးပါးတို့၌) ညစ်နွမ်းရ၏၊ (ယေန-သည်) အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊ ပါပံ-ကို၊ အကတံ-
မပြုအပ်၊ (သော-သည်) အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဝိသုဇ္ဈတိ-စင်ကြယ်၏၊ သုဒ္ဓိံ-
စင်ကြယ်သော ကုသိုလ်ကံသည်လည်းကောင်း၊ အသုဒ္ဓိံ-မစင်ကြယ်သော အကုသိုလ်ကံသည်

၁။ အဿတရိံ ။ ။ ဤပုဒ်ကို အထက်၌ (သာရတ္ထ-၃၊ ၄၁၄) အတိုင်း ပေးခဲ့သည်။
ဇာဏကျန်တိဋီကာ၊ ဟိတာပဒေသဋီကာတို့၌ အဿတိုရ် မြင်းမတို့သည် ကိုယ်ဝန်ကြောင့် သေသည်ဟု
လောက၌ မတွေ့ရ၊ ကင်းပုဂ္ဂန်မ၊ ဖြေပေးမတို့သာ ကိုယ်ဝန်ကြောင့် သေရ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာမျိုး၌
အဿတိုရ် (လား) မြင်းမကို မဟော၊ ကင်းပုဂ္ဂန်မ၊ ဖြေပေးမကို ဟောသည်ဟု ဆိုကြောင်းကို (ဇာန်-
သုသစ်-၃၅၉) ၌ ပြ၏။ ထိုအလို “အဿတရိံ-ကင်းပုဂ္ဂန်မကို၊ ဝါ-ဖြေပေးမကို” ဟုလေး။

လည်းကောင်း၊ ပစ္စတ္တံ-မိမိ၌သာ၊ (ပစ္စတိ-ရင့်ကျက်၏၊ ဝါ-အကျိုးပေး၏) အညော-
အခြားသူသည်၊ အညံ-အခြားသူကို၊ န ဝိသောဓယေ-မစင်ကြယ်စေနိုင်။ [ပါ-၁၆၅။]

စူဠကာလဥပါသက ဝတ္ထုရူပိတာ နိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ အတ္တဒတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၁။ အတ္တဒတ္တံ ပရတ္တေန၊ ဗဟုနာပိ န ဟာပယေ၊

အတ္တဒတ္တ မဘိညာယ၊ သဒတ္တပသုတော သိယာ။

အတ္တဒတ္တံ-မိမိ၏ ကိစ္စကို၊ ဗဟုနာပိ-များစွာလည်းဖြစ်သော၊ ပရတ္တေန-သူတစ်ပါး၏
ကိစ္စကြောင့်၊ န ဟာပယေ-မယုတ်လျော့စေသင့်၊ အတ္တဒတ္တံ-မိမိ၏ ကိစ္စကို၊ အဘိညာယ-
သိ၍၊ သဒတ္တပသုတော-မိမိဥစ္စာဖြစ်သော ကိစ္စ၌ ဖြစ်သူသည်၊ ဝါ-မိမိဥစ္စာဖြစ်သော ကိစ္စ၌
အားထုတ်သူသည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏။ [ပါ-၁၆၆။]

အတ္တဒတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

အတ္တဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ သဒတ္တပသုတော ။ ။ သဏေ အတ္တ ဥယျတ္တပယုတ္တော၊ ဤအဖွင့်ကို ရှိ၍
“သဿ + အယံ သဏော၊ သဏော + အတ္တော သဒတ္တော၊ (ယဝေ ဒနံတရလာ စာမာသုတ်၌ စ သဒ္ဓါဖြင့်
က-ကို ၃ ပြု)၊ အတ္တသဒ္ဓါ ကိစ္စအနက်ဟောတည်း။ သဒတ္တေ + ပသုတော သဒတ္တပသုတော” ဟုပြု၊
ပသုတော၌ ပ-ပုစ္ဆ သုဇာတ်သည် ဂတိ အနက်ဟောတည်း။

၁၃။ လောကဝဂ်

၁။ ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၂။ ဟိနံ ဓမ္မံ န သေဝေယျ၊ ပမာဒေန န သံဝေသ၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ န သေဝေယျ၊ န သိယာ လောကဝပုဗ္ဗော။

ဟိနံ-ယုတ်ညံ့သော၊ ဓမ္မံ-အာရုံငါးပါး၊ ကာမဂုဏ်တရားကို၊ န သေဝေယျ-
မမှီဝဲရာ၊ ပမာဒေန-မေ့လျော့ပေါ့ဆ၊ နေထိုင်ရကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်နှင့်၊ န
သံဝေသ-အတုမနေရာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ-မှားယွင်းသော အယူကို၊ န သေဝေယျ-မမှီဝဲရာ၊ ဝါ-
မယူရာ၊ လောကဝပုဗ္ဗော-လောကကို ကျယ်ပွားစေသူသည်၊ န သိယာ-မဖြစ်ရာ။ [ပါ-
၁၆၇။]

ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

၂။ သုဒ္ဓေါဓနဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၃။ ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဈေယျ၊ ဓမ္မံ သုစရိတံ စရေ၊
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရရှိ စ။

ဥတ္တိဋ္ဌေ-ဆွမ်းကိုရည်မှတ်၊ မတ်မတ်ရပ်၍၊ ကျင့်အပ်မှန်မှန်၊ ဆွမ်းခံခြင်း၌၊ န-
ပမဇ္ဈေယျ-ကောင်းသည့်ဘောဇနိ၊ စားသောက်ရန်ဖြင့်၊ ဆွမ်းခံဖျက်၍၊ မမေ့လျော့ရာ၊ ဓမ္မ-
ကောင်းဆိုးနှစ်တန်၊ ရရာခံ၍၊ မြိုးခြံစားလင့်၊ တရားအကျင့်ကို၊ သုစရိတံ-မိစ္ဆာဇီဝ၊
အနေသနတို့၊ စေ လွတ်ကင်း၊ သန့်ရှင်းစွာ ကျင့်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ စရေ-

၁။ ဟိနံ ။ ။ ယထာ ဟိ ဗာလေဟိ ပဋိသေဝိတဗ္ဗာ၊ ဗာလေသု ဝါ ဋီတာ ဓမ္မာ
“ဗာလာ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ဟိဗေဟိ ပဋိသေဝိတဗ္ဗာ၊ ဟိဗေသု ဝါ ဋီတာ ပဉ္စကာမဂုဏာ “ဟိနာ”တိ ဒဿတုံ
“သော ဟိ ဟိဗေဟိ” ဟုဘိမာဟ (ဌာနဖြစ်သော ဝုပ္ပါလ်၏ ဟိနာ အမည်ကို ဌာနိဖြစ်သော ကာမဂုဏ် ငါးပါး၌
တင်စား၍ ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို ဌာနပစာရအားဖြင့် ဟိနာ ခေါ်သည်-ဟုလို)၊ ယထာ ဟိ တဏှာ- ဘိဇာတိ
နိဗ္ဗတ္တကာ ဓမ္မာ “ကဏှဝံဗ္ဗာ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ဟိနဂတိနိဗ္ဗတ္တကာ ပဉ္စကာမဂုဏာ “ဟိနာ”တိ ဒဿတုံ
“ဟိဗေသု” ဟုဘိမာဟ (အကျိုး ဟိနဂတိ၏ ဟိနာအမည်ကို အကြောင်း ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ တင်စား၍
ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို ပလုပစာရအားဖြင့် ဟိနာခေါ်သည်-ဟုလို)၊ -ဓမ္မ-ဋီ၊ ၁၆၅။

ရောဂါဘေးဒဏ်၊ မရှိမှန်လျှင်၊ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်သင့်လှပေ၏။ ဓမ္မစာရီ-
ဆွမ်းခံအကျင့်၊ မှန်မလင့်အောင်၊ အသင့်ကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
အသို့ လောကေ-လက်ရှိမှန်စွာ၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ရရာကာလ၊ ဤလောက၌လည်းကောင်း၊
ပရမီ စ - အနာဂတ်ရောက်၊ နောက်နောက်ခန္ဓာ၊ ရရာကာလ၊ နောက်လောက၌လည်းကောင်း၊
သုခံ သေတိ-သွား ရှိပ် ထိုင် လျောင်း၊ လိုရာပြောင်း၍၊ အကြောင်းအားလျော်စွာ၊
ချမ်းသာလေတော့သတည်း။ [ပါ- ၁၆၈။]

၃၄၄။ ဓမ္မံ စရေ သုစရိတံ၊ န နံ ဒုစွရိတံ စရေ၊
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသို့ လောကေ ပရမီ စ။

ဓမ္မံ-ဆွမ်းခံအကျင့်ကို၊ သုစရိတံ-အနေသန စသည် လွတ်ကင်း၍၊ သန့်ရှင်းစွာ
ကျင့်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ စရေ- ကျင့်ရာ၏၊ နံ-ထိုဆွမ်းခံအကျင့်ကို၊ ဒုစွရိတံ-
ဝေသီယာဂေါစရ၊ စသည်၊ စုပေါင်း၊ မကောင်းသဖြင့် ကျင့်အပ်သည် မည်လောက်အောင်၊ န
စရေ-မကျင့်ရာ၊ ဓမ္မစာရီ-ဆွမ်းခံအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အသို့ လောကေ-
ဤလောက၌လည်းကောင်း၊ ပရမီ စ-နောက်လောက၌လည်းကောင်း၊ သုခံ ချမ်းချမ်းသာသာ၊
သေတိ-အိပ်ရ နေရ၏။ [ပါ- ၁၆၉။]

သုန္ဒေါနေဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

၃။ ပဉ္စသတဝိပဿကဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၅။ ယထာ ပုဗ္ဗဠကံ ပဿေ၊ ယထာ ပဿေ မရိစိကံ၊
စဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မဇ္ဈ ရာဇာ န ပဿတိ။

ပုဗ္ဗဠကံ-ရေပူဖောင်းကို၊ (ရေပွက်ကို)၊ ပဿေ ယထာ-(ပုံသဏ္ဍာန်မှ ကင်းဆိတ်
သည်၏အဖြစ် အချည်းနှီး၏ အဖြစ်ဖြင့်) ရှုရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မရိစိကံ-တံလျှပ်ကို၊

၁။ ပုဗ္ဗဠကံ ။ ။ ထေပနိစိဉ် ရေပွက်အနက်ဟော "ပုဗ္ဗဠ" ဟုရှိ၏၊ ထိုပုဒ်ကို ဝုဒဓာတ်၊
နိသာပန (ဝုစမ်း၊ ကြည့်ရှု၊ နားထောင်ခြင်း) အနက်၊ က ပစ္စည်းသက်၊ ဓာတ်အဆုံး သရ ချေ၊ (ပုဒ်+က)၊
ပုဒ်၏ ဗျဿာန် ပုဒ်လာ၊ က အနုပန်ချေ (ပုဒ် ဝုဒ)၊ ဒ ကို နောက် ပု သို့ကပ်၍ ဖြီးစေသည်၊ ထိုပုဒ်သည်
ပါဠိ၌ ဣဒဓာတ်၊ အ ပစ္စည်း ပု၏ ဗျဿာန် ပုလာ (ပုဝုဒ)၊ နောက် ဝထက်၌ ဗျဿာန်လာ၊ ဒ ကို ဥ ပြု၊
သုတ္တံ၌ က ပစ္စည်းသက်၍ "ပုဗ္ဗဠကံ" ဟု ဖြစ်ပြီး ရှေ့ ပုဒ် ဝ ကို ပ ပြုလျှင် "ပုဗ္ဗဠကံ" ဟု ဖြစ်သည်၊
"ဇောဒိယထေ (ကြည့်ရှုအပ်၏) ဣတိ-ကြောင့် ပုဗ္ဗဠံ၊ ပုဗ္ဗဠံယေဝ ပုဗ္ဗဠကံ" ဟု ကြံ။

ပဿေ ယထာ-လည်းကောင်း၊ ဝေ-ဤအတူ၊ လောက-ခန္ဓာ အစရှိသော လောကကို၊ အဝေက္ခန္တိ - (ပုံသဏ္ဍာန်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ် အချည်းအနီး၏ အဖြစ်ဖြင့်) ရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ မဇ္ဈရာဇာ- သေမင်းသည်၊ န ပဿတိ-မမြင်နိုင်။ [ပါ-၁၇၀။]

ပဉ္စသတဝိပဿကာဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ အဘယရာဇကုမာရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၆။ ဧထ ပဿထိမံ လောကံ၊ စိတ္တံ ရာဇရထူပမံ၊
ယတ္ထ ဗာလာ ဝိသိဒန္တိ၊ နတ္ထိံ သင်္ဂေါ ဝိဇာနတံ။

ဧထ-လာကြကုန်လော့၊ စိတ္တံ-ရတနာ စသည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊ ရာဇရထူပမံ-မင်း၏ ရထား ဟူသော ဥပမာရှိသော၊ ဝါ-မင်း၏ ရထားနှင့်တူသော၊ ဣမံ လောကံ-ဤခန္ဓာ အစရှိသော လောကကို၊ ပဿထ-ရှုကြကုန်လော့၊ ယတ္ထ-ယင်း ခန္ဓာ အစရှိသော လောက၌၊ ဗာလာ-လုံမိုက်တို့သည်၊ ဝိသိဒန္တိ-နစ်မြုပ်ကြကုန်၏၊ ဝိဇာနတံ-စဉ်းစားမြော်မြင် ပညာရှင်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ သင်္ဂေါ-ငြိကပ် တွယ်တာတတ်သော ရာဂစသော တရားသည်၊ နတ္ထိံ-မရှိ။ [ပါ- ၁၇၁။]

အဘယရာဇကုမာရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ သမ္ပဋ္ဌနုတ္တေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၇။ ယော စ ပုဗ္ဗေ ပမဒ္ဓိတွာ၊ ပစ္ဆာ သော နပုဗ္ဗေတိ၊
သော'မံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အတ္တာ မုတ္တောဝ ဓန္တိမာ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ပမဒ္ဓိတွာ-မေ့လျော့ပြီး၍၊ ပစ္ဆာ-နောက်၌၊ န ပုဗ္ဗေတိ-မမေ့လျော့၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တာ-တိမ်တိုက်မှ၊ ဝါ-ဆီးနှင်း မြူ တိမ်၊

၁။ ယတ္ထ၊ ယေ၊ ဝိဇာနတံ ။ ။ " တံသံဒ္ဓါ နုပေက္ခာ ယံ သဒ္ဓေါပိ အတ္ထိံ (မဏိဒီဝ)" အရ ယတ္ထကို နိယမတသဒ္ဓါကို မဝေသော နိယမတ္ထကြံ၍ အထက်၌ ဝေဒနာသည်၊ အနိယမကြံ၍ "ယတ္ထ-၌ ဝိသိဒန္တိ၊ (တတ္ထ-၌) နတ္ထိံ" ဟုလည်း ဝေဒနာသည်။

၂။ ယော၊ ယေ၊ နပုဗ္ဗေတိ ။ ။ စ နှင့် သော ကို မည်သို့မျှ မပွင့်သောကြောင့် အထက်၌ "ရှိတာ မပြေ အနတ္တ" အရ အနက်မဲ့ ကြံ၍ ဝေဒနာသည်။ တွာပစ္စယန္တပုဒ်ကို ပစ္စယုန်ဝတ္ထမာန်

သုရိန် မီးခိုး၊ ညစ်မျိုးငါးဝမ်း မုတ္တော- လွတ်သော၊ စန္ဒီမာ-လသည်၊ လောက်- ဩကာသ
လောကကို၊ ပဘာသေတိ ဣဝ-ထွန်းလင်း တောက်ပစေသကဲ့သို့၊ (ဝေ-တု) ဣမံ
လောက်-ဤ ခန္ဓာ အစရှိသော လောကကို၊ (မဂ္ဂဉာဏေ-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ပဘာသေတိ-
ထွန်းလင်း တောက်ပစေ၏။ [ပါ- ၁၇၂။]

သမ္ပဒေနတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၀။ ယဿ ပါပံ ကတံ ကမ္မံ၊ ကုသလေန ပိဓိယတိ၊
သောမံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အတ္တာ မုတ္တောဝံ စန္ဒီမာ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ ပါပံ-မကောင်းသော၊ ကမ္မံ-
ကံကို၊ ကုသလေန-အရဟတ္တမဂ် ကုသိုလ်သည်၊ ပိဓိယတိ-ပိတ်ဆို့အပ်၏၊ ဝါ-အကျိုး
မပေးအောင် ပြုအပ်၏၊ အတ္တာ-မှ၊ ဝါ-မှ၊ မုတ္တော-သော၊ စန္ဒီမာ-သည်၊ လောက်-ကို၊
ပဘာသေတိ ဣဝ-သကဲ့သို့၊ ဣမံ လောက်-ကို (မဂ္ဂဉာဏေ-ဖြင့်) ပဘာသေတိ-
စေ၏။ [ပါ- ၁၇၃။]

အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

အနက်ပေးစေလိုသော မဏိဋီ (၁၊ ၆၊ ၇၊ ၈၊ ၉) အလိုမှ သော ကို ယော ၏ နိယမကြံ၍ “ယော-သည်၊
ပုဗ္ဗေ-၌၊ ပမဒ္ဒိတွာ-မှလျော့၏၊ ပမဒ္ဒိတွာ-၍၊ သော-သည်၊ န ပမဒ္ဒိတိ” ဟု ပေးပါ။

ဆရာတို့အလို ။ ။ ဆရာတို့ကား သင်္ဂြိုဟ်-ဘာ၊ ၅ ၌ ထို မဏိဋီ အဆိုကို ပယ်၍
ဧကကတ္ထက-အရာဝယ် တွာပစ္စယန္တပုန်ကို အတိတ်အနက် ပေးထားမှသည်၊ ဤသို့ ပေးရာ၌ ဆောက်အကြော
ရေတိုးသည်ကို မြင်လျှင် အထက်အညာတွင် မိုးရွာကြောင်းကို သိရသကဲ့သို့ အတိတ်မှလျော့မှုကိုမြင်လျှင်
ပစ္စုပ္ပန်မှလျော့မှုကိုလည်း စလုပစာရသာမတ္တိယ၊ ဗလာနုမာန နည်းအားဖြင့် သိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်
“ပမဒ္ဒိတိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြံယာထည်၍ “ယော ပုဗ္ဗေ (ပမဒ္ဒိတိ-၏) ပမဒ္ဒိတွာ-၍၊ သော န ပမဒ္ဒိတိ”
ဟုပေးရသည်။ [စလုပစာရသာမတ္တိယ-အကျိုးနာမည်က အကြောင်းကိုလည်း ပြစွမ်းနိုင်သော သတ္တိ၊
ဗလာနုမာန- အကျိုးကို အစဉ်လိုက်၍ အကြောင်းကို သိရသောနည်း။]

၁။ အတ္တာ ။ ။ ဥပလက္ခဏာနည်းအရ တိမ်ကိုမှတ်၍ “အတ္တာ” ဟု ဟောထားမှသည်၊
“ဆီးနှင်း၊ မြူ တိမ်၊ ရာဟုအသုရိန်၊ မီးခိုး” ဟူသော ဥပက္ခိလေ ငါးမျိုးလုံးကို ယုရမည်၊ ထို့ကြောင့်
“အတ္တာဒိဟိ” ဟု ဖွင့်သည်။ (ပ-၄၊ ၂၊ ၂၃၅)။

၇။ ပေသကာရမိတာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၄၉။ အနုဘူတော အယံ လောကော၊ တနုကေတ္တံ ဝိပဿတိ၊
သကုဏော ဇာလမုတ္တောဝ၊ အပ္ပေါ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ။

အယံ-လောကော-ဤ လောကံလူအပေါင်းသည်၊ အနုဘူတော-ပညာမျက်စိ၊ မှန်မရှိ
သဖြင့်၊ အကန်းသဖွယ် ပြစ်၍ဖြစ်၏၊ ဧတ္ထ-ဤ လောကံလူအပေါင်းတွင်၊ တနုကော-
အနည်းငယ်သာလှသည်၊ ဝိပဿတိ-အနိစ္စ အစရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရှုမြင်၏၊ အပ္ပေါ-
အနည်းငယ်သာ၊ ဝါ-တစ်ကောင် တစ်လေ့သော၊ သကုဏော-ငှက်သည်၊ ဇာလမုတ္တောဝ
(ဇာလမုတ္တော + ဣဝ)- မုဆိုးလက်နက်၊ ပိုက်ကွန်ရက်မှ၊ လွတ်ထွက်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊
အပ္ပေါ-အနည်းငယ်သာ သတ္တဝါသည်၊ သဂ္ဂါယ-သုဂတိ၊ နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဂစ္ဆတိ-ရောက်၏။
[ဝါ- ၁၇၄။]

ပေသကာရမိတာဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၈။ တိသဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၅၀။ ဟံသာဒိစ္စပထေ ယန္တိ၊ အာကာသေ ယန္တိ ဣဒ္ဓိယာ၊
နိယန္တိ ဝိရာ လောကမှာ၊ ဧတွာ မာရံ သဝါဟိနိ။

ဟံသာ-ရေတွင်ကျက်စား၊ ဟသာများတို့သည်၊ အာဒိစ္စပထေ-ဂြိုဟ်တွင်ကြီးစိုး၊
နေမင်းမျိုး၏၊ သွားရိုးလမ်းဖြစ်သော၊ အာကာသေ-ဆီးတားမထင်၊ ကောင်းကင်ပြင်၌၊ ယန္တိ-
လိုရာစခန်း၊ အရောက်လှမ်း၍၊ ပျံသန်းသွားကြလေကုန်၏၊ ဝိရာ-ဣဒ္ဓိပါဒ၊ မြတ်ဓမ္မကို၊
ကျနနိုင်ပြီး၊ ပွားများပြီးဘိ၊ ပညာရှိတို့သည်၊ အာဒိစ္စပထေ-သော၊ အာကာသေ-၌၊ ယန္တိ-

၁။ သဂ္ဂါယ ။ ကစွည်းသဒ္ဓါကြီးအလို ဂတုတ္တကမ္ပဒိသမ္ပဒါနံ အနက်၌ သမ္ပဒါဓေ
တေတ္ထိသုတ်ဖြင့် တေတ္ထိသက်၏၊ (ဝတ္ထုနာ၊ ဝိဇာကေ) တို့၌ သမ္ပဒါဓေ တေတ္ထိသုတ်၌ "တေတ္ထိ" ဟူသော
ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကံအနက် တေတ္ထိသက်၏၊ (ဇောဂ်-၂၊ ၂၅) သုတ်၌ တဒတ္ထသမ္ပဒါနံအနက်၌
တေတ္ထိသက်၏၊ ထိုအလို "သဂ္ဂါယ-သုဂတိ၊ နိဗ္ဗာန်အလိုငှား ဂစ္ဆတိ" ဟုလေး။

၂။ ဂစ္ဆတိ ။ နိဗ္ဗာသ၌ ဂစ္ဆတိကို ကြိယာဟောပုဒ် မလုပ်တော့ဘဲ ခြပ်ကို ဟောသော
ရှုဠိနာမ်ပုဒ် တစ်မျိုးလုပ်၍ ထိုနောင် သိဝိသတ်ချေထားသောနည်းကို ပြသေး၏၊ ထိုအလို "ဇာလမုတ္တော-
မုဆိုးလက်နက်၊ ပိုက်ကွန်ရက်မှ၊ လွတ်ထွက်သော၊ သကုဏော-သည်၊ အပ္ပေါ-ဣဝ-နည်းသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-
တူ) သဂ္ဂါယ-သို့၊ ဂစ္ဆတိ-ရောက်သုသည်၊ အပ္ပေါ-နည်း၏" ဟုလေး၊ အထက်၌ကား အပ္ပဒံအတိုင်း
လေးထားလည်း။

လိုရာစခန်း၊ အရောက်လှမ်း၍၊ ပျံသန်းသွားတော်မူနိုင်ကြကုန်၏။ သဝါဟိနိ-ကာမ-
အရတိ၊ စရှိညစ်ဆိုး၊ ဆယ်မျိုးသော စစ်တပ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ မာရ-ခြောက်ထပ်နတ်မျိုး၊
သူတန်ခိုးဖြင့်၊ လွမ်းမိုးပိုင်နင်း၊ မာရနတ်မင်းကို၊ ဇေတွာ-အရဟတ္တမဂ်၊ ဓားသန်လျက်ဖြင့်၊
ခုတ်တွက်ပျက်ဆီး၊ အောင်နိုင်ပြီး၍၊ လောကမှာ-ဝဋ္ဋလောက၊ သင်္ခါရမှ၊ နိယုန္တိ-လျှင်မြန်
ထုတ်ခြောက်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်အောင်၊ ထွက်မြောက်တော် မူကြလေကုန်သတည်း။^၁ [ပါ-
၁၇၅။]

တိသဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ စိဉ္စမာဏပိကာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၅၁။ နာဒဋ္ဌာ ပရတော ဒေါသံ၊ အဏုံထုလာနိ သဗ္ဗသော၊
ဣဿရော ပဏယေ ဒဏ္ဍံ၊ သာမံ အပ္ပဋိဝေက္ခိယ။

ဣဿရော-ရေမြေသနင်း၊ အစိုးရမင်းသည်၊ ပရတော-သုတစ်ပါး၏၊ သဗ္ဗသော-
အလုံးစုံကုန်သော၊^၂ အဏုံထုလာနိ- အငယ်အကြီး ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေါသံ (ဒေါသာနိ)-
အပြစ်တို့ကို၊^၃ (သာမံ-ကိုယ်တိုင်)၊ အဒဋ္ဌာ-မမြင်မူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ-မမြင်ဘဲလည်းကောင်း၊
သာမံ-ကိုယ်တိုင်၊ အပ္ပဋိဝေက္ခိယ-မစဉ်းစား မဆင်ခြင်မူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ-မစဉ်းစား
မဆင်ခြင်ဘဲလည်းကောင်း၊ ဒဏ္ဍံ-ဖြစ်ဒဏ်ကို၊ န ပဏယေ-မဆောင်ရာ၊ ဝါ- မလေးရာ။
(မချမှတ်ရာ)။^၄ [၆-၁၇၀။]

၁။ နိယုန္တိ ။ ။ သက္ကတ၌ “နိရယန္တိ” ဟုရှိ၏။ ဝါဠိ၌ ရံ ထောက်၍ နောက်ပုဒ်၌
ဗွေဇာန်ရောက်၏။ နိ ရှေးရှိသော ယာဇာတ်၊ ဂတိအနက်၊ အန္တိဝိဘတ်၊ နိကား နိဂ္ဂတ (ထွက်သွားခြင်း)
အနက်တည်း။ (၅-၁၂၇၊ နိရုတ္တိ-၃၈၉) တို့၌ “နိယုာတ်၊ နိယုန္တိ” ဟုပင် ရှိရကား စာအုပ်တို့၌ “နိယန္တိ”
ဟုရှိသည်မှာ ပါဠိပျက်သာတည်း။

၂။ သဗ္ဗသော ။ ။ “သဗ္ဗာနိ” ဟု (စာ-၆-၄၊ ၁၉၃) ၌ ဖွင့်သောကြောင့် “သဗ္ဗသော”
ဟူသော အဗျယ်တဒ္ဒိတ်ပုဒ်နောင် ခုတ်ယာ ယောဝိဘတ်ကျေသည်။ (တစ်နည်း) သဗ္ဗနောင် ယောဝိဘတ်ကို
နိဖြူ၊ ဒိယောရေဟိသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် နိ ကို သောဖြူ (ဝိဇာဏေ)။

၃။ ဒေါသံ ။ ။ “ဝဇ္ဇာနိ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဒေါသံသည် ဝဟုဝုစမှ ဧကဝုစသို့
ပြန်နေသော ဝစနဝိပလ္လာသတည်း။

၄။ ပဏယေ ။ ။ (နိတိ-ဓာတု၊ ၃၀၅) ၌ ပဏဇာတ်၊ ဗျုဟာရ (ဆောင်ခြင်း) အနက်၊
စုရာဒိဏယပစ္စည်း၊ ဗျုဝိဘတ်ဟု ဆို၏။ ဓာတုတ္တ၌ ပပုဗ္ဗ နိဇာတ် ဟု ဆို၏။ န ကို ဏ ဖြူ ဤ ကို
ဧ ။ ကို အယ ဖြူပါ။

စိဉ္စမာဏဝိကာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၅၂။ ဧကံ ဓမ္မံ အတိတဿ၊ မုသာဝါဒိဿ ဇန္တုဇော၊
ဝိတိတ္ထပရလောကဿ၊ နတ္ထိံ ပါပံ အကာရိယံ။

ဧကံ-တစ်ခုသော၊ ဓမ္မံ-သစ္စာတရားကို၊ အတိတဿ-ကျော်လွန်၍ဖြစ်သော၊ မုသာဝါဒိဿ-ချွတ်ယွင်းဖောက်ပြန်၊ မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုတတ်သော၊ ဝိတိတ္ထပရလောကဿ-စွန့်ပယ်အပ်သော ဘာမလွန်လောက ရှိသော၊ ဝါ-တမလွန်လောကကို စွန့်ပယ်သော၊ ဇန္တုဇော-သတ္တဝါ၏၊ ဝါ-မှာ၊ အကာရိယံ-မပြုအပ် မပြုဝံ့သော၊ ပါပံ-မကောင်းမှုသည်၊ နတ္ထိံ-မရှိတော့။ [ပါ-၁၇၆။]

စိဉ္စမာဏဝိကာဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ အသဒိသဒါနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၅၃။ ဥသဘံ ပဝရံ ဝိရံ၊ မဟေသိံ ဝိဇိတာဝိနံ၊
အနေဇံ နှာတကံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိံ ဗြာဟ္မဏံ။

ဥသဘံ-နွားလားဥသဘာနှင့် တူသော၊ ပဝရံ-မြတ်သော၊ ဝိရံ-ရဲရင့်သော ဝိရိယရှိသော၊ မဟေသိံ-သိလက္ခန္ဓာ၊ စသည်ကျေးဇူး၊ ဂုဏ်အထူးကို၊ ဆည်းပူးရှာမှီးတတ်သော၊ ဝိဇိတာဝိနံ-မာရ်သုံးပါးကို အောင်မြင်ပြီးသော၊ အနေဇံ-တုန်လှုပ်တတ်သော တဏှာ မရှိသော၊ နှာတကံ-ကိလေသာတို့ကို ဆေးကြောသုတ်သင်ပြီးသော၊ ဗုဒ္ဓံ-သစ္စာလေးပါးကို သိပြီးသော၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အဟံ-ငါတုရားသည်၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဗြာဟ္မဏ ဟူ၍၊ ဝါ-မကောင်းမှုကို ဖျော့ပြီးသူ ဟူ၍၊ ဗြူမိံ-ဟောတော်မူ၏။ [၆-၁၇၁။]

အသဒိသဒါနဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၅၄။ န ဝေ ကဒရိယာ ဒေဝလောကံ ဝဇ္ဇိံ၊
ဗာလာ ဟဝေ နပုသံသန္တိ ဒါနံ။

၁။ ၃-၁၊ ၇၄-၃၇၈။ ၈၉-၆-၂၊ ၄၅၂၊ သုတ္တ-နိ-၆-၂၊ ၁၉၁။

အရှင်သုစနာလင်္ကာရ

ဝိရော စ ဒါနံ အနုမောဒမာနော၊
တောနေဝ သော ဟောတိ သုဓိ ပရတ္ထ။

ကဒရိယာ-စက်ဆုပ်အပ်သော သတ္တဝါတို့သည်၊ ဝါ-အလွန်နှမြောဝန်တိုတတ်
သူတို့သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဒေဝလောက-နတ်ပြည်သို့၊ န-ဝန္တီ-မရောက်ကုန်၊ ဗာလာ-
ပစ္စုပ္ပန်ရေး၊ သံသာရေးကို၊ မတွေးနိုင်ကြ၊ လူပြိန်း လူအတိုးသည်၊ ဟဝေ-စင်စစ်၊ ဒါနံ-
သူတစ်ပါးတို့၏ အလှူကို၊ နပ္ပသံသန္တိ-မချီးမွမ်းကြကုန်၊ ဝိရော စ-ပညာရှိသည်ကား၊
ဒါနံ-ကို၊ အနုမောဒမာနော-အပန်ပန်ဝမ်းမြောက်သည်၊ (ဟောတိ-၏)၊ တောနေဝ-ထိုသို့
ဝမ်းမြောက်ခြင်းကြောင့်ပင်၊ သော-ထိုပညာရှိသည်၊ ပရတ္ထ-တမလွန်လောက၌၊ သုဓိ-
ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။ [ပါ-၁၇၇။]

အသဒိသဒါနဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၁။ အနာထပိဏ္ဍိကပုတ္တကာလဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၅၅။ ပထဗျာ ကေရဇ္ဇေန သဂ္ဂဿ ဂမနေန ဝါ၊
သဗ္ဗလောကာဂိပစ္ဆေန သောတာပတ္တိဖလံ ဝရံ။

ပထဗျာ-ကမ္ဘာဓမ္မခွင်၊ ဒါမြှောက်ပြင်လုံး၌၊ ကေရဇ္ဇေန ဝါ-တစ်ဦးတည်းအရှင်၊
ဘုရင်ခေတရာဇ်၊ ဖြစ်ရသည်ထက်လည်းကောင်း၊ သဂ္ဂဿ-ချမ်းသာရိပ်ငြိမ်၊ စည်းစိမ်တွေစုံ၊
နတ်တို့ဘုံသို့၊ ဂမနေန ဝါ-ကုသိုလ်မနိရုံ၊ ဝိဆာန်အသင့်၊ ဘုံအသင့်ဖြင့်၊ ဝုဏ်မြင့်ပြီးမောက်၊
ရောက်ရသည်ထက်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗလောကာဂိပစ္ဆေန ဝါ-တစ်လောကလုံး၊ သိမ်းကျုံးလွှမ်းမိုး၊
ဆုပ်စိုးရသော ဗြဟ္မာမင်းကြီး ဖြစ်ရသည်ထက်လည်းကောင်း၊ သောတာပတ္တိဖလံ-သောတာပတ္တိ၊
မည်ရှိထူးခြား၊ ဖိုလ်တရားသည်၊ ဝရံ-ဝုဏ်အရည်ဖြင့်၊ မမိနိုင်တန်း၊ အလှမ်းဝေးကွာ၊
ထူးချွန် မွန်မြတ်လှပါပေသည်တကား။ [ပါ-၁၇၈။]

အနာထပိဏ္ဍိကပုတ္တကာလဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

လောကဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၄။ ပုဒ္ဒစင်္ဂ

၁။ မာရဓိတရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၃၅၆။ ရတ္တဿ ဟိ ဥတ္တုဋီကံ ပဒံ ဘေ၊
 ဒုဋ္ဌဿ ဟောတိ သဟဿာနုပိဋိတံ၊
 မူဋ္ဌဿ ဟောတိ အဝကနိတံ ပဒံ၊
 ဝိဝဋ္ဌဒဿ ဣဒမိဒိသံ ပဒံ။

ဤ ဂါထာနိဿယကို အပ္ပမာဒဝဂ်၊ သာမာဝတိဝတ္ထု၌ ရေးခဲ့ပြီ။ [၆- ၁၇၂]

မာရဓိတရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၅၇။ ယဿ ဇိတံ နာဝဇီယတိ၊
 ဇိတံ ယဿ နောယာတိ ကောစိ လောကေ၊
 တံ ဗုဒ္ဓံ မနန္တ ဂေါစရံ၊
 အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထ။

ယဿ-အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇိတံ-ထိုထိုမဂ်ဖြင့် အောင်အပ်ပြီး
 ကိလေသာအပေါင်းကို၊ နာဝဇီယတိ (န+အဝဇီယတိ)-မရှုံးအပ် မရှုံးနိုင်၊ ယဿ-အကြင်
 မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇိတံ-ထိုထိုမဂ်ဖြင့် အောင်အပ်ပြီးသော ကိလေသာအပေါင်းသို့၊ ကောစိ-
 တစ်ပါးတစ်လေသော ကိလေသာသည်၊ လောကေ-လောက၌၊ နောယာတိ (န+ဥယျာတိ)
 -အစဉ်မလိုက်၊^၁ အနန္တဂေါစရံ-အဆုံးပိုင်းအခြားမရှိသော အာရုံရှိသော၊ အပဒံ-ရက်
 အစရှိသော အကြောင်းမရှိသော၊ ဝါ-ရာဂ- အစရှိသော အပို့ အစု မရှိသော၊^၂ တံ ဗုဒ္ဓံ-

၁။ အဝဇီယတိ ။ ။ အဝ- ရှေးရှိသော ဇိတတ်၊ ကံဟော ယု ပစ္စည်း၊ တေ ဝိဘတ်၊ အဝဿ၊
 ပရာဓယ (ရှုံးခြင်း) အနက်ဟောဟု (၅-၆၊ ၇၇) ၌ ဆို၏။

၂။ နောယာတိ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “န+ဥယျာတိ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၏၊ န ၏ သရကိုချေ၊ ဥ
 ကို ဩ ပြု၊ ကွစိတတု သုတ်ကြီးဖြင့် ယ တစ်လုံးကိုချေ၍ ရုပ်ပြီးစေရမည်။

၃။ အပဒံ ။ ။ “ပစ္စတေ တောနာတိ ပဒံ၊ နတ္ထိ ပဒံ ယဿာတိ အပဒေါ” ဟု၊
 ပဒသဒ္ဒါ၏ အနက်များစွာတို့တွင် ဤ၌ ကာရဏအနက်၊ ကောဋ္ဌာသအနက်ကို ယူ။ [အပဒံ ကေန
 နေဿထာတိ စတ္ထ ပဒသဒ္ဒါ အနက်ကျမ်း၊ ဣဝ ပနာယံ ကာရဏေ ကောဋ္ဌာသေ စ၊-ဝဗ္ဗ-၆၊ ၁၂၅။

ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ ကေန ပဒေန - အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ - အဘယ်သို့သော အဖို့အရဖြင့်၊ (အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဝသံ - အလိုသို့၊) နေဿထ - ဆောင်ကြမည်နည်း။ [ပါ - ၁၇၉။]

၃၅၀။ ယဿ ဇာလိနိ ဝိသတ္တိကာ၊
တဏှာ နတ္ထိ ကုဟိန္ဒိ နေတဝေ၊
တံ ဗုဒ္ဓံ၊ မနန္တဂေါစရံ၊
အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထ။

ယဿ - အကြင်မြတ်စွာဘုရား၏ သန္တာန်၌၊ ကုဟိန္ဒိ - တစ်စုံတစ်ခုသော ဘဝသို့၊ နေတဝေ - ဆောင်ခြင်းငှာ၊ ဇာလိနိ - များပြားဘိတုံ၊ အာရုံတည်းဟူသော ပိုက်ကွန်ရှိသော၊^၁ ဝိသတ္တိကာ - အာရုံတို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော၊^၂ တဏှာ - တဏှာသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ အနန္တဂေါစရံ - သော၊ အပဒံ - သော၊ ဝါ - သော၊ တံ ဗုဒ္ဓံ - ကို၊ ကေန ပဒေန - ဖြင့်၊ ဝါ - ဖြင့်၊ (အတ္တနော - ၏၊ ဝသံ - သို့၊) နေဿထ - နည်း။ [ပါ - ၁၈၀။]

၁။ ဇာလိနိ ။ ။ အထက်၌ ပဌမအဖွင့်အတိုင်း ယေးထားသည်။ “ဇာလကာရိကာ” ဟူသော ဒုတိယ အဖွင့်အလို “ဇာလံ + ကရောတိတိ ဇာလိနိ” ဟု ပြု၍ “ဇာလိနိ - ပိုက်ကွန်နှင့်တူသည်ကို ပြုတတ်သော” ဟု ယေး။ “ဇာလုပမာ” ဟူသော အဖွင့်အလို “ဇာလံ ဝိယာတိ ဇာလိနိ” ဟု ပြု၍ “ဇာလိနိ - ပိုက်ကွန်နှင့် တူသော” ဟု ယေးပါ။

၂။ ဝိသတ္တိကာ ။ ။ ဤပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ (၆) နည်းဖွင့်၏။ ထိုတွင် အထက်၌ “ရူပါဒိသု အာရမ္မဏေသု ဝိသတ္တတယ” ဟူသော အဖွင့်အတိုင်း ယေးခဲ့သည်။ ဝိသန္တတိတိ ဝိသတ္တာ၊ ဝိသတ္တာ ဧဝ ဝိသတ္တိကာ” ဟု ပြု၍ “ဝိသတ္တမနတယ” ဟူသော အဖွင့်အလို “ဝိသန္တတိတိ ဝိသတ္တံ၊ ဝိသတ္တံ ဧတိသာ အတ္တိတိ ဝိသတ္တိကာ” ဟု ပြု၍ “ဝိသတ္တိကာ - အာရုံတို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော စိတ်ရှိသော” ဟု ယေး။ “ဝိသာဟာရတယ” ဟူသော အဖွင့်အလို “ဝိသတ္တိကာ - ဒုက္ခကို ဆောင်တတ်သော” ဟု ယေး။ “ဝိသံ + အာဟာရတိတိ ဝိသာဟာရာ” ဟု ပြု၍ ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဝိသာဟာရာကို ဝိသတ္တိကာပြု၊ “ဝိသပုပ္ဖတယ” ဟူသော အဖွင့်အလို “ဝိသတ္တိကာ - ဒုက္ခတည်းဟူသော အဖွင့်ရှိသော” ဟု ယေး။ “ဝိသံ + ပုပ္ဖ ဧတိသာတိ ဝိသပုပ္ပါ” ဟု ပြု၍ ဝိသပုပ္ပါကို ဝိသတ္တိကာပြု၊ “ဝိသပလတယ” ဟူသော အဖွင့်အလို “ဝိသတ္တိကာ - ဒုက္ခတည်းဟူသော အကျိုးရှိသော” ဟု ယေး။ “ဝိသံ ဖလံ + ဧတိသာတိ ဝိသဖလာ” ဟု ပြု၍ ဝိသဖလာကို ဝိသတ္တိကာပြု၊ ဝိသပရိဘောဂတယ ဟူသော အဖွင့်ကို၍ “ဝိသတ္တိကာ - ရူပါရုံ အစရှိသော ဒုက္ခကို သုံးဆောင်ခြင်းရှိသော” ဟု ယေး။ “ဝိသံ + ပရိဘောဂါ ဧတိသာတိ ဝိသပရိဘောဂါ” ဟု ပြု၍ ဝိသပရိဘောဂါကို ဝိသတ္တိကာပြု။

မာရဓိတရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၅၉။ ဒိသ္မာန တဏှံ အရတိ ရဂဉ္စ။ ယေ။
ပါဒါဝိ နံ သမ္ပုသိတုံ န ဣဇ္ဇေ။

ဤ ဂါထာနိဿယကို အပ္ပမာဒဝဂ်၊ သာမာဝတိဝတ္ထု၌ ရေးခဲ့ပြီ။ [၄-၁၇၃။]
မာရဓိတရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၆၀။ ယတော ယတော ဂရ ဝရံ၊ ယတော ဂမ္ဘီရဝတ္တနိ၊
တဒါသု ကဏှံ ယုဉ္ဇန္တိ၊ သွာသု တံ ဝဟတေ ဝရံ။

ယတော ယတော-အကြင် အကြင်အရပ်၌၊ ဝရံ-ထမ်းဆောင်ထိုက်သော ဝန်သည်၊
ဂရ-လေးလံသည်၊ (ဟောတိ-၏)၊ ယတော-အကြင်အရပ်၌၊ ဂမ္ဘီရဝတ္တနိ-နက်စောက်သော
လမ်းသည်၊ (ဟောတိ-ရှိ၏)၊ တဒါ-ထိုအခါ၌၊ ကဏှံ-ကဏ္ဍနားလား ဥသဘာကို၊
ယုဉ္ဇန္တိ-ကယုဉ်ကြကုန်၏၊ သော-ထို ကဏ္ဍနားလား ဥသဘာသည်၊ တံ ဝရံ-ထိုဝန်ကို၊
ဝဟတေ-ရွက်ဆောင်၏။ (အသု နှစ်ပုဒ်ကား နိပါတ်မျှသာ)။ [၄-၁၇၄။]

၃၆၁။ မနုညမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနညံ ကုဒါစနံ၊
မနညံ ဘာသမာနဿ၊ ဂရံ ဘာရံ ဥဒဒ္ဓရိ၊
ဓနဉ္စ နံ အလာဘောသိ၊ တေန စ'တ္ထမနော အဟု။

မနုညမေဝ-စိတ်ကို လွန်စွာနှစ်သက်စေတတ်သော စကားကိုသာလျှင်၊ ဝါ-မြတ်နိုးဖွယ်
စကားကိုသာလျှင်၊ ဘာသေယျ-ပြောဆိုရာ၏၊ အမနညံ-စိတ်ကို လွန်စွာနှစ်သက်စေတတ်သည်
မဟုတ်သော စကားကို၊ ဝါ-မြတ်နိုးဖွယ်မဟုတ်သောစကားကို၊ ကုဒါစနံ-တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှ၊

၁။ ဂမ္ဘီရဝတ္တနိ ။ ။ ဝတ္တန္တိ ။ ဧတ္တတိ ဝတ္တနိ၊ ဝတ္တ နာဝ ဝဟသေယျနိ (မောဂ်-၇၊ ၁၁၂)
သုတ်ဖြင့် ဝတ္တတုတ်ဆောင် အနိပစ္စည်းသက်၊ ထိုနောင် နဒါဒိ ဤပစ္စည်းထပ်သက်၊ ဂမ္ဘီရ ဝ သာ ဝတ္တနိ
ဇာတိ ဂမ္ဘီရဝတ္တနိ” ဟု ဆက်ပြု။ [ဝတ္တန္တိ ။ ဧတ္တတိ ဝတ္တနိ၊ မဂ္ဂဿေတံ နာမံ၊ ယသ္မိံ ဌာနေ
ဥဒကဓိက္ခလ္လမဟန္တတာယ ဝါ ဝိသမဇ္ဇိန္ဒတဋဘာဝေန ဝါ မုဇ္ဈိ ဂမ္ဘီရေ ဟောတိတိ အတ္ထော၊- ဇာ-၄-
၁၊ ၂၁၂။]

ဝါ - ဘယ်တော့မှ၊ န ဘာသေယျ-မပြောဆိုရာ၊ မနည်-ကို၊ ဝါ-ကို၊ ဘာသမာနဿ^၁-
 ပြောဆိုသော ပုဏ္ဏား၏၊ ဝါ-ပြောဆိုနေစဉ် (ဝလီဗဒ္ဓေါ-နွားလားသည်၊) ဂရုံ- လေးလံ
 လှစွာသော၊ ဘာရုံ-ဝန်ကို၊ ဥဒဒ္ဓရိ (ဥဒ္ဓရိ)-ထုတ်ဆောင်ပြီး၊ နံ-ထိုပုဏ္ဏားကို၊ ဝေဒု-
 ဥစ္စာကိုလည်း၊ အလာဘာသေသိ-ရစေပြီး၊ ဟေန ဝ-ထိုဥစ္စာကို ရစေနိုင်ခြင်းကြောင့်
 လည်းကောင်း၊ (အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကမ္မေန ဝ-အမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ သော နန္ဒိဝိသာလာ-
 ထို နန္ဒိဝိသာလ နွားလားသည်၊) အတ္တမနော-မိမိစိတ်ရှိသည်၊ ဝါ-နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်သည်၊
 အဟု (အဟောသိ)-ဖြစ်ပြီး။ [၄-၁၇၅။]

၃၆၂။ ဂတော န စိတ္တကုဋံ ဝါ၊ ဧကလာသံ ဝါ ယုဂန္ဓရုံ၊
 န နော ဒက္ခေပု သမ္ပန္နံ လောကဇ္ဇေဋ္ဌံ နရာသဘာံ။

(သမ္ပန္နံ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊) စိတ္တကုဋံ ဝါ-စိတ္တကုဋံတောင်သို့သော်လည်း၊
 ဂတောန-ကြွတော်မူလေသလော၊ ဧကလာသံ ဝါ-ဧကလာသတောင်သို့သော်လည်း၊ ဂတောန-
 သလော၊ ယုဂန္ဓရုံ-ယုဂန္ဓိရုံတောင်သို့သော်လည်း၊ ဂတောန-သလော၊ နော-ငါတို့သည်၊
 လောကဇ္ဇေဋ္ဌံ-တစ်လောကလုံးထက် အကြီးမြတ်ဆုံးဖြစ်တော်မူသော၊ နရာသဘာံ-လူတို့ထက်
 မြတ်တော်မူသော၊ [နရာနံ+အာသံဘော နရာသဘော၊] သမ္ပန္နံ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ န
 ဒက္ခေပု-မပျံ့မြင်ရတော့ကုန်။ [၄-၁၇၆။]။

၃၆၃။ ပဝိဝေကရတော ဝိရော၊ နိမံ လောကံ ပုနေဟိတိ၊
 န နော ဒက္ခေပု သမ္ပန္နံ လောကဇ္ဇေဋ္ဌံ နရာသဘာံ။

ပဝိဝေကရတော-ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ မွေ့လျော်တော်မူသော၊ ဝိရော-ပညာရှိအစစ်
 ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣမံ လောကံ-ဤလောကသို့၊ ပုနေ-တစ်ဖန်၊ န
 ဧဟိတိ-ကြွလာတော့မည် မဟုတ်၊ နော-တို့သည်၊ လောကဇ္ဇေဋ္ဌံ-သော၊ နရာသဘာံ-
 သော၊ သမ္ပန္နံ-ကို၊ န ဒက္ခေပု-ကုန်။ [၄-၁၇၇။]

၁။ ဘာသမာနဿ ။ ။ ဘာသမာနဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဂရုံ ဘာရုံ၊ အနာဒရတ္ထ ဝါ-
 သာပိဝေနံ (ဝေရ-၂၈၈)။
 ၂။ ဥဒဒ္ဓရိ ။ ။ ဥပုဗ္ဗ ဝေရတံ၊ ဤဝိဘာတံ၊ ဓာတ်အစဉ် (အ)လာ၊ ဥနောင် ဒ-လာ၊
 ဤကို ရသပြု။ [ဂရုံ ဘာရုံ ဥဒဒ္ဓရိတိ ဂရုံ ဘာရုံ ဥဒ္ဓရိ၊ ဒကာရော ပနေတ္ထ ဗျဉ္ဇနသန္တိဝေသန
 ပဒသန္တိကရာ၊ ၈-၄-၁၊ ၂၀၉။]

မမ္မုပဒဂါတာနိဿယ အမှတ် (၃)

၃၆၄။ တာဝတိံသေ ယဒါ ဗုဒ္ဓေါ၊ သိလာယံ ပဏ္ဍကမ္မလေ၊
ပါရိစ္ဆတ္တကမ္မလမ္ပိ၊ ဝိဟာသိ ပုရိသုတ္တမော။^၁

ပုရိသုတ္တမော-ယောက်ျားမြတ်ဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓေါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ယဒါ
အကြင်အခါ၌၊ တာဝတိံသေ-တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌၊ ပါရိစ္ဆတ္တကမ္မလမ္ပိ-ပင်လယ်
ကသစ်ပင်အနီး အောက်၌၊ ပဏ္ဍကမ္မလေ-ပဏ္ဍကမ္မလာ မည်သော၊^၂ သိလာယံ-
ကျောက်ဖျာပေါ်၌၊ ဝိဟာသိ-သီတင်းသုံးတော်မူပြီ။ [၄-၁၇၈]

၃၆၅။ ဒသသု လောကဓာတုသု၊ သန္နိပတိတွာန ဒေဝတာ၊
ပယိရပါသန္တိ သမ္ပန္နံ၊ ဝသန္တံ နဂမုဒ္ဒနိ။^၃

(တဒါ-ထိုအခါ၌) ဒသသု လောကဓာတုသု-ဆယ်ခုကုန်သော လောကဓာတ်တို့၌၊
ဝါ-စကြဝဠာ တိုက်တစ်သောင်းတို့၌၊ ဒေဝတာ-နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ သန္နိပတိတွာန-
အတူတကွ ကျရောက်ကြကုန်ပြီး၍၊ ဝါ-စည်းဝေးကြကုန်ပြီး၍၊ နဂမုဒ္ဒနိ-မြင်းမိုရ်တောင်တပ်၌၊
ဝသန္တံ-နေတော်မူသော၊ သမ္ပန္နံ-မြတ်စွာဘုရားသို့၊ ပယိရပါသန္တိ-ချဉ်းကပ်ကြကုန်၏။
[၄-၁၇၉]

၃၆၆။ န ကောစိ ဒေဝေါ ဝဏ္ဏေန၊ သမ္ပဒ္ဒဿ ဝိရောစတိ၊
သဗ္ဗေ ဒေဝေ အတိက္ကမ္ပ၊ သမ္ပဒ္ဒေါ ဝိရောစတိ။^၄

၁။ ၃-၂၊ ၁၅၉၊ ဗတ-၄၊ ၁၂၀။

၂။ ပါရိစ္ဆတ္တကမ္မလမ္ပိ ။ ။ ဤပါဠိဖြင့် ဒေသဝိသေသကို ပြန်၊ “သာဝတ္ထိယံ ဇေတဝနေ”
ကိုသို့ တာဝတိံသသည် သာမညဒေသ၊ ပါရိစ္ဆတ္တကမ္မလမ္ပိကား ဝိသေသဒေသတည်း။ “ဆတ္တံ ဝိယာတိ
ဆတ္တကာ၊ ပရိ (သမန္တကာ)+ဆတ္တကာ ပရိစ္ဆတ္တကာ (ထက်ဝန်းကျင် ထီးနှင့်တူသောသစ်ပင်)၊
ပါရိစ္ဆတ္တကာယော ပါရိစ္ဆတ္တကာ၊ (သွတ္တံ၌ ဣပစ္စည်း)၊ ပါရိစ္ဆတ္တကဿ + မူလံ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလံ” ဟု ပြု။

၃။ ပဏ္ဍကမ္မလေ ။ ။ ဤပါဠိဖြင့်လည်း ဒေသဝိသေသကိုပင် ထပ်၍ပြသည်၊ ပင်လယ်ကသစ်ပင်၏
အနီးအောက်ဝယ် ပဏ္ဍကမ္မလာ ကျောက်ဖျာပေါ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်- ဟုလို၊ “ပဏ္ဍ ၀-ဗျောတော၊
ဝင်းဝါသည်လည်း ဟုတ်၏၊ သော+ကမ္မလော ၀-ကမ္မလာလည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ ပဏ္ဍကမ္မလာ” ဟုပြု။

၄။ ၃-၂၊ ၁၅၉၊ ၁၆၀၊ ဗတ-၄၊ ၁၂၀၊ ၁၂၉။

ကောစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော၊ ဒေဝေါ-နတ်ဗြဟ္မာသည်၊ ဝဏ္ဏေန-အရောင်
အဆင်းဖြင့်၊ သမ္ဗုဒ္ဓဿ-မြတ်စွာဘုရားထက်၊ န ဝိရောစတိ-မတင့်တယ်၊ သဗ္ဗေ-
အလုံးစုံကုန်သော၊ ဒေဝေ-နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ အတိက္ကမ္မ-ကျော်လွန်၍၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ-မြတ်စွာဘုရား
သည်သာ၊ ဝိရောစတိ-တင့်တယ်တော်မူ၏။ [၄-၁၈၀]

၃၆၇။ ဩလောကေတွာန သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ အကိုရဉ္စာပိ ဣန္ဒကံ၊
ဒက္ခိဏေယျံ သမ္ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဣဒံ ဝစနံ မိဗြဝိ။

သမ္ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ အကိုရဉ္စာပိ-အကိုရနတ်သားကိုလည်းကောင်း၊ ဣန္ဒကံ-ဣန္ဒက
နတ်သားကိုလည်းကောင်း၊ ဩလောကေတွာန-ကြည့်တော်မူ၍၊ ဒက္ခိဏေယျံ-အလျှောက်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊
သမ္ဘာဝေဇ္ဇော- ချီးမွမ်းတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဣဒံ ဝစနံ-ဤစကားကို၊ အဗြဝိ-
မိန့်တော်မူပြီ။ [၄-၁၈၁။]

၃၆၈။ မဟာဒါနံ တယာ ဒိန္နံ၊ အကိုရ ဒိယမန္တရေ၊
အတိဒူရေ နိသိန္နောသိ၊ အာဂစ္ဆ မမ သန္တိကော။

အကိုရ-အကိုရနတ်သား၊ တယာ-သင်သည်၊ ဒိယမန္တရေ-ရှည်စွာသောကာလ
အတွင်း၌၊ ဝါ-ရှည်စွာသော ကာလကိုလွန်သဖြင့်၊ မဟာဒါနံ-များစွာသော အလှူကို၊ ဒိန္နံ-
ပေးအပ်လှူခဲ့သည်၊ (သမာနံပိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း)၊ မမ-ငါဘုရား၏၊ သန္တိကော- အနီး၌၊
အာဂစ္ဆ-လာရောက်၍၊ အတိဒူရေ- အလွန်ဝေးသောအရပ်၌၊ နိသိန္နော-ထိုင်နေရသည်၊
အသိ-ဖြစ်၏။ [၄-၁၈၂။]

၁။ သမ္ဗုဒ္ဓဿ ။ ။ ဒုရန္တိက ဓမ္မော သုတ်ဖြင့် အပါဒါနိမုည၍ ထိုသုတ်၌ ဝ သဒ္ဓါဖြင့်
ဝိဘာဏ္ဍအပါဒါနိအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက် (၅-၁၆၀, ၁၆၂)၊ (တစ်နည်း) ဒုရန္တိက ဓမ္မောသုတ်ဖြင့် အပါဒါနိမုည၍
ဒုတိယာ ပဉ္စမိနု သုတ်ဖြင့် ဝိဘာဏ္ဍအပါဒါနိအနက် ဆဋ္ဌိသက် (နိတိ-သုတ္တ, ၁၆၀၊ ဝိဘာဏ-၁၃၃)။

၂။ ဒိယမန္တရေ ။ ။ ဒိယပုဒ် အန္တရပုဒ်၊ မကား အာဝုတည်း။ "ဒိယံ ဝ+တံ+အန္တရံ ဓာတိ
ဒိယမန္တရံ" ဟုဖြူ၊ ပဌမနည်း၌ ကာလဘာဏသု ဝ ဖြင့် ကာလအနက် သတ္တမိသက်၊ ဒုတိယနည်း၌
"တတိယဏ္ဍေ သတ္တမိ (နိတိ-သုတ္တ, ၁၆၉)" သုတ်ဖြင့် တတိယာအနက် သတ္တမိ သက်ပါ။

၃။ အာဂစ္ဆ ။ ။ အာပုဗ္ဗ ဂပုဗာတ်, တွာ. ပစ္စည်း။ မိ ကို ဧ ဖြူ၊ ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့်,
သို့မဟုတ် သဗ္ဗေဟိ တုနာဒိနံ ယော သုတ်၌ "သဗ္ဗေဟိ တုနာဒိနံ" ဟူသော ယောဘာဝိဘာဂဖြင့် တွာ
ကို ချေ (ကစ်-ဘာဋီ-၂, ၅၁၇)။

၃၆၉။ ဇောဒိတော ဘာဝိတတ္ထေန၊ အကိုရော တေ၊ မဗြဝိ၊

“ ကိ မယံ တေန ဒါနေန၊ ဒက္ခိဏေယျေန သုညတံ။

ဘာဝိတတ္ထေန-အရိယာမဂ်ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော စိတ် ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား သည်၊ ဝါ-အရိယာမဂ်ဖြင့် ပွားများအပ်ပြီးသော စိတ် ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇောဒိတော-တိုက်တွန်းအပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၍) အကိုရော- အကိုရနတ်သားသည်၊ တေ- ဤစကားကို၊ အဗြဝိ-လျှောက်ပြီး၊ (ကိ-အဘယ်သို့ လျှောက်သနည်း။) ဒက္ခိဏေယျေန- သီလ စသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်မှ၊ သုညတံ-ကင်းသော၊ မယံ- တပည့်တော်၏၊ (ယံ ဒါနံ- အကြင်ဒါနသည်၊ အတ္ထိ-၏) မယံ- တပည့်တော်အား၊ တေန ဒါနေန-ထိုဒါနဖြင့်၊ ကိ-ဘာအကျိုးရှိအံ့နည်း။ [၄-၁၈၃။]

၃၇၀။ အယံ သော ဣန္ဒကော ယက္ခော၊ ဒဇ္ဇာ ဒါနံ ပရိတ္တကံ၊
အတိရောစတိ အပေဟိ၊ စန္ဒော တာရာဂဏေ ယထာ” တိ။

ဣန္ဒကော-ဣန္ဒကမည်သော၊ အယံ သော ယက္ခော-ဤနတ်သားသည်၊ ပရိတ္တကံ- အနည်းငယ်သော၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ ဒဇ္ဇာ-ပေးလှူ၍ (ပေးလှူခဲ့ပေမယ့်)၊ စန္ဒော-လမင်းသည်၊ တာရာဂဏေ-ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့ကို၊ အတိရောစတိ ယထာ- ကျော်လွန်၍ တင့်တယ် သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ) အပေဟိ-တပည့်တော်တို့ထက်၊ အတိရောစတိ-ကျော်လွန်၍ တင့်တယ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ လျှောက်ပြီး။ [၄-၁၈၄။]

၃၇၁။ ဥဇ္ဇဂါလေ ယထာ ဓေတ္တေ၊ ဝိခံ ဗဟုမ္ပိ ရောပိတံ၊
န ပလံ ဝိပုလံ ဟောတိ၊ နပိ တောဿတိ ကဿကံ။

၁။ ဒဇ္ဇာ ။ ။ ဒါဓာတ်၊ တွာ ပဋ္ဌည်း၊ ဒါ ဓာတ်ကို ဒဋ္ဌပြု၊ ကွစိတတု သုတ်ကြီးဖြင့် တွ ကိုချေ၊ သို့မဟုတ် သဗ္ဗေဟိ တုနာဒိနံ သော သုတ်၌ “သဗ္ဗေဟိ တုနာဒိနံ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တွာကို အာပြု (ပောက်-နိ-၂၊ ၂၉၃၊ ကမ်ဘာဒိ-၂၊ ၅၁၇)၊ (နိရုတ္တိ-၅၁၁) ၌ ဒဒဓာတ်၊ တွာ ပဋ္ဌည်း၊ တွာ ကို ယ ပြု၊ ဒ ကို ဝ ပြု၊ ယ ကို ပုဗ္ဗရုပ် ဝ ပြု၊ ဇ ၌ အာဒိယပြု၍ ရုပ်ပြီးစေသည်။

၂။ အပေဟိ ။ ။ အထက်၌ အပေဟိဝယ် ဟိဝိဘာတ်ဟု ဖွင့်သော နည်းအတိုင်း ပေးခဲ့သည်၊ ဟိ ကို နိပါတ်မျှသာ ဟု (ပေတ-၄၊ ၁၃၀) ၌ တစ်နည်း ဖွင့်သေး၏၊ ထိုအလို “အပေ-တပည့်တော်တို့ကို၊ အတိရောစတိ-၏” ဟုပေးပါ။

ဥဇ္ဇင်္ဂလေ - အလွန်အားဖြင့် ကြမ်းတမ်းခြောက်သွေ့သော မြေရှိသော၊ ဝါ - ဆားဆပ်ပြာ ပေါက်သော မြေရှိသော၊ ခေတ္တ - လယ်၌၊ ဗဟုမ္ဘိ - များစွာလည်းဖြစ်သော၊ ဗိဓံ - မျိုးစေ့ကို၊ ရောပိတ် - ပေါက်စေအပ်သည်၊ ဝါ - စိုက်ပျိုးအပ်သည်၊ (သမာနံ - ဖြစ်လသော်၊) ဖလံ - အသီးသည်၊ ဝိပုလံ - ဖွံ့ဖြိုးသည်၊ န ဟောတိ ယထာ - မဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကဿကံ - လယ်သမားကို၊ နပိ တောသေတိ ယထာ - မနှစ်သက်စေသကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ [၄ - ၁၈၅။]

၃၇။ တထေဝ ဒါနံ ဗဟုကံ၊ ဒုဿီလေသု ပတိဋ္ဌိတံ၊
န ဖလံ ဝိပုလံ ဟောတိ၊ နပိ တောသေတိ ဒါယကံ။

တထေဝ - ထိုအတူသာလျှင်၊ ဗဟုကံ - များစွာသော၊ ဒါနံ - အလှူကို၊ ဒုဿီလေသု - သီလမရှိသူတို့၌၊ ပတိဋ္ဌိတံ - တည်စေအပ်သည်၊ [ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေ။] (သမာနံ - ဖြစ်လသော်၊) ဖလံ - အကျိုးသည်၊ ဝိပုလံ - ဖွံ့ဖြိုး များပြားသည်၊ န ဟောတိ - မဖြစ်၊ ဒါယကံ - ပေးလှူသော အလှူရှင်ကို၊ နပိ တောသေတိ - နှစ်သက်လည်း မနှစ်သက်စေ။ [၄ - ၁၈၆။]

၃၇၃။ ယထာပိ ဘဒ္ဒကေ ခေတ္တေ၊ ဗိဓံ အပ္ပမ္ဘိ ရောပိတံ၊
သမ္မာ ဓာရံ ပစ္စေဇ္ဇန္တေ၊ ဖလံ တောသေတိ ကဿကံ။

ဘဒ္ဒကေ - ကောင်းသော၊ ခေတ္တေ - လယ်၌၊ အပ္ပမ္ဘိ - အနည်းငယ်လည်းဖြစ်သော၊ ဗိဓံ - ကို၊ ရောပိတ် - သည်၊ ဝါ - သည်း၊ (သမာနံ - သော်၊) (ဒေဝေ - မိုးသည်၊ ဝါ - မိုးနတ်သားသည်၊) ဓာရံ - မိုးရေအယဉ်ကို၊ ပစ္စေဇ္ဇန္တေ - ဖြစ်စေလသော်၊ ဝါ - ရွာသွန်းလသော်၊ သမ္မာ - ကောင်းစွာ၊ ဖလံ - အသီးသည်၊ ကဿကံ - ကို၊ တောသေတိ ယထာပိ - နှစ်သက်စေသကဲ့သို့။ [၄ - ၁၈၇။]

၁။ ဥဇ္ဇင်္ဂလေ ။ ။ ဥဿဒ္ဓါ ဥက္ကံသ အနက်ဟော၊ ဧကံလ သဒ္ဓါကား ထတ္တလူဓာပိ အနက်ဟောတည်း၊ ဧလံ ဂလတိ ဧတ္ထ ဝေလန ဝါ ဂလန္တိ ဧတ္ထတိ ဧကံလော" ဟုဖြေ၊ ["လေ ဂလ" ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့လ ကိုချေ၊ နိဂ္ဂဟိတံလော။] (တစ်နည်း) "ဧဝ ဧတရိ ကာရိယေဝ၊ ဝေဂိတေ ဈာဘိဝေမိတေ (ဧကကွရ-၃၅)" ဂါထာ အရ ဓ သဒ္ဓါ ဝေဂိတ အနက်ဟောကြံ၍ (ပထိကာနံ နောနံ) ဝေဂံ (ဝေ) ဂလတိ (ဟာယတိ ပါဒမောဋာဘာဝေန) ဧတ္ထတိ ဧကံလော" ဟုဖြေ၊ ထိုအား "ဥက္ကံသန + ဧကံလော ဧတ္ထတိ ဥဇ္ဇင်္ဂလံ" ဟု ဖြေ (ပေတ-၄၊ ၁၃၀၊ ဝိမာန-၄၊ ၃၁၄)။

၂။ ပစ္စေဇ္ဇန္တေ ။ ။ ဤပုဒ်ကို အဖွင့်အားလျော်စွာ တတ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ရုပ်ပြီးစေကြ၏၊ ထိုရုပ်ပြီးစေကြပုံ အမျိုးမျိုးကို ရှေးဦးစွာ ဖြပြီးမှ ဝိမိယုဆပုံကို ပြပါမည်။ -

၃၇၄။ တထေဝ သီလဝန္တေသု၊ ဂုဏဝန္တေသု တာဒိသု၊
အပ္ပကမ္မိ ကတံ ကာရံ၊ ပုညံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ န္တိ။

တထေဝ-သာလျှင်၊ သီလဝန္တေသု-သီလရှိကုန်သော၊ ဂုဏဝန္တေသု-ဈာန် အစရှိသော
ဂုဏ်ရှိကုန်သော၊ တာဒိသု-ဣဒ္ဓာနိဋ္ဌ၊ ထိုနှစ်ဝကို၊ တကွအတူ၊ ရှုနိုင်သတို့၌၊ ကတံ-
ပြုအပ်သော၊ အပ္ပကမ္မိ-အနည်းငယ်လည်းဖြစ်သော၊ ကာရံ-ကျေးဇူးပြုခြင်းဟူသော၊ ပုညံ-
ကောင်းမှုသည်၊ မဟပ္ပလံ- များသော အကျိုးရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊
လျှောက်ပြီ။ [၄-၁၈၈။]

၃၇၅။ ဝိစေယျ ဒါနံ ဒါတဝံ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ပလံ၊
(ဝိစေယျ ဒါနံ ဒတွာန၊ သဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ ဒါယကာ။)။

မောက်-ပံ၊ ၃၇၈ ။ ။ ထို၌ ပပုဗ္ဗ ဝိသဓာတ်၊ အန္တပစ္စည်း၊ ဣ ကို ဝ ပြု၊ ဂမယမိသာသဒိသာနံ
ဒါ စွင် (မောက်-၅၊ ၁၇၃) သုတ်၌ “စွင်” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သကို စွင် ပြု၍ ရုပ်ပြီးစေ၏။ ဤကား
“နပ္ပဝေဇ္ဇတိတိ န ပဝေသတိ၊ န ဓတိ (ဇာ-၄-၃၊ ၁၁)” စသည်ကို ရှု၍ ရုပ်ပြီးစေပုံတည်း။ “န
ပဝေသတိ” ကိုရှု၍ ကာရိတ်အကျေကြပါ။ ဤအလို “ပဝေဇ္ဇန္တ-ဝင်ဓေလသော်” ဟုပေး။

ဓာတွတ္ထ၊ နိတိ-ဓာတု၊ ၁၉၀။ ။ ထိုကျမ်းတို့၌ ဝေသဓာတ် (ဓာတွတ္ထ)၊ ဝေသုဓာတ် (နိတိ)၊
ဒါန အနက် ဟု ကြံကာ “ပဝေဇ္ဇတိ” စသည်ကို ပုံစံထုတ်၏။ ရုပ်ကို မောက်ပံအတိုင်း ပြီးစေရမည်။ “ဤကား
အနပ္ပဝေဇ္ဇတိတိ ဓတိ (သာရတ္ထ-၃၊ ၃၀၅)” စသည်ကို ရှု၍ ရုပ်ပြီးစေပုံတည်း။ ဤအလို “အနပ္ပဝေဇ္ဇန္တ-
ပေးလသော်” ဟုပေး။

နိရုတ္တိ-၃၀၇ ။ ။ ထို၌ ဒါဓာတ်ကြံကာ “တဒမိနာဒိ (မောက်-၁၊ ၄၇)” သုတ်ကြီးဖြင့်
ဒါဓာတ်ကို ပဝေဇ္ဇပြု၍ ရုပ်ပြီးစေ၏။

မိမိယူဆပုံ။ ။ မိမိကား “သမ္မာ ဓာရံ ပဝေဇ္ဇန္တတိ ဝုဋ္ဌိဓာရံ သပ္ပမေဝ ပဝေဇ္ဇန္တ၊
အနုဒ္ဓမာသံ ဓေဝေ ဝဿန္တတိ အတ္တော (ပေတ-၄၊ ၁၃၀) ။ ၌ “ပဝေဇ္ဇန္တ” ကိုရှု၍ “ဝိဇ္ဇ ဂတိယံ”
အရ ပပုဗ္ဗ ဝိဇ္ဇဓာတ်၊ ပဝတ္တနဂတိအနက်၊ အန္တပစ္စည်း ကာရိတ်ကျေ၊ ကွစိဓာတုသုတ်ကြီးဖြင့် ဣကို ဝ ပြုဟု
ရုပ်ပြီးစေ၍ “ဝဿန္တ” ကိုကား နေရာဌာနအလိုက် ရထိုက်သော အစိပွါယတ္တသာဟု ယူဆပါသည်။

၁။ ကာရံ။ ။ ဤပုဒ်သည် ပုံလိင်မှ နပုံလိင်သို့ ပြန်နေသော လိင်ဝိပလ္လာသတည်း။
ဥပကာရအနက်ကို ဟော၏။ [ကာရန္တိ လိင်ဝိပလ္လာသဝေသနံ ဝုတ္တံ၊ ဥပကာရေတံ အတ္တော၊ ဂီဒိသော
ဥပကာရေတံ အာဟာ “ပုည” န္တိ၊ ပေတ-၄၊ ၁၃၀။]

၂။ ၃-၂၊ ၁၆၀၊ ၁၆၁၊ ပေတ-၄၊ ၁၂၉၊ ၁၃၀-၁။

၃။ ဤကွင်းအတွင်းရှိ ဂါထာပါဒများသည် ပေယျာလ မြှုပ်ထားအပ်သော ဂါထာပါဒများတည်း။

ယတ္ထ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ဝါ-အား၊ ဒိန္နံ-ပေးလှူကြောင်း၊ ဒါန စေတနာသည်၊ မဟပ္ပလံ-များသော အကျိုးရှိ၏။ (တတ္ထ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ဝါ-အား၊ [ဒါတဗ္ဗံဓပ်၊] ဝါ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ [ဝိစေယျံဓပ်၊] ဝိစေယျ-ရွေးချယ် စိစစ်၍၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ ဒါတဗ္ဗံ-ပေးလှူထိုက်၏။ ဝိစေယျ-၍၊ ဒါနံ-ကို၊ ဒတ္တာန-ပေးလှူ၍၊ ဝါ- ပေးလှူခြင်းကြောင့်၊ ဒါယကာ-ပေးလှူသော အလှူရှင်တို့သည်၊ သဂ္ဂံ-ရူပါရုံ စသည်တို့ဖြင့် ကောင်းမြတ်သော နတ်ပြည်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ- ရောက်ကုန်၏။ [၄-၁၈၉။]

၃၇၆။ ဝိစေယျ ဒါနံ သုဂတပ္ပသတ္တံ၊
 ယော ဒက္ခိဏေယျာ ဣဝ ဇီဝလောကေ၊
 ဧတေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ပလာနိ၊
 ဝိဇာနိ ဝုတ္တာနိ ယထာ သုခေတ္တေ။”

ဝိစေယျ- လှူဖွယ်ဝတ္ထု၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးချယ်၍၊ ဒါနံ-ပေးလှူအပ်သော အလှူကို၊ သုဂတပ္ပသတ္တံ- ဘုရားရှင်အဆူဆူ ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ပြီး၊ ဣဝ ဇီဝလောကေ- ဤသက်ရှိလောက၌၊ ဝါ- ဤသတ္တလောက၌၊ ယေ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဒက္ခိဏေယျာ- အလှူကို ခံထိုက်ကုန်၏။ ဧတေသု-ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ ဝါ- တို့အား၊ ဒိန္နာနိ- ပေးလှူကြောင်း၊ ဒါနစေတနာတို့သည်၊ ဝါ-ပေးလှူအပ်သော အလှူတို့သည်၊ သုခေတ္တေ-ကောင်းသော လယ်၌၊ ဝါ-လယ်ယာမြေကောင်း၌၊ ဝုတ္တာနိ-စိုက်ပျိုးအပ်ကုန်သော၊ ဝိဇာနိ-မျိုးစေ့တို့သည်၊ မဟပ္ပလာနိ ယထာ-များသော အသီး ရှိကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) မဟပ္ပလာနိ- များသော အကျိုး ရှိကုန်၏။ [၄-၁၉၀။]

၃၇၇။ တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ရာဂဒေါသာ အယံ ပဇာ၊
 တသ္မာ ဟိ ဝိတရာဂေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။

ခေတ္တာနိ-လယ်တို့သည်၊ တိဏဒေါသာနိ-မြက် တည်းဟူသော အပြစ်ရှိကုန်၏၊ အယံ ပဇာ-ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ ရာဂဒေါသာ-ရာဂ တည်းဟူသော အပြစ်ရှိ၏၊ တသ္မာ ဟိ-ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ ဝိတရာဂေသု-ကင်းသော ရာဂရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ ဝါ- တို့အား၊ ဒိန္နံ-ပေးလှူကြောင်း၊ ဒါနစေတနာသည်၊ ဝါ- ပေးလှူအပ်သော အလှူသည်၊ မဟပ္ပလံ- များသော အကျိုးရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။ [၄- ၁၉၁။]

၃၇၈။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ ဒေါသဒေါသာ အယံ ပစာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိတဒေါသေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။

၃၇၉။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ မောဟဒေါသာ အယံ ပစာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိတမောဟေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။

၃၈၀။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ ဣစ္ဆာဒေါသာ အယံ ပစာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိဂတိစ္ဆေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။

“ဒေါသဒေါသာ-ဒေါသ တည်းဟူသော အပြစ် ရှိ၏။ မောဟဒေါသာ-မောဟ တည်းဟူသော အပြစ်ရှိ၏။ ဣစ္ဆာဒေါသာ-အလိုတဏှာတည်းဟူသော အပြစ်ရှိ၏။ ဝိဂတိစ္ဆေသု-ကင်းသော အလိုတဏှာရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ ဝါ-တို့အား” စသည်ဖြင့် ပေးပါ။ [၄-၁၉၂-၃-၄။]

၃၈၁။ န ဓေ ဒိဋ္ဌော ဣတော ပုဗ္ဗေ၊ န သုတော ဥဒ ကဿမိ၊
ဝေဝဂ္ဂုဝဒေါ သတ္တာ၊ တုသိတာ ဂဏိမာဂတော။

ဓေ-တပည့်တော်သည်၊ ဣတော-ဤသက်သာဖြည့် သက်ဆင်းတော်မူရာ အခါမှ၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ဝေဝ- ဤသို့၊ ဝဂ္ဂုဝဒေါ-အင်္ဂါရှစ်ဖော် အသံတော်ဖြင့်၊ ကောင်းမွန်ချိုသာသော စကားကို မိန့်မြွက်တော်မူတတ်သော၊ သတ္တာ-နတ်လူတို့၏ ဆရာ ဖြစ်တော်မူသော၊ တုသိတာ-တုသိတာနတ်အပေါင်းမှ၊ (စဝိတွာ-စုတေ၍)၊ အာဂတော-မယ်တော်ဝမ်းသို့ ကြွလာတော်မူသော၊ ဂဏိ-ဝိုင်းဝိုင်းရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၊ န ဒိဋ္ဌော-မမြင်အပ်ဘူးပါ။

၁။ တုသိတာ ဂဏိမာဂတော ။ (မဟာ-နိ၊ ၃၅၄၊ မဟာ-နိ-၄၊ ၃၈၆-၇၊ သုတ္တ-နိ-၄-၂၊ ၂၈၇) ၌ သုံးနည်းဖြင့်ရာ အထက်၌ ပဌမနည်းအတိုင်း တုသိတာအရ တုသိတာနတ်ကို ယုဂ်လည်းကောင်း၊ ဂဏိမာဂတောကို “ဂဏိ+အာဂတော” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍လည်းကောင်း အနက်ပေးခဲ့သည်။ [တုသံ+ဣတော တုသိတော၊ ဂဏော အဿ အတ္ထိတိ ဂဏိ။]

ဒုတိယနည်း ။ ။ ဤနည်း၌ တုသိတာအရ တာဝတိံသာ၌ အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို နာယုကြသော နတ်များကိုယုဂ် ဂဏိမာဂတောကို “ဂဏိ+ အာဂတော” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၏။ အနက်ကို “တုသိတာ-နတ်အပေါင်းမှ (တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ)၊ [တုဿတိတိ တုသိတော၊] ဂဏိ-လူအပေါင်းရှိရာ သက်သာဖြည့်၊ [ဂဏော စတ္တ အတ္ထိတိ ဂဏိ၊] အာဂတော-ကြွလာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို” ဟုပေး။

ကဿစိ - တစ်စုံတစ်ယောက်သည်၊ (ဝဒန္တဿ-ပြောဆိုစဉ်၊) (တစ်နည်း) (ဝဒန္တဿ-ပြောဆိုသော၊) ကဿစိ - တစ်စုံတစ်ယောက်၏ အထံမှ၊ (သဒ္ဓေါ - အသံကို၊) န သုတော - မကြားအပ်ဘူးပါ။ (ဥဒ - ကား ပဒါလင်္ကာရမျှသာ၊) [၄-၁၉၅။]

ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၀၂။ ယေ ဈာနပသုတာ ဝိရာ၊ နေက္ခမ္မူပသမေ ရတာ၊
ဒေဝါပိ တေသံ ပိဟယန္တိ၊ သမ္ပဒါနံ သတိမတံ။

ယေ ဝိရာ-ဘုရားစသား၊ အကြင်ပညာရှိများတို့သည်၊ ဈာနပသုတာ-အရမ္မဏှ၊ လက္ခဏှဟု၊ နှစ်ဆူဈာန်၌၊ ဝသိဘော်ဆိုက်အောင်၊ အားစိုက်တော်မူကြကုန်၏။ နေက္ခမ္မူပသမေ - ကိလေသာအပေါင်း၊ ငြိမ်းအေးကြောင်းမှန်၊ မြတ်နိုးဗွာန်၌၊ ရတာ-ဖလသမာ၊ ဝင်စားကာဖြင့်၊ ကောင်းစွာရှင်ပျော်၊ မွေ့လျော်တော်မူကြကုန်၏။ သတိမတံ - အမြဲ သတိရှိတော်မူကုန်သော၊ တေသံ သမ္ပဒါနံ - သဗ္ဗညုတ၊ ဉာဏထွတ်တင်၊ ထို ဘုရားရှင်တို့အား၊ ဒေဝါပိ - ထက်ရပ်စံစား၊ နတ်ဗြဟ္မာများတို့သည်လည်းကောင်း၊ (မနုဿာပိ - ခြေပြင်နေခြင်း၊ လူအများတို့သည်လည်းကောင်း၊) [ဒေဝါပိ၌ ပိဖြင့် ဆည်းသည်၊] ပိဟယန္တိ - ဘုရားဖြစ်က၊ ကောင်းလေစွဟု တောင့်တစုံမက်၊ နှစ်သက်ကြလေကုန်၏။ [ပါ-၁၈၁။]

ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၃၀၃။ ယေ စ သင်္ခါတဓမ္မာဿ၊ ယေ စ သေခါ ပုထု ဣဓ၊
တေသံ မေ နိပကော ဣရိယံ၊ ပုဗ္ဗော ပဗြူဟိ မာရိဿ။

မာရိဿ-ဒုက္ခကင်းကွာ၊ စိတ်ချမ်းသာသည်၊ အိုမြတ်စွာဘုရား၊ ဣဓ-ဤလောက၌၊

တတိယနည်း ။ ။ ဤနည်း၌ တုသိတာအရ ရဟန္တာတို့ကို ယူ၍ ထို၌ ဆဋ္ဌိအနက် ပဌမံ ယာဝိသတိဟု ဖွင့်၏။ ဂဏိမာဂဏောကား ဒုတိယနည်းအတိုင်းပင်။ “တုသိတာ-ရဟန္တာတို့၏ ဂဏိ - အပေါင်းရှိရာ သင်္ကဿဗြူသို၊ ဝါ-စုဝေးတည်ရှိရာ သင်္ကဿဗြူသို၊ အာဂတော-ကို” ဟုလား။

၁။ ကဿစိတိ ဓတ္တိယဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ၊ ဝေ၊ မနုဿဿ ဝါ (မဟာ-နိ၊ ၃၅၃)၊ ဓတ္တိယဿ ဝါတိ ဓတ္တိယဿ ဝဒန္တဿ န သုတော (မဟာ- နိ-၄၊ ၃၈၇)။

၂။ မာရိဿ ။ ။ မာရိဿာတိ တဂဝန္တံ အာလပတိ (သံ-ဋ-၂၊ ၅၆)၊ မာရိဿာတိ ပိယ ဝဓနမေတံ၊ နိ ဒုက္ခာတိ ဝတ္တံ ယောတိ (သုတ္တ-နိ-၄-၂၊ ၂၅၀)။

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ အမှတ် (၃)

သင်္ခါတဓမ္မာ - အနိစ္စ အစရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားရှိကုန်သော၊ ယေ စ - အကြင် အသေခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သေခါ - ကျင့်ဆဲဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟု - များစွာကုန်သော၊ ယေ စ - အကြင် သေခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ - ရှိကုန်၏)၊ [သေကား အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ။] တေသံ - ထို သေခ အသေခတို့၏၊ ဣရိယံ - ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်တို့၊ မေ - တပည့်တော်သည်၊ ပုဗ္ဗော - မေးလျှောက်အပ်သော၊ နိပကော - ဉာဏ်ရည်ထက်မြက်၊ ရင့်ကျက်သော၊ ဝါ - ရင့်ကျက်ကြောင်းမှန်း၊ ပညာဉာဏ်ရှိသော၊ (တွံ - ရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည်)၊ မေ - တပည့်တော်အား၊ [အာဂုတ္တိနည်းကြံ၍ မေကို နှစ်ခါပေးသည်၊] ပဗြူဟိ - ဟောတော်မူပါ၏လော့။ [၄ - ၁၉၆။]

၃၈၄။ ဂင်္ဂါယံ ဝါလုကာ ခိယေ၊ ဥဒကံ ခိယေ မဟဏ္ဏဝေ၊
မဟိယာ မတ္တိကာ ခိယေ၊ န ခိယေ မမ ဗုဒ္ဓိယာ။

ဂင်္ဂါယ - ဂင်္ဂါမြစ်၌ (ဂင်္ဂါမြစ်ထဲက)၊ ဝါလုကာ - သဲသည်၊ ခိယေ - ကုန်ရာ၏၊ (ကုန်စရာရှိ၏)၊ မဟဏ္ဏဝေ - သမုဒြာ၌ (သမုဒြာထဲက)၊ ဥဒကံ - ရေသည်၊ ခိယေ - ၏၊ မဟိယာ - ကမ္ဘာမြေ၌ (ကမ္ဘာမြေက)၊ မတ္တိကာ - မြေညက်သည်၊ ဝါ - မြေစိုင်ခဲသည်၊ ခိယေ - ၏၊ မမ - တပည့်တော်၏၊ ဗုဒ္ဓိယာ - ပညာသည်၊ [ပဌမာအနက် တတိယာ သက်။] န ခိယေ - မကုန်နိုင်ရာ။ [၄ - ၁၉၇။]

၃၈၅။ ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ၊
ကန္ဓေယျံ တေ ဝဿသတံ အပညာ၊
ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထံ။

သမာဂတာနံ - အတူတကွ ရောက်လာသူတို့၏၊ ဝါ - စည်းဝေးကြသူတို့၏၊ ပရောသဟဿံ - တစ်ထောင်ထက် အလွန်ဖြစ်သော၊ ဝါ - တစ်ထောင်ကျော်သော၊ အပညာ - ပညာမရှိကုန်သော၊ တေ - ထိုသူတို့သည်၊ ဝဿသတံပိ - အနှစ်စာစီရာပတ်လုံးလည်းကောင်း၊

၁။ သင်္ခါတဓမ္မာ ။ ။ သင်္ခါတဓမ္မာတိ အနိစ္စာဒိဝဿန ပရိဝိမံသိတဓမ္မာ (သုတ္တ - နိ - ၄ - ၂၊ ၃၀၂)၊ သင်္ခါတဓမ္မာသတိ သင်္ခါတဓမ္မော ဝုစ္ဆန္တိ ဉာတဓမ္မာ (သံ - ၄ - ၂၊ ၅၆)၊ သင်္ခါတာ ပရိညာတာ ဓမ္မာ ယေသံ တေ သင်္ခါတဓမ္မာ၊ ပဋိဝိဒ္ဓသမ္ဘာ ခိကာသဝါ၊ သိက္ခာ ပန ဝိပါကဿ အပရိညာတတ္ထာ "သင်္ခါတဓမ္မာ" တိ န ဝုစ္ဆန္တိ (သံ - ၄၊ ၂၊ ၅၂)။

(ဝဿသဟသံပိ - အနစ်တစ်ထောင်ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊) [ပရောသဟသမ္ပိန္ဒံ ပိပြင်ဆည်းသည်၊] ကန္တယျု - ငိုကြွေးကုန်ဥားတော့၊ ယော ပုရိသော - အကြင်ယောက်ျားသည်၊ ဘာသိတံသု - ပြောဆိုအပ်သော စကား၏၊ အတ္ထံ - အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝိဇာနာတိ - သိ၏၊ ဧကော - တစ်ယောက်သော၊ သပညော - ပညာရှိသော၊ (သော) ပုရိသော ဧဝ - ထိုယောက်ျားသည်သာ၊ သေယျော - မြတ်၏။ [၄-၁၉၈။]

ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ရေကပတ္တနာဂရာဇဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၃၈၆။ ကိံသု အဓိပ္ပတိံ ရာဇာ၊ ကိံသု ရာဇာ ရန္ဒိဿရော၊
ကထံသု ဝိရဇော ဟောတိ၊ ကထံ ဗာလောတိ ဝုစ္စတိ။

ကိံ - အဘယ်တို့၏၊ အဓိပ္ပတိံ - အကြီးအကဲသည်၊^၁ ရာဇာ - မင်းသည်၊ (ဟောတိ - ဖြစ်ပါသနည်း၊) ကိံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ ရာဇာ - မင်းသည်၊ ရန္ဒိဿရော - တိုင်းပြည်၏ ကျေးကျွန်သည်၊ ဝါ - တပ်မက်ခြင်း၏ ကျေးကျွန်သည်၊^၂ (ဟောတိ - နည်း၊) ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝိရဇော - ကင်းသော မြူရှိသူသည်၊ ဟောတိ - နည်း၊ ကထံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ ဗာလောတိ - လူမိုက် ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်ပါသနည်း။ [၄-၁၉၉။]

၁။ ၃-၅၊ ၂၃၊ ၈-၄-၁၊ ၄၃၁။

၁။ ကိံသု အဓိပ္ပတိံ ။ သုကံး အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ၊ အဓိပ္ပတိံ၌ ဆန်းကြောင့် ဒီယဖြင့် ရှိရသည်၊ ကိံကား သဗ္ဗနာမ်မဟုတ်၊ နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထိုနောင် ဆဋ္ဌိ နိဝိဘာတ်ကျေသည်၊ မှန်၏ - ကစည်း 'သာမိဿရာဇိပတိ' စသော သုတ်အရ အဓိပတိသဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်ရာပုဒ်၌ ဆဋ္ဌိ သတ္တပိဝိဘာတ် နှစ်မျိုးသက်နိုင်၏၊ ဤ၌ ထို၏ အဖြေဖြစ်သော "သဒ္ဓါရာဇိပတိ ရာဇာတိ ယော ဆန္ဒံ ခွါရာနံ အဓိပ္ပတိံ" ဟူသော အစွင့်အရ ဆဋ္ဌိကျေသည်ဟု မှတ်ပါ။

၂။ ရန္ဒိဿရော ။ ။ ဣဿရ သဒ္ဓါသည် ကစည်း 'ဥပရာဂိကိဿရဝစနေ' သုတ်အရ အစိုးရသူ (အရှင်သခင်)، အစိုးရရှိသူ (ကျေးကျွန်) ဟူသော အနက်ကို ဟောရာ ဤ၌ "အစိုးရရှိသူ (ကျေးကျွန်)" ဟူသော အနက်ဖြစ်သင့်၏၊ ဝဋ္ဌမနည်းအနက်အလို "ရဋ္ဌာ + ဣဒံ ရန္ဒံ (ရာဇံ + ဣ)၊ နောက်နည်းအနက်အလို "ရစ္စနံ ရန္ဒံ (ရန္ဒံ + ဣ)" ဟု ရန္ဒံကို ဝိပျိဟံဖြူ ထိုနောင် "ရဋ္ဌဿ + ဣဿရော ရန္ဒိဿရော" ဟုတွဲ။

၃၈၇။ ဆဒ္ဓါရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ၊ ရုဇ္ဈမာနော ရုဇ္ဈိဿရော၊
အရုဇ္ဈံ ဝိရဇော ဟောတိ၊ ရုဇ္ဈံ ဗာလောတိ ဝုဇ္ဇတိ။

ဆဒ္ဓါရာဓိပ္ပတိ- ခြောက်ဒွါရတို့၏ အကြီးအကဲသည်။ ရာဇာ-သည်။ (ဟောတိ-
၏။) ရုဇ္ဈမာနော-တပ်မက်လသော်၊ ဝါ-တပ်မက်သူသည်။ ရုဇ္ဈိဿရော-သည်။ ဝါ-သည်။
(ဟောတိ-၏။) အရုဇ္ဈံ-မတပ်မက်လသော်၊ ဝါ-မတပ်မက်သူသည်။ ဝိရဇော-သည်။
ဟောတိ-၏။ ရုဇ္ဈံ-တပ်မက်လသော်၊ ဝါ-တပ်မက်သူကို၊ ဗာလောတိ-ဟူ၍ ဝုဇ္ဇတိ-
ဆိုအပ်၏။ [၄-၂၀၀။]

၃၈၈။ ဧကနဿု ဝုယုတိ ဗာလော၊ ကထံ နုဒတိ ပဏ္ဍိတော၊
ယောဂက္ခေမိ ကထံ ဟောတိ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုဇ္ဈိတော။

ဧကန-အဘယ်အရာသည်။ [ဿုကား အနက်မဲ့။] ဗာလော-လူမိုက်ကို၊ ဝုယုတိ-
မျှောအပ်သနည်း။ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသည်။ ကထံ-အဘယ်အရာဖြင့်။ (ဩဃ-
ဩဃလေးပါးကို)၊ နုဒတိ-ပယ်ရှားပါသနည်း။ ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ ယောဂက္ခေမိ-
ယောဂလေးပါးတို့ဖြင့် ဘေးမရှိသူသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်ပါသနည်း။ တံ-ထိုအကြောင်းကို၊
မေ-ကျွန်ုပ်သည်။ ပုဇ္ဈိတော-မေးအပ်သော၊ (တွံ-သည်။) မေ- အား၊ အက္ခာဟိ-
ပြောဆိုပါလော့။ [၄-၂၀၁။]

၃၈၉။ ဩဃေန ဝုယုတိ ဗာလော၊ ယောဂါ နုဒတိ ပဏ္ဍိတော၊
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တော၊ ယောဂက္ခေမိတိ ဝုဇ္ဇတိ။

၁။ ဆဒ္ဓါရာဓိပ္ပတိ ။ ။ ဆ+ဒ္ဓါရာနိ ဆဒ္ဓါရာနိ (အသမာဟာရဒိဂု)၊ အဝိနာနံ+ပတိ အဝိပ္ပတိ၊
[အဝိနပတိ] ဟု ဆိုသင့်လျက် န ကိုချွေ၍ "အဝိပ္ပတိ" ဟုဖြစ်၏။ (တစ်နည်း) အဝိကာ+ပတိ အဝိပတိ"
ဟုဖြု (သဖြိုဟ်ဘာဋ်)၊ ထိုနောက် "ဆဒ္ဓါရာနံ+အဝိပ္ပတိ ဆဒ္ဓါရာဓိပ္ပတိ" ဟုဖြု။

ရုပ်စဉ်ပုံ ။ ။ ဤပုဒ်သည် ဆဋ္ဌိ တပုဂ္ဂိုလ်သံသယာန် ဖြစ်ရကား "ဈယံနပံး၊ ကမ်တမ်ထံး၊
အဆုံးလိင်နှင့်တိုက်" ဟုသည်နှင့် အညီ အဝိပ္ပတိအတိုင်း စဉ်ရမည်။ အဝိပ္ပတိသဒ္ဓါသည် ပဌမာ ဒုတိယာ
ယောဂိဘတ်၌ "အဝိပ္ပတိနော" ဟုလည်းကောင်း၊ အဝိဘတ်၌ "အဝိပ္ပတိနံ" ဟုလည်းကောင်း၊ သို့ဝိဘတ်၌
"အဝိပ္ပတိယာ" ဟုလည်းကောင်း ရှိခြင်းနှင့် သိဝိဘတ်၌ အဂ္ဂိနိလို ရုပ်မျိုး မရှိခြင်းသာ အဂ္ဂိသဒ္ဓါထက်
ထူးခြား၍ အကြွင်းမှာ အဂ္ဂိအတိုင်း ရုပ်စဉ်ရသည်။ (နိတိ-၀၈၊ ၂၄၄၊ နိရုတ္တိ-၁၀၃)။

ဩဇာန - ဩဇာလေးအင်၊ ရေအယဉ်သည်၊ ဓာလော-ကို၊ ဝုယုတိ - မျှော်အပ်၏၊
 ပဏ္ဍိတော - သည်၊ ယောဂါ - အားထုတ်ကြောင်း သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယဖြင့် (ဩဇာ - ဩဇာလေးအင်၊
 ရေအယဉ်ကို) နဒတိ - ပယ်ရှား၏၊ သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တော - အလုံးစုံသော ယောဂတို့နှင့်
 မစပ်ယှဉ်သူကို၊ ယောဂက္ခေမိတိ - ယောဂလေးပါးတို့ဖြင့် ဘေးမရှိသူ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ -
 ဆိုအပ်၏။ [၄ - ၂၀၂။]

ကောရပတ္တနာဂရာဇေတ္တု ပါဠိဂါထာ

၃၉၀။ ကိစ္ဆော^၁ မနုဿပဋိလာဘော၊ ကိစ္ဆံ မဇ္ဇာနံ ဇီဝိတံ၊
 ကိစ္ဆံ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ၊ ကိစ္ဆော ဗုဒ္ဓါနဗုပ္ပါဒေါ။

မနုဿပဋိလာဘော - လူ့အဖြစ်ကိုရခြင်းသည်၊ [“မနုဿတ္တပဋိလာဘော” ဟု
 ဆိုသင့်လျက် တ္တ ကိုချေ။] ကိစ္ဆော - ခဲယဉ်း၏၊ မဇ္ဇာနံ - သတ္တဝါတို့၏၊ ဇီဝိတံ -
 အသက်ရှင်ခြင်းသည်၊ ကိစ္ဆံ - ၏၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ - သူတော်ကောင်းတရားကို နာကြားခြင်းသည်၊
 ကိစ္ဆံ - ၏၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဗုပ္ပါဒေါ - ပွင့်တော်မူခြင်းသည်၊ ကိစ္ဆော - ၏။ [ပါ -
 ၁၆၂။]

ရောပတ္တနာဂရာဇေတ္တု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စတ္တု ပါဠိဂါထာ

၃၉၁။ သဗ္ဗပါပဿ အကရထံ၊ ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ၊
 သစ်တပရိယောဒပနံ၊ တေ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ။

သဗ္ဗပါပဿ - အလုံးစုံသော အကုသိုလ်ကို၊ အကရထံ - မပြုမကျင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်
 လည်းကောင်း၊ ကုသလဿ - စတုဘူမက ကုသိုလ်ကို၊ ဥပသမ္ပဒါ - ပြီးစေခြင်းသည်လည်းကောင်း။

၁။ ယောဂါ ။ ဤပုဒ်ကို “သဗ္ဗပ္ပဓာနသင်္ခါတာန ယောဂေန” ဟု ဖွင့်သဖြင့် ဒုဇ္ဈိက
 ဝေသာ သုတ်၌ ဝ သဒ္ဓါဖြင့် ကရိုဏ်းအနက် ပဉ္စမိသင်္ဂ (ဝတ္ထုနာ-၂၁၃)၊ (ဝိစာဝက-၁၂၇) ၌
 ကာရဏတ္ထေစ၌ ဝ သဒ္ဓါဖြင့် သက်၏။ (တစ်နည်း) “နာအာ” ဟူသော ဝိနာဝိကာရယောဂဝိဘာဂဖြင့်
 နာဝိဘတ်ကို အာဖြေ (ဝိစာဝက-၇၉)။

သစ်တ္တပရိယောဒပနံ - မိမိစိတ်ကို ဖြူစင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဧတံ - ဤသုံးမျိုးသည်၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့၏၊ သာသနံ - အဆုံးအမတော်တည်း။ [ပါ-၁၈၃။]

၃၉။ ခန္တိ ပရမံ တပေါ တိတိက္ခာ၊
နိဗ္ဗာနံ ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ၊
န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော ပရူပယာတိ၊
န သမဏော ဟောတိ ပရံ ဝိဟောဋ္ဌယန္တော။

တိတိက္ခာ - အရာရာဝယ် အနာခံခြင်းဟူသော၊ ခန္တိ - အဓိဝါသန ခန္တိသည်၊ ပရမံ - မွန်မြတ်သော၊ တပေါ - အကျင့်တည်း၊ ဗုဒ္ဓါ - မြတ်ဘုရားတို့သည်၊ နိဗ္ဗာနံ - နိဗ္ဗာန်ကို၊ ပရမံ - အမြတ်ဆုံး ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ - ဟောတော်မူကုန်၏၊ ပရူပယာတိ - သူတစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲ တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော - ပဗ္ဗဇိတအစစ် မဖြစ်နိုင်၊ ပရံ - သူတစ်ပါးကို၊ ဝိဟောဋ္ဌယန္တော - ညှဉ်းဆဲတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သမဏော - သမဏ အစစ်သည်၊ န ဟောတိ - မဖြစ်နိုင်။ [ပါ-၁၈၄။]

၁။ သစ်တ္တပရိယောဒါပနံ ။ သဿ + စိတ္တံ သစ်တ္တံ၊ ပရိယောဒါပိယတေ ပရိယောဒါပနံ၊ ပရိ + အဝ ရှေးရှိသော ဒါတတ်၊ ကာရိတံ ကာလပစ္စည်း၊ ယု ပစ္စည်းဖြင့် "ပရိဩဒါပနံ" ဟုဖြစ်သော သစ္စတာ၌ "ပရိယ" ဟု ရှိသောကြောင့် ပရိနောက် သရရှိလျှင် အမြဲ (ယ်) လာ၍ "ပရိယောဒါပနံ" ဟုဖြစ်၏၊ ရဿဖြူဖို့ အကြောင်းမရှိသောကြောင့် ရဿဖြင့် "ပရိယောဒါပနံ" ဟု ရှိခြင်းကား မကောင်းပါ၊ "သစ်တ္တဿ + ပရိယောဒါပနံ သစ်တ္တပရိယောဒါပနံ" ဟုဆက်၊ ထိုစိတ်ကို ဖြူစင်စေခြင်း ကိစ္စသို့ အရဟတ္တဖိုလ်ကျမှ ပြီးဆုံးရကား အစွမ်းကုန် ဖြူစင်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရည်ရွယ်၍ "သစ်တ္တပရိယောဒါပနံ" ဟုဖိနံသည် (သာရတ္ထ ၁, ၄၄၃)။

၂။ ခန္တိ ပေါ တိတိက္ခာ ။ အထက်၌ ပေးအပ်သော အနက်ကား ခန္တိနှင့် တိတိက္ခာကို အရတုံကြ၍ ပေးပုံတည်း၊ (သာရတ္ထ - ၁, ၄၄၂) ၌ ထိုနှစ်ပုဒ်ကို အထူးကြ၍ ပေးပုံကို ဖွင့်သေး၏၊ ထိုသို့လို "ခန္တိ - အနိဗ္ဗာန်ကို သည်းခံခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ တိတိက္ခာ - ဣဋ္ဌာရုံကို သည်းခံခြင်းသည်လည်းကောင်း ပရမံ - သော၊ တပေါ - တည်း" ဟုပေးပါ။ [ပရူပဝါဒ - သူတစ်ပါးတို့၏ ခွပ်စွဲခြင်းလည်းဖြစ်သော၊ ပရာပကာရံ - သူတစ်ပါးတို့၏ ကျေးဇူးမဲ့ ပြုခြင်းလည်းဖြစ်သော၊ သိတုကာဒိဿေ ၈ - သိတ ဥက္က အစရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝုဏောပရောဓံ - အကောင်းဂုဏ်ကို နှောင့်ယှက် ဖျက်ဆီးမှုကို၊ ဓမ္မတိ သယာကိ အဓိဝါသတိ - မိမိအပေါ်၌သာ တည်နေစေ၏၊ ဣတိ ခန္တိ - ခန္တိပည်၏၊ ဓမ္မတော် + တိပစ္စည်း၊ ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့် ဒိယဖြ၍ "ခန္တိ" ဟုဖြစ်သည်၊ သိလာဒိနံ ယဋိပက္ခဓမ္မေ သဝိဿသံ တပတံတိ တပေါ။]

၃။ န ဟိ ပေါ ဝိဟောဋ္ဌယန္တော ။ (သာရတ္ထ - ၁, ၄၄၂) ၌ အနက်ပေးပုံ သုံးနည်း ဖြစ်၏၊ အထက်၌ စတုတ္ထပါဒကို တတိယပါဒ၏ "ရိယာယ်" ဝေဝုဓ်လုပ်၍ ဖွင့်သော ပဌမနည်းအတိုင်း ပေးသည်။

၃၉၃။ အနုပဝါဒေါ အနုပယာတော၊ ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော၊
 မတ္တညုတာ စ ဘတ္တသ္မိံ၊ ပန္နိဉ္စ သယနာသနံ၊
 အဓိစိတ္တေ စ အာယောဂေါ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ။

အနုပဝါဒေါ - နှုတ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မစွပ်စွဲခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို မစွပ်စွဲစေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ အနုပယာတော - ကိုယ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မညှဉ်းဆဲ မနှိပ်စက်ခြင်း သူတစ်ပါးကို မညှဉ်းဆဲ မနှိပ်စက်စေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပါတိမောက္ခေ - ပါတိမောက္ခသိလိလ္လံ၊ သံဝရော စ - စောင့်စည်းခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဘတ္တသ္မိံ - ဆွမ်း၌၊ မတ္တညုတာ စ - ခံယူသုံးဆောင်ခြင်း၌ အတိုင်းအရှည် ပလာဏကို သိသူ၏အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ပန္နိ - အစွန်အဖျားကျ၍ ဆိတ်ငြိမ်သော၊ သယနာသနံ စ - အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အိပ်ရာနေရာ ကျောင်း၌ ကိန်းအောင်းခြင်းသည်လည်းကောင်း။ အဓိစိတ္တေ - ဝိပဿနာ၏ အခြေခံဖြစ်သော လွန်ကဲသော သမာပတ်စိတ်၌၊ ဝါ - မဂ်ဖိုလ်စိတ်၌၊ [နောက်နည်း သာရတ္ထ၌ပွင့်။] အာယောဂေါ စ - လွန်စွာကြီးကုတ်၊ အားထုတ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဧတံ - အနုပဝါဒ၊ စသည်အပြား၊ ဤခြောက်ပါးသည်၊ ဗုဒ္ဓါန - တို့၏၊ သာသနံ - တည်း။ [ပါ - ၁၈၅။]

အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဒုတိယနည်း ။ ။ ဤနည်း၌ ပရုပယာတိမှ ပရကို သေ၌ အနက်ယုဂ်လည်းကောင်း၊ န တစ်လုံးကို အနက်မဲ့ကြံ၍လည်းကောင်း၊ "ယော သမဏော - သည်၊ ပရ - အခြာသတ္တဝါကို၊ ဝိပောဋ္ဌယန္တော - ညှဉ်းဆဲလျက်၊ ပရုပယာတိ - မိမိ၏ ဖြတ်သောသံလကို ဖျက်ဆီးတတ်၏၊ သော သမဏော - သည်၊ န ဟိ ပဗ္ဗစိတော - ပဗ္ဗစိတ မဟုတ်" ဟုလေး။

တတိယနည်း ။ ။ ဤနည်း၌ ပရုပယာတိဖြင့် သူတစ်ပါးကို သေအောင်သတ်သူကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပောဋ္ဌယန္တောဖြင့် အသေမသတ်ဘဲ ညှဉ်းဆဲရုံ ညှဉ်းဆဲသူကိုလည်းကောင်း ယုဂ် "ပရုပယာတိ - သူတစ်ပါးကို အသေသတ်တတ်သူသည်၊ န ဟိ ပဗ္ဗစိတော - ပဗ္ဗစိတမဟုတ်၊ ပရ - ကို၊ ဝိပောဋ္ဌယန္တော - ညှဉ်းဆဲတတ်သူသည် သမဏော န ဟောတိ" ဟုလေး။

၁။ အနုပဝါဒေါ၊ အနုပယာတော ။ ။ ၂။ အနုပဝါဒနံ အနုပဝါဒေါ (ကိုယ်တိုင်စွပ်စွဲခြင်း)၊ အနုပဝါဒါပနံ အနုပဝါဒေါ (သူတစ်ပါးကို စွပ်စွဲစေခြင်း)၊ ထိုနှစ်မျိုးလုံးရအောင် "အနုပဝါဒေါ + အနုပဝါဒေါ စ အနုပဝါဒေါ" ဟု ဧကသေသံပြု၊ အနုပယာတောကိုလည်း "အနုပယာတနံ အနုပယာတော၊ အနုပယာတာပနံ အနုပယာတော၊ အနုပယာတော စ အနုပယာတော စ အနုပယာတော" ဟုပြု၊ ဤသို့ ပြုစေလို၍ "အနုပဝါဒါတိ အနုပဝါဒနဉ္စဝ အနုပဝါဒါပနဉ္စ၊ အနုပယာတောတိ အနုပယာတနဉ္စဝ အနုပယာတာပနဉ္စ" ဟုဖွင့်သည်။ သာရတ္ထ၌ အနုပယာတအရ စိတ်ဖြင့် ညှဉ်းဆဲခြင်းကိုပါ ယူ၏။

၄၅။ အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၃၉၄။ ယာဝတာ စန္ဒိမသုရိယာ ပရိဟရန္တိ၊ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ၊
သဗ္ဗေဝ ဒါသာ မန္ဓာတု၊ ယေ ပါဏာ ပထဝိဿိတာ။

ယာဝတာ-အကြင်မျှလောက်သော အရပ်ဖြင့်၊ စန္ဒိမသုရိယာ-လနေတို့သည်၊
(သိနေရုံ-မြင်းမိုရ်တောင်ကို) ပရိဟရန္တိ-လက်ယာရစ်လည်ကုန်၏၊ ဒိသာ-အရပ်မျက်နှာတို့၌၊
[သတ္တမိအနက် ပဌမာသက်]၊ ဝိရောစနာ-တင့်တယ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဘန္တိ-
တောက်ပကုန်၏၊ (တာဝတာ-ထိုမျှလောက်သောအရပ်၌)၊ ပထဝိဿိတာ-မြေ၌ မှီကုန်သော၊
ယေ ပါဏာ-အကြင်လူသတ္တဝါတို့သည်၊ (သန္တိ-ရှိကုန်၏)၊ သဗ္ဗေဝ-အလုံးစုံသာလျှင်
ဖြစ်ကုန်သော၊ (တေ ပါဏာ-ထိုလူသတ္တဝါတို့သည်)၊ မန္ဓာတု-မန္ဓာတ်စကြဝတေးမင်း၏၊
ဒါသာ-ကျွန်တို့ချည်းတည်း။ [၄-၂၀၃။]

အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၉၅။ န ကဟာပဏဝဿေန၊ တိတ္ထိ ကာမေသု ဝိဇ္ဇတိ၊
အပ္ပဿာဒါ၊ ဒုခါ ကာမာ၊ ဣတိ ဝိညာယ ပဏ္ဍိတော။

ကဟာပဏဝဿေန-ရတနာမိုးဖြင့်လည်း၊ [ပိ အကျေကြ်]၊ ကာမေသု-ဝတ္ထု
ကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့၌၊ တိတ္ထိ-တင်းတိမ်ရောင်ရဲခြင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊
ကာမာ-ကာမတို့သည်၊ အပ္ပဿာဒါ-နည်းသော သာယာအပ်သော သုခရှိကုန်၏၊ ဒုက္ခာ-
ဆင်းရဲကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝိညာယ-သိ၍၊ ဝါ-သိခြင်းကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတော-
ပညာရှိသော။ [ပါ-၁၈၆။]

၃၉၆။ အပိ ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု၊ ရတိ သော နာဓိဂစ္ဆတိ၊
တဏှက္ခယရတော ဟောတိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော။

၁။ ယာဝတာ ။ ။ ဤပုဒ်သည် နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ လိုရာဝိဘတ် ကျေနိုင်၏။ ဤ၌
တတိယာဝိဘတ်ကျေဟု သိစေလို၍ "ယတ္တကေန ပရိစ္ဆေဒန" ဟု (ဇာ-၄-၂၊ ၂၈၃) ၌ဖွင့်သည်။

၂။ အပ္ပဿာဒါ။ ။ အဿဒိယတိတိ အသာဒေါ၊ သုခံ၊ အပ္ပေါ အပ္ပမတ္တကော အသာဒေါ
တောသုတိ အပ္ပဿာဒါ၊ တေနာဟ "ပရိတ္တသုခါ" တိ (ပ-၆-၂၊ ၄၆)။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော-ဘုရားရှင်၏ တပည့်ဖြစ်သော၊ သော-ထိုရဟန်းသည်၊ ဒိဗ္ဗေသု-နတ်၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာမေသု အပိ-ကာမတို့၌သော်လည်း၊ ရတိ-ဓမ္မလျော်ခြင်းကို၊ န အဓိဂစ္ဆတိ-မရ၊ တဏှာက္ခယရတော-တဏှာ၏ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၌ ဓမ္မလျော်သည်၊ ဟောတိ-၏။ [ပါ-၁၈၇။]

အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ အဂ္ဂိဒတ္တဗြဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၃၉၇။ ဗဟံ ဝေ သရဏံ ယန္တိ၊ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ၊
အာရာမရက္ခဓေတျာနိ၊ မနုဿာ ဘယတဇ္ဇိတာ။

ဘယတဇ္ဇိတာ-ဘေးသည် ခြိမ်းခြောက်အပ်ကုန်သော၊ မနုဿာ-လူတို့သည်၊ ပဗ္ဗတာနိ-တောင်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ [ပုံလိုင်မှ နပုံလိုင်သို့ ပြန်နေသော လိင်္ဂပိပလ္လာသ။] ဝနာနိ စ-တောတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အာရာမရက္ခဓေတျာနိ စ-အာရာမံ၊ သစ်ပင် တည်းဟူသော ဓေတီတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဗဟု-များစွာ၊ ဝေ-စင်စစ်၊ သရဏံ-ကိုးကွယ်ရာ ဟူ၍၊ ယန္တိ-ဆည်းကပ်ကုန်၏။ [ပါ-၁၈၈။]

၁။ အာရာမရက္ခဓေတျာနိ။ ။ အာရန္တံ ရမန္တိ စေတသုတိ အာရာမာ၊ (တစ်နည်း) အာနေတွာ ရမန္တိတိ အာရာမာ၊ ရဟန္တိတိ ရက္ခာ၊ (ရဟ (စနုဗေ) ခေတံ၊ ဝေ ပစ္စည်း ဟ ကို ကံ ပြု။) ဓေတီတဗ္ဗာနိ ပုဓေတဗ္ဗာနိတိ ဓေတျာနိ (တန်-ငို)၊ [စိတတတ်၊ ဣ။] (တစ်နည်း) ဝေတော (ခေတသိ)+ကတာနိ ဌပိတာနိတိ ဓေတျာနိ (နိတိ-သုတ္တံ၊ ၃၅၄)၊ [ခေတပုဒ်၊ ဣယပစ္စည်း။] “ခေတိယာနိ” ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဆန္ဒာရက္ခဏ အကျိုးငှာ တေသုရဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် ဣ ကိုချေ၊ (တိ) ကို နောက် ယ သို့ ကပ်၍ “ဝေတျာနိ” ဟုဖြစ်ရသည်။ ရက္ခာဝေ+ဝေတျာနိ ရက္ခဓေတျာနိ၊ အာရာမာဝေ +ရက္ခဓေတျာနိ စ အာရာမာရက္ခဓေတျာနိ။

၃။ ဗဟံ ။ ။ ဗဟန္တိ ဗဟံ” ဟူသော အဖွင့်အရ ဗဟံ၌ ပဌမာဝိဘတ်ဟု သိသာ၏။ ထိုပဌမာဝိဘတ်လည်း ကြိယာဝိသေသန အနက်ဖြစ်သင့်၏။ ဂါထာ၌ ဝါစာသိလိဋ္ဌ အကျိုးငှာ နိဂ္ဂဟိတိလာ၍ “ဗဟံ” ဟုရှိရသည်။ ရှေးနိဿယဆရာများလက်ထက်က “ဗဟန္တိ ဗဟံ” ဟု အဖွင့်ရှိဟန်တူ၏။ ထို့ကြောင့် “ဗဟု-များစွာကုန်သော၊ မနုဿာ-တို့သည်” ဟု ပေးကြသည်။ ထိုအလို “ဗဟု” ဟု တည်ကာ ဥကြို ရသယပြု၊ နိဂ္ဂဟိတိလာ၍ ရုပ်ပြီးစေရလိမ့်မည်။ ဆရာတို့ကား “ဗဟုဝေ သရဏံ ယန္တိ” ဟု ပါဠိ ရှိလေလိုကြ၏။ (သိ-ဘာဋီ-၃၊ ၂၄၈)။

၃၉၈။ နေတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ နေတံ သရဏမုတ္တမံ၊
နေတံ သရဏမာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ။

တေ သရဏံ-ဤ တောင် စသည်ကို ကိုးကွယ်ခြင်းသည်၊ နံ ခေမံ-ဘေးတို့၏ ကုန်ကြောင်းမဟုတ်၊ တေ သရဏံ-သည်၊ န ဥတ္တမံ-မမြတ်၊ တေ သရဏံ-ဤတောင်စသည်ကို ကိုးကွယ်ခြင်းကို၊ အာဂမ္မ-ရောက်၍၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ-အလုံးစုံသော ဒုက္ခမှာ၊ န ပမုစ္စတိ-မလွတ်မြောက်နိုင်။ [ပါ-၁၈၉။]

၃၉၉။ ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ၊ သံယဉ္စ သရဏံ ဂတော၊
စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ၊ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတိ။

ယော စ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကား၊ ဗုဒ္ဓဉ္စ-မြတ်စွာဘုရားကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ-တရားတော်ကိုလည်းကောင်း၊ သံယဉ္စ-အရိယာသံဃာတော်ကိုလည်းကောင်း၊ သရဏံ-ကိုးကွယ်ရာ ဟူ၍၊ ဂတော-ဆည်းကပ်၏၊ စတ္တာရိ-လေးပါးကုန်သော၊ အရိယသစ္စာနိ-အရိယာအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော သစ္စာတို့ကို၊ သမ္ပာ-မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်စွာ၊ ပညာယ-မဂ်ပညာဖြင့်၊ ပဿတိ-မြင်၏။ [ပါ-၁၉၀။]

၄၀၀။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ၊
အရိယံ ဝဋ္ဋဂီကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခုပဿမဂါမိနံ။

ဒုက္ခံ-ဒုက္ခသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ-ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလသော ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဿ-ဒုက္ခသစ္စာကို၊ အတိက္ကမံ စ-လွန်မြောက်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ အရိယံ-မြတ်သော၊ ဝဋ္ဋဂီကံ-အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော၊ ဒုက္ခုပဿမဂါမိနံ-ဒုက္ခငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ မဂ္ဂံ စ-မဂ္ဂသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ (ပဿတိ-၏။) [ပါ-၁၉၁။]

၄၀၁။ တေ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ တေ သရဏ မုတ္တမံ၊
တေ သရဏမာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ။

တေ သရဏံ - ဤသစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်း ဟူသော သရဏဂုံသည်၊ ဝါ - ဤသစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ကြောင်း အရိယာမဂ်ဟူသော သရဏဂုံသည်၊ ခေမံ - ဘေးတို့၏ ကုန်ကြောင်းတည်း၊ တေ သရဏံ - သည်၊ ဝါ - သည်၊ ဥတ္တမံ - မြတ်၏၊ တေ သရဏံ - ကို၊ ဝါ - ကို၊ အာဂမ္မ - ရှိ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ - မှ၊ ပမုစ္စတိ - လွတ်၏။ [ပါ - ၁၉၂။]

အဂ္ဂိဒတ္တဗြဟ္မဏံဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၀၂။ ဒုလ္လဘော ပုရိသာဧညော၊ န သော သဗ္ဗတ္ထ ဇာယတိ၊
ယတ္ထ - သော ဇာယတိ ဓိရော၊ တံ ကုလံ သုခမေဝေတိ။

ပုရိသာဧညော - ယောက်ျားအာဇာနည်ကို၊ ဒုလ္လဘော - ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊ ဝါ - ရခဲ၏၊ သော - ထိုယောက်ျားအာဇာနည်သည်၊ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော အရပ်၌၊ ဝါ - အလုံးစုံသော အမျိုး၌၊ န ဇာယတိ - မဖြစ်၊ ဓိရော - ပညာရှိသော၊ သော - ထိုယောက်ျား အာဇာနည်သည်၊ ယတ္ထ - အကြင်အမျိုး၌၊ ဇာယတိ - ဖြစ်၏၊ တံ ကုလံ - ထိုအမျိုးသည်၊ သုခံ - ချမ်းသာစွာ၊ ဧဝေတိ - ကြီးပွား၏။ [ပါ - ၁၉၃။]

အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၈။ သမ္ပဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၀၃။ သုခေါ ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ၊ သုခါ သဒ္ဓမ္မဒေသနာ၊
သုခါ သံယဿ သာမဂ္ဂိ၊ သမဂ္ဂါနံ တပေါ သုခေါ။

၁။ တေ သရဏံ ။ ။ ဧတန္တိ “ဧတ္တာရိ၊ ပေါပဿတိ” တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ လောကုတ္တရ - သရဏ ဂမနံ သင်္ခါတံ အရိယသစ္စဒဿနံ (သိ - ငိုသစ် - ၂၊ ၁၈၄)။ ဤအဖွင့်ကိုရှု၍ သရဏံ၌ “သရဏဂမနံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဂမနပုဒ် ချေထားသည်ဟု ဆရာတို့ ကြံတော်မူသည် (သိ - ဘာဠီ - ၃၊ ၂၄၉)။

၂။ ပုရိသာဧညော ။ ။ အာ ဘုသော ကာရဏာကာရဏံ ဇာနာတိတိ အာဇာနိယော၊ [အာ + ဉာ + အနိယ၊ (တစ်နည်း) အာ + ဉာ + နာ + ဣ၊] အာဇာနိယော ဧဝ အာဧညော၊ [အာဇာနိယ + ဣ၊ ယနင့်ဤကိုချေ၊] ။ ကို ၂ ပြု၊ ဗုဒ္ဓဘော်လာ၊ ပုရိသာ ဧ သော + အာဧညော ဇာတိ ပုရိသာဧညော (ဝိသေသနတ္ထရပဒကမ္မဓာရ်)။

၃။ တံ ကုလံ သုခမေဝေတိ တံ ကုလံ သုခံ သုခေန ဧဝေတိ ဝုဒ္ဓိံ ပါပုဏာတိ (ဝဗ္ဗ - ငို၊ ၂၀၂)။

ဗုဒ္ဓါနံ-ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဥပ္ပါဒေါ-ပွင့်တော်မူခြင်းသည်၊ သုခေါ-ချမ်းသာကြောင်း
ပေတည်း။ သဒ္ဓမ္မဒေသနာ-သုတော်ကောင်းတရားကို ဟောကြားခြင်းသည်၊ သုခါ-
ချမ်းသာကြောင်းပေတည်း။ သံယဿ-သံယာ၏၊ သာမဂ္ဂိ-ညီညွတ်သူ၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-
ညီညွတ်ခြင်းသည်၊ သုခါ-ချမ်းသာကြောင်းပေတည်း။ သမဂ္ဂါနံ-ညီညွတ်သူတို့၏၊ တပေါ-
အကျင့်သည်၊ သုခေါ-ချမ်းသာကြောင်းပေတည်း။ [ပါ-၁၉၄။]

သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏစေတီယဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၀၄။ ပူဇာရဟော ပူဇယတော၊ ဗုဒ္ဓေ ယဒိဝ သာဝကော၊
ပပဉ္စသမတိက္ကန္တေ၊ တိတ္ထဿာကပရိဒ္ဓဝေ။

ပူဇာရဟော-ပူဇော်ခြင်းကို ထိုက်ကုန်သော၊ ပပဉ္စသမတိက္ကန္တေ-တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မာန
ဟူသော ပပဉ္စ (သံသရာနယ်ချဲ့) တရားတို့ကို လွန်မြောက်ပြီးကုန်သော၊ တိတ္ထဿာကပရိဒ္ဓဝေ-
ကူးမြောက်အပ်ပြီးသော၊ ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ ရှိကုန်သော၊ ဝါ-ဝမ်းနည်းခြင်း
ငိုကြွေးခြင်းကို ကူးမြောက်ပြီးကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓေ-သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့ကိုသော် လည်းကောင်း၊
ယဒိ ဝါ သာဝကေ-သာဝကတို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ (ယဒိဝါ ပဇ္ဇေကဗုဒ္ဓေ-
ပဇ္ဇေကဗုဒ္ဓတို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊) ပူဇယတော-ပူဇော်သူ၏ လည်းကောင်း (နောက်ဂါထာရှိ
ပုညံ ဌ လှမ်းစပ်)။ [ပါ-၁၉၅။]

၄၀၅။ ဧတေ တာဒိဿ ပူဇယတော၊ နိဗ္ဗုတေ အကုတောဘယေါ၊
န သက္ကာ ပုညံ သင်္ခါတံ၊ ဣမတ္ထမပိ ကေနမိ။

၁။ သုခေါ ။ ။ ဣဝ ပနာယံ သုဓမ္မလေ ဒိဿတိ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ သုခေါ
သုဓမ္မလောတိ အတ္ထော (ဓမ္မ-၄၊ ၂၀၃)။

၂။ ယဒိ ဝါ ။ ။ ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့် "ယဒိဝ" ဟု ရဿပြင် ရှိ၏။ ထို ယဒိ ဝါ
သဒ္ဓါသည် တိုက်ရိုက်ပါသော အနက်မှတစ်ပါး အခြားအနက်ကို စီရင်နိုင်သော အတ္ထန္တရဝိကပ္ပန အနက်ရှိ၏။
အဓမ္မ သမုစ္ဆည်းနှင့် တူ၏။ ထို့ကြောင့် "ယဒိတိ ယဒိ ဝါ၊ အထ ဝါတိ အတ္ထော၊ တတ္ထ ပဇ္ဇေကဗုဒ္ဓတိ
ကထိတံ ယာတိ" ဟု ဖွင့်လေသည်။

တာဒိသေ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ နိဗ္ဗုတေ - ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီး
 ကုန်သော၊ အကုတောဘာယေ - တစ်စုံတစ်ခုသော ဘဝ၊ တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံမှ ကြောက်ရခြင်း
 ရှိတော် မမူကုန်သော၊ တေ - ထို ဘုရားပစ္စေကာ၊ အရိယာသာဝကတို့ကို၊ ပုယေတော -
 ပုဇော်သူ၏လည်းကောင်း၊ ပုည - ကောင်းမှုကို၊ ဝါ - ကောင်းမှု၏အကျိုးကို၊ ဣမံ -
 ဤကောင်းမှုသည်၊ ဝါ - ဤကောင်းမှု၏ အကျိုးသည်၊ ဧတ္တကံ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊^၁
 (ဣတိ - ဤသို့၊) ကေနစိ အပိ - တစ်စုံတစ်ယောက်သော ဗြဟ္မာ့ စသည့်သော်မှလည်း၊
 ဝါ - တစ်စုံတစ်ခုသော ချင့်နည်းဖြင့်သော်မှလည်း၊ သင်္ခါတံ - ရေတွက်ခြင်းငှာ၊ န သက္ကာ -
 မတတ်နိုင်။ [ပါ - ၁၉၆။]

ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏဓေတိယဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၀၆။ တိဋ္ဌန္တေ နိဗ္ဗုတေ ဓာပိ၊ သမေ စိတ္တေ သမံ ဖလံ၊
 စေတောပဏိဓိဟေတု ဟိ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ သုဂ္ဂတိ။^၂

တိဋ္ဌန္တေ ဓာပိ - သက်တော်ထင်ထင်၊ တည်ရှိစဉ်ဝယ်၊ ဖူးမြင်ရငြား၊ မြတ်ဘုရား၌
 လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗုတေ ဓာပိ - ရွှေပြည်နိဗ္ဗူ၊ စံတော်မူသည့် သုံးလူထွတ်ထား၊ မြတ်ဘုရား၌
 လည်းကောင်း၊ စိတ္တေ - ဂုဏ်တော်အာရုံ၊ ကောင်းစွာထုံ၍၊ တလုံလဲလဲ၊ မှီဝဲစွဲသုံး စိတ်နှလုံးသည်၊
 သမေ - သဒ္ဓါ၊ ပညာ၊ အရာရာဝယ်၊ မကွာတန်းတူ၊ ညီမျှပါမူကား၊ သမံ ဖလံ - အကျိုးလေးဟန်၊
 အတန်တန်လည်း၊ ကေနညီမျှ၊ တန်းတူ ရလေတော့၏၊ ဟိ - ထိုစကားလျှင်၊ မမှားကေန၊
 ယုတ္တိတန်လှပါပေ၏၊ သတ္တာ - ယုတ်မြတ်မဟု၊ သုငါကစ၊ သတ္တဝါ ဟူသမျှတို့သည်၊
 စေတောပဏိဓိဟေတု - စိတ်နေစိတ်ထား၊ ကြီးမားဖြူစင်၊ ကြည့်လင်သန်ရှင်း၊ အကြောင်းရင်း
 ကြောင့်၊ သုဂတိ - လူရွာနတ်ထံ၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်ထိ၊ အကောင်းဆုံးဂတိသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ -
 ပါရမီစွမ်းသလောက်၊ စခန်းပေါက်အောင် လှမ်းရောက်နိုင်ကြပေသတည်း။ [ဋ္ဌ - ၂၀၄။]

ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏဓေတိယဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဗုဒ္ဓဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဣမေတ္တမပိ ။ ။ “ဣမံ+ဧတ္တကံ+အပိ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ “ဣမေတ္တကမပိ” ဟု
 ဆိုလိုလျက် (က) ကျေသည်ဟုကြံ၊ “တေ ပရိမာလံ အဿာတိ ဧတ္တကံ” ဟုဖြု၊ တေပုဒ်၊ တွက်စုစည်း၊
 ယဒနပပနာ စသော သုတ်ကြီးဖြင့် တေ ကို ပြု။

၁၅။ သုဒဝဂ်။

၁။ ဉာတိကလဟာပုဗသမနဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၀၇။ သုသုခံ ဝတ ဇိဝါမ၊ ဝေရိနေသု အဝေရိနော၊
ဝေရိနေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အဝေရိနော။

(မယ်-ငါတို့သည်) ဝေရိနေသု-ရန်ရှိသူတို့၌၊ (ရန်ရှိသူတွေထဲမှာ)၊^၁ အဝေရိနော-
ရန်မရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ သုသုခံ-အလွန်ချမ်းသာစွာ၊ ဝတ-စင်စစ်၊ ဇိဝါမ-
အသက်ရှင်နိုင်ကုန်၏၊ ဝေရိနေသု-ရန်ရှိကုန်သော၊ မနုဿေသု-လူတို့၌ (လူတွေထဲမှာ)၊
အဝေရိနော-ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရာမ-နေနိုင်ကုန်၏။ [ပါ-၁၉၇။]

၄၀၈။ သုသုခံ ဝတ ဇိဝါမ၊ အာတုရေသု အနာတုရာ၊
အာတုရေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အနာတုရာ။

မယ်၊ အာတုရေသု-ကိလေသာတို့ဖြင့် နာကျင်သူတို့၌၊ ဝါ-ကိလေသာဝင့်သည်
အမြဲနှိပ်စက်အပ်သူတို့၌၊ ပေ၊ အနာတုရာ-ကိလေသာတို့ဖြင့် မနာကျင်ကုန်သည်၊ ဝါ-
ကိလေသာတို့သည် အမြဲမနှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိဟရာမ။ [ပါ-၁၉၈။]

၄၀၉။ သုသုခံ ဝတ ဇိဝါမ၊ ဥဿုကေသု အနုဿုကာ၊
ဥဿုကေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အနုဿုကာ။

မယ်၊ ဥဿုကေသု-ကာမဂုဏ်ကိုရှာမှီးခြင်း၌ အားထုတ်သူတို့၌၊ ပေ၊ အနုဿုကာ-
ကာမဂုဏ်ကို ရှာမှီးခြင်း၌ အားမထုတ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟရာမ။ [ပါ-၁၉၉။]

ဉာတိကလဟာပုဗသမနဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဝေရိနေသု ။ ။ “ဝဋ္ဋသျှာဒိနပိနော အံယောသ္မိသုသု (နိတိ-သုတ္တံ၊ ၉၆)” သုတ်ဖြင့် သု
ဝိဘတ်ကြောင့် ဤကို ဣဒံဖြင့် ရုပ်ပြီးနေရမည်။ “ဝိရေသု ဘဝံ ဝေရံ၊ [ဝိရ+ထ၊] ဝေရံ ယေသံ အဇ္ဈိတိ
ဝေရိနော” ဟုဖြေ။

၂။ မာရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၀။ သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ၊ ယေသံ နော နတ္ထိံ ကိဉ္ဇနံ၊
ပိတိဘက္ခာ ဘဝိဿာမ၊ ဒေါ အဘာဿရာ ယထာ။

ယေသံ နော-အကြင်ငါတို့၏ သန္တာန်၌၊ ကိဉ္ဇနံ-ဖိစိး နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂ
အစရှိသော ကိလေသာသည်၊ နတ္ထိံ-မရှိ၊ (တေ မယံ-ထိုငါတို့သည်) သုသုခံ-စွာ၊ ဝတ-
စင်စစ်၊ ဇီဝါမ-ကုန်၏၊ အဘာဿရာ-အဘာဿရာ မည်ကုန်သော၊ ဒေါ-မြဟောတို့သည်၊
ပိတိဘက္ခာ-ပိတိ ဟူသော အစာရှိကုန်သည်၊ (ယောန္တိ) ယထာ-ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ-
တူ) ပိတိဘက္ခာ-ပိတိ ဟူသော အစာရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ-ဖြစ်ကုန်အံ့။ [ပါ-၂၀၀။]

မာရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ကောသလရညောပရာယေဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၁။ ဧယံ ဝေရံ ပဿဝတိ၊ ဒုက္ခံ သေတိ ပရာဇိတော၊
ဥပသန္တော သုခံ သေတိ၊ ဟိတွာ ဧယပရာဇေယံ။

ဧယံ (ဧယန္တော)-သူတစ်ပါးကို အနိုင်ရသူသည်၊ ဧယံ (ဧယန္တော)-အနိုင်ရသည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၊ [အာဂုတ္တိနည်းအရ ၂-ခါ ပေးသည်] ဝေရံ-ရှုံးသူ၏ရန်ကို၊ ပဿဝတိ-
ဖြစ်စေ၏၊ ဝါ-ပွားစေ၏၊ ပရာဇိတော-ရှုံးသူသည်၊ ဒုက္ခံ-ဆင်းရဲစွာ၊ သေတိ-အိပ်ရ၊
နေရ၏၊ ဥပသန္တော-ကိလေသာခပ်သိမ်း၊ အေးငြိမ်းပြီးသော ရဟန္တာသည်၊ ဧယပရာဇေယံ-
အောင်ခြင်းရှုံးခြင်းကို၊ ဟိတွာ-ပယ်စွန့်၍၊ သုခံ-ချမ်းသာစွာ၊ သေတိ-၏။ [ပါ-၂၀၁။]

ကောသလရညောပရာယေဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဧယံ ။ ။ အန္တပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၊ လက္ခဏအနက်၊ ဟိတ်အနက်တို့၌
သက်နိုင်၏။ ဤ၌ ဟိတ်အနက်၌ သက်၏။ [မာနန္တော ဝတ္ထုမာနေဓ၊ လက္ခဏေ ဟောတုဏေ သိယံ၊-သာရ-
၄၃။ ယထာ ဟောတုဏေ ဧယံ ဝေရံ ပဿဝတိ၊ သာရ-ဋီဟောင်း။]

၄။ အညတရကုလဒါရိကာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၂။ နတ္ထိ ရာဂသမော အဂ္ဂိ၊ နတ္ထိ ဒေါသသမော ကလိ၊
နတ္ထိ ဓန္ဒသမာ ဒုက္ခာ၊ နတ္ထိ သန္တိပရံ သုခံ။

ရာဂသမော-ရာဂနှင့်တူသော၊ အဂ္ဂိ-မီးသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဒေါသသမော-
ဒေါသနှင့်တူသော၊ ကလိ-အဖြစ်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဓန္ဒသမာ-ခန္ဓာတို့နှင့် တူကုန်သော၊
ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲတို့သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ သန္တိပရံ-နိဗ္ဗာန်ထက်မြတ်သော၊ သုခံ-ချမ်းသာသည်၊
နတ္ထိ-မရှိ။ [ပါ-၂၀၂။]

အညတရကုလံဒါရိကာဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ဧကဥပါသကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၃။ ဇိယစ္ဆာ ပရမာ ရောဂါ၊ သင်္ခါရပရမာ ဒုခါ၊
ဇေတံ ဥတ္တာ ယထာဘူတံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သုခံ။

ရောဂါ-ရောဂါဟူသမျှတို့သည်၊ ဇိယစ္ဆာပရမာ-ဆာလောင်ခြင်းသာလျှင် အလွန်ဆုံး
ရှိကုန်၏၊ ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲဟူသမျှတို့သည်၊ သင်္ခါရပရမာ-ခန္ဓာငါးဝ၊ သင်္ခါရဟူသော အလွန်ဆုံး
ရှိကုန်၏၊ (ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသည်၊) ဇေတံ-ဤအကြောင်းကို၊ ယထာဘူတံ-မဖောက်မပြန်
ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊ ဥတ္တာ-သိ၍၊ (နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်ကို၊ သစ္စိကရောတိ-မျက်မှောက်ပြု၏၊ ဟိ-
မှန်၏၊) နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်သည်၊ ပရမံ-မြတ်သော၊ သုခံ-ချမ်းသာတည်း။ [ပါ-၂၀၃။]

၁။ ကလိ ။ ။ ကုဋ္ဌိတေန အာကာရေန လိတိ ပဝတ္တတိတိ ကလိ၊ (ကု+လိ+ဣ)၊ ကံ
သုခံ လုနာတိ သိန္နတိတိ ဝါ ကလိ (က+လု+ဣ)၊ ဓဏ္ဍိက္ခာကာရေန “ဓဏ္ဍိကာ” တိ ကလိတဗ္ဗော
သနာတဗ္ဗောတိ ဝါ ကလိ (ကလ+ဣ)၊-ဓမ္မ-၄၊ ၂၁။

၂။ ဒုခါ ။ ။ ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့် “သညတ္ထော ဗျဥဇော ဝိသညာဂေါ (နိတိ-သုတ္တ၊
၃၄)” သုတ်ဖြင့် “ဒုက္ခာ” ဟု ဆိုသင့်လျက် ဝိသညာဂပြု၍ (က ကိုချေ၍) “ဒုခါ” ဟု ရှိရသည်၊ ကစည်း၌
“ဗျဥဇော ဝိသညာဂေါ” ဟူသော ဝိနာဝိကာရယောဂဝိဘာဂဖြင့် စီရင်ပါ။ (ကစံ-ဘာဋီ-၁၊ ၉၁)။

၆။ ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၄၁၄။ မိဒ္ဓိ ယဒါ ဟောတိ မဟဂ္ဂဿော စ၊
 နိဒ္ဓါယိတာ သမ္ပရိဝတ္ထ သာယိ၊
 မဟာဝရာဟောဝ နိဝါပပုဋ္ဌော၊
 ပုနပ္ပုနံ ဂစ္ဆမ္ပေတိ မန္ဒော။

ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ မန္ဒော-လှန့်လှည့်သည်၊ မိဒ္ဓိ-ထိုင်းမှိုင်းခြင်း ရှိသည်
 လည်းကောင်း၊ မဟဂ္ဂဿော စ-များသော အစာ ရှိသည်လည်းကောင်း၊ နိဝါပပုဋ္ဌော -
 ဝက်စာဖြင့် မွေးမြူအပ်သော၊ မဟာဝရာဟော ဣဝ-ကြီးသောဝက်ကဲ့သို့၊ နိဒ္ဓါယိတာ-
 အိပ်လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ သမ္ပရိဝတ္ထသာယိ-လွန်စွာ ထက်ဝန်းကျင် ဖြစ်သည်ဖြစ်၍
 လျောင်းလှေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ- အကြီးအကျယ် လူးလွန်လျက် လဲလျောင်းနေလေ့
 ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-၏၊ (တဒါ-ထိုအခါ၌) ပုနပ္ပုနံ- အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်၊
 ဂစ္ဆ-အမိမိမ်းတိုက်သို့၊ ဥပေတိ-ကပ်ရောက်ရ၏။ [၄-၂၀၅။]

၄၁၅။ မနုဇဿ သဒါ သတိမတော၊
 မတ္တံ ဇာနတော လဒ္ဓဘောဇနေ၊
 တနုကာဿ ဘဝန္တိ ဝေဒနာ၊
 သဏိကံ ဇီရတိ အာယုပါလယံ။

သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သတိမတော-သတိရှိသော၊ လဒ္ဓဘောဇနေ-ရအပ်သော
 စားသောက်ဖွယ်၌၊ မတ္တံ-အတိုင်းအရှည်ကို၊ ဇာနတော-သိသော၊ အဿ မနုဇဿ-
 ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝေဒနာ-ဝိသဘာဝ ဝေဒနာတို့သည်၊ တနုကာ -နည်းပါးကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ-
 ဖြစ်ကုန်၏၊ သဏိကံ-နူးနပ်ဖွား၊ ဝါ-ဘေးမဖြစ်ဘဲ၊ ဇီရတိ-အစာကြေ၏၊ အာယု -
 အသက်ကို၊ ပါလယံ (ပါလယန္တော)- (ဝေဒနာကင်းသည့်အတွက်) စောင့်ရှောက်နိုင်၏။

၁။ နိဒ္ဓါယိတာ ။ ။ “နိဒ္ဓါ” ဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် “သဒ္ဓါဒိနိ-ကရောထိ (ဗောဂ်-၅, ၁၀)”
 သုတ်ဖြင့် ကရဇာတ်၏ အနက်၌ အာယုပစ္စည်း၊ ထိုနောင် တဿိလအနက်၌ တု ဝဇည်း၊ ဣ အာရုံဖြင့်
 “နိဒ္ဓါယိတာ-အိပ်ခြင်းကို ပြုလေ့ရှိသူ၊ ဝါ- အိပ်လေ့ရှိသူ” ဟုဖြီး၏။

(တစ်နည်း) အာယု-အသက်ကို၊ ပါလယံ (ပါလယန္တော)-(ဝေဒနာကင်းသည့်အတွက်) စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဏီကံ-ပြည်ပြည်၊ ဧရတိ-အိုရ၏။" [၆ - ၂၀၆။]

ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၆။ အာရောဂျပရမာ လာဘာ၊ သန္တုပ္ပိပရမံ ဓနံ၊
ဝိဿာသပရမာ ဉာတိ၊ နိဗ္ဗာနပရမံ သုခံ။

လာဘာ-လာဘ်တို့သည်၊ အာရောဂျပရမာ-ရောဂါမရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အမြတ်ဆုံး (အသာဆုံး) ရှိကုန်၏။ ဝါ-ကျန်းမာခြင်းသာ အမြတ်ဆုံး (အသာဆုံး) ရှိကုန်၏။ ဓနံ-ဥစ္စာ ဟူသမျှသည်၊ သန္တုပ္ပိပရမံ-ရသမျှဖြင့် တင်းတိမ်ရောင်ရဲခြင်းသာ အမြတ်ဆုံးရှိ၏။ ဉာတိ-ဆွေမျိုးတို့သည်၊ ဝိဿာသပရမာ-အကျွမ်းတဝင်၊ ချစ်ခင်ခြင်းသာ အမြတ်ဆုံး ရှိကုန်၏။ သုခံ-ချမ်းသာသည်၊ နိဗ္ဗာနပရမံ-နိဗ္ဗာန်သာလျှင် အမြတ်ဆုံး (အသာဆုံး) ရှိ၏။ [ပါ- ၂၀၄။]

ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ တိဿတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၇။ ပဝိဝေကရသံ ပိတုာ၊ ရသံ ဥပသမဿ ဝ၊
နိဒ္ဒရော ဟောတိ နိပ္ပါပေါ၊ ဓမ္မပိတိရသံ ပိဝံ။

(ဘိက္ခု-ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းသည်၊) ပဝိဝေကရသံ - အပေါင်းအဖော်မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သုခတည်းဟူသော အရသာကိုလည်းကောင်း၊ ဥပသမဿ -

၁။ သဏီကံ၊ ပေါ၊ ပါလယံ ။ ။ ဤ၌ အာယုဝယ် ဝါစာသိလိ၎င်း အကျိုးငှာ နိဂ္ဂဟိတံကျေသည်၊ ဤ အာယုပါလယံသည် ဝါကျသားတည်း၊ သံမာသံမဟုတ်၊ မှန်၏ - ပါလယံ၌ ပါလဇာတ် အန္တပစ္စည်းတည်း၊ ဤသို့ နောက်ပုဒ်၌ အန္တပစ္စည်းရှိလျှင် နသဒ္ဓါမှတစ်ပါး ကြွင်းသော ရှေ့ပုဒ်များနှင့် သမာသံစပ်ခွင့် မရှိ။ [သဏီကန္တိ မနံ မုဒုကံ၊ အပရိဿယဓေဝါတိ အတ္ထော၊ ဧရတိတိ ပရိဘုတ္တာဟာရော ပစ္စတိ၊ အာယုပါလယန္တိ နိရောဓော- အဆိပ်အတောက်ချုပ်ငြိမ်းသည်၊ (လံ-၄)၊ နိရောဓေါ (အံ၄) အဝေဒနော ဧဝံတံ ရက္ခန္တော၊ အထဝါ သဏီကံ ဧရတိတိ သော ဘောဓေ မတ္တညု၊ ပုဂ္ဂလော အပရိပိတာဟာရတာယ သဏီကံ စိရေန ဧရတိ စရံ ပါပုဏာတိ ဧဝံတံ ပါလယန္တော၊ သံ-၄-၁၊ ၁၈၅၊ အံ-၄-၂၊ ၃၂၇။]

ကိလေသာဟူ၊ အပူခပ်သိမ်း၊ အေးငြိမ်းရာမှန်၊ မြတ်နိဗ္ဗာန်၏။ ရသံ စ - အရသာကိုလည်းကောင်း၊
 ပိတုာ - သောက်သုံးရ၍၊ ဝါ - သောက်သုံးရသည်ရှိသော်၊ နိဒ္ဒရာ - ကိလေသာဟူ၊ အပူမရှိသည်
 လည်းကောင်း၊ နိပ္ပါပေါ - မကောင်းမှု မရှိသည်လည်းကောင်း၊^၂ ဟောတိ - ၏။ ဓမ္မပိတိရသံ -
 လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကြောင့်ဖြစ်သော ပိတိ၏ အရသာကို၊ ပိဝံ (ပိဝန္ဓေ၁) -
 သောက်သုံးရလသော်၊ နိဒ္ဒရာ - လည်းကောင်း၊ နိပ္ပါပေါ - လည်းကောင်း၊ ဟောတိ - ၏။
 [ပါ - ၂၀၅။]

တိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ သက္ကဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၄၁၈။ ပုစ္ဆ ဝါသဝ မံ ပဉ္စံ၊ ယံ ကိဉ္စိ မနသိစ္ဆသိ။

တဿ တဿေဝ ပဉ္စဿ၊ အဟံ အန္တံ ကရောမိ တေ။

ဝါသဝ - သိကြားမင်း၊ ကိဉ္စိ - တစ်စုံတစ်ခုသော၊ ယံ - အကြင်ပြဿနာကို၊ မနသိ -
 စိတ်ထဲ၌၊ ဣစ္ဆသိ - မေးဖို့ရာ အလိုရှိ၏။ (တံ) ပဉ္စံ - ထိုပြဿနာကို၊ မံ - ငါ့ကို၊ ပုစ္ဆ -
 မေးလော့၊ အဟံ - ငါသည်၊ တေ - သင်၏။ တဿ တဿေဝ ပဉ္စဿ - ထိုထိုပြဿနာ၏ပင်၊
 အန္တံ - အဆုံးကို၊ (အဆုံးဖြစ်သော အဖြေကို)၊ ကရောမိ - ပြုတော်မူမည်။ [၄ - ၂၀၇]

သက္ကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၁၉။ သာဟု ဒဿနမရိယာနံ၊ သန္တိဝါသော သဒါ သုခေါ၊

အဒဿနေန ဗာလာနံ၊ နိစ္စမေဝ သုခိ သိယာ။

၁။ နိဒ္ဒရာ နိပ္ပါပေါ ။ ။ အထက်၌ ဤအဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း ပေးသည်။ (သုတ္တနိ
 - ၄ - ၁၊ ၃၁၃) ၌ နိဒ္ဒရာသည် ရှေ့နှစ်ပါးအတွက်၊ နိပ္ပါပေါသည် နောက်တော့ပါးအတွက်ဟု ခွဲဖွင့်သည်။
 ထိုအလို “ပဝိဓကရသံ - ကိလည်းကောင်း၊ ပေါ ပိတုာ - ၍၊ နိဒ္ဒရာ - သည်၊ ဟောတိ - ၏၊ ဓမ္မပိတိရသံ -
 ကို၊ ပိဝံ - သော်၊ နိပ္ပါပေါ - သည်၊ ဟောတိ” ဟုပေး။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤဂါထာသည် အရသာမဟုတ်သော သုခ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပိတိတို့၌
 အရသာ၏သဘောကို တင်စားသောကြောင့် ရသဓမ္မသမာဓိဂုဏ်ပြောက်သည် (အလင်္ကာ - ဘာ၊ ၂၆၇)။
 ဤဂါထာကို (သုတ္တနိ - ၄ - ၁၊ ၃၁၃၊ ဓာ - ၄ - ၃၊ ၁၈၃) တို့၌ တစ်မျိုးဖွင့်၏။ ရှုကြလေတော့။

အရိယာနံ - အရိယာတို့ကို၊ ဒဿနံ - ဖူးမြင်ရခြင်းသည်၊ သာဟု - ကောင်း၏၊
 အရိယာနံ - အရိယာတို့နှင့်၊ သန္တိဝါသော - အတူတကွ နေခြင်းသည်၊ ဝါ - ပေါင်းဖော်ခြင်းသည်၊
 သဒါ - အခါခပ်သိမ်း၊ သုခေါ - ချမ်းသာ၏၊ ဗာလာနံ - လူမိုက်တို့ကို၊ အဒဿနေန -
 မမြင်ရခြင်းကြောင့်၊ နိစ္စမေဝ - အမြဲသာလျှင်၊ သုခိ - ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၊ သိယာ - ဖြစ်ရာ၏။
 [ပါ - ၂၀၆။]

၄၂၀။ ဗာလသင်္ဂတစာရိ ဟိ၊ ဒိဃမဒ္ဓါန သောစတိ၊
 ဒုက္ခော ဗာလေဟိ သံဝါသော၊ အမိတ္တေန ဝ သဗ္ဗဒါ၊
 ဝိရော စ သုခသံဝါသော၊ ဉာတိနံ သမာဂမော။

ဟိ - မှန်၏၊ ဗာလသင်္ဂတစာရိ - လူမိုက်နှင့်အတူ ပေါင်းဖော်လှည့်လည်လေ့ရှိသူသည်၊
 ဒိဃမဒ္ဓါနံ - ရှည်စွာသော ကာလပတ်လုံး၊ သောစတိ - ဝမ်းနည်းရ၏၊ အမိတ္တေန - ရန်သူနှင့်၊
 သံဝါသော - အတူနေရခြင်းသည်၊ သဗ္ဗဒါ - အခါခပ်သိမ်း၊ ဒုက္ခော ဣဝ - ဆင်းရဲသကဲ့သို့၊
 (စဝံ - တု၊) ဗာလေဟိ - လူမိုက်တို့နှင့်၊ သံဝါသော - သည်၊ ဒုက္ခော - ဆင်းရဲ၏၊ စ -
 သုက္ကပက္ခကား၊ ဉာတိနံ - ဆွေမျိုးတို့၏၊ ဝါ - ဆွေမျိုးတို့နှင့်၊ သမာဂမော - အတူပေါင်းဆုံ
 ရခြင်းသည်၊ (သုခေါ) ဣဝ - ချမ်းသာသကဲ့သို့၊ (စဝံ - တု၊) ဝိရော - ပညာရှိသည်၊ သုခသံဝါသော -
 ချမ်းသာသော ပေါင်းသင်းရခြင်း ရှိ၏။ [ပါ - ၂၀၇။]

၄၂၁။ တသ္မာ ဟိ -
 ဝိရဉ္စ ပညဉ္စ ဗဟုသုတဉ္စ၊
 ဇောရယုသီလံ ဝတဝန္တမရိယံ၊
 တံ တာဒိသံ သပ္ပုရိသံ သုမေဝံ၊
 ဘဇေထ နက္ခတ္တပထံဝ စန္ဒိမာ။

၁။ အရိယာနံ ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဒီပကနည်း အာဂုတ္တီနည်းအားဖြင့် နှစ်ခါပေးသည်။ ထိုတွင်
 ဒဿနံ၌ စပ်မိုက် ဒုတိယာပဒ္ဓဝိနု သုတ်ဖြင့် ယုပစ္စည်း၏အယှဉ် ဆဋ္ဌိသက်၏၊ သန္တိဝါသော၌ စပ်မိုက်
 ဆဋ္ဌိစ သုတ်ဖြင့် တတိယာ (သဟ) အနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်၏။

တသ္မာ ဟိ - ထိုကြောင့်သာလျှင်၊ ဓိရဉ္စ - သမာဓိရှိသူလည်း ဖြစ်ထသော၊ ပညဉ္စ - လောကီ လောကုတ္တရာ၊ နှစ်ဖြာသော ပညာရှိသူလည်းဖြစ်ထသော၊ ဗဟုဿုတဉ္စ - များသော အကြားအမြင်ရှိသူလည်း ဖြစ်ထသော၊ စောရယုသီလံ - ဝန်ကိုဆောင်ခြင်း အလေ့ရှိသူလည်း ဖြစ်ထသော၊ ဝတဝန္တံ - သီလအကျင့်၊ ဝုတင်အကျင့် ရှိသူလည်း ဖြစ်ထသော၊ အရိယံ - ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာသူလည်း ဖြစ်ထသော၊ သုမေဓံ - ကောင်းမွန်တင့်တယ်သော ပညာရှိသူလည်း ဖြစ်ထသော၊ တာဒိသံ - ထိုကဲ့သို့၊ ဂုံအပ်သော၊ တံ သပ္ပုရိသံ - ထို သူတော်ကောင်းကို၊ စန္ဒိမာ - လသည်၊ နက္ခတ္တပထံ - နက္ခတ်တို့၏ လမ်းကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းကင်သို့၊ (ဘဝေတိ) ဣဝ - ချဉ်းကပ်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ - တု) ဘဇေထ - ချဉ်းကပ်ရာ၏။
[ပါ - ၂၀၈။]

သက္ကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

သုခဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ သုမေဓံ ။ ။ “သောဘနာ + မေဓာ ယဿာတိ သုမေဓော” ဟုဖြေ၍ “တင့်တယ်သောပညာရှိ” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။ ထိုတင့်တယ်သော ပညာရှိဟူသည် အခြားသူတို့ သိခြင်းငှာ အလိုရှိအပ်သော (သိလိုသော) ပညာရှိသူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “သောဘနပဉ္စ” ဟု ဖွင့်သည်။ ချဲ့၎င်း - ဤအဖွင့်၌ ပဉ္စသည် မေဓ၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်။ ထို ပဉ္စဟူသည် “ပဉ္စောတိ ဉာတံ ဣစ္ဆိတော ဘတ္ထော (နေတ္ထိ - ၆၊ ၂၇ နိတိ - တတု၊ ၃၉၅)” အရ သိခြင်းငှာ အလိုရှိအပ်သော အနက်တည်း။ ထိုသိခြင်းငှာ အလိုရှိအပ်သော အနက်ဟူသည် ဤနေရာ၌ ပညာ ဖြစ်သည်။

ဦးသိန်းဟန် + ဒေါ်ခင်ညွန့်

သာ - DR မြစ်စ U.S.A

နှင့်

မောင်နှမများမှ လှူဒါန်းရည်

အမှတ် (၈) ဒေါ်သိ တင်လမ်း

ကန်တော်ကြီး၊ ရန်ကင်း၊ မြန်မာ

ရက်စွဲ : ၇/ 8/ 93

ရက်စွဲ

၁၆။ ပိယဝဂ်

၁။ တယောနေပုဗ္ဗဇိတဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၂၂။ အယောဂေ ယုဉ္ဇံမတ္တာနံ၊ ယောဂသိဉ္ဇ အယောဇယံ၊
အတ္ထံ ဟိတွာ ပိယဂ္ဂါဟိ၊ ပိယောတံတ္တာနုယောဂိနံ။

အယောဂေ-အားမထုတ်သင့်သော အယောနိသောမနသိကာရဉ္ဇိ၊ ဝါ-မမှီဝဲသင့်သော
ဝေသီယာဂေါစရ စသည်ကို မှီဝဲခြင်း၌၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ ယုဉ္ဇံ (ယုဉ္ဇန္တော)
အားထုတ်လျက်လည်းကောင်း၊ ယောဂသိဉ္ဇ-အားထုတ်သင့်သော ယောနိသော မနသိကာရဉ္ဇိ၊
အယောဇယံ စ-မယုဉ်စေဘဲလည်းကောင်း၊ ဝါ-အားမထုတ်ဘဲလည်းကောင်း၊ အတ္ထံ-
သိက္ခာသုံးပါးဟူသော အက္ခိစီးပွားကို၊ ဟိတွာ-ပယ်စွန့်၍၊ ပိယဂ္ဂါဟိ-ကာမဂုဏ်ငါးပါးဟူသော
ချစ်ဖွယ်တရားကို ယူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တာနုယောဂိနံ-မိမိ၏ အားထုတ်မှု လုံ့လရှိသူတို့အား၊
ပိယောတံ-ဤသို့ဖြစ်က ကောင်းလေစွဟု တောင့်တလိုချင်၏။ [ပါ-၂၀၉။]

၄၂၃။ မာ ပိယေဟိ သမာဂဉ္ဇိ၊ အပ္ပိယေဟိ ကုဒါစနံ၊
ပိယာနံ အဒဿနံ ဒုက္ခံ၊ အပ္ပိယာနုဉ္ဇ ဒဿနံ။

ပိယေဟိ-ချစ်ခင်အပ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့နှင့်၊ ကုဒါစနံ-တစ်ရံတစ်ခါမျှ၊ ဝါ-
ဘယ်တော့မှ၊ မာ သမာဂဉ္ဇိ-မပေါင်းဖော်နှင့်၊ အပ္ပိယေဟိ-မချစ် မနှစ်သက်အပ်သော
သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့နှင့်၊ ကုဒါစနံ-မျှ၊ ဝါ-မှ၊ မာ သမာဂဉ္ဇိ-နှင့်၊ (ကသွာ-နည်း၊)
ပိယာနံ-ချစ်အပ်သော သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့ကို၊ အဒဿနံ-မမြင်ရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
အပ္ပိယာနံ-မချစ်မနှစ်သက်အပ်သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ကို၊ ဒဿနံ စ-မြင်ရခြင်းသည်
လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ-ဆင်းရဲ၏၊ (တသွာ- ထို့ကြောင့်တည်း။) [ပါ-၂၁၀။]

၄၂၄။ တသွာ ပိယံ န ကယိရာထ၊ ပိယာပါယော ဟိ ပါပကော၊
ဂန္ထာ တေသံ န ပိစ္ဆန္တိ၊ ယေသံ နတ္ထိ ပိယာပိယံ။

တသွာ-ထို့ကြောင့်၊ ပိယံ-ချစ်ခြင်းကို၊ နကယိရာထ-မပြုရာ၊ ဟိ-မှန်၏၊
ပိယာပါယော-ချစ်အပ်သော သတ္တဝါ သင်္ခါရတို့နှင့် ကွေကွင်းရခြင်းသည်၊ ပါပကော -
ဆိုးဝါးလှ၏၊ ယေသံ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌၊ ပိယာပိယံ-ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်းသည်၊

နတ္ထိ - မရှိ၊ တေသံ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌၊ ဂန္ထာ - အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ၊ ဗျာပါဒကာယဂန္ထ တို့သည်၊ န ဝိဇ္ဇန္တိ - မရှိတော့ကုန်။ [(ကသ္မာ - နည်း၊) ဟိ - အကြင်ကြောင့်၊ ပိယာပါယောံ၊ ပေ၊ န ဝိဇ္ဇန္တိ - ကုန်၊ တသ္မာ - တည်း၊ ဟုလည်းပေး။] [ပါ - ၂၁၁။]

တယောဓနပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ အညတရကုဋ္ဌိကဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၂၅။ ဥရဂေါဝ တစံ ဇိတ္တံ၊ ဟိတွာ ဂစ္ဆတိ သံ တနံ၊
ဧဝံ သရီရေ နိဇ္ဈာဂေ၊ ယေတေ ကာလကတေ သတိ။

(သာမိ - အရှင်၊) ဥရဂေါ - မြေသည်၊ ဇိတ္တံ - ဟောင်းသော၊ တစံ - အရေကို၊ ဟိတွာ - ပယ်ငွန်၍၊ ဂစ္ဆတိ ဣဝ - သွားသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ - တူ၊ မမ - ကျွန်ုပ်၏၊ ပုတ္တော - သားသည်၊) သံ တနံ (သတနံ) - မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ဟိတွာ - ၍၊ ဂစ္ဆတိ - သွား၏၊ သရီရေ - သား၏ ခန္ဓာကိုယ်သည်၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ နိဇ္ဈာဂေ - ဧဝိတိန္ဒြ မရှိတော့သည်၊ ဝါ - အသက်မရှိတော့သည်၊ (ပုတ္တော - သားသည်၊) ယေတေ - ဤဘဝမှ ခံသွားပြီးသည်၊ ဝါ - ဘဝတစ်ပါးသို့ ပြောင်းသွားပြီးသည်၊ ကာလကတေ - ပြုအပ်ပြီးသော သေခြင်းရှိသည်၊ ဝါ - ပြုအပ်ပြီးသော သေရာကာလရှိသည် (သေပြီးသည်)၊ သတိ - ဖြစ်လသော်၊ ဝါ - ဖြစ်မှ၊ (ကာရညန ဝါ - သနားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပရိဒေဝေန ဝါ - ငိုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကော အတ္တော - အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ ဝါ - အကျိုးမရှိ။) [၄ - ၂၀၈]

၁။ သံ တနံ ။ သံတနန္တိ အတ္တဗျာ သရီရံ (ဇာ-၄-၃၊ ၁၅၂)။ ဤအဖွင့်အရ သံတနံသည် သမာသံပုဒ်တည်း။ “သတနံ” ဟု ရှိသင့်လျက် ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတံလာ၍ “သံတနံ” ဟု ရှိရသည်။ “သဿ+တနံ သံတနံ” ဟုပြု။

၂။ နိဇ္ဈာဂေ ။ နိဇ္ဈာဂေတိ ဧဝိတိန္ဒြိယဿ အဘာဓေန ဘောဂရဟိတေ (ဇာ-၄-၃၊ ၂၅၅)။ ထောမနိဝိလာ ဘောဂသဒ္ဓါ၏ အနက်များစွာတို့တွင် ဗေဟ (ကိုယ်) ဟူသော အနက်ဟောတည်း။ ကိုယ် ဟူသော်လည်း ပြုအပ်ခဲ့သော အဖွင့်အရ ခန္ဓာကိုယ်၏ တည်တံ့ကြောင်းဖြစ်သော ဧဝိတိန္ဒြတိုင်အောင်ယူ၊ အကျိုးခန္ဓာကိုယ်၏ ဘောဂ ဟူသော အမည်ကို အကြောင်း ဧဝိတိန္ဒြအပေါ်၌ တင်စားဇာတိအပ်သော ပလုပစာရတည်း။ “နတ္ထိ ဘောဂေါ ယဿာတိ နိဇ္ဈာဂံ (သရီရံ)” ဟုပြု။

၄၂၆။ ဥယျာဓာနော န ဇာနာတိ၊ ဉာတိနံ ပရိဒေဝိတံ။

တသ္မာ ဧတံ န သောဓာမိ၊ ဂတော သော တဿ ယာ ဂတိ။

(ယသ္မာ-ကြောင့်) ဥယျာဓာနော-မီးသဖြိုဟ်အပ်သော အလောင်းကောင်သည်၊ ဉာတိနံ-
ဆွေမျိုးတို့၏၊ ပရိဒေဝိတံ-ငိုနေခြင်းကို၊ န ဇာနာတိ-မသိ၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ တေ-
ဤသားကို၊ န သောဓာမိ-တမ်းတပုဆွေး ဝမ်းနည်းမနေတော့ပါ။ တဿ-ထိုသား၏၊ ယာ
ဂတိ-အကြင် ရောက်ထိုက်သော ဂတိသည်၊ (အတ္ထိ- ၏) သော- ထိုသားသည်၊ (တံ-
ထိုဂတိသို့) ဂတော-ရောက်သွားပြီး။ [၄-၂၀၉]

အညတရကုဋ္ဌမိကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၂၇။ ပိယတော ဇာယတိ သောကော၊ ပိယကော ဇာယတိ ဘယံ။

ပိယတော ဝိပုဗ္ဗတ္ထဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယံ။

ပိယတော-ချစ်အပ်သော သတ္တဝါ-သင်္ခါရမှ၊ ဝါ-ကြောင့်၊ သောကော-သောကသည်၊
ဇာယတိ-ဖြစ်၏၊ ပိယတော-မှ၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ဘယံ-ဘေးသည်၊ ဇာယတိ-၏၊ ပိယတော-
မှ၊ ဝိပုဗ္ဗတ္ထဿ-လွတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-မှာ၊ သောကော-သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဘယံ-
သည်၊ ကုတော-အဘယ်မှာ ရှိတော့အံ့နည်း၊ ဝါ-မရှိ။ [ပါ- ၂၁၂]

အညတရကုဋ္ဌမိကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ပိသာခါဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၂၈။ ဗေမတော ဇာယတိ သောကော၊ ဗေမတော ဇာယတိ ဘယံ။

ဗေမတော ဝိပုဗ္ဗတ္ထဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယံ။

၁။ ပိယတော ။ ။ ပဌမနည်းကား ဇနဇာတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌ အရင်းခံဖြစ်ရာကို အပါဒါနံ
မှည့်သော (၅-၁၅၈) နှင့် အညံဗေသည်၊ ဒုတိယနည်းကား ဘေးစသည် ဖြစ်ကြောင်းကို အပါဒါနံ မှည့်သော
“ဘယာချုတ္တိ ဗောတု (နိတိ- သုတ္တ, ၁၃၀)” သုတ်နှင့်အညီ ဗေသည်။ [ပိတဝံ ကန္တိတဝံ, ပိတိ ကန္တိတိတိ
ဝါ ပိယံ-ဓမ္မ-၄, ၂၂၁။]

၂။ ကုတော ။ ။ ကုတော ဘယန္တိ ဘယံ နတ္ထိ၊ ကုတောသဗ္ဗေါ ဟိ အကုတော သဗ္ဗေန
သမာနတ္ထော ပဋိသေဝတ္ထဝါစကော နိပါဏော၊ ဓမ္မ-၄, ၂၂၆။

ပေမတော-ချစ်ခြင်းမှ၊ ဝါ-ကြောင့်၊ သောကော-သည်၊ ဇာယတိ-၏၊ ပေ၊
ကုတော- အံနည်း၊ ဝါ-မရှိ။ [ပါ-၂၁၃။]

ဝိသာခါဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ လိစ္ဆဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၂၉။ ရတိယာ ဇာယတိ သောကော၊ ရတိယာ ဇာယတိ ဘယံ၊
ရတိယာ ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယံ။
ရတိယာ-ကာမမဂုဏ်ငါးပါး၌ မွေ့လျော်ခြင်းမှ၊ စသည်ပေး။ [ပါ-၂၁၄။]

၅။ အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၀။ ကာမတော ဇာယတိ သောကော၊ ကာမတော ဇာယတိ ဘယံ၊
ကာမတော ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယံ။
ကာမတော-ဝတ္ထု ကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသော ကာမမှ၊ စသည်ပေး။ [ပါ-၂၁၅။]
အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၁။ တဏှာယ ဇာယတိ သောကော၊ တဏှာယ ဇာယတိ ဘယံ၊
တဏှာယ ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယံ။
တဏှာယ-ဒွါရခြောက်ပါး၌ဖြစ်သော တဏှာမှ၊ စသည်ပေး။ [ပါ-၂၁၆။]
အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ ပဉ္စသတဒါရကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၂။ သီလဒဿနသမ္ပန္နံ၊ ဓမ္မံ သစ္စဝေဒိနံ၊
အတ္တနော ကမ္မကုဗ္ဗာနံ၊ တံ နော ကုရုတေ ပိယံ။

သီလဒဿနသမ္ပန္နံ-စတုပါရိညဒ္ဓိသီလ၊ မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ် အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊
 ဓမ္မဋ္ဌ-လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါး၌တည်သော၊ ဝါ-လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကို
 မျက်မှောက်ပြုပြီးသော၊ သစ္စဓဒိနံ-သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို သိသော၊ အတ္တနော-
 မိမိ၏၊ ကမ္မံ-သိက္ခာသုံးပါး ဟူသော အလုပ်ကို၊ ကုဗ္ဗာနံ-ပြုသော၊ [ကရ+ဩ+မာန၊
 ကုစိဓာတုဖြင့် မာနကို အာနုပြု၊] တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဓနော-လောကီလူအပေါင်းသည်၊
 ပီယံ-ချစ်အပ်သူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ-ချစ်ခြင်းကို၊ ကုရုတေ-ပြု၏။ [ပါ-၂၁၇။]

ပဉ္စသတဒါရကဓတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၈။ ကေအနာဂါမိတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၃။ ဆန္ဒဇာတော အနက္ခာတော၊ မနသာ စ ဖုရော သိယာ၊
 ကာမေသု စ အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော၊ ဥဒ္ဓံ သောတောတိ ဝုစ္စတိ။

(ယော ဘိက္ခု-သံသရာရေး၊ လာမည့်ဆားကို၊ မြော်တွေးရှုတောင်း၊ အကြင်
 ရဟန်းကောင်းသည်။) အနက္ခာတော-ထိုမည်သူများ၊ ပြုကာထား၍၊ ဆင်းကား ညီပြာ၊
 ဤသို့သာဟု၊ ညွှန်ကာသတ်မှတ်၊ မပြောအပ်သည့်၊ အမြတ်ဆုံးမှန်၊ ဆေးနိဗ္ဗာန်၌၊ ဆန္ဒဇာတော-
 အားထုတ်ခင်မင်၊ ဖြစ်သောလိုချင်ခြင်း ရှိသည်လည်းကောင်း၊ မနသာ-အောက်မဂ်ဖိုလ်ဟု၊
 စိတ်သုံးခုဖြင့်၊ ဖုရော စ-နိဗ္ဗာနဓာတ်၊ အာရုံကပ်၍၊ ဖြန့်အပ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဖရ+တ၊
 ကုစိဓာတုဖြင့်၊ ဖ၏အ-ကို ဥပြု၊ တကို ငပြု၊] ကာမေသု-ငါးပါးအာရုံ၊ ကာမဝုဏ်တို့၌၊
 အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော စ-အနာဂါမဂ်၊ ပယ်ခွါချက်ကြောင့်၊ ရမ္မက်ကာမ၊ ကင်းစင်ပသဖြင့်၊
 လုံးဝမစပ်၊ မဖွဲ့အပ်သော စိတ် ရှိသည်လည်းကောင်း၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ (ယော ဘိက္ခု-
 သံသရာရေး၊ လာမည့်ဆားကို၊ မြော်တွေးရှုတောင်း၊ ထိုရဟန်းကောင်းကို) ဥဒ္ဓံ သောတောတိ-
 သုဒ္ဓါဝါသ၊ ထက်ရှာန၌၊ ဗုဒ္ဓဖွဲ့စပ်၊ တဏှာဝင့် ဟူသော အနောင်အဖွဲ့ရှိသူ ဟူ၍၊ ဝါ-
 သုဒ္ဓါဝါသ၊ ထက်ရှာန၌၊ ဗုဒ္ဓစီးတတ်၊ အရဟတ္တမဂ် ဟူသော အလျဉ်ရှိသူ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-
 ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၂၁၈။]

ကေအနာဂါမိတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဥဒ္ဓံသောတော ။ ။ ဥဒ္ဓံဝါဟိတာဓန ဥဒ္ဓမဿ တဏှာသောတံ ဝဋ္ဋသောတံ ဝါတိ ဥဒ္ဓံသောတော၊
 ဥဒ္ဓံ ဝါ ဂန္ဓာ ပဋိလဘိတဗ္ဗတော ဥဒ္ဓမဿ သောတန္တိ ဥဒ္ဓံသောတော၊-အဘိ-၄-၃၊ ၄၉။

၉။ နန္ဒိယဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၄။ စိရပ္ပဝါသိ ပုရိသံ၊ ဒုရတော သောတ္ထိမာဂတံ၊
ဉာတိမိတ္တာ သုဟဇ္ဇာ စ၊ အဘိနန္ဒန္တိ အာဂတံ။

စိရပ္ပဝါသိ - ကြာရှည်စွာ၊ ကျွေးကင်း၍ နေခြင်းရှိသော၊ ဒုရတော - တစ်ရွာတစ်ကျေး၊
ရုပ်အဝေးမှ၊ သောတ္ထိ - ချမ်းချမ်းသာသာ၊ အာဂတံ - ပြန်၍ရောက်လာသော၊ ပုရိသံ - ယောက်ျားကို၊
ဉာတိမိတ္တာ - ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေတို့သည်လည်းကောင်း၊ သုဟဇ္ဇာ စ - ကောင်းသော စိတ်နှလုံး
ရှိကြသော ချစ်ကြမ်းဝင်သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ အာဂတံ - ပြန်လာပေပြီ ဟူ၍၊ အဘိနန္ဒန္တိ -
လက်ခံကြကုန်၏။ [ပါ - ၂၁၉။]

၄၃၅။ တထေဝ ကတပုညရှိ၊ အသ္မာ လောကာ ပရံ ဂတံ၊
ပုညာနိ ပဋိဂ္ဂဏန္တိ၊ ပိယံ ဉာတိဝ အာဂတံ။

အထက်အဖွင့်ကိုကြည့်လျှင် သောတအရ (၁) တဏှာ၊ (၂) ဝဋ်၊ (၃) မဂ်ဟု ၃ မျိုး တွေ့ရသည်။
ထိုတွင် တဏှာနှင့်ဝဋ်ကို ရသောနည်း၌ သောတသဒ္ဓါ ဗန္ဓနအနက်တည်း (အနု-ဋီ-၃၊ ၄၉၊ ပုဂ္ဂလ-ဘာ၊
၁၆၄)၊ မဂ်ကို ရသောနည်း၌ ရေအလျဉ်နှင့် တူသည့်အတွက် သဒ္ဓါသုပဓာရ ဥပမာတို့အားဖြင့် မဂ်သည်
သောတ မည်သောကြောင့် သောတသဒ္ဓါ၊ “အလျဉ်” ဟူသောအနက် ဖြစ်သင့်၏။ “ဥဒ္ဓံဝါဟိဘာဓန၊ ဥဒ္ဓံ
ဂန္ဓာ ပဋိလဘိတဗ္ဗတော” တို့ကို “ဥဒ္ဓံ အဿ အတ္ထိ” ၌ စပ်ပါ (ပုဂ္ဂလ-ဘာ၊ ၅၀၇)၊ တဏှာသောတ၊
၁၆၄ သောတသည် အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ဟူသော
မဂ္ဂသောတမှာ အထက်သုဒ္ဓါဝါသဘုံရောက်လျှင် ကန်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ဥဒ္ဓံ အဿ
အတ္ထိ = အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ရှိသည်” ဟု (အထူးဖြေ၍) ဆိုရသည် - ဟူလျှင် ဤစကားစဉ်အရ
ထိုဟိတ်များသည် ဥဒ္ဓံ၏ ဝိဂြိုဟ်ဖြ မဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှားပြီ။ ထို့ကြောင့် ဥဒ္ဓံ၌ ဝါဟိတုဒ် ပဋိလဘိတဗ္ဗပုဒ်
အကျေကြပွယ်မလို၊ သောတအရကဲ့၍ သုံးနည်းဖွင့်သော်လည်း ဝိဂြိုဟ်ကား “ဥဒ္ဓံ + သောတော အဿာတိ
ဥဒ္ဓံ သောတော (အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ + သောတရှိသူ)” ဟု တစ်မျိုးတည်းသာတည်း။

၁။ စိရပ္ပဝါသိ ။ ။ ပဝါသိ၌ ပဥပသာရသည် ပိယောဂအနက်ဟောတည်း၊ ဝေသနံ ပဝါသော -
ကင်း၍နေခြင်း၊ ပဝါသော အဿ အတ္ထိတိ ပဝါသိ၊ စိရံ + ပဝါသိ စိရပ္ပဝါသိ (သိ - ဘာဋီ၊ ၂၊ ၁၉၃)။

၂။ အဘိနန္ဒန္တိ ။ ။ “အနေကတ္တတ္တာ ဓာတုနံ” အရ ဓာတ်တို့သည် အနက်များစွာ
ဟောနိုင်ရကား ဤ၌ နန္ဒဓာတ် သမ္ပဋိန္ဒန အနက်ဟောတည်း။

တထေဝ - ပမာဆိုမှ၊ ထိုအတူသာလျှင်၊ အသွာ လောကာ - ပါရမီစု၊ မြတ်ကောင်းမှုကို၊ ပြုစုခွင့်ရ၊ ဤဘဝမှ၊ ပရံ ဂတံ - တမလွန်ဘဝ၊ နောက်လောကသို့၊ မုချစုတေ၊ သွားရလေသော၊ ကတပုညဓိ - နေ့စဉ်မပြတ်၊ ပြုထားအပ်သည့်၊ သုံးရပ်သော ကောင်းမှုရှိသူကိုလည်း၊ အာဂတံ - စီးပွားဥစ္စာ၊ ကောင်းစွာရှာလျက်၊ ဘယာမသန်း၊ အသပြာထမ်း၍၊ အေးချမ်းသာယာ၊ ပြန်၍လာသော၊ ပိယံ - ချစ်ခင်လေးစား၊ အရေးထားသည့်၊ သွေးသားစပ်နေ၊ ကိုယ့်မျိုးဆွေကို၊ ဉာတိ - မိဘသားချင်း၊ အရင်းအချာ၊ ကြင်နာမြတ်နိုး၊ သူ့ဆွေမျိုးတို့သည်၊ ပဋိဂ္ဂဏန္တိ ဣဝ - ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ၊ သူ့အလားကို၊ ကြည်သာရွှင်ပျ၊ လက်ခံကြိုဆိုကြကုန်သကဲ့သို့၊ ပုညာနိ - မိဘအလား၊ သူပြုထားသည့်၊ များပြားထိုထို၊ သူ့ကုသိုလ်တို့သည်၊ ပဋိဂ္ဂဏန္တိ - ဆယ်ခုလျှမ်းဖြာ၊ နတ်ပဏ္ဏာဖြင့်၊ ဝမ်းသာနှစ်လို့၊ လက်ကမ်း ကြိုဆိုကြလေကုန်သတည်း။ [ပါ - ၂၂၀။]

နန္ဒိယဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ပိယဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၇။ ကောဓဂါ

၁။ ရောဟိနိခတ္တိယကညာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၆။ ကောဝံ ဇော ဝိပူဇောယျ မာနံ၊
 သံယောဇနံ သဗ္ဗမတိက္ကမေယျ၊
 တံ နာမရူပသ္မိမသဇ္ဇမာနံ၊
 အကိဉ္ဇနံ နာနုပတန္တိ ဒုက္ခာ။

ကောဝံ-ဒေါသအမျက်၊ ခြောင်းခြောင်းထွက်သည်။ စိတ်ပျက်စိတ်ဆိုး၊ စိတ်ကောက်မျိုးကို၊ ဇော (ဇောယျ)-တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှ၊ မဖြစ်ရအောင်၊ မုချပုံသေ၊ ပယ်စွန့်လေရာ၏။ မာနံ-ငါ ငါ့ထောင်လွှား၊ ငါတကားဟု၊ မြင့်မားတက်ကြွ၊ မာန်မာကို၊ ဝိပူဇောယျ-တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှ၊ မဖြစ်ရအောင်၊ မုချပုံသေ၊ ပယ်စွန့်လေရာ၏။ သဗ္ဗံ သံယောဇနံ-သံသရာဝဋ်မှ၊ မလွတ်ရအောင်၊ တုပ်နှောင်ဖွဲ့ယှဉ်၊ အလုံးစုံသော သံယောဇဉ်ကို၊ အတိက္ကမေယျ-မဆွယ်မပွား၊ တကယ် မများအောင်၊ ပယ်ရှား လွန်မြောက်လေရာ၏။ နာမရူပသ္မိ-ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်တရား၌၊ အသဇ္ဇမာနံ-ငါ့ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ ငါ့ခန္ဓာဟု ခွဲကာမှတ်ဘိ၊ ကပ်ငြိခြင်းမရှိသော၊ အကိဉ္ဇနံ-ရာဂဒေါသ၊ မောဟကင်းဘိ၊ ကြောင့်ကြလည်း မရှိသော၊ တံ (ပုဂ္ဂလံ)-ဤပြုဆိုအပ်၊ ဝုဏ်သကတ်ဖြင့်၊ သင့်မြတ်ထုတ်ဆို၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ ဒုက္ခာ-ကိုယ်စိတ်နှစ်ဝ၊ ပင်ပန်းရသည့်၊ ရုပ်သမ္ပုဒ်အကြောင်း၊ ဒုက္ခအပေါင်းတို့သည်၊ နာနုပတန္တိ-ကောဓ မာန၊ စသည်ခပင်း၊ အကြောင်းကင်းသဖြင့်၊ အရှင်းပုံသေ၊ မကျရောက်နိုင်လေကုန်သတည်း။ [ပါ-၂၂၁။]

ရောဟိနိခတ္တိယကညာဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၇။ ယော ဝေ ဥပ္ပတိတံ ကောဝံ၊ ရထံ ဘန္တံဝ ဝါရယော၊
 တမဟံ သာရထိ ဗြူမိ၊ ရသ္မိဂ္ဂါဟော ဣတရော ဇနော။

သာရထိ-ရထားထိန်းသည်၊ (ရထားကို ထိန်းထိန်းသိမ်းသိမ်း မောင်းနှင်းတတ်သူသည်)၊ ဘန္တံ-လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ပြေးသွားနေသော၊ ရထံ-ရထားကို၊ (ဝါရေတိ) ဣဝ-မလိုရာအရပ်သို့။

မသွားအောင် တားမြစ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တု)၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဥပ္ပတိတံ-အထက်အထက်၌ မြစ်ပေါ်လာသော၊ ကောဓံ-ဒေါသကို၊ ဝါရယေ-တားမြစ်နိုင်၏၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သာရထိ-ရထားထိန်း ဟူ၍၊ အဟံ-ငါဘုရားသည်၊ ဗြူမိ-ဟောတော်မူ၏၊ ဣတရော-ကောဓကို တားနိုင်သူမှ တစ်ပါးသော၊ ဇနော-ရထားမောင်းသူ လူအပေါင်းသည်၊ ရသ္မိဂ္ဂါယော-ရထားမြင်း၏ကြီးကို ကိုင်တတ်သူမျှသာတည်း။ [ပါ - ၂၂၂။]

အညတရတ်ကျဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ဥတ္တရာဥပါသိကာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၀။ အက္ခောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ၊
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စနာလိကဝါဒိနံ။

ကောဓံ-အမျက်ထွက်သူကို၊ အက္ခောဓေန-အမျက်မထွက်သူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-အမျက်မထွက်ခြင်း မေတ္တာတရားဖြင့်၊ ဇိနေ-အနိုင်ယူထိုက်၏၊ အသာဓုံ-မကောင်းသောသူကို၊ သာဓုနာ-ကောင်းသောသူ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-ကောင်းခြင်းဂုဏ်ဖြင့်၊ ဇိနေ-၏၊ ကဒရိယံ-စက်ဆုပ်အပ်သော သတ္တဝါကို၊ ဝါ-အလွန်နှမြောဝန်တိုတတ်သူကို၊ ဒါနေန-ပေးကမ်းခြင်းဖြင့်၊ ဇိနေ-၏၊ အလိကဝါဒိနံ-မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူကို၊ သင်္ဃန-အမှန်ကို ပြောဆိုခြင်း သစ္စာတရားဖြင့်၊ ဇိနေ-၏ [ပါ-၂၂၃။]

ဥတ္တရာဥပါသိကာဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဥပ္ပတိတံ ။ ။ ဥပ္ပတိတန္တိ- ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဝတိတံ ဂတံ ပဝတ္တန္တိ အက္ခော၊ ဥပ္ပန္တိ- ရတ္တံ ယောတိ၊ ဓမ္မ-ဇိ၊ ၂၂၆။

၂။ ကဒရိယံ ။ ။ ယထာကမ္ပံ တာ တာ ဂတိယော အရန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ အရိယာ၊ သတ္တာ၊ ဣဗေ ပနက္ခိတာ+အရိယာတိ ကဒရိယာ၊ ထဒ္ဓပစ္စရိနော (အ-ဇိ-၂၊ ၃၀၆)။ ဤအပွင့်ကိုရှု၍ “အရတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ အရိယော၊ ကုစ္ဆိတော+အရိယော ကဒရိယော” မှာပြု။

၄။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနုတ္တေရပဉ္စဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၃၉။ သစ္စံ ဘဏေ န ကုဗ္ဗေယျ၊ ဒဇ္ဇာ အပ္ပမ္ဘိ ယာစိတော၊
ဧတေဟိ တိဟိ ဌာနေဟိ၊ ဂစ္ဆေ ဒေဝါနံ သန္တိကေ။

သစ္စံ-မှန်သောစကားကို၊ ဘဏေ-ပြောဆိုရာ၏၊ န ကုဗ္ဗေယျ-သူတစ်ပါးအား အမျက်မထွက်ရာ၊ ယာစိတော-သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့က တောင်းခံအပ်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) အပ္ပမ္ဘိ-အနည်းငယ်မျှကိုသော်လည်း၊ (နည်းနည်းပင်ဖြစ်စေ)၊ ဒဇ္ဇာ-ပေးလှူရာ၏၊ တိဟိ-သုံးပါးကုန်သော၊ ဧတေဟိ ဌာနေဟိ-ဤအကြောင်းတို့ကြောင့်၊ ဒေဝါနံ-နတ်တို့၏၊ သန္တိကေ-အထံသို့၊ (တစ်နည်း) ဒေဝါနံ သန္တိကေ-နတ်ပြည်သို့၊ ဂစ္ဆေ (ဂစ္ဆေယျ)-ရောက်နိုင်၏။ [ပါ-၂၂၄။]

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနုတ္တေရပဉ္စဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၄၀။ ယသ္မိံ မနော နိဝိသတိ၊ စိတ္တဉ္စာပိ ပသီဒတိ၊
အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ ပေါသေ၊ ကာမံ တသ္မိံစိ ဝိဿသေ။

ယသ္မိံ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၊ (ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ-မြင်အပ်ကာမျှသော်သာ၊ ဝါ-မြင်လျှင် မြင်ချင်း၊) မနော-စိတ်သည်၊ နိဝိသတိ-သက်ဝင်၍ တည်၏၊ (တစ်နည်း) မနော နိဝိသတိ-စိတ်ဝင်စား၏၊ စိတ္တဉ္စာပိ-စိတ်သည်လည်း၊ ပသီဒတိ-ကြည်လင်၏၊ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ-ရှေး၌ မမြင်အုပ်ဖူးသော၊ တသ္မိံ ပေါသေပိ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌လည်း၊ ကာမံ-စင်စစ်၊ ဝိဿသေ-အကျွမ်းဝင်တတ်၏။ (တိဝိဘတ်ကို ပြော)။ [၄-၂၁၀။]

၄၄၁။ ပုဗ္ဗေ သန္တိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟိတေန ဝါ၊
ဧဝံ တံ ဇာယတေ ဓမ္မံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ။

ဤဂါထာ၏ နိဿယကို အပမာဒဝဂ် သာမာဝတိဝတ္ထု၌ ၅။ [၄-၂၁၁]

၁။ ၃-၅၊ ၁၆၊ ၈-၄-၁၊ ၃၂၇ ။

၄၄၂။ အပွဲ ဝတ ဇိဝိတံ ဣဒံ၊
 သြရံ ဝဿသတာပိ မိယျတိ၊
 ယော စေပိ အတိစ္စ ဇိဝတိ၊
 အထ သော ဧရသာပိ မိယျတိ။^၂

(မနုဿာနံ-လူတို့၏) ဣဒံ ဇိဝိတံ-ဤအသက်သည်၊ အပွဲ ဝတ-တို့တောင်းလှလေ့စွတကား၊ ဝဿသတာ-အနှစ်တစ်ရာမှ၊ သြရံပိ-ဤဘက်၌လည်း၊ မိယျတိ-သောရ၏၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတိစ္စ-အနှစ်တစ်ရာကို ကျော်လွန်၍၊ စေပိ ဇိဝတိ-အကယ်၍မူလည်း အသက်ရှင်အံ့၊ အထ-ထိုသို့ အသက်ရှင်ပါသော်လည်း၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧရသာပိ-ဧရာကြောင့်လည်း၊ မိယျတိ-သောရ၏။ [၄-၂၁၂]

ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၄၃။ အဟိံသကာ ယေ မုနယော၊ နိစ္စံ ကာယေန သံဝုတာ၊
 တေ ယန္တိ အဇ္ဈတံ ဌာနံ၊ ယတ္ထ ဂန္တော န သောစရေ။

အဟိံသကာ-သူတစ်ပါးတို့ကို မညှဉ်းဆဲတတ်ကုန်သော၊ ကာယေန-ကာယဒွါရဖြင့်၊ ဝါ-ကာယကိုမှတ် သုံးရပ်သော ဒွါရဖြင့်၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ သံဝုတာ-စောင့်စည်းတတ်ကုန်သော၊ ယေ မုနယော-အကြင်အဆေခမုနိတို့သည်၊ (ယန္တိ-ရှိကုန်၏) တေ-ထိုအဆေခမုနိတို့သည်၊ ယတ္ထ-အကြင်အရပ်၌၊ ဝါ-သို့၊ ဂန္တော-ရောက်၍၊ ဝါ-ရောက်လသော်၊ န သောစရေ-ဝမ်းမနည်းရတော့ကုန်၊ အဇ္ဈတံ-စုတေရွေ့လျော့၊ သေရခြင်းသဘောမရှိသော၊ (တံ) ဌာနံ-ထိုနိဗ္ဗာန်အရပ်သို့၊ ယန္တိ-ရောက်ကြရကုန်၏။ [ပါ-၂၂၅။]

ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ ပုဂ္ဂဟဒါသိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၄၄။ သဒါ ဇာဂရမာနာနံ၊ အဟောရတ္တာနုသိက္ခိနံ၊
 နိဗ္ဗာနံ အဓိမုတ္တာနံ၊ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ အာသဝါ။

သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ ဇာဂရဓာနာနံ-နိုးကြားကုန်သော၊ အဟောရတ္တာနုသိက္ခိနံ-
နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး သိက္ခာသုံးပါးတို့ကို ကျင့်ကုန်သော၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်သို့၊ အဓိဗုတ္တာနံ-စွဲစွဲ
မြဲမြဲ သက်ဝင်သူတို့၏ သန္တာန်၌၊ အာသဝါ-အာသဝေါတရားတို့သည်၊ အတ္ထံ-ချုပ်ခြင်းသို့၊
ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကုန်၏။ [ပါ-၂၂၆။]

ပုဏ္ဏဒါသီဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၄၅။ ဘုတ္တာ တိဏပရိယာသံ၊ ဘုတ္တာ အာစာမကုဏ္ဍကံ၊
ဧတံ တေ ဘောဇနံ အာသိ၊ ကသ္မာ ဒါနိ န ဘူဉ္ဇသိ။

(တွဲ-သည်၊ ပုဗ္ဗ-ရှေး၌) တိဏပရိယာသံ-စားကြွင်း မြက်ငှက်ကို၊ ဘုတ္တာ-
စား၍လည်းကောင်း၊ အာစာမကုဏ္ဍကံ-ထမင်းရည် ထမင်းချိုး၊ ဆန်ကွဲကို၊ ဘုတ္တာ-
စားသုံး၍လည်းကောင်း၊ (ဝမိတော-ကြီးပြင်းခဲ့ရသည်၊ အသိ-ဖြစ်၏)၊ ဧတံ-ဤအစာသည်၊
တေ-သင်၏၊ ဘောဇနံ-ရှေးကစားနေကျ အစာသည်၊ အာသိ-ဖြစ်ပါပြီ၊ ဒါနိ-ယခုအခါ၌၊
(တံ-ထိုအစာကို) ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်၊ န ဘူဉ္ဇသိ-မစားသနည်း။ [၄-၂၁၃]

၄၄၆။ ယတ္ထ ပေါသံ န ဇာနန္တိ၊ ဇာတိယာ ဝိနယေန ဝါ၊
ဗဟု တတ္ထ မဟာဗြဟ္မေ၊ အပိ အာစာမကုဏ္ဍကံ။

မဟာဗြဟ္မေ-အို မြတ်သော ကုန်သည်၊ ယတ္ထ- အကြင်အရပ်၌၊ ပေါသံ-
သတ္တဝါကို (ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ကို)၊ ဇာတိယာ-အမျိုးဇာတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိနယေန

၁။ အာစာမကုဏ္ဍကံ ။ ။ အာစာမကုဏ္ဍကန္တိ-ဧတ္ထ အာစာမော ဝုဇ္ဇတိ ဩဒနာဝေသံ၊
ကုဏ္ဍကန္တိ ကုဏ္ဍကဗေဓ (ဇာ-၄-၂၊ ၂၆၄)၊ ဤအဖွင့်အရ အာစာမ ဟူသည် ထမင်းကြွင်း ထမင်းကျန်တည်း၊
ထို ထမင်းကြွင်း ထမင်းကျန် ဟူသည်လည်း ဤ၌ ထမင်းရည် ထမင်းချိုးသာတည်း၊ မှန်၏-အာစာမ
သဒ္ဓါသည် ထမင်းရည်၊ ထမင်းချိုး ဟူသော အနက်နှစ်မျိုးကို ဟောနိုင်၏။ (ဒိ-၄-၁၊ ၂၉၅)၊ ဤဂါထာ
ဖြစ်ပေါ်လာရာ ဇာတ်ကြောင်း၌ "အိဝံသိဝိနယံ (ထမင်းရည်) + ဈာမကဘတ္ထ (ထမင်းချိုး) + ဝိယာသတိဏာနိ
ဒတ္တာ တံ ပဋိဇ္ဇေ (ဇာ-၄-၂၊ ၂၆၅)၊ ဩဒနကဉ္စိဏေ (ထမင်းရည်ကိုလည်းကောင်း)၊ ဈာမကဘတ္ထ
ဝိယာသတိဏေ ဝါဒိတော (ဇာ-၄-၂၊ ၂၆၃)" ဟု လာရကား ဤ၌ အာစာမအရ ထမင်းရည်၊ ထမင်းချိုး
နှစ်မျိုးလုံးကို ယူသင့်ပါသည်။

၂။ မဟာဗြဟ္မေ ။ ။ မဟာဗြဟ္မေတိ ဂရုကာလပနေန အာလပန္နော အာဟ (ဇာ-၄-၂၊
၂၆၄)၊ ဤအဖွင့်အရ မဟာဗြဟ္မေသည် ဘုရားအလောင်း မြင်းကုန်သည်ကို လေးလေးစားစား ခေါ်အပ်သော

ဝါ-အကျင့်အာစာရအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ န ဇာနန္တိ-မသိကြကုန်၊ တတ္ထ-ထိုအရပ်၌၊
အာစာမကုဏ္ဍကံ အပီ-ထမင်းရည်၊ ထမင်းချိုး၊ ဆန်ကွဲသည်သော်မှလည်း၊ ဗဟံ-များလှပြီ၊
[၄-၂၁၄]

၄၄၇။ တွဉ္စ ခေါ မံ ပဇာနာသိ၊ ယာဒိသာယံ ဟယုတ္တမော၊
ဇာနန္တော ဇာနမာဂမ္ပ၊ န တေ ဘက္ခာမိ ကုဏ္ဍကံ။

တွဉ္စ-သင်သည်ကား၊ ခေါ-စင်စစ်၊ မံ-ကျွန်ုပ်ကို၊ ယာဒိသော-ယင်းကဲ့သို့၊
ရူအပ်သော၊ အယံ-ဤမြင်းသည်၊ ဟယုတ္တမော-မြတ်သောမြင်း ဟူ၍၊ ဝါ-အမျိုးကောင်းသော
မြင်းဟူ၍၊ ပဇာနာသိ-အပြားအားဖြင့် သိ၏၊ ဝါ-သေချာစွာသိ၏၊ ဇာနန္တော-ကိုယ့်စွမ်းရည်ကို
သိသော ကျွန်ုပ်သည်၊ ဇာနံ-စွမ်းရည်ကိုသိသော သင့်အထံသို့၊ အာဂမ္မ-ရောက်၍၊ တေ-
သင်၏၊ ကုဏ္ဍကံ-ဆန်ကွဲကို (ဆန်ကွဲယာဂကို)၊ န ဘက္ခာမိ-မစားနိုင်ပါ။ [၄-၂၁၅]

ပုဏ္ဏဒါသံဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ အတုလဥပါသကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၄၈။ ပေါရာဏဓေတံ အတုလ၊ နေတံ အဇ္ဇတနာမိဝ၊
နိန္ဒန္တိ တုတိုမာသိနံ၊ နိန္ဒန္တိ ဗဟုဘာဏိနံ၊
မိတဘာဏိမ္ပိ နိန္ဒန္တိ၊ နတ္ထိ လောကေ အနိန္ဒိတော။

အတုလ-အတုလ၊ ဧတံ-ဤကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းသည်၊ ပေါရာဏ-ရှေး၌ဖြစ်လေ့
အလေ့အကျက်တည်း၊ ဧတံ-ဤကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းသည်၊ အဇ္ဇတနာမိဝ (အဇ္ဇတနံ+လ္လဝ)-
ယနေ့၌ ဖြစ်သကဲ့သို့၊ န-မဟုတ်၊ တုတိုမာသိနံ-ဆိတ်ဆိတ်နေသောသူကိုလည်း၊ နိန္ဒန္တိ-
ကဲ့ရဲ့ကုန်၏၊ ဗဟုဘာဏိနံ-များစွာ စကားပြောဆိုသူကိုလည်း၊ နိန္ဒန္တိ-ကုန်၏၊ မိတဘာဏိမ္ပိ-
နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် ပြောဆိုလေ့ရှိသူကိုလည်း၊ နိန္ဒန္တိ-ကုန်၏၊ လောကေ-လောက၌၊ အနိန္ဒိတော-
မကဲ့ရဲ့အပ်သောသူသည်၊ ဝါ-အကဲ့ရဲ့ မခံရသောသူသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။ [ပါ-၂၂၇။]

အလုပ်ပုဒ်တည်း။ ဗြဟ္မာပုဒ်သည် ဘုရားအလောင်း ဓမ္မော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ကို ဟောနိုင်၏။ [ဗြဟ္မာနောင်
ဝါ သကလဗုဒ္ဓဂုဏ ဟေတုဘာဏနံ ဒါနပါရမီတာဒီနံ ဗုဒ္ဓကရဝဗ္ဗာနံ ပရိပူရဝဿန ဗြဟ္မိတဂုဏ
ဗဟာသတ္တာ ဇာဝိသတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ-၃ - ၁, ၃၈၄။]

၄၄၉။ န စာဟု န စ ဘဝိဿတိ၊ န ဇေတရဟိ ဝိဇ္ဇတိ၊
ကေန္တ နိန္ဒိတော ပါသော၊ ကေန္တ ဝါ ပသံသိတော။

ကေန္တ - စင်စစ်၊ နိန္ဒိတော - ကဲ့ရဲ့အပ်သော၊ ပါသော - ယောက်ျားသည်လည်းကောင်း၊
ဝါ - သတ္တဝါသည်လည်းကောင်း၊ ကေန္တ - စင်စစ်၊ ပသံသိတော - ချီးမွမ်းအပ်သော၊ ပါသော
ဝါ - သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ - သည်လည်းကောင်း၊ န စ အဟု - ရှေးကလည်း မရှိခဲ့၊ န စ
ဘဝိဿတိ - နောင်လည်း ရှိလိမ့်မည်မဟုတ်၊ တေရဟိ - စ - ယခုအခါ၌လည်း၊ န ဝိဇ္ဇတိ - မရှိ။
[ပါ - ၂၂၈။]

၄၅၀။ ယံ ဇေ ဝိညု ပသံသန္တိ၊ အနုဝိစ္စ သုဓေ သုဓေ၊
အစ္ဆိဒ္ဓုတ္တိ မေဓာဝိ၊ ပညာသီလသမာဟိတံ။

အစ္ဆိဒ္ဓုတ္တိ - မပေါက်မဖျက်သော အကျင့်ရှိသော၊ ဝါ - မပေါက်မဖျက်သော အသက်မွေးမှု
ရှိသော၊ မေဓာဝိ - အဆီ အနစ်၊ ပညာစစ်ရှိသော၊ ပညာသီလသမာဟိတံ - လောကီ လောကုတ္တရာ
ပညာ၊ စတုပါရိသဒ္ဓိသီလနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ယံ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝိညု - ကြောင်းကျိုးမြင်သိ၊
ပညာရှိတို့သည်၊ သုဓေ သုဓေ - နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း၊ အနုဝိစ္စ - ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍၊
(အဆိုးအကောင်းကို သိ၍)၊ ဇေ ပသံသန္တိ - အကယ်၍ ချီးမွမ်းကုန်အံ့။ [ပါ - ၂၂၉။]

၄၅၁။ နိက္ခံ ဓမ္မောနဒဿေဝ၊ ကော တံ နိန္ဒိတုမရဟာတိ၊
ဒေဝါဝိ နံ ပသံသန္တိ၊ ဗြဟ္မနာပိ ပသံသိတော။

(ဒေဝံ သတိ - သော) တံ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဓမ္မောနဒဿ - ဓမ္မုရစ်ရွှေ၏၊ နိက္ခံ - လူ -
တစ်နိက္ခံ အလေးချိန်ရှိသော ရွှေတုံး ရွှေခဲကဲ့သို့၊ ကော - အဘယ်သူသည်၊ နိန္ဒိတု -

၁။ ဓမ္မောနဒဿ ။ ။ ဓမ္မုယာ (သပြေကိုင်း၌) + ပဝတ္တာ + နဒိ ဓမ္မုနဒိ၊ ဓမ္မုနဒိယံ နိဇ္ဇတ္တံ
ဓမ္မောနဒံ (ဓမ္မုနဒိ + ဏ)။ [ဓမ္မောနဒန္တိ - ဓမ္မုနဒိယံ နိဇ္ဇတ္တံ၊ တာသံ နဒိနံ ဉာယတိရေသု ဓမ္မပဝတ္တာနံ
ပတိတဋ္ဌာနေ သုဝဏ္ဏကိုရာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ တော နဒိဇေနေ ဝယုမာနာ အနုပဇ္ဇေန ပဟာသမုဒ္ဓံ ဝဝိသန္တိ - တံ
သန္ဓာယ ဓမ္မောနဒန္တိ - ဝတ္တံ (ပ - ၄ - ၄, ၁၀၄)။ ဓမ္မောနဒန္တိ ပဟာဓမ္မုသာခါယ - ပဝတ္တာနဒိယံ နိဇ္ဇတ္တံ၊ တံ ကိရ
ရတနံ ရတ္တံ၊ - အံ - ၄ - ၂၊ ၁၅၀။]

၂။ နိက္ခံ ။ ။ “သုဝဏ္ဏော ပဉ္စေရဏံ၊ နိက္ခံတွနိတ္တံ ပဉ္စ တေ (တနံ - ၄၀၀)” ဂါထာအရ
ငါးသုဝဏ် (ရွေးတစ်ထောင်) ကို နှစ်နိက္ခံဟု ခေါ်၏။ “ကနတိ ဒိဇ္ဇတိတိ နိက္ခော၊ [နိ + ကန + အ၊ န ကို
၀ ဖြူ] နိက္ခသဒ္ဓါပုလိင်၊ နပုလိင်တည်း။ “နိက္ခော အဿ အတ္တိတိ နိက္ခော” ဟု ဆက်ဖြူ။

ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှာ၊ အရဟတိ-ထိုက်အံ့နည်း၊ နံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဒေဝါပိ-နတ်တို့သည်လည်း၊
ဝါ-နတ်လူတို့သည်လည်း၊ ပသံသန္တိ-ချီးမွမ်းကုန်၏၊ (သော- ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို)၊ ဗြဟ္မနာပိ-
မဟာဗြဟ္မာသည်လည်း၊ ပသံသီတော-ချီးမွမ်းအပ်၏။ [ပါ-၂၃၀။]

အတုလှပါသကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၈။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၅၂။ ကာယပ္ပကောပံ ရက္ခေယျ၊ ကာယေန သံဝုတော သိယာ၊
ကာယဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ၊ ကာယေန သုစရိတံ စရေ။

ကာယပ္ပကောပံ-ကိုယ်၏ ပျက်စီးခြင်းကို၊ ဝါ-ကာယဒုစရိတ်ကို၊ (တစ်နည်း) ကာယပ္ပ
ကောပံ-ကိုယ်ကို ပျက်စီးစေတတ်သော ကာယဒုစရိတ်ကို၊ ရက္ခေယျ-မျှဖြစ်အောင်
စောင့်ရှောက်ရာ၏၊ ကာယေန-ကာယဒွါရဖြင့်၊ သံဝုတော-စောင့်စည်းသူသည်၊ ဝါ-
စောင့်စည်းအပ်သောဒွါရရှိသူသည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ ကာယဒုစ္စရိတံ-ကာယဒုစရိတ်ကို၊
ဟိတွာ-ပယ်စွန့်၍၊ ကာယေန-ကာယဒွါရဖြင့်၊ သုစရိတံ-ကောင်းစွာကျင့်အပ်သည်
မည်လောက်အောင်၊ စရေ-ကျင့်ရာ၏။ [ပါ-၂၃၁။]

၄၅၃။ ဝစိပကောပံ ရက္ခေယျ၊ ဝါစာယ သံဝုတော သိယာ၊
ဝစိဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ၊ ဝါစာယ သုစရိတံ စရေ။

၁။ ကာယဒုစ္စရိတံ ။ ။ ဒုဋ္ဌ+စရိတံ ဒုစ္စရိတံ၊ ကာယေန+ဒုစ္စရိတံ ကာယဒုစ္စရိတံ၊ (တစ်နည်း)
ဒုဋ္ဌ (ပျက်သော)+ စရိတံ ဒုစ္စရိတံ၊ ကာယတော+ဥပ္ပန္နံ+ဒုစ္စရိတံ ကာယဒုစ္စရိတံ၊ ဤဝိပြိုဟ်များနှင့်အညီ
“ကာယဒုစ္စရိတံ-ကာယဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ကျင့်အပ်သော အကျင့်ကို၊ ဝါ-ကာယဒွါရကြောင့်
ဖြစ်သော ပျက်သော အကျင့်ကို” ဟု သဒ္ဓါနက် ပေါ်အောင်ပေး၊ ဝစိဒုစ္စရိတံ၊ မနောဒုစ္စရိတံတို့၌လည်း နည်းတူပင်။

၂။ သံဝုတော ။ ။ “ပိဟိတဒွါရော” ဟု ဗဟုဗွိဖြင့် ဖွင့်၏။ ဤအဖွင့်ကို ရှ၍ “သံဝုတောတိတိ
သံဝုတော၊ (သို့မဟုတ်) သံဝုယတော (သံဝရိယတော) တိ သံဝုတံ၊ သံဝုတံ အဿ အတ္ထိတိ သံဝုတော” ဟုပြု။
[သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒ၊ ဗဟုဗွိဟိနှင့် ဖွင့်၍ပြု၊ ကတ္ထုသာဝနကြံစရာ၊ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ တဒ္ဓိတ၊ ဗဟုဗွိဟိနှင့်
ဖွင့်၍ပြု၊ အဿတ္ထိဟု ကြံစရာ။]

ဝစိပကောပံ-ဝစိဒ္ဓါရု၏ ပျက်စီးခြင်းကို၊ ဝါ-ဝစိဒ္ဓစရိုက်ကို၊ (တစ်နည်း) ဝစိပကောပံ-
ဝစိဒ္ဓါရုကို ပျက်စီးစေတတ်သော ဝစိဒ္ဓစရိုက်ကို၊ ရက္ခေယျ-ရာ၏၊ ပေါ၊ စရေ-ရာ၏။ [ပါ-
၂၃၂။]

၄၅၄။ မနောပကောပံ ရက္ခေယျ၊ မနသာ သံဝုတော သိယာ၊
မနောဒုစွရိတံ ဟိတွာ၊ မနသာ သုစရိတံ စရေ။

မနောပကောပံ-စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်းကို၊ ဝါ-မနောဒုစရိုက်ကို၊ (တစ်နည်း)
မနောပကောပံ-စိတ်ကို ပျက်စီးစေတတ်သော မနောဒုစရိုက်ကို၊ ရက္ခေယျ-၏၊ ပေါ၊ စရေ-
ရာ၏။ [ပါ-၂၃၃။]

၄၅၅။ ကာယေန သံဝုတာ ဝိရာ၊ အထော ဝါစာယ သံဝုတာ၊
မနသာ သံဝုတာ ဝိရာ၊ တေ ဝေ သုပရိသံဝုတာ။

(ယေ) ဝိရာ-အကြင်ပညာရှိတို့သည်၊ ကာယေန-ကာယဒွါရဖြင့်၊ သံဝုတာ-
စောင့်စည်းကုန်၏၊ ဝါ-စောင့်စည်းအပ်သော ဒွါရရှိကုန်၏၊ အထော-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဝါစာယ-
ဝစိဒ္ဓါရုဖြင့်၊ သံဝုတာ-ကုန်၏၊ ဝါ-ကုန်၏၊ မနသာ-မနောဒွါရဖြင့်၊ သံဝုတာ-ကုန်၏၊
ဝါ-ကုန်၏၊ တေ ဝိရာ-ထိုပညာရှိတို့သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ သုပရိသံဝုတာ-ကောင်းစွာ
ထက်ဝန်းကျင် စောင့်စည်းအပ်သော ဒွါရ ရှိကုန်၏။ [ပါ-၂၃၄။]

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ကောဓဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၈။ မလတဂါ

၁။ ဂေါဃာတကပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၅၆။ ပဏ္ဍုပလာသောဝ ဒါနိသိ၊
 ယမပုရိသာပိ စ တော ဥပဋ္ဌိတာ၊
 ဥယျောဂမုခေ စ တိဋ္ဌသိ၊
 ပါထေယျမ္ပိ စ တော န ဝိဇ္ဇတိ။

(ဥပါသက-ဥပါသကာ၊ တွံ-သည်၊) ဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ ပဏ္ဍုပလာသော- ဣဝ-
 ဣစ္ဆတော့ဝါဝင်းသော သစ်ရွက်ကဲ့သို့၊ အသိ-ဖြစ်နေ၏၊ ယမပုရိသာပိ စ-သေခြင်းတရားဟူသော
 သေမင်းတမန် ယောက်ျားတို့သည်လည်း၊ တော-သင်၏၊ ဥပဋ္ဌိတာ-အနီး၌တည်နေကုန်၏၊
 (တစ်နည်း) တော-သင့်အား၊ ဥပဋ္ဌိတာ-ချဉ်းကပ်နေကုန်၏၊ [ရှေ့နည်း မောဂ္ဂလာန်၊
 နောက်နည်း ရူပသိဒ္ဓိ။] ဥယျောဂမုခေ စ-ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၏ အဝ၌လည်း၊ ဝါ-
 သေတွင်းဝ၌လည်း၊ တိဋ္ဌတိ-တည်နေရ၏၊ တော-သင်၏၊ ဝါ-သင့်မှာ၊ ပါထေယျမ္ပိ စ-
 သံသရာခရီး၏ အစီးအပွားဖြစ်သော ကုသိုလ်ရိက္ခာသည်လည်း၊ န ဝိဇ္ဇတိ-မရှိ။ [ပါ-
 ၂၃၅။]

၁။ ယမပုရိသာ ။ ။ “ယမပုတာ” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ခေဝဒူတာကဲ့သို့ “ယမဿ+ဒူတာ
 ယမပုတာ” ဟုဖြု၊ ဆိုခြင်း နှစ်ခြင်းတို့လည်း ယမပုရိသာများပင် ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ဤ၌ သေခြင်းကိုသာ
 ကေသညျူပဓာရအားဖြင့် “ယမပုရိသာ” ဟု ခေါ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် “မရဏဗေဝ သန္ဓာယ ပုတ္တံ”
 ဟုဖွင့်သည်။ [ဝုဇ္ဇတိ ဝုတ္တံ၊ နာမံ ပရိယာယ၊ ရှိလတ်ကဗျ ဥပစာ။] (ဓမ္မ၊ ငို၊ ၂၃၄) ၌ကား ယမသဒ္ဓါဂံ
 “ယမနံ ဥပရမနံ ယမော (အန၊ ငို ၃၊ ၁၆၀)” ဟုဖြုရသော သေခြင်းအနက်ဟော ယူ၍ “ယမော ဝေ ပုရိသော
 ယမပုရိသာတိ အာဟာ မရဏံ သန္ဓာယ ပုတ္တံ နိ” ဟုဖွင့်၏။ ဗဟုဝစ်ဖြင့်ရှိသော သံဝဏ္ဏတဗ္ဗကို
 ကေဝစ်ဖြင့် ဖွင့်ခြင်း၊ “ယမပုတာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် မလျော်ခြင်းတို့ကြောင့် သင့်မည် မထင်ပါ။

၂။ ဥယျောဂမုခေ ။ ။ “တောနံ အနေကတ္တတ္တာ” နှင့်အညီ ဥယျောဂ၌ ဥပဗ္ဗ ယုဇ္ဇဓာတ်ကို
 ဝရိဟာနိ အနက်ကြံ၍ “ဥယျောဂနံ ဝရိဟာနံ ဥယျောဂါ” ဟုဖြု၊ ထိုနောက် “ဥယျောဂဿ+မုခံ
 ဥယျောဂမုခံ” ဟုဆက်ဝါ။

၄၅၆။ သော ကရောဟိ ဒိပမတ္တနော၊
 ခိပ္ပံ ဝါယမ ပဏ္ဍိတော ဘဝ၊
 နိဒ္ဒန္တမလော အနဂင်္ဂော၊
 ဒိပ္ပံ အရိယဘူမိ ဥပေဟိသိ။

သော (တွံ) - ထို သင်သည်။ အတ္တနော - မိမိ၏။ ဒိပံ - ထောက်တည်ရာ ကျွန်းသဖွယ် ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကို။ ကရောဟိ - ပြုပါလော့။ ခိပ္ပံ - လျင်မြန်စွာ။ ဝါယမ - လုံ့လပြုပါလော့။ ပဏ္ဍိတော - ပညာရှိသူသည်။ ဘဝ - ဖြစ်ပါလော့။ (ဧဝံ - ဤသို့ဖြစ်လသော်။) နိဒ္ဒန္တမလော - ထုတ်ဆောင်အပ်ပြီးသော ရာဂ အစရှိသော အညစ်အကြေးရှိသည်။ အနဂင်္ဂော - ကိလေသာ အင်္ဂါ မရှိသည်။ (ဟုတ္တာ - ဤ)။ ဒိပ္ပံ - ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ (အပါအဝင်) ဖြစ်သော။ အရိယဘူမိ - အနာဂါမ်အရိယာတို့၏ဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့။ ဥပေဟိသိ - ကပ်ရောက်ရလတ္တံ့။ [ဥပ + ဣ + သာသိ။ ကွစိဓာတုဖြင့် သာ ကို ဟိ ပြု။] [ပါ - ၂၃၆။]

၄၅၇။ ဥပနိတဝယော စ ဒါနိသိ၊
 ယမ္ပယာတောသိ ယမဿ သန္တိကံ၊
 ဝါသော တေ နတ္ထိ အန္တရာ၊
 ပါထေယျမ္ပိ စ တေ န ဝိဇ္ဇတိ။

စ - သည်သာမကသေး။ ဝါ - ထိုပြင်။ (တွံ - သည်)။ ဒါနိ - ယခုအခါ၌။ ဥပနိတဝယော - ရောက်အပ်ပြီးသော အရွယ်ရှိသည်။ ဝါ - အရွယ်သုံးပါးကို ကျော်လွန်နေသည် (သေဖို့ကပ်နေသည်)။ အသိ - ဖြစ်၏။ ယမဿ - သေခြင်း၏။ သန္တိကံ - အထံသို့။ သမ္ပယာတော - ရောက်တော့မည်။ အသိ - ဖြစ်၏။ တေ - သင်၏။ အန္တရာ - တမလွန်လောက၏ အကြား၌။ ဝါသော - ဆိုင်းငံ့၍ နေရခြင်းသည်။ နတ္ထိ - မရှိ။ တေ - ၏။ ဝါ - မှာ။ ပါထေယျမ္ပိ စ - သည်လည်း။ န ဝိဇ္ဇတိ - မရှိ။ [ပါ - ၂၃၇။]

၁။ ဝယတော တိဟိ ဝယေဟိ နိတော မုတ္တာဝ မရဏသန္တကာလော စတဿာတိ နိတဝယော၊ နိတဝယော စ ဥပနိတဝယောတိ အတ္ထံ ဒဿတိ (ဓမ္မ - ဇိ၊ ၂၄၄)။ ဤနိကာယအလို “ဥပနိတဝယော - အရွယ်သုံးမျိုးမှ လွတ်သော သေခါနီးအခါရှိသည်” ဟု ယေးရမည်။ အထက်၌ အဋ္ဌကထာ အတိုင်းပေးသည်။

၄၅၈။ သော ကရောဟိ ဒိပမတ္တဇော၊
 ဝိပုံ ဝါယမ ပဏ္ဍိတော ဘဝ၊
 နိဒ္ဒန္တမလော အနဂါဏော၊
 န ပုန ဇာတိဇရံ ဥပေဟိသိ။

သော (တွဲ)-သည်၊ ယ၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ ဇာတိဇရံ-ပဋိသန္ဓေ အိုနာသေရေး
 ဆင်းရဲဘေးသို့၊ န ဥပေဟိသိ-မရောက်ရတော့လတ္တံ့။ [ပါ-၂၃၈။]
 ငါယာတကပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၅၉။ အနုပုဗ္ဗေန ဓေတဝီ၊ ထောကံ ထောကံ ခဏေ ခဏေ၊
 ကမ္မာရော ရဇတဿော၊ နိဒ္ဒမေ မလမတ္တဇော။

ကမ္မာရော-ရွှေပန်းထိမ်သည်သည်၊ ရဇတဿ-ရွှေ၏၊ မလံ-အညစ်အကြေးကို၊
 (နိဒ္ဒမတိ) ဣဝ-မှတ်လွှင့်သကဲ့သို့၊ (ဧဝမေဝ-သာလျှင်)၊ ဓေတဝီ-အဆီအနှစ် ပညာစစ်ရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနုပုဗ္ဗေန-ရှေ့သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဝါ-အစဉ်အတိုင်း၊ [ပုဗ္ဗံ+
 အနဂတံ အနုပုဗ္ဗံ] ခဏေ ခဏေ-ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌၊ ဝါ-အခွင့်ရတိုင်း အခွင့်ရတိုင်း၌၊
 ထောကံ ထောကံ-အနည်းငယ် အနည်းငယ်သော၊ (ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို၊ ကရောဇ္ဇော-
 ပြုလျက်၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသည်)၊ အတ္တဇော-မိမိ၏၊ မလံ-ရာဂ အစရှိသော အညစ်အကြေး
 ကို၊ နိဒ္ဒမေ-မှတ်လွှင့်ရာ၏။ [ပါ-၂၃၉။]

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ တိဿတ္ထေရာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၆၀။ အယသော မလံ သမုဋ္ဌိတံ၊
 တတုဋ္ဌာယ တမေဝ ခါဒတိ၊
 ဧဝံ အတိဏာနဇာရိနံ၊
 သာနိ ကမ္မာနိ နယန္တိ ဒုဂ္ဂတိ။

အယသာ - သံမှ၊ သမုဋ္ဌိတံ - ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်သော၊ မလံ - သံချေးသည်၊ တတော - ထိုသံမှ၊ ဥဋ္ဌာယ - ဖြစ်ပေါ်၍၊ တမေဝ - ထိုသံကိုပင်၊ ခါဒတိ ဣဝံ - စားသကဲ့သို့၊ ဧဝံ - ဤအတိုင်း၊ အတိဓောနဓာရိနံ - ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်ကြောင်း ပညာကို ကျော်လွန်၍ ကျင့်လေ့ရှိသူကို၊ ဝါ - ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ပညာဖြင့် မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးစွဲသူကို၊ သာနိ - မိမိဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ ကမ္မာနိ - အကုသိုလ်ကံတို့သည်၊ ဒုဂ္ဂတိ - မကောင်းသော ကတိသို့၊ နယန္တိ - ဆောင်ကုန်၏။ [ပါ-၂၄၀။]

တိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ လာဠဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၆၁။ စတုပ္ပဒေါ အဟံ သမ္ပ၊ တွမ္မိ သမ္ပ စတုပ္ပဒေါ၊
 ဧဟိ သမ္ပ နိဝတ္တဿု၊ ကိံ န ဘိတော ပလာယသိ။

သမ္ပ - မိတ်ဆွေခြင်္သေ့၊ အဟံ - ငါသည်၊ စတုပ္ပဒေါ - ခြေလေးချောင်းရှိ၏၊ သမ္ပ - မိတ်ဆွေခြင်္သေ့၊ တွမ္မိ - သင်သည်လည်း၊ စတုပ္ပဒေါ - ၏၊ သမ္ပ - မိတ်ဆွေခြင်္သေ့၊ ဧဟိ - လာပါလော့၊ နိဝတ္တဿု - ပြန်လှည့်ခဲ့ပါလော့၊ ကိံ - အဘယ်ကြောင့်၊ ဘိတော - ကြောက်သည်၊ (ဟုတွာ - ၍) ပလာယသိ န - ခြေးရသနည်း။ [၄-၂၁၆။]

၄၆၂။ အသုစိ ပုတိလောမောသိ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါသိ သုကရ၊
 သဗေ ယုဇ္ဈိတုကာမောသိ၊ ဧယံ သမ္ပ ဒဒါမိ တေ။

သုကရ - အိုဝက်၊ (တွံ - သည်)၊ အသုစိ - မစင်ကြယ်သည်၊ ပုတိလောမော - ပုပ်သော အမွှေးရှိသည်၊ အသိ - ဖြစ်၏၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော - မကောင်းသော အနံ့ရှိသည်၊ (ဟုတွာ - ၍) ဝါသိ - လှိုင်၏၊ သမ္ပ - မိတ်ဆွေဝက်၊ ယုဇ္ဈိတုကာမော - စစ်ထိုးခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ သဗေ အသိ - အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံ သတိ - ဤသို့ဖြစ်လသော်)၊ တေ - သင့်အား၊ ဧယံ - အနိုင်ကို၊ ဒဒါမိ - ပေးပါ၏။ [၄-၂၁၇။]

၁။ အယသာ ။ ။ ဤပုဒ်သည် ပဉ္စမူဒ္ဓုပုဒ်တည်း။ "မနောဂဏာဒိဟိ ဝါ သို့ နော ဣနာသုဂမာ (နိတိ - သုတ္တ၊ ၈၁) သုတ်ဖြင့် (ကစ္စည်း၌ မနောဂဏာဒိတော သမိနာနမိအာ သုတ်၌ "အာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် - ဝိစောဂေ) သုဂဝိဘာတ်ကို အာဖြူ၊ သ သရေဝါဂမော သုတ်ဖြင့် သ - လာ၍ ရုပ်ပြီးစေရမည်။

၂။ ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါသိတိ အနိဋ္ဌဓေဂုဋ္ဌပဋိကုလဂန္ဓော ဟုတွာ ဝါယသိ၊ စာ - ၄ - ၂ - ၁၁။

လာလုဒါယံတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၆၃။ အသဇ္ဈာယမလာ မန္တော၊ အနဋ္ဌာနမလာ ယရာ၊
မလံ ဝဏ္ဏဿ ကောသန္တံ၊ ပမာဒေါ ရက္ခတော မလံ။

မန္တော-သင်ယူအပ်သော အတတ်ပညာတို့သည်၊ အသဇ္ဈာယမလာ-မရွတ်အံ့ မလေ့ကျက်ခြင်းဟူသော အညစ်အကြေး ရှိကုန်၏။ ဝါ-မရွတ်အံ့ မလေ့ကျက်ခြင်းကြောင့် မေ့ပျောက် ပျက်စီးကုန်၏။ [အသဇ္ဈာယော မလံ နေတသန္တိ အသဇ္ဈာယမလာ၊] ယရာ-အိမ်တို့သည်၊ အနဋ္ဌာနမလာ-ထကြွလုံ့လ ဝီရိယမရှိခြင်းဟူသော အညစ်အကြေး ရှိကုန်၏။ ဝါ-ထကြွလုံ့လ ဝီရိယဖြင့် မပြုပြင်ခြင်းကြောင့် ပျက်စီးကုန်၏။ ကောသန္တံ-ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ပျင်းရိခြင်းသည်၊ ဝဏ္ဏဿ-ကိုယ်အဆင်း၏၊ မလံ-ညစ်နွမ်းကြောင်း၊ အညစ်အကြေးတည်း၊ ပမာဒေါ-သတိပျောက်ကင်း မေ့လျော့ခြင်းသည်၊ ရက္ခတော-စီးပွားဥစ္စာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်သော သူ၏၊ မလံ-အညစ်အကြေးတည်း၊ (တစ်နည်း) ပမာဒေါ-ခွါရခြောက်ပေါက်၊ စောင့်ရှောက်မှုကင်း၊ မေ့လျော့ခြင်းသည်၊ ရက္ခတော-ကိလေသာတရား၊ မပြစ်ပွားအောင်၊ မြစ်တားစောင့်ရှောက်သော ရဟန်း၏၊ မလံ-(သာသနာမှ ရွေ့လျော့ကြောင်း) အညစ်အကြေးတည်း။ [ပါ-၂၄၁။]

လာလုဒါယံတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိကာယ ပြီးပြီ။

၅။ အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၆၄။ ယထာ နဒီ ဝေ ပန္နော ဝေ၊ ပါနာဂါရံ သဘာ ပပါ၊
ဝေ လောကီတ္ထိယော နာမ၊ ဝေလာ တာသံ န ဝိဒ္ဓတိ။^၁

နဒီ ဝေ-မြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ပန္နော ဝေ-လမ်းသည်လည်းကောင်း၊ ပါနာဂါရံ ဝေ-သေရည်အရက်သောက်ရာအိမ် (သေတင်းကုတ်) သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အရက်ဆိုင်သည် လည်းကောင်း၊ သဘာ ဝေ-ဧည့်သည်တို့ တည်းခိုရာ ဝေရပ်သည်လည်းကောင်း၊ ပပါ ဝေ-လမ်း၌ တည်ထားအပ်သော ရေအိုးစင်သည်လည်းကောင်း၊ (သစ္စသာဓာရဏာ) ယထာ-အလုံးစုံသောသူနှင့် ဆက်ဆံသကဲ့သို့၊ ဝေ-ဤအတူ၊ လောကေ-လောက၌၊ ဣတ္ထိယော

၁။ ၅-၅၊ ၁၆၊ ၂၄၂၊ ၈-၅-၁၊ ၃၁၉၊ ၈-၅-၅၊ ၄၈၁။

နာမ - မိန်းမတို့မည်သည်၊ (သဗ္ဗသာဓာရဏာ - အလုံးစုံသော ယောက်ျားတို့နှင့် ဆက်ဆံကုန်၏။)
တာသံ - ထိုမိန်းမတို့၏။ ဝါ - တို့မှာ၊ ဝေလာ - သွားလာအပ်ရာ အချိန်သည်၊ ဝါ - အပိုင်း
အခြားသည်၊ (ပဌမနည်း ကာလအနက်၊ ဒုတိယနည်း မရိယာဒအနက် - ဇာ - ၅။ ၅၊ ၄၈၁။)
နတ္ထိ - မရှိ။ [၄ - ၂၁၈။]

အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၆၅။ မလိတ္ထိယာ ဒုစ္စရိတံ၊ မစ္ဆေရံ ဒဒတော မလံ၊

မလာ ဝေ ပါပကာ ဓမ္မာ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမိံ စ။

ဒုစ္စရိတံ - မိမိလင်ကို ကျော်လွန်၍ ကျင့်ခြင်းဟူသော ဒုစ္စရိက်သည်၊ ဝါ - အခြား
ယောက်ျားနှင့် ဖောက်ပြားခြင်း ဒုစ္စရိက်သည်၊ လူတ္ထိယာ - မိန်းမ၏၊ မလံ - (ဒုက္ခရောက်ကြောင်း)
အညစ်အကြေးတည်း၊ မစ္ဆေရံ - မပေးရက်လို သဝန်တို့ခြင်းသည်၊ ဒဒတော - ပေးလှူသောသူ၏၊
မလံ - အညစ်အကြေးတည်း၊ အသ္မိံ လောကေ - ဤလောက၌လည်းကောင်း၊ ပရမိံ လောကေ
စ - နောင် တမလွန်လောက၌လည်းကောင်း၊ ပါပကာ - မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို အပါယ်လေးရွာသို့
ရောက်စေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ - အကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ ဝေ - စင်စစ်၊ မလာ - အညစ်
အကြေးတို့တည်း။ [ပါ - ၂၄၂။]

၄၆၆။ တတော မလာ မလတရံ၊ အဝိဇ္ဇာ ပရမံ မလံ၊

ဧတံ မလံ ပဟန္တာနု၊ နိမ္မလာ ဟောထ ဘိက္ခဝေါ။

ဘိက္ခဝေါ - ရဟန်းတို့၊ တတော မလာ - ထို ဆိုအပ်ပြီးသော အညစ်အကြေးထက်၊
မလတရံ - သာ၍ဆိုးသွမ်း၊ ညစ်နွမ်းသော အညစ်အကြေးကို၊ (ဝေါ - သင်တို့အား၊ ကဏမိ -
ဟောတော်မူအံ့)၊ အဝိဇ္ဇာ - အဝိဇ္ဇာသည်၊ (သစ္စာလေးတန်း၊ ပုဗ္ဗန္တာ ပရန္တု၊ ထိုနှစ်ဝနှင့်၊
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ဤရှစ်ရပ်ကို၊ မပြတ်ပိတ်ကာ၊ အဝိဇ္ဇာသည်)၊ ပရမံ - လွန်ကဲသော၊ မလံ -
အညစ်အကြေးတည်း၊ ဧတံ မလံ - ဤ အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော အညစ်အကြေးကို၊ ပဟန္တာနု
ပယ်စွန့်၍၊ နိမ္မလာ - အညစ်အကြေး မရှိကုန်သည်၊ ဟောထ - ပြစ်ကြကုန်လော့။ [ပါ -
၂၄၃။]

အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ စူဠသရိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၆၇။ သုဇိဝံ အဟိရိကေန၊ ကာကသုရေန ဝံသိနာ၊
ပက္ခန္တိနာ ပဂဗ္ဗေန၊ သံကိလိဋ္ဌေန ဝိဝိတံ။

အဟိရိကေန - အရှက်အကြောက်မရှိသော၊ ကာကသုရေန - ရဲရင့်သောတို့နှင့် တူသော၊
ဝံသိနာ - သုတမ်းပါးတို့၏ ရုဏ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ပက္ခန္တိနာ - အယောင်ဆောင် ဝင်ရောက်လှ
ရှိသူသည်၊ သုဇိဝံ - ချမ်းသာသဖြင့် အသက်မွေးနိုင်၏။ ဝါ - လွယ်ကူစွာ အသက်မွေးနိုင်၏။
(စားပေါက်ချောင်၏)၊ ပဂဗ္ဗေန - ကိုယ်ကြမ်း နှုတ်ကြမ်း၊ စိတ်သော့သွမ်းလျက်၊ ဟောရမ်း
ဆိုးယုတ်၊ ကြမ်းကြုတ်သူသည်။ သံကိလိဋ္ဌေန - ညစ်နွမ်းသဖြင့်၊ ဝိဝိတံ - အသက်မွေးရခြင်းသည်၊
(ဟောတိ - ခါ)၊ [ပါ - ၂၄၄။]

၁။ ကာကသုရေန ။ ။ ကာကသုရေနာတိ သုရကာကသဒိဿန (ဓမ္မ - ၅ - ၂၊ ၂၂၄)၊
ဤအဖွင့်ကိုရှု၍ “ကာကာ ဝ သော သုရော စာတိ ကာကသုရော (ဝိဿသနတ္ထရပဒ ကမ္မစာရည်း)၊
ကာကသုရော ဝိယာတိ ကာကသုရော (ကာကသုရ+ဏ)” ဟုဖြေ (ဓမ္မ - ၄၊ ၂၄၄) ၌ “ကာတိသဒ္ဓံ ကာတိ
ရဝတိတိ ကာကာ (ကာ+က)၊ မနုဿာနံ ဘောဇနဘာဇနာဒိသု ဝစ္စံ ကရေတိ ဆဇ္ဇတိတိ ဝါ ကာကာ၊
[ကရစာတံ၊ ဏ ပစ္စည်း၊ ရ ကို က ဖြေဟုကြံ] သုရတိ အဘိတဘာဝံ အဘယာကာရံ ကရေတိ၊ သုရတိ
အဘိတဘာဝေန အဘယာကာရေန ဝါ ဘဝတိတိ သုရော၊ ကာကဿ သုရော ဝိယ သုရော အဿာတိ
ကာကသုရော” ဟု ဥပမာနုပစ္စဒာ ဆဋ္ဌိပဟုဗ္ဗိဟိ ဝိဖြိုဟ်ဖြို၏။ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ “ကာကာ ဝိယ သုရော
အယန္တိ ကာကသုရော” ဟု ဥပမာနု ပုစ္စဒာ ပဌမာပဟုဗ္ဗိဟိ ဝိဖြိုဟ်ဖြို၏။ ဤနေရာ၌ကား “ယထာ ဟိ
သုရကာကာ” စသော အကျယ်ဖွင့်ကို ရှု၍ ထိုကဲ့သို့ ဝဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်ဝိဖြိုဟ် ဖြုသင့်မည်မထင်၊ (တိဝိ-
စာနံ၊ ၅) ၌လည်း ဥပမာတဒ္ဓိတံသာ ကြံလေသည်။

၂။ ပက္ခန္တိနာ ။ ။ ပက္ခန္တိတောတိ၊ ဇိပစ္စည်းတည်း၊ ပက္ခန္တိတိ သိလေနာတိ ပက္ခန္တိ” ဟုဖြေ၊
ပက္ခန္တိတောတိသည် - ဝေဂတိ (=ပြေးဝင်ခြင်း) အနက်ကို ယော၏။ ဤ၌ ပြေးဝင်ခြင်း ဟူသည် သူများ
ပြုထားသည်ကို မိမိပြုသလို အယောင်ဆောင် ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ခြင်းဝင်တည်း၊ မှန်၏။ -အယောင်ဆောင်သူသည်
မိမိ၏ မူပုမှန်သည် လုပ်ရပ်ကို အခြားသူသိမည်စိုးသဖြင့် ကဏ္ဍကယာ အပြေးအလွှား ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရ၏။
ထိုခေတ်က ထိုခေတ်၌ အယောင်ဆောင်သူကို “ပက္ခန္တိ (= ပြေးဝင်သူ)” ဟု ခေါ်ခေါ်သုံးနှုန်းကြဟန်
တူသည်။

၂။ သုဇိဝံ ။ ။ “သုဇေန ဝိဝိတံ သက္ကာ” ဟုဖွင့်၏။ သုပုစ္စ ဝိဝေတံ၊ ဝ ပစ္စည်းတည်း၊
ဝ ပစ္စည်းသည် “ဘာဝကဗ္ဗေသု ကိစ္စတ္တက္ခတ္တာ” သုတ်အရ ဘောအနက်၊ ကံအနက်တို့ကို ယော၏။ ထိုတွင်
ဤ၌ ဘောအနက်သာ ဖြစ်သင့်၏။ ဘာကြောင့်နည်း ? ဝိဝေတံသည် အကမ္မကံတတ်ဖြစ်သည့်အတွက်
ကမ္မရုပ် မရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း။ အဖွင့်၌ သက္ကာဖြင့် ကမ္မသာဝနဝိဖြိုဟ်ကို ပြသည်မဟုတ်။ သက္ကာ
အနက်ယောကြောင်းကို ပြသည်။ မှန်၏ - ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည် မိမိတို့ ယောနေကျ သာဝန အနက်အပြင်

၄၆၀။ ဟိရိမတာ စ ဒုဇ္ဈိဝံ၊ နိစ္စံ သုစိဂေသိနာ၊
အလိနေနာပုဂဗ္ဗေန၊ သုဒ္ဓါဇီဝေန ပဿတာ။

စ-သုက္ကပက္ကကား၊ ဟိရိမတာ-အရှက်အကြောက်ရှိသော၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ သုစိဂေသိနာ-
စင်ကြယ်သော ကာယကံ အစရှိသည်ကို ရှာမှီးသော၊ အလိနေန-အသက်မွေးမှု၌ မငြိကပ်သော၊
အပုဂဗ္ဗေန-ကိုယ်ကြမ်း၊ နှုတ်ကြမ်း၊ စိတ်သောသွမ်းလျက်၊ ဟောရမ်းဆိုးယုတ်၊ မကြမ်းကြုတ်သော၊
သုဒ္ဓါဇီဝေန-စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုရှိသော၊ ပဿတာ-စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုကို
အနှစ်အားဖြင့် ရှုသူသည်၊ ဒုဇ္ဈိဝံ-ဆင်းရဲသဖြင့် အသက်မွေးရခြင်းသည်၊ ဝါ-ခဲယဉ်းစွာ
အသက်မွေးရခြင်းသည်၊ (ဟောတိ-၏။) [ပါ-၂၄၅။]

စုဋ္ဌသာရိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ ပဉ္စညပါသကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၆၉။ ယော ပါဏ'မတိပါတေတိ၊ မုသာဝါဒဉ္စ ဘာသတိ၊
လောကေ အဒိန္နမာဒိယတိ၊ ပရဒါရဉ္စ ဂစ္ဆတိ။

ယော(နရော)-အကြင်လူသည်၊ ပါဏ'-သတ္တဝါကို၊ ဝါ-မိမိတိန္ဒြေကို အတိပါတေတိ-
လျှင်စွာကျစေ၏၊ ဝါ-ဓား၊ စသော လက်နက်တို့ဖြင့် လွှမ်းမိုး၍ ကျစေ၏၊ ဝါ-သတ်၏၊
မုသာဝါဒဉ္စ-မုသားစကားကိုလည်း၊ ဘာသတိ-ပြောဆို၏၊ လောကေ-သတ္တဗလာက၌၊
အဒိန္န-ပိုင်ရှင်မပေးအပ်သော သူ့ဥစ္စာကို၊ အာဒိယတိ-မိုးယူ၏၊ ပရဒါရဉ္စ-သူတစ်ပါး၏
မယားကိုလည်း၊ ဂစ္ဆတိ-သွားရောက်၏။ [ပါ-၂၄၆။]

၄၇၀။ သုရာမေရယပါနဉ္စ၊ ယော နရော အနုယုဉ္စတိ၊
ဣဓေဝ မေသော လောကသ္မိံ၊ မူလံ ဓဏတိ အတ္တနော။

အရဟ သတ္တ အနက်များကိုလည်း ထွန်းမြိုင်ကြသေး၏၊ ထို့ကြောင့် "သုဓေန+စိဝနံ သုစိဝံ" ဟု
ဘာဝသာဓနဝိဂြိုဟ်ဆို၍ အထက်အတိုင်း သတ္တအနက်ပါအောင် ဝေးလှသည်၊ (ဓမ္မ-ဇိ၊ ၂၂၄) ၌ သုန္ဒရံ
သုကရံ ဝါ+စိဝံ ယသာတိ သုစိဝံ" ဟုဖြုတ်၏၊ မကောင်းဝါ။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤဂါထာ၌ "အဟိရိဏေန၊ ဝေါ ပက္ခန္ဓိနာ" တို့ကို သုစိဝံ၌ ဝေပိရိရနံ
ဖွင့်၍ ပဂဗ္ဗေန ကို ဝေပိရိရနံ ဖွင့်သောကြောင့် "သုစိဝံ၊ ဝေါ ပက္ခန္ဓိနာ" သည် တစ်ဝါကျ၊ ပဂဗ္ဗေန
ပေါ်မိမိတ်သည် တစ်ဝါကျအားဖြင့် နှစ်ဝါကျရှိ၏၊ [ပဂဗ္ဗေနကို "ဂရတိ ထဒုဘာဝံ အပုဒုဘာဝံ ကရောတိတိ
ဂဗ္ဗော၊ (ဂရ+ဘ)၊ ကာယစိတ္တပုဒုဘာဝံ ဂဘတိ အပနေတိတိ ဝါ၊ ဂဗ္ဗော (ဂဘ+ဘ)၊ ဂဗ္ဗော ဝေ ပဂဗ္ဗော"
ဟု (ဓမ္မ-ဇိ၊ ၂၄၄) ၌ ဝိဂြိုဟ်ဖြုတ်၏။]

ယော နရော - အကြင်လူသည်၊ သုရာမေရယပါနဉ္စ - သေရည်အရက် သောက်ခြင်းကို
လည်း၊ အနယုဉ္စတိ - အားထုတ်၏၊ ယော နရော - ဤလူသည်၊ ဣဓ လောကသို့ ဝေ - ဤ
ပစ္စုပ္ပန်လောက၌ပင်၊ အတ္တဇော - မိမိ၏၊ ဗုလံ - အရင်းအနှီးကို၊ ဓဏတိ - တူးဖြို၏။ [ပါ -
၂၄၇။]

၄၇၁။ ဧဝံ ဘော ပုရိသ ဇာနာဟိ၊ ပါပဓမ္မာ အသညတာ၊
မာ တံ လောဘော အဓမ္မော စ၊ စိရံ ဒုက္ခာယ ရန္တယံ။

ဘော ပုရိသ - အို ယောက်ျား၊ ပါပဓမ္မာ - ယုတ်မာသော တရားရှိသူတို့သည်၊
အသညတာ - စောင့်စည်းအပ်သော ကာယဒွါရ စသည် မရှိကုန်၊ ဝါ - ကာယဒွါရ စသည်ဖြင့်
စောင့်စည်းခြင်း မရှိကုန်၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဇာနာဟိ - သိလော့၊ လောဘော - လောဘသည်
လည်းကောင်း၊ အဓမ္မော စ - ဒေါသသည်လည်းကောင်း၊ တံ - သင့်ကို၊ စိရံ - ကြာမြင့်စွာသော
ကာလပတ်လုံး၊ ဒုက္ခာယ - ဒုက္ခအကျိုးငှာ၊ မာ ရန္တယံ - မမွေ့နှော့က်ပါစေကုန်လင့်။ [ပါ -
၂၄၈။]

ပဉ္စပါသကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ တိဿဒဟရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၇၂။ ဗဟုန္တိ သော ဝိကတ္တေယျ၊ အညံ ဇနပဒံ ဂတော၊
အနွာဂန္ဓာန ဒုဿေယျ၊ ဘုဉ္စ ဘောဂေ ကဋာဟက။^၁

(ယော - အကြင်သူသည်) အညံ - မိမိမွေးရပ်မြေမှ အခြားသော၊ ဇနပဒံ - ဇနပုဒ်သို့၊
ဂတော - ရောက်သည်၊ (ဟောတိ - ၏) သော - ထိုသူသည်၊ ဗဟုန္တိ - များစွာလည်း၊ ဝိကတ္တေယျ -
ကဲ့ရဲ့ လှည့်ပတ် ပြောဆိုရာ၏၊ (သာမိကော - သင်၏ အရှင်သည်) အနွာဂန္ဓာန - တစ်ပန်
လာရောက်၍၊ (တံ - သင့်ကို) ဒုဿေယျ - ဖျက်ဆီးရာ၏၊ ကဋာဟက - ကဋာဟက၊ ဘောဂေ -
သုံးဆောင်ဖွယ် ဘောဇဉ်တို့ကို ၊ ဘုဉ္စ - သုံးဆောင်ပါလော့။ [၄ - ၂၁၉။]

တိဿဒဟရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၄၇၃။ ဒဒါတိ ဓေ ယထာသဒ္ဓံ၊ ယထာပသာဒနံ ဇော၊
တတ္ထ ယော စ မကို ဟောတိ၊ ပရေသံ ပါနဘောဇော၊
န သော ဒီဝါ ဝါ ရတ္ထိ ဝါ၊ သမာဓိမင်္ဂါစ္စတိ။

၁။ ၄-၅၊ ၂၉၊ ၈-၄-၁၊ ၄၇၉။

ဧနော - လူအပေါင်းသည်၊ ယထာသဒ္ဓံ - ယုံကြည်သည်အားလျော်စွာ၊ ယထာပသာဒနံ - ကြည်ညိုသည်အားလျော်စွာ၊ ဝေ - စင်စစ်၊ ဒဒါတိ - ပေးလှူ၏၊ ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ စ - ထိုသူတစ်ပါးအလှူ၌လည်းကောင်း၊ ပရေသံ - သူတစ်ပါးတို့၏၊ ပါနဘောဧနေ စ - သောက်ခြင်း စားခြင်း၌လည်းကောင်း၊ မက္ခံ - မျက်နှာ မသာယာသည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ သော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒိဝါ ဝါ - နေ့အခါ၌လည်းကောင်း၊ ရတ္တိံ ဝါ - ည၌အခါ၌လည်းကောင်း၊ သမာဓိ - ဥပစာ၊ အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိကို၊ ဝါ - မဂ်ဖိုလ်သမာဓိကို၊ န အဓိဂစ္ဆတိ - မရနိုင်။ [ပါ - ၂၄၉။]

၄၇၄။ ယဿ ဇေတံ သမုစ္ဆိန္နံ၊ မူလယစ္စံ သမူဟတံ၊
သ ဝေ ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ၊ သမာဓိံ မဓိဂစ္ဆတိ။

စ - အနွယ်ကား၊ ယဿ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ - မှာ၊ ဇေတံ - ဤမျက်နှာ မသာယာသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အကုသိုလ်ကို၊ သမုစ္ဆိန္နံ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ဖြတ်အပ်ပြီ၊ မူလယစ္စံ - အရင်း၌ ဖြတ်အပ်သည်မည်လောက်အောင်၊ ဝါ - အမြစ်ပြတ်အောင်း၊ သမူဟတံ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပယ်နှုတ်အပ်ပြီ၊ သော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ - စင်စစ်၊ ဒိဝါ ဝါ - ၌လည်းကောင်း၊ ရတ္တိံ ဝါ - ၌လည်းကောင်း၊ သမာဓိ - ကို၊ အဓိဂစ္ဆတိ - ရ၏။ [ပါ - ၂၅၀။]

တိဿဒဟရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

၉။ ပဉ္စပါသကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၇၅။ နတ္ထိ ရာဂသမော အဂ္ဂိ၊ နတ္ထိ ဒေါသသမော ဂဟော၊
နတ္ထိ မောဟသမံ ဇာလံ၊ နတ္ထိ တဏှာသမာ နဒိ။

ရာဂသမော - ရာဂနှင့်တူသော၊ အဂ္ဂိ - မီးသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ဒေါသသမော - ဒေါသနှင့် တူသော၊ ဂဟော - ဖမ်းယူတတ်သော တရားသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ မောဟသမံ - မောဟနှင့်တူသော၊

၁။ မူလယစ္စံ ။ ။ “မူလယစ္စံ ကတွာ” ဟု ကရောတံ တွာဝစ္စယန္တဖြင့် ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် မူလယစ္စံ၌ အဝိဘတ်သည် ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ ဖြစ်၏။ “ဟညတေတိ ယစ္စံ၊ [ဟန + ဣ၊ ဟန ကို ယာတပြု၊ တျ ကို စ ဖြု၊ ခံဓွေဘော်လား၊ ယာ၌ ရသေပြု၊ မူလေ + ယစ္စံ မူလယစ္စံ” ဟုပြု။

ဇာလံ - ပိုက်ကွန်သည်၊ နတ္ထိံ - မရှိ၊ တဏှာသမာ - တဏှာနှင့်တူသော၊ နဒိံ - မြစ်သည်၊ နတ္ထိံ - မရှိ။ [ပါ - ၂၅၁။]

ပဉ္စပါသကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ မေဏှကသေဋ္ဌိဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၇၆. ၇။ ဣန္ဒိတံ ပတ္တိတံ တယံ၊ ဝေ၊ မဏိဇောတိရသော ယထာ။
အပ္ပမာဒဝဂ်၊ သာမာဝတိဝတ္ထု၌ ရေးခဲ့ပြီ [၄ - ၂၁၉, ၂၂၀။]

မေဏှကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၇၀။ သုဒဿံ ဝဇ္ဇမညေသံ၊ အတ္တဇော ပန ဒုဒ္ဒဿံ၊
ပရေသံ ဟိ သော ဝဇ္ဇာနိ၊ ဩပုနာတိ ယထာ ဘုသံ၊
အတ္တဇော ပန ဆာဒေတိ၊ ကလိံ ကိတဝါ သဋ္ဌော။

အညေသံ - အခြားသူတို့၏၊ ဝဇ္ဇ - အပြစ်ကို၊ သုဒဿံ - လွယ်ကူစွာ မြင်အပ်၏၊
ဝါ - မြင်လွယ်၏၊ ပန - ဗျတိရိတ်ကား၊ အတ္တဇော - မိမိ၏၊ ဝဇ္ဇ - ကို၊ ဒုဒ္ဒဿံ - ခဲယဉ်းစွာ
မြင်အပ်၏၊ ဝါ - မြင်ခဲ၏၊ ဟိ - အကျိုးကား၊ သော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘုသံ - ဖွဲ့ကို၊ (စပါးဖျင်းကို)၊
ဩပုနာတိ ယထာ - လွင့်သကဲ့သို့၊ (လှေသကဲ့သို့)၊ (တထာ - တူ)၊ ပရေသံ - သူတစ်ပါးတို့၏၊
ဝဇ္ဇာနိ - အပြစ်တို့ကို၊ ဩပုနာတိ - လွင့်၏၊ ပန - ဗျတိရိတ်ကား၊ သဋ္ဌော - စဉ်းလဲလှည့်ပတ်

၁။ ပန ။ “ဗျတိရေက၊ အဗ္ဗယ၊ သေဝ ပါ-မပါ” ဟူသော နိယံအရ “ပဋိသေဝပါလျှင်
ဗျတိရေက၊ မပါလျှင် အဗ္ဗယ” ဟူသော လက္ခဏာနှင့် မညီသော်လည်း သဘောချင်းတူသောကြောင့်
ဗျတိရေက အနက်ပေးခဲ့သည်။ ရှင်းဦးဆုံး - ဗျတိရေကနှင့် အဗ္ဗယသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ပြောင်းပြန်
ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ရ၏။ ဤ၌ ပထမပါဒနှင့် ဒုတိယပါဒသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆန့်ကျင်၏။ ဤသို့
သဘောချင်းအားဖြင့် တူသည်။ ထို့ပြင် ဤဂါထာအထက်နား၌ “မဟန္တမ္ပိ အတ္တဇော ဒေါသံ န ပဿန္တိ”
ဟူရှိ၏။ ထို၌ “န ပဿန္တိ” ကို ထောက်၍ ဒုဒ္ဒဿံ၌ ဒု ကို ပဋိသေဝကြံနိုင်သည်။ ထိုသို့ကြံလျှင် ဗျတိရေက
လက္ခဏာနှင့် ညီသည်သာ။

၂။ ဟိ ။ အခြားနေရာ၌ ဤကဲ့သို့ ဥပမာဖြင့်ပြုလျှင် တပျါကဋိကရဏဇောတက ယု၍
“ဟိ - ဥပမာဆောင် ထင်ဆောင်ပြုဦးဆုံး” ဟု ပေးရသည်။ ဤ၌ကား “ပရေသံ ဟိတိ တောနေဝ ကာရဏေန”
ဝေသာ အဖွင့်ကြောင့် ဟိ ကို မလောတက ယု၍ ပေးရသည်။

တတ်သော ငှက်မုဆိုးသည်၊ ကိတဝါ^၂ - ဖုံးလွှမ်းကြောင်း သစ်ခက်ကျိုး အစရှိသော ဝတ္ထုနှင့် တူသည်၊ (ဟုတွာ-၅၅) (တစ်နည်း) ကိတဝါ-ဖုံးကွယ်ကြောင်း သစ်ခက်ကျိုး အစရှိသော ဝတ္ထုနှင့် တူအောင်၊ ကလိ-ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆာဒေတိ ဣဝ-ဖုံးကွယ်သကဲ့သို့၊ (စေ-တူ) အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဝဇ္ဇာနိ-အပြစ်တို့ကို၊ ဆာဒေတိ- ဖုံးကွယ်၏။ [ပါ-၂၅၂]

ဗေဏကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၁။ ဥဇ္ဈာနသည်တ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၇၉။ ပရဝဇ္ဇာနုပဿိဿ၊ နိစ္စံ ဥဇ္ဈာနသည်နော၊
အာသဝါ တဿ ဝပုန္နိ၊ အာရာ သော အာသဝက္ခယာ။

၂။ ကိတဝါ ။ ။ သဒ္ဓါကျမ်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ အဆိုကို ဖြုတ်ဖျက် ပိမိကြံဆချက်နှင့် လိင် စိစစ်ချက်ကို ဖြပါမည်။

မောဂ်-၇, ၂၀၀ ။ ။ ကိတ-နိဝါသေ ဧတ္တာဘာဝေါ၊ ဧကတတိတိ (နေတတ်သောကြောင့်) ကိတဝေါ၊ ဧတကာရော၊ စောရော စ၊ ဂါထာ၌ သဗ္ဗောနှင့် ဤ၌ စောရောသည် သဘောချင်း တူသည်၊ [ကိတ+အဝါ]။

တန်-၄၊ ၅၃၁ ။ ။ ကိတဝံ (ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်းသည်)+အဿ အတ္တိတိ ကိတဝေါ နိပါတနာ၊ [ကိတဝ+ထါ] ကိတ နိဝါသေ ဝါ အဝေါ။

ထောမ၊ ပါရာ-ဘာ-၃, ၄၁၅ ။ ။ ကိတုထေ-ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ ကိတံ-ခြင်း၊ [သ္ဗာဒိကိတတံ ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်] ကိတန-ညှဉ်းဆဲခြင်းဖြင့်+ဝါတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ကိတဝေါ၊ [ကိတ+ဝါ+အါ]။

ပိမိကြံဆချက် ။ ။ သာဓောဂါဒိကံ ပဋိစ္ဆာဒနံ ကိတဝါ နာမ၊ ပိမိကား ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ "ကိတေန+ဝါတိတိ ကိတဝါ (သစ်ခက်ကျိုးသော ဖုံးကွယ်ကြောင်းဝတ္ထု)" ဟု ထောမနိဗိဒတိုင်း ဖြုတ်ပြီး သဗ္ဗောနှင့် အရတုအောင် "ကိတဝါ ဝိယ" ဟူသော အဖွင့်အရ "ကိတဝါ ဝိယာတိ ကိတဝါ" ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ် ကြံလိုပါသည်။

လိင်စစ်ချက် ။ ။ ဖြစ်ပုံနဲ့သော သဒ္ဓါကျမ်း၊ ပါဠိသက္ကတအဘိဓာန် ကျမ်းတို့၌ ပုံလိင်ဖြင့် ချည်းရှိ၏၊ ကောတ္တုဘာ အဘိဓာန်၌ကား ဣတ္ထိလိင်ကိုလည်း တွေ့ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ကိတဝါကို အဘိဓမ္မာ လိင်သို့ လိုက်သည်ဟု ယူလျှင် "ဟိမံ ဝပတိတိ ဟိမဝါ" ဟု ဖြုရသော ဟိမဝါကဲ့သို့ ရာဇာဒိဝိသိန်း ထုံးစံအသွားသွတ်ဖြင့် သိဝိဘတ်ကို အာပြု၍ ပြီးသည်ဟုလည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် လိင်ဝိပလ္လာသဟု လည်းကောင်း ယူရ၏။ သဒ္ဓါလိင်ဟုယူလျှင် ကောတ္တုဘာ ဆိုသကဲ့သို့ မာလုဝါနှင့် အလားတူ ဣတ္ထိလိင်ဟု ယူရ၏။

ပရဝဇ္ဇာနပဿိဿ - သူတစ်ပါးတို့၏ အပြစ်ကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊ နိစ္စ - အမြဲ၊ ဥဇ္ဈာနသညီနော - ကဲ့ရဲ့ခြင်း၌ အမှတ်သညာရှိသော၊ တဿ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌၊ အာသဝါ - အာသဝေါတရားတို့သည်၊ ဝမန္တိ - တိုးပွားကုန်၏၊ ယော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာသဝက္ခယာ - အာသဝေါတရားတို့၏ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တမဂ်မှ၊ အာရာ - အဝေးကြီးတည်း။ [ပါ - ၂၅၃။]

ဥဇ္ဈာနသညီတ္ထရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၂။ သုဘဒ္ဒ ပရိတ္တာဇကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၈၀။ အကာသေဝ ပဒံ နတ္ထိ၊ သမဏော နတ္ထိ ဗာဟိရေ၊

ပပဉ္စဘိရတာ ပဓော၊ နိပ္ပပဉ္စာ တထာဂတာ။

အကာသေ - ကောင်းကင်၌၊ ပဒံ - ခြေရာသည်၊ နတ္ထိ ဝေ - မရှိသည်သာ၊ ဗာဟိရေ - (ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်မှ) အပပြစ်သော သာသနာ၌၊ သမဏော - မဂ္ဂဋ္ဌဗလဋ္ဌ ရဟန်းသည်၊ နတ္ထိ ဝေ - သာ၊ ပဓော - သတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ ပပဉ္စဘိရတာ - (သံသရာကို ချဲ့တတ်သော တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ ဟူသော) ပပဉ္စတရား၌သာ မွေ့လျော်၏၊ တထာဂတာ - ဘုရားရှင်တို့သည်၊ နိပ္ပပဉ္စာ - ပပဉ္စတရား မရှိကုန်။ [ပါ - ၂၅၄။]

၄၈၁။ အကာသေဝ ပဒံ နတ္ထိ၊ သမဏော နတ္ထိ ဗာဟိရေ၊

သင်္ခါရာ သဿတာ နတ္ထိ၊ နတ္ထိ ဗုဒ္ဓါနံ မိဉ္ဇိတံ။

အကာသေ - ၌၊ ပေါ သဿတာ - အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိကုန်သော၊ ဝါ - မြဲကုန်သော၊ သင်္ခါရာ - ဓမ္မာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့သည်၊ နတ္ထိ ဝေ - မရှိကုန်သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့၏ သန္တာန်၌၊ ဣဉ္ဇိတံ - တုန်လှုပ်တတ်သော တဏှာမာန အစရှိသော တရားသည်၊ နတ္ထိ ဝေ - မရှိသည်သာ။ [ပါ - ၂၅၅။]

သုဘဒ္ဒပရိတ္တာဇကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

မလဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ အာသဝက္ခယာ ။ "ဓေတဝိ ပါပဓေတဝိ ဓယော (ဒိ-၄-၁, ၂၆၉)၊ အာသဝါနံ + ဓယော အာသဝက္ခယော" ဟုဖြေ၍ အရဟတ္တမဂ်ကိုယူ၊ (ဒိ-၅-၀, ၂၀၁) ၌ကား နိဗ္ဗာန်ကိုယူ၏၊ ထိုသို့ ဟုလျှင် 'ဒိယန္တိ ဓတ္တာတိ ဓယော၊ အာသဝါနံ + ဓယော အာသဝက္ခယော' ဟုဖြေပါ။ (ဒိ-၄-၁, ၂၆၉)။

၁၉။ ဓမ္မဋ္ဌဝဂ်

၁။ ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ။

၄၈၂။ န တေန ဟောတိ ဓမ္မဋ္ဌော၊ ယေနတ္ထံ သာဟဿာ နယေ၊
ယော စ အတ္ထံ အနတ္တဉ္စ၊ ဥဘော နိစ္ဆယျ ပဏ္ဍိတော။

(ယော-အကြင်သူသည်။) ယေန-အကြင်ကြောင့်၊ အတ္ထံ-ဆုံးဖြတ်ထိုက်သော အကြောင်းအရာကို၊ သာဟဿာ-အဆောတလျင် ဖြစ်စေအပ်သော လိမ္မညာ ပြောဆိုခြင်းဖြင့်၊^၁ နယေ-(အနိုင်အရှုံးသို့) ဆောင်ပို့ရာ၏၊ ဝါ-ဆုံးဖြတ်ရာ၏၊ တေန-ထိုကြောင့်၊ (သော-ထိုသူသည်။) ဓမ္မဋ္ဌော-ဆုံးဖြတ်ကြောင်း တရားဥပဒေ၌ ရပ်တည်သူသည်၊ (တရားသူကြီးသည်)၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ စ-အနွယ်ကား၊ ယော ပဏ္ဍိတော-အကြင်ပညာရှိသည်၊ အတ္ထံ-ဟုတ်မှန်သော အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဉ္စ-ဟုတ်မှန်သော အကြောင်း မဟုတ်သည် ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဘော-နှစ်မျိုးလုံးတို့ကို၊ နိစ္ဆယျ-ဆုံးဖြတ်၍၊ (ဝဒတိ-ပြောဆို၏) [ပါ-၂၅၆။]

၄၈၃။ အသာဟဿေန ဓမ္မေန၊ သမေန နယတိ ပရေ၊
ဓမ္မဿ ဂုတ္တော မေဓာဝိ၊ ဓမ္မဋ္ဌောတိ ပဝုစ္စတိ။

အသာဟဿေန-အဆောတလျင်ဖြစ်စေအပ်သည်မဟုတ်သော မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မေန-တရားသဖြင့်လည်းကောင်း၊ သမေန-အပြစ်နှင့် ညီမျှသဖြင့် လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) ဓမ္မေန သမေန-ဥပဒေနှင့် အညီအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပရေ-တစ်ပါးသော သူတို့ကို (တရားလို တရားခံတို့ကို)၊ နယတိ-(အနိုင်အရှုံးသို့) ဆောင်ပို့၏၊ ဓမ္မဿ-တရားကို၊ ဂုတ္တော-စောင့်ရှောက်သော၊ မေဓာဝိ-အဆီအနှစ် ပညာစစ် ရှိသော၊

၁။ သာဟဿာ ။ ။ (ပါ-ညွှန်း-၃) ၌ ဤပုဒ်ကို ပဉ္စမနှင့် သွင်း၏။ ဒုရန္တကသုတ်၌ ဝေဒဒါဖြင့် တတိယာအနက် ပဉ္စမိသက်ရာ၏။ ဝိပိကား မျောက်ဂါထာ၌ “အသာဟဿေန” ကို ထောက်၍ “နာအာ” ဟူသော ဝိနာဓိကာရ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် နာဝိဘတ်ကို အပြု၍ပြီးသော တတိယန္တဟု ယူလိုပါသည်။ သို့မှ ရှေ့နောက်ညီမည်။ “သာဟဿာ + ပဝတ္ထိတော သာဟဿော (သိ-ဘာ ၁, ၃၀၇)” ဟုပြု (ဓမ္မ-ဇုံ၊ ၂၄၉) ၌ သံ သုဂ္ဂ၊ ဟိံသတိ အဘိဘဝတိတိ သာဟဿော (သံ+ဟိံသ+အ၊ နိဂ္ဂဟိတိတို့ကိုချေ၊ သ ၌ ဒိယပြု၊ ဣကို အ-ပြု)” ဟုကြိ၏။

(သော ပဏ္ဍိတော-ထိုပညာရှိကို) ဓမ္မဋ္ဌာတိ-ဆုံးဖြတ်ကြောင်း တရားဥပဒေ၌ ရပ်တည်သူဟူ၍၊
ဝါ-တရားသူကြီး ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၂၅၇။]

ဝိနိစ္ဆယမဟာဗတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၈၄။ န တောန ပဏ္ဍိတော ဟောတိ၊ ယာဝတာ ဗဟု ဘာသတိ၊
ဓေမိ အဝေရိ အဘယော၊ ပဏ္ဍိတောတိ ပဝုစ္စတိ။

(ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ယာဝတာ-အကြင်မျှလောက်သော အကြောင်းကြောင့်၊
ဗဟု-များစွာသော စကားကို၊ [ဂါထာ၌ “ဗဟု” ဟု ရှိသင့်လျက် ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတိကျ
နေသည်။] ဘာသတိ-ပြောဆို၏၊ (သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) တောန-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊
ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ (ယော-သည်၊) ဓေမိ-ဘေးတို့၏ ကုန်ခြင်းရှိသည်၊
အဝေရိ-ရန်မရှိသည်၊ အဘယော-ဘေးမရှိသည်၊ ဝါ-မကြောက်ထိုက်သည်၊ (ကြောက်စရာ
ကောင်းသူ မဟုတ်သည်)၊^၁ (ဟောတိ-၏၊ သော- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ပဏ္ဍိတောတိ-ပညာရှိ
ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၂၅၈။]

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ကျေဒါနုတ္တေရ ဝိဏာသဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၄၈၅။ အဓိဓေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော၊
မုနိနော မောနပထေသု သိက္ခတော၊
သောကာ န ဘဝန္တိ တာဒိနော၊
ဥပသန္တဿ သဒါ သတိမတော။^၂

၁။ အဘယော ။ ။ “နိစ္ဆယော” ဟု ပဌမနည်းအဖွင့်ကိုရှု၍ “နတ္ထိ ဘယံ ယဿာတိ
အဘယော” ဟုဖြေ၊ ယံ ဝါ အာဂမ္မ မဟာဓနသု ဘယံ န ဟောတိ” ဟူသော နောက်နည်းကိုရှု၍ “ဘာယံ
တဗ္ဗောတိ ဘယော၊ န + ဘယော အဘယော” ဟုဖြေပါ၊ ဤသို့ ဖြေရပုံကို နိရယဝဂ် နိဂဏ္ဍဝတ္ထုဂါထာ၌ ရှုပါ။

၂။ ဝိ-၂၊ ၇၇၊ ၃-၁၊ ၁၂၈၀-၆-၃၊ ၆၇၊ ၇၁၊ ၇၂၊ ၇၃။

အဓိဓေတသော-လွန်ကဲသော အရတ္တဖိုလ်စိတ်ရှိထသော၊ အပ္ပမဇ္ဇတော-မမေ့မလျော့
 ထသော၊ မောနပထေသု-အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်၏ လမ်းကြောင်းဖြစ်သော ဘောဓိပက္ခိယတရား
 တို့၌၊ ဝါ- အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်၏ လမ်းကြောင်းဖြစ်သော သိက္ခာသုံးပါးတို့၌၊ သိက္ခာတော-
 ကျင့်ထသော၊ ဥပသန္တဿ-ကိလေသာ ငြိမ်းအေးပြီးထသော၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သတိ
 မတော-သတိရှိထသော၊ တာဒိနော-ထိုကဲ့သို့၊ ဂူအပ်သော၊ [သော ဝိယ ဒိဿတိတိ တာဒိ။]
 ဝါ-ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌ၊ ထိုနှစ်ဝကို၊ တက္ကတုပ္ပါင်၊ ရှုမြင်နိုင်သော၊ [တံ ဝိယ ပဿတိတိ တာဒိ။]
 မုနိနော-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ သောကာ-ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်းတို့သည်၊ န ဘဝန္တိ-
 မဖြစ်တော့ကုန်၊ ဝါ-မရှိတော့ကုန်။ [၄-၂၂၁]

ကျေဒါနိကာသဝတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၈၆။ န တာဝတာ ဓမ္မဓရော၊ ယာဝတာ ဗဟု ဘာသတိ၊
 ယော စ အပ္ပမ္ဘိ သုတ္တာန၊ ဓမ္မံ ကာယေန ပဿတိ၊
 သ ဝေ ဓမ္မဓရော ဟောတိ၊ ယော ဓမ္မံ နပ္ပမဇ္ဇတိ။

(ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ယာဝတာ-အကြင်မျှလောက်သော သင်ယူဆောင်ရွက်
 ပို့ချခြင်း အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဗဟု-များစွာသော စကားကို၊ ဘာသတိ-
 ပြောဆို၏၊ တာဝတာ-ထိုမျှလောက်သော အကြောင်းကြောင့်၊ (သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊)
 ဓမ္မဓရော-တရားကို ဆောင်သူသည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်၊ စ-အန္တယကား၊ ယော-သည်
 အပ္ပမ္ဘိ-အနည်းငယ်သော တရားစကားကိုလည်း၊ သုတ္တာန-ကြားနာရ၍၊ ဓမ္မံ-သစ္စာလေးပါး
 ဝာရာကို၊ ကာယေန-နာမကာယဖြင့်၊ ပဿတိ-မြင်၏၊ သ (သော)-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ-
 စင်စစ်၊ ဓမ္မဓရော-တရားကိုဆောင်သူသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ယော (ဝိ)-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊
 ဓမ္မံ-တရားကို (ကုသိုလ်တရားကို) နပ္ပမဇ္ဇတိ-မမေ့လျော့၊ (သောပိ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊
 ဝေ-စင်စစ်၊ ဓမ္မဓရော-သည်၊ ဟောတိ-၏။) [ပါ-၂၅၉။]

ကျေဒါနိကာသဝတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဥပသန္တဿ ။ (ပါစိ-ယော၊ ၅၁) ၌ “ရာဂါဒယော ဥပသဗေတိတိ ဥပသန္တော”
 ဟု ပြု၏၊ ထိုအလို “ဥပသန္တဿ-ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေသော” ဟုလေး။

၂။ မုနိနော ။ “မုနာတိတိ မုနိ (မုန+ဣ)” ဟုဖြု. (တစ်နည်း) မုနာတိ ဓာနာတိတိ
 ဟောနိ၊ (သ-၄-၁၊ ၂၅)၊ ဟောနိ အဿ အတ္တိတိ ဟောနိ (ဟောန+တ္တိ)” ဟုဆိုလျက် ဩကို ၃ ပြု ဤကို
 ဣရဿဖြု၍ “မုနိ” ဟု ရရှိသည်။ (ဝါစိတ်-ဘာဠိ၊ ၁၈၃၊ ဓာနိဠိ၊ ၂၀၉)။

၄။ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၈၇။ န တေန ထေရော သော ဟောတိ၊ ယေနဿ ပလိတံ သိရော၊
ပရိပက္ခော ဝယော တဿ၊ မောယဇိက္ခောတိ ဝုစ္စတိ။

ယေန-အကြင်ကြောင့်၊ (ယဿ-အကြင်ရဟန်း၏) သိရော-ဥးခေါင်းသည်
(ဥးခေါင်း၌ တည်သော ဆံပင်သည်)၊ ပလိတံ-ဖြူသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ တေန
ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုရဟန်းသည်၊ ထေရော-ထေရ်သည် (ဆရာတော်သည်)၊ န ဟောတိ-
မပြစ်၊ တဿ-ထိုရဟန်း၏၊ ပရိပက္ခော-ရင့်သော (အိုသော)၊ ဝယော-အရွယ်ကို၊
မောယဇိက္ခောတိ-အတွင်းရှုတုံ၊ ထေရ်ဂုဏ်မမှီး၊ အချည်းနှီး အိုသောအရွယ် ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ--
ဆိုအပ်၏။ [ပါ- ၂၆၀။]

၄၈၈။ ယမ္ပိ သစ္စဉ္စ ဝဗ္ဗော စ၊ အဟိံသာ သံယမော ဒမော၊
သ ဝေ ဝန္တမလော ဝိရော၊ ထေရော ဣတိ ပဝုစ္စတိ။

ယမ္ပိ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ သစ္စဉ္စ- လေးပါးသော သစ္စာသည်လည်းကောင်း၊ ဝဗ္ဗော
စ-လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးသည်လည်းကောင်း၊ အဟိံသာ-မညှဉ်းဆဲခြင်း ကရုဏာသည်
လည်းကောင်း၊ ဝါ-လေးပါးသော အပ္ပမညာ ဘာဝနာသည်လည်းကောင်း၊ သံယမော
ကိုယ်နှုတ်ကို ဖောင့်စည်းခြင်း သီလသည်လည်းကောင်း၊ ဒမော-ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း
ဣန္ဒြိယသံဝရသည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ-၏) ဝန္တမလော-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထွေးအန်အပ်ပြီးသော
ကိလေသာ အညစ်အကျေးရှိသော၊ ဝိရော-ပညာရှိသော၊ သ (သော)-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ထေရော-
ဣတိ-ထေရ် ဟူ၍၊ (ဆရာတော် ဟူ၍)၊ ပဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၁၆၁။]

လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ သမ္ပဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၈၉။ န ဝါက္ကရဏမတ္ထေန၊ ဝတ္ထုပေါက္ခရတာယ ဝါ၊
သာဓုရူပေါ နရော ဟောတိ၊ ဣဿုကံ မစ္ဆရိ သဋ္ဌော။

ဝါက္ကရဏမတ္တေန - ချိုသာသော စကားသံမျှကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အသံ
 ကောင်းရုံမျှကြောင့်လည်းကောင်း၊^၁ ဝဏ္ဏပေါရက္ခရတာယ ဝါ - အဆင်း၏ ကောင်းသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အဆင်းလှခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊^၂ ဣဿုကိ - ငြူစုခြင်း
 ရှိသော၊ မစ္ဆရိ - ဝန်တိုခြင်းရှိသော၊ သဋ္ဌော - ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော၊ နရော - လှသည်
 (ပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ သာဓုရူပေါ - ကောင်းသော သဘောရှိသူသည်၊ ဝါ - သဘောကောင်း သူသည်၊
 န ဟောတိ - မဖြစ်၊ [ပါ - ၂၆၂။]

၄၉၀။ ယဿ ဇေတံ သမုစ္ဆိန္ဒံ၊ မူလယစ္စံ သမုဟတံ၊
 သ ဝန္တဒေါသော မေဓာဝိ၊ သာဓုရူပေါတိ ဝုဇ္ဇတိ။

စ - အနွယကား၊ ယဿ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဇေတံ - ဤ ဣဿာ အစရှိသော
 အပြစ်အပေါင်းကို၊ သမုစ္ဆိန္ဒံ - (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ကောင်းစွာ ဖြတ်အပ်ပြီ၊ မူလယစ္စံ -
 အရင်း၌ ဖြတ်အပ်သည်မည်လောက်အောင်၊ ဝါ - အမြစ်ပြတ်အောင်၊ သမုဟတံ - (အရဟတ္တ
 မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ကောင်းစွာ ပယ်နှုတ်အပ်ပြီ၊ ဝန္တဒေါသော - (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ထွေးအန်

၁။ ဝါက္ကရဏမတ္တေန ။ ။ ကရိယတေ ဥစ္စာရိယတေတိ ကရဏံ၊ ဝါဓာ ဧဝ ကရဏံ
 ဝါက္ကရဏံ - ငြောဆိုအပ်သောစကား = စကားသံ၊ “ဝါဓာကရဏံ” ဟုဆိုလိုလျက် ဓာ ၌ အာကိုချေ၊ စကို
 ကံပြု၊ (သိ - ဘာဋီ - ၃, ၃၉၄)။ (နိရုတ္တိ - ၁၇) ၌ “တံဒမိနာဒိနိ (ဗောဂံ - ၁, ၄၇)” သုတ်ဖြင့် ဓာ ကိုချေ၍
 ကံ ခြေဘော်လာသည်။ ဝါက္ကရဏံ ဧဝ ဝါက္ကရဏမတ္တံ (သိ - ဒီသစ် - ၁, ၂၃၂၊ သိလမတ္တကံ - အဖွင့်ကိုမှီးသည်)၊
 ဆရာတို့ကား “ဝါက္ကရဏံ ဧဝ မတ္တံ ဝါက္ကရဏမတ္တံ” ဟု အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရည်း ပြုစေလိုကြသည် (သိ -
 ဘာဋီ - ၁, ၃၅၄)။

၂။ ဝဏ္ဏပေါရက္ခာယ ။ ။ “ပေါက္ခရံ ပဒုပေ ဇေယာ” ဝေသာ အဘိဓာန်လာအနက်တို့တွင်
 ပေါက္ခရသဒ္ဓါသည် သုန္ဒရတ္တအနက်ကိုဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “သရိရဝဏ္ဏဿ မနာပဘာဓေန” ဟုဖွင့်သည်၊
 ဤအဖွင့်ကိုရှု၍ ပေါက္ခရဿ + ဘာဝေါ ပေါက္ခရတာ၊ ဝဏ္ဏဿ + ပေါရက္ခတာ - တာ” ဟုပြု၊ (တစ်နည်း)၊
 ပေါက္ခရသဒ္ဓါ - သရိရအနက်ဟော၊ [ပေါသိယတေတိ ပေါက္ခရံ - ဓွေးဖြူအပ်သောကိုယ်၊ ဗုဿ + ဓရ - သကို က
 ပြု၊ ဥကို ဩ ပြု၊] ဝဏ္ဏံ + ပေါက္ခရံ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနိ - အဆင်းကိုယ်တို့၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနိ + ဘာဝေါ -
 တာ - အဆင်းကိုယ်တို့၏ အဖြစ် (အဆင်းလှခြင်း၊ ကိုယ်လုံးကိုယ်ပေါက် အချိုးကျခြင်း)၊ “ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ -
 အဆင်းကိုယ်တို့၏ အဖြစ်ကြောင့်” ဟုပေး၊ (တစ်နည်း) ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ + ပေါက္ခရံ ဝဏ္ဏပေါက္ခရံဟုပြု၊
 သမ္ပန္နပုဒ်ကိုချေ၊ တဿ + ဘာဝေါ - တာ၊ “ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ - အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသော ကိုယ်၏အဖြစ်ကြောင့်”
 ဟုပေး (သာရတ္ထ - ၂, ၁၀၀၊ ပါရာ - ဘာ ၂, ၄၅၄)

အပ်ပြီးသော အပြစ်ရှိသော၊ မေဇာဝိ - အသိအနှစ် ပညာစစ်ရှိသော၊ သ (သော) - ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သာဓုရပေါတိ - ကောင်းသော သဘောရှိသူ ဟူ၍၊ ဝါ - သဘောကောင်းသူ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [ပါ - ၂၆၃။]

သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ ဟတ္ထကဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၄၉၁။ န မုဏ္ဍကေန သမဏော၊ အဗ္ဗတော အလိကံ ဘဏံ၊
ဣစ္ဆာလောဘသမာပဇ္ဇော၊ သမဏော ကိံ ဘဝိဿတိ။

မုဏ္ဍကေန - ဥးခေါင်းရိတ်ထားခြင်းမျှကြောင့် (ခေါင်းတုံး တုံးထားရုံမျှကြောင့်)၊ သမဏော - သမဏအစစ်သည်၊ န (ဟောတိ) - မဖြစ်၊ အဗ္ဗတော - သီလအကျင့်၊ ဓုတင်အကျင့် မရှိသော၊ အလိကံ - မှားယွင်းသော စကားကို၊ ဘဏံ (ဘဏန္တော) - ပြောဆိုသော၊ ဣစ္ဆာလောဘ သမာပဇ္ဇော - မရောက်သေးသော အာရုံတို့၌ လိုချင်ခြင်း၊ ရောက်ပြီးသော အာရုံတို့၌ တပ်မက်ခြင်းသို့၊ ကောင်းစွာ ရောက်သူသည်၊ ဝါ - မရောက်သေးသော အာရုံတို့၌ လိုချင်ခြင်း၊ ရောက်ပြီးသော အာရုံတို့၌ တပ်မက်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသူသည်၊ [ရှေ့သဒ္ဒတ္ထ၊ နောက် အဓိပ္ပါယ်တ္ထ၊ မ - ၄ - ၂၊ ၃၀၀။] သမဏော - သမဏ အစစ်သည်၊ ကိံ - အဘယ်သို့လျှင်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ်ဆဲနည်း။ [ပါ - ၂၆၄။]

၄၉၂။ ယော စ သဗေတိ ပါပါနိ၊ အဏုံတုလာနိ သဗ္ဗသော၊
သမိတတ္တာ ဟိ ပါပါနိ၊ 'သမဏော' တိ ပဝုစ္စတိ။

စ - အနွယ်ကား၊ ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗသော - အလုံးစုံသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ (သဗေတိံစပ)၊ ဝါ - ကြွင်းမဲ့ဥသံ့၊ အလုံးစုံကုန်သော၊ (ပါပါနိ၌စပ)၊ အဏုံတုလာနိ - အငယ် အကြီးဖြစ်ကုန်သော၊ ပါပါနိ - မကောင်းမှုတို့ကို၊ သဗေတိ - ငြိမ်းစေ၏၊ ပါပါနိ -

၁။ သမိတတ္တာ ဟိ ပါပါနိ ။ ။ ပါပါနိကို ဣသမ္ဗန်ယု၍ပေးသည်၊ ထိုသို့ပေးမှ “သတ္တန္တံ ဘိက္ခဝ ဓမ္မာနံ သမိတတ္တာ သမဏော ဟောတိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ သမိတာ၊ ယ၊ မာဇော သမိတာ ဟောတိ (အံ - ၂၊ ၅၀၂)” ဟူသော ပါဠိတော်နှင့် ညီသည်၊ ရှင်းဥးဆဲ - ပြုအပ်ခဲ့သော ပါဠိတော်၌ သမိတအရ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ စသော ကံပုဒ်ကို ရသဖြင့် သမိတနှင့် ဓမ္မာနံတို့ အရတူသကဲ့သို့ ၊ ဤ၌လည်း သမိတနှင့် ပါပါနိတို့ အရတူကြောင်းမှာ ထင်ရှား၏၊ ထိုသို့ အရတူလျှင် ဘာဝသမ္ဗန်နှင့် ဣသမ္ဗန်သည် “လိင် - ဝုဇ် - အရ” တူရိုးရှိသောကြောင့် “ပါပါနိ” သည် ဣသမ္ဗန် ဖြစ်နိုင်တော့၏၊ ဆက်ဥးဆဲ - ဤပါဠိတော်နှင့်

မကောင်းမှုတို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ သမိတတ္တာ-ငြိမ်းစေအပ်ပြီးကုန်သည်၏၊ အဖြစ်ကြောင့်၊
(သော) ဟိ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ၊ သမဏောတိ-သမဏအစစ် ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။ [ပါ-၂၆၅။]

ဟတ္ထကဝတ္ထုဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၇။ အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၉၃။ န တေန ဘိက္ခု သော ဟောတိ၊ ယာဝဗာ ဘိက္ခတေ ပရေ
ဝိဿံ ဓမ္မံ သမာဒါယ၊ ဘိက္ခု ဟောတိ န တာဝတာ။

(ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ယာဝတာ-အကြင်မျှလောက်သော အကြောင်းကြောင့်၊
ပရေ-သူတစ်ပါးတို့ကို၊ ဘိက္ခတေ-တောင်းတတ်၏၊ တေန-ထိုသို့ တောင်းတတ်သည်၏
အဖြစ်မျှကြောင့်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘိက္ခု-ဘိက္ခု မည်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊
ဝိဿံ-မညီမျှသော၊ ဓမ္မံ-အကုသိုလ်တရားကို၊ (တစ်နည်း) ဝိဿံ-ညှိစို့စို့ အနံ့ရှိသော၊
ဓမ္မံ-ကာယကံ အစရှိသော တရားကို၊ သမာဒါယ-ကောင်းစွာယူ၍၊ ဝါ-ဆောက်တည်၍၊
(စရန္တော-ကျင့်သူသည်၊ ဝါ-လှည့်လည် နေထိုင်သူသည်၊ ယာဝတာ-ကြောင့်၊ ပရေ-
တို့ကို၊ ဘိက္ခတေ-၏) တာဝတာ-ထိုမျှလောက်သော တောင်းခြင်းမျှကြောင့်၊ ဘိက္ခု-
သည်၊ န ဟောတိ။ [ပါ-၂၆၆။]

“သမိယတိ ပါပံ အနောတိ သမထော (၅-၃၆၉)” ဟူသော အဝုတ္တကတ္ထုသာဝန ဝိပျိဟ်ဝါကျသည်
သဘောချင်း တူ၏၊ တူပုံမှာ ထိုဝါကျတို့၌ ဝါကျအနိက်ဝယ် “ငြိမ်းစေအပ်” ဟု ကံကိုရသော်လည်း
“သမဏော” ဟု ပုဒ်ပြီးရာ၌ကား “ငြိမ်းစေသူ” ဟူသော ကတ္တားကိုသာ ရသည်၊ ထို့ကြောင့် (မ-နိ-၂၊
၂၃၉) ၌ “အရိယမဇ္ဈေန သုစ္စသော ဝါဝါနံ သမိတာဝိတိ သမထော” ဟု ဝုတ္တကတ္ထုသာဝန ပြသည်၊
“ဟိတိဆိုက်လေရာ၊ ကြိယာ၏၊ ပကတိပုန်၊ ကတ္တားကံ၊ ဟိတိ၏သမ္ပန် ခံပြု (ရွှေ-၄၈၆)” ဟူသော
နိယံကား ပြအပ်ခဲ့သော ပါဠိတော်အရ ယောဘုရားတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အရိနံ ဟတတ္တာ” စသော အစွန့်၌
ကတ္တားကို သမ္ပန်မခံဘဲ “အရိနံ” ကိုသာ ဣသမ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ဆရာတို့ အနက်ပေးတော်မူသည်၊ [ဂါထာ
အထက်နားရှိ “အယဇေ သမထော” ကိုကြည့်၍ ဟိ ကို အဝေရာလထ အနက်ပေးသည်။]

၁။ ဝိဿံ၊ ဝေ၊ တာဝတာ ။ ။ ဤဂါထာပါဒ၌ နိယမသာပါ၍ အနိယမ-မပါ၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့
အနိယမဝါကျကိုပင်ယူ၍ ပေးလိုက်သည်၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်မပြခြင်းမှာ ရှေ့နှင့် အနိယမချင်း တူသောကြောင့်
လည်းကောင်း၊ သိနိုင်လောက်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဖွင့်မပြခြင်း ဖြစ်တန်ရာ၏၊ ဤဂါထာပါဒသည်
ဒဠ်ကရဏဝါကျ၊ (တစ်နည်း) ကာရဏဝါကျတည်း၊ ချဲ့ဥားဆုံး-အဋ္ဌကထာ၌ ဤဂါထာ အထက်နားဝယ် “န
ဟိ ဝိဿံ ဓမ္မံ သမာဒါယ ဝတ္ထန္တော ဘိက္ခု နာမ ဟောတိ” ဟု ဝါကျရှိ၏၊ “န ဟိ” ပါသော ဝါကျသည်

၄၉၄။ ယောဝ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဗာဟေတွာ ဗြဟ္မစရိယဝါ၊
သင်္ခါယ လောကေ စရတိ၊ သေ 'ဘိက္ခု' တိ ဝုစ္စတိ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဝ-ဤသာသနာတော်၌၊ ပုညဉ္စ-ကောင်းမှုကို
လည်းကောင်း၊ ပါပဉ္စ-မကောင်းမှုကိုလည်းကောင်း၊ ဗာဟေတွာ-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်နုတ်ပြီး၍၊
ဝါ-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အပဖြုပြီး၍၊ ဗြဟ္မစရိယဝါ-မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယရှိသည်၊ (ဟောတိ-၏၊)
လောကေ-ဓနာ အစရှိသော လောက၌၊ သင်္ခါယ-ပညာဖြင့်၊ (ဇာနိတွာ-သိ၍)၊ စရတိ-
ကျင့်၏၊ ဝါ-လှည့်လည်နေထိုင်၏၊ သ (သော)-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဘိက္ခုတိ-
ဘိက္ခု၊ ဟူ၍ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၂၆၇။]

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ တိတ္ထိယဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၉၅။ န မောနေန မုနိ ဟောတိ၊ မုဠရူပေါ အဝိဒ္ဓသု၊
ယော စ တုလံဝ ပဂ္ဂယု၊ ဝရံမာဒါယ ပဏ္ဍိတော။

မုဠရူပေါ-တွေဝေသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ အဝိဒ္ဓသု-ပညာမရှိသူသည်၊
မောနေန-ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းမျှကြောင့်၊ မုနိ-မုနိမည်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ (တစ်နည်း)
မောနေန-ကြောင့်၊ မုနိ-သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ မုဠရူပေါ-သော၊ အဝိဒ္ဓသု-သည်။

ဒဠိ၊ ကာရဏ နှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ [န ဟိ-တတ်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ ဒဠိစွဲ၊] ဤ ဂါထာပါဒသည်လည်း
ထိုအဋ္ဌကထာစကားရပ်နှင့် တစ်ထပ်တည်း ကျသောကြောင့် ဒဠိ၊ ကာရဏ နှစ်မျိုးဖြစ်နိုင်၏။ အထက်၌
ဒဠိကာရဏဟူ၍ ပေးခဲ့သည်။ ကာရဏဝါကျကြံပူ "ကသွာ-အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ ယသွာ-အကြင်ကြောင့်၊
ဝိဿ၊ ဝေ၊ ဘိက္ခုတေ-၏၊ တာဝတာ ဘိက္ခု န ဟောတိ၊ (တသွာ-ထိုကြောင့်တည်း)" ဟုပေးပါ။

ဝိဿ ။ ။ "ဝိဿမံ" ဟု ဝုဋ္ဌမတစ်နည်းဖြင့်၏။ ဝိဿသဒ္ဓါ၊ ဝိဿမအနက်ဟော၊ (တစ်နည်း) ဝိပုဗ္ဗ
သပဓာတ်၊ သဝဇ္ဇည်း၊ မ ကိုချေဟုကြံ၊ "ဝိဿဂန္" ဟု တစ်နည်းဖြင့်၏။ ဤအဖွင့်အလို ဝိဿသဒ္ဓါ၊ အာဂပ
ဂန္ (ဒုဂ္ဂန္) အနက်ဟောတည်း။ (သ-ဋ-ဝ၊ ၂၀၀) ၌ ဤအနက်ကိုယူ၍ "ဝိဗ္ဗပ ဂန္ (သဝတိ) ဝသဝတိတိ
ဝိဿာ (ဝိ+လု+အ)" ဟုဖြု၏။ ဤဝိဖြုဟ်အရ "ဝိဿ-ဗောက်ဖြန်သော အနံ့ကိုဖြစ်စေတတ်သော" ဟု
သဒ္ဓတ္ထပေးပါ။ (ဇာနိ-ဋ၊ ၁၁၅) ၌ ဝိဿဓာတ်၊ ဝိဗ္ဗယောဂအနက်၊ သဝဇ္ဇည်းဟုဆို၏။ ထိုအလို "ဝိ သွာတိတိ
ဝိဿ (ကောင်းသော အနံ့မှ ကင်းသော အနံ့-မကောင်းနံ့)၊ ဝိဿ အဿ အတ္တိတိ ဝိဿာ" ဟုဖြု။

၁။ သင်္ခါယ ။ ။ သင်္ခါယတိ သဗ္ဗဒေဝ ပရိစ္ဆိန္ဒတိ ဧတာယာတိ သင်္ခါ၊ ဉာဏန္တိ အာဟ
"သင်္ခါယာတိ ဉာဏနာ" တိ (သ-ဋ-ဝ၊ ၂၀၀)။

(ဟောတိ - ခါ) စ - အနွယ်ကား၊ တုလံ - ချိန်ခွင်ကို၊ ပဂ္ဂယု - မြောက်ချိ၍၊ (ဌိတော - တည်သူသည်၊ ဟရတိ ဣဝ - ပိုသည်ကို ပယ်နုတ်သံကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပက္ခိပတိ ဣဝ - လိုသည်ကို ထည့်စွက်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝေမေဝ - ဤအတူသာလျှင်) ယော ပဏ္ဍိတော - အကြင်ပညာရှိသည်၊ ဝရံ - သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန ဟူသော မြတ်သော တရားကို၊ အာဒါယ - ယူ၍။ [ပါ - ၂၆၈။]

၄၉၆။ ပါပါနိ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ သ မုနိ တေန သော မုနိ၊
ယော မုနာတိ ဥဘော လောကေ၊ မုနိ တေန ပဝုစ္စတိ။

ပါပါနိ - အကောင်းမှုတို့ကို၊ ပရိဝဇ္ဇေတိ - ရှောင်ကြဉ်၏၊ သ (သော ပဏ္ဍိတော) - ထိုပညာရှိသည်၊ မုနိ - မုနိမည်၏၊ (ကသွာ - ကြောင့်၊ သော - ထိုပညာရှိသည်၊ မုနိ - မုနိ မည်သနည်း၊ ဣဝ - ဤကား အမေးတည်း၊ ယော ပဏ္ဍိတော - သည်၊ ယေန - အကြင်ကြောင့်၊ ဝရံ - ကို၊ အာဒါယ - ၍၊ ပါပါနိ - တို့ကို၊ ပရိဝဇ္ဇေတိ - ၏၊) တေန - ထို့ကြောင့်၊ သော - ဝိပညာရှိသည်၊ မုနိ - မုနိမည်၏၊ (ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း၊) ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကေ - ခန္ဓာအစရှိသော လောက၌၊ ဥဘော - အဇ္ဈတ္တိက ဗဟိရ စသောအားဖြင့် နှစ်မျိုးသော အကျိုးစီးပွားတို့ကို၊ မုနာတိ - သိ၏၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ (သော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို)၊ မုနိ - မုနိဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [ပါ - ၂၆၉။]

တိတ္ထိယဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ ဗာလိသိကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၉၇။ န တေန အရိယော ဟောတိ၊ ယေန ပါဏာနိ ဟိံသတိ၊
အဟိံသာ သဗ္ဗပါဏာနံ၊ 'အရိယော' တိ ပဝုစ္စတိ။

ယေန - အကြင်ကြောင့်၊ ပါဏာနိ - သတ္တဝါတို့ကို၊ ဟိံသတိ - ညှဉ်းဆဲ၏၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ အရိယော - အရိယာသည်၊ န ဟောတိ - မဖြစ်၊ သဗ္ဗပါဏာနံ - အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့ကို၊ အဟိံသာ - မညှဉ်းဆဲခြင်းကြောင့်၊ [သွာဝိဘတ်ကို အပြု၊ (တစ်နည်း) နာဝိဘတ်ကို အပြု] အရိယောတိ - အရိယာ ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [ပါ - ၂၇၀။]

ဗာလိသိကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ မုနာတိ ။ ။ မုနာတိ ကိယာဒိ နာပစ္စည်း၊ ဓာတွန် န ကိုချေ၊ ဤပါဠိထောကို စွ၍ "မုနာတိတိ မုနိ၊ (တစ်နည်း) မောနံ အဿ အတ္တိတိ မုနိ" ဟုပြု (နိတိ - ဓာတု၊ ၂၅၁)။

၁၀။ သမ္မဟုလသီလာဒိသမ္ပန္နဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၄၉၈။ န သီလဗ္ဗတမတ္တေန၊ ဗဟုဿဇ္ဇေန ဝါ ပန၊
အထ ဝါ သမာဓိလာဘေန၊ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ။

၄၉၉။ ဖုသာမိ နေက္ခမ္ပသုခံ၊ အပုထုဇ္ဇနဿဝိတံ၊
ဘိက္ခု ဝိဿာသမာပါဒိ၊ အပ္ပတ္တော အာသဝက္ခယံ။

ဘိက္ခု-ရဟန်း၊ သီလဗ္ဗတမတ္တေန-စတုပါရီသုဒ္ဓိသီလ၊ ဓုတင်အကျင့်မျှကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပန-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဗဟုဿဇ္ဇေန ဝါ-များသော အကြားအမြင်ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဝိဇ္ဇာသုံးပုံကို သင်ယူနေခြင်းမျှကြောင့်လည်းကောင်း၊ အထ-ထိုမှတစ်ပါး၊ သမာဓိလာဘေန ဝါ-သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ-ဆိတ်ငြိမ်သောကျောင်း၌ နေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အပုထုဇ္ဇနဿဝိတံ-ပုထုဇဉ်တို့သည် မမှီဝဲအပ် မမှီဝဲနိုင်သော၊ နေက္ခမ္ပသုခံ-ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အနာဂါမိ ဖိုလ်ချမ်းသာကို၊ ဖုသာမိ-ထိရောက်နိုင်၏၊ ဝါ-ဝင်စားနိုင်၏၊ (ဣတိ ဝါ-ဤအကြောင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊) အာသဝက္ခယံ-အာသဝေါတရားတို့၏ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ အပ္ပတ္တော-မရောက်သေးသည်၊ (ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်လဲသော်၊) ဝိဿာသ-ဝင့်ဆင်းရဲ၌ အကျွမ်းဝင်ခြင်းသို့၊ န အာပါဒိ-မရောက်စေရာ။ [ပါ-၂၇၁-၂။]

သမ္မဟုလသီလာဒိသမ္ပန္နဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။ ဓမ္မဋ္ဌဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ အာပါဒိ ။ အာပုစ္ဆ ပဒဓာတ်၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း၊ အဇ္ဇတနိ ဤဝိဘာတ်၊ ဤ၌ အဇ္ဇတနိ ဤဝိဘာတ်သည် “အာပဇ္ဇေယျ” ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သောကြောင့် သတ္တမိအနက် (ပစ္စုပ္ပန်အနက်) ၌ သက်ရသည်။ မှန်၏- ဝိဇ္ဇာဓကဝယ် သမိဓဇ္ဇတနိသုတ်၌ “အဇ္ဇတနိ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ အဇ္ဇတနိဝိဘာတ် သက်ရကြောင်းကို ဆို၏။ ဤ၌ သတ္တမိအနက် ဟူသည် “ပဉ္စမိ သတ္တမိ ဝတ္တမာနာ သမ္ပတိပဉ္စမိ သတ္တမိ ဝတ္တမာနံ ဝိဘာတ်တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (၅-၂၀၅)” ဟူသော အဆိုအရ ပစ္စုပ္ပန်အနက်ပင်တည်း။ (တစ်နည်း) သတ္တမိ ဖျေ့ဝိဘာတ်ကို ကွမ်တေတု သုတ်ကြီးဖြင့် ဣဗြု-ဟုကြံ၊ (တစ်နည်း) သတ္တမိဝိဘာတ်မှ အဇ္ဇတနိဝိဘာတ်သို့ ပြန်နေသော ဝိဘာတ္တိဝိပလ္လာသ- ဟုကြံပါ။

၂၀။ မဂ္ဂဝဂ်

၁။ ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၀။ မဂ္ဂါနဋ္ဌဂီကော သေဋ္ဌော၊ သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ၊

ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော ဓမ္မာနံ၊ ဒွိပဒါနဉ္စ စက္ခုမာ၊

မဂ္ဂါနံ - ဝေပံ စသော မဂ်၊ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတမဂ်တို့ထက်၊ အဋ္ဌဂီကော - ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော မဂ်သည်၊ သေဋ္ဌော - မြတ်၏၊ သစ္စာနံ - ဝစီသစ္စာ၊ သမ္မုတိသစ္စာ၊ ဒိဋ္ဌိသစ္စာ၊ ပရမတ္ထသစ္စာတို့ထက်၊ စတုရော - လေးပါးကုန်သော၊ ပဒါ - အရိယသစ္စာတရား အဖို့အစု တို့သည်၊ (သေဋ္ဌော - မြတ်ကုန်၏)၊ [“စတ္တာရိ ပဒါနီ” ဟု ရှိသင့်လျက် နပုံလိင်မှ ပုံလိင်သို့ ပြန်နေသည်၊ ပဒါ - သဒ္ဓါ ကောဋ္ဌာသအနက်၊] ဓမ္မာနံ - အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့ထက်၊^၁ ဝိရာဂေါ - မတပ်မက်ကြောင်းဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်၊ သေဋ္ဌော - ၏၊ ဒွိပဒါနဉ္စ - အခြေ နှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့ထက်လည်း၊^၂ စက္ခုမာ - ငါးပါးသော စက္ခု ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (သေဋ္ဌော - ၏။) [ပါ - ၂၇၃။]

၁။ သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ ။ ။ သစ္စာနံ အရတွင် ပရမတ္ထသစ္စာပါဝင်၏။ ပရမတ္ထသစ္စာ ဟူသည် နိဗ္ဗာန်နှင့် မဂ်ပင်တည်း။ နိဗ္ဗာန်နှင့် မဂ်သည် စတုရော ပဒါအရ အရိယသစ္စာတွင် နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သော်လည်း စတုရော ပဒါအရ အရိယသစ္စာလေးပါးလုံး ပါဝင်ရကား အရိယသစ္စာ အားလုံးကို သိမ်းယူနိုင်သောကြောင့် အရိယသစ္စာ တစ်စိတ် တစ်ဒေသသာဖြစ်သော ပရမတ္ထသစ္စာထက် စတုရော ပဒါ အရက မြတ်သည်။ [သဗ္ဗေကဒေသတော သစ္စာသမုဒါယော အနုပဿေသပရိယာဒါနတော ဝိသိဋ္ဌောတိ ဒဿန္တော “ပရမတ္ထသစ္စံ ဝါ ဟောတူ” တိ အာဟာ၊ စတုရော ပဒါတိ စတ္တာရိ ပဒါနီ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဝုတ္တံ၊ စတ္တာရော ဓမ္မကောဋ္ဌာသာတိ အတ္တော၊ - နေတ္ထိ - ငို၊ ၁၄၅။]

၂။ ဝိရာဂေါ ဓမ္မာနံ ။ ။ ဓမ္မာနံ သစ္စသင်္ခတသပ္ပစ္စယဓမ္မာနံ ဝိရာဂေါ အသင်္ခတ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ဝိရာဂေါ ဓမ္မော သေဋ္ဌော ဥတ္တမော၊ - နေတ္ထိ - ဝိ၊ ၃၄၄။

၃။ ဒွိပဒါနဉ္စ ။ ။ သေဒ္ဓါဖြင့် အရပဓမ္မ (- နှစ်တရား) တို့ကို ပေါင်းဆည်းသည်။ “ဘုရားရှင်သည် နှစ်တရားတို့ထက်လည်း မြတ်သည်” ဟုလို့ ဤပါဠိတော်ကို ထောက်၍ ဓာနံ - ငို၊ ၁၀၅။ ဘုရားရှင်သည် နိဗ္ဗာန်ထက် မြတ်၏ ဟု ဆိုသည်။

၅၀၁။ သေဝ မဂ္ဂေါ နတ္ထညော၊ ဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊

တေဉ္စိ တုမ္ပေ ပဋိပဇ္ဇေ၊ မာရဿေတံ ပမောဟနံ။

ဒဿနဿ - နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သော မဂ်ဖိုလ်၏၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ - စင်ကြယ်ခြင်း၊ သေဝ (သေဝ + ဓေ) ဤ အဋ္ဌဂီကမဂ်သည်သာလျှင်၊ မဂ္ဂေါ - လမ်းကြောင်းတည်း၊ အညော - အဋ္ဌဂီကမဂ်မှ အခြားသော လမ်းကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ တုမ္ပေ - သင်တို့သည်၊ တေ ဟိ (တေ + ဓေ) - ဤ အဋ္ဌဂီကမဂ်ကိုသာ၊ ပဋိပဇ္ဇေ - ကျင့်ကြကုန်လော့၊ ဓေ - ဤအဋ္ဌဂီကမဂ်သည်၊ မာရဿ - မာရ်နှုတ်ကို၊ ပမောဟနံ - တွေ့ဆုံစေတတ်၏။ (လင်္ဂဝိပလ္လာသကြံ)။
[ပါ - ၂၇၄။]

၅၀၂။ တေဉ္စိ တုမ္ပေ ပဋိပဇ္ဇာ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿထ၊

အက္ခာတော ဝေါ မယာ မဂ္ဂေါ၊ အညာယ သလ္လကန္တနံ။

ဟိ - အကျိုးကား၊ တုမ္ပေ - သင်တို့သည်၊ တေ - ဤအဋ္ဌဂီကမဂ်ကို၊ ပဋိပဇ္ဇာ - ကျင့်ကုန်သည်၊ (သမာနာ - ဖြစ်ကုန်လသော်)၊ ဒုက္ခဿ - အလုံးစုံသော ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ - အဆုံးကို၊ ကရိဿထ - ပြုနိုင်ကုန်လတ္တံ့၊ မယာ - ငါဘုရားသည်၊ သလ္လကန္တနံ - ရာဂ အစရှိသော ငြောင့်ကို ပယ်ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော အဋ္ဌဂီကမဂ်ကို၊ အညာယ - မျက်မှောက်ထင်သက် သိမြင်ပြီး၍၊ ဝေါ - သင်တို့အား၊ မဂ္ဂေါ - အဋ္ဌဂီကမဂ်ကို၊ အက္ခာတော - ဟောတော်မူအပ်ပြီ။
[ပါ - ၂၇၅။]

၅၀၃။ တုမ္ပေဟိ ကိစ္စမာတပွဲ၊ အက္ခာတာရော တထာဂတာ၊

ပဋိပဇ္ဇာ ပမောက္ခန္တိ၊ ဈာယိနော မာရပန္နနာ။

တုမ္ပေဟိ - သင်တို့သည်၊ အာတပွဲ - ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်စေတတ်သော သမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယကို၊ ကိစ္စ - မနားမနေ ပြုသင့်ပေ၏။ တထာဂတာ - ဘုရားရှင်တို့သည်၊ အက္ခာတာရော - ဟောရုံသာ ဟောတော်မူကုန်၏၊ ပဋိပဇ္ဇာ - ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ကျင့်ကုန်သော၊ ဈာယိနော - အာရမ္မဏုပနိဇ္ဈာန်၊ လက္ခဏုပနိဇ္ဈာန်တို့ဖြင့် ကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံ၊ အနိစ္စ အစရှိသော လက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကို စူးစိုက်စွာ ရှုလေ့ရှိသူတို့သည်၊ မာရပန္နနာ - မာရ်နှုတ်၏ အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်သော တောဘုမကဝဋ်မှ၊ ပမောက္ခန္တိ - လွတ်မြောက် ကုန်လတ္တံ့။ [ပါ - ၂၇၆။]

၂။ အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၄။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ၊
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

သဗ္ဗေ - အလုံးစုံကုန်သော၊ သင်္ခါရာ - အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုစီရင်အပ်သော ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့သည်၊ အနိစ္စာ - မမြဲကုန်၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ယဒါ - အကြင်အခါ၌၊ ပညာယ - ဝိပဿနာ ပညာဖြင့်၊ ပဿတိ - ရှု၏၊ အထ - ထိုအခါ၌၊ ဒုက္ခေ - ခန္ဓာဝန်ကို ရွက်ဆောင်ရသော ဒုက္ခ၌၊ နိဗ္ဗိန္ဒတိ - ငြီးငွေ့၏၊ ဧသ (ဧသော) - ဤ ငြီးငွေ့ခြင်းသည်၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ - စင်ကြယ်ခြင်း၏၊ မဂ္ဂေါ - လမ်းကြောင်းတည်း။ [ပါ - ၂၇၇။]

အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၅။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ၊
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

သဗ္ဗေ - ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ - တို့သည်၊ ဒုက္ခာ - ဆင်းရဲကုန်၏၊ ဣတိ - သို့၊ ယဒါ - ဤ၊ ပညာယ - ဖြင့်၊ ပဿတိ - ၏၊ အထ - ၌၊ ဧသ မဂ္ဂေါ - တည်း။ [ပါ - ၂၇၈။]

ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ အနတ္တလက္ခဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၆။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ၊
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

သဗ္ဗေ - ကုန်သော၊ ဓမ္မာ - ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့သည်၊ အနတ္တာ - အတ္တ မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ - သို့၊ ဧသ မဂ္ဂေါ - တည်း။ [ပါ - ၂၇၉။]

အနတ္တလက္ခဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ပဓာနကမ္မိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၀၇။ ယော ပုဗ္ဗေ ကရဏိယာနိ၊ ပစ္ဆာ သော ကာတုမိစ္ဆတိ၊
ဝရဏကဋ္ဌာဓာဓာဝ၊ သ ပစ္ဆာ မနုတပွတိ။

ယော သော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ကရဏိယာနိ-ပြုအပ်သောအမှုတို့ကို၊
ပစ္ဆာ-နောက်၌၊ ကာတု-ပြုခြင်းငှာ၊ ဣစ္ဆတိ-အလိုရှိ၏။ သ (သော)-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
ဝရဏကဋ္ဌာဓာ ဣဝ-ခံတက်ကိုင်းကို ချိုးသော လှလင်ကဲ့သို့၊ ပစ္ဆာ-နောက်၌၊ အနုတပွတိ-
အဖန်ဖန် ပူပန်ရ၏။ [၄-၂၂၂။]

ပဓာနကမ္မိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၆။ ဥဋ္ဌာနကာလမိ အနုဋ္ဌဟာနော၊
ယုဝါ ဗလိ အာလသိယံ ဥပေတော၊
သံသန္ဓသကံပွမနော ကုသိတော၊
ပညာယ မဂ္ဂံ အလသော န ဝိန္ဒတိ။

ဥဋ္ဌာနကာလမိ-ထကြွလုံ့လ ပြုသင့်ရာအခါ၌၊ အနုဋ္ဌဟာနော-ထကြွလုံ့လမပြုသော၊
ယုဝါ-နပျိုသည်၊ ဗလိ-ခွန်အားရှိသည်၊ (ဟုတွာပိ-ဖြစ်၍လည်း၊ ဝါ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊)
အာလသိယံ-ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်သည်၊ ဥပေတော-ကပ်ရောက်အပ်သော၊ သံသန္ဓ-
သကံပွမနော-အလွန်ဆုတ်နစ်သော ကောင်းစွာကြံစည်တတ်သော စိတ်ရှိသော၊ ကုသိတော-
စက်ဆုပ်အပ်စွာ အရာရာ၌ ဆုတ်နစ်ထသော၊ ဝါ-ပျင်းရိသည့်အတွက် ဆဲရေးအပ်ထသော၊
အလသော-ပျင်းရိသူသည်၊ ပညာယ-ပညာဖြင့်၊ (ဒဋ္ဌဗ္ဗ-မြင်ထိုက်သော) မဂ္ဂံ-အရိယာမဂ်ကို၊
န ဝိန္ဒတိ-မရနိုင်။ [ပါ-၂၀၀။]

ပဓာနကမ္မိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ အာလသိယံ ။ . . . “အလသဘာဝန” ဟူသော အဖွင့်အရ အာလသိယံဝယ် တတိယာ
အနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်ဟု သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် ကံအနက် မလေးသင့်၊ “ပါပကရဏေ အလတိ
သမတ္ထေတိတိ အလသော [အလ + ဣသ၊ ဣ ကိ အ၊ ပြု] (ကစ္စည်း၊ ၃၁၅)၊ အလိယတိ ဝန္တိယတိ အလသော
[အလ + အသ၊] (မာဂ်-၇၊ ၂၁၇)၊ န လသတိ န ကိဋ္ဌတိတိ အလသော (ဗာန်-၄)၊ အလသဿ + ဘာဝေါ
အာလသိယံ [အလသ + ဣ]” ဟုပြု။

၆။ သူကရပေတဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၉။ ဝါစာနုရက္ခိ မနသာ သုသံဝုတော၊
 ကာယေန စ နာကုသလံ ကယိရာ၊
 ဧတေ တယော ကမ္မပထေ ဝိသောဓယေ၊
 အာရာဓယေ မဂ္ဂ'မိသိပ္ပဝေဒိတံ။

(ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်)-ဝါစာနုရက္ခိ-နှုတ်ဖြင့် အစဉ်စောင့်စည်း၏၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊
 သုသံဝုတော- ကောင်းစွာ စောင့်စည်းအပ်သော ဒွါရရှိ၏၊ ဝါ-ကောင်းစွာ စောင့်စည်း၏၊
 ကာယေန စ- ကိုယ်ဖြင့်လည်း၊ အကုသလံ-အကုသိုလ်ကို၊ န- ကယိရာ- မပြုရာ၊ တယော-
 သုံးပါးကုန်သော၊ ဧတေ ကမ္မပထ-ဤအကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်ကံတို့ကို၊ ဝိသောဓယေ-
 ဧင်ကြယ်စေရာ၏၊ ဝါ-ရှင်းလင်း သုတ်သင်ရာ၏၊ ဣသိပ္ပဝေဒိတံ-ဘုရားအစရှိသော
 သူတော်ကောင်းတို့သည် အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်သော၊ ဝါ-ဘုရား အစရှိသော သူတော်ကောင်း
 တို့သည် ဟောကြားအပ်သော၊ မဂ္ဂ-အဋ္ဌဂီကမင်ကို၊ အာရာဓယေ-ပြီးစေရာ၏။ [ပါ-
 ၂၀၁။]

သူကရပေတဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

၇။ ပေါဠိလတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၁၀။ ယောဂါ ဝေ ဇာယတိ ဘူရိ၊ အယောဂါ ဘူရိသစ်ယော၊
 ဧတံ ဓမ္မဓာပထံ ဥတ္တာ၊ ဘဝါယ ဝိဘဝါယ စ၊
 တထာ'တ္တာနံ နိဝေသယျ၊ ယထာ ဘူရိ ပဝဗုတိ။

ယောဂါ-ဘာဝနာကို အားထုတ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ဘာဝနာကို လွန်စွာကြိုးကုတ်
 အားထုတ်ကြောင်း သမာဓိကြောင့်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဘူရိ-မြေကြီးသဖွယ် ထုထည်ကြီးမားသော

၁။ ကမ္မပထေ ။ ။ ကမ္မာနေဝ သုဂတိဒုဂ္ဂတိနံ ပထဘူတတ္တာ ကမ္မပထာ နာမ (ဒိ-၄-၃၊
 ၂၃၁)၊ ကမ္မပထေတိ ကမ္မာနိ စ တာနိ ပထာ စ အပါယဂမနာယာတိ ကမ္မပထာ၊ ကုသလာကုသလာဝိ-
 ပဋိသန္ဓိနေကာယေဝ ကမ္မပထာတိ ဝုတ္တာ (ပဋိ-သံ-၄-၁၊ ၂၇၃)။

၂။ ယောဂါ ။ ။ ယောဂါတိ ဘာဝနာဘိယောဂါ သမာဓိတော (ပုလ-၃-၁၊ ၇၀)။

ပညာသည်၊ ဇာယတိ-မြစ်၏၊ အယောဂါ-ဘာဝနာကို အားမထုတ်ခြင်းကြောင့်၊ ဘူရိသင်္ခယော-
 မြေကြီးသဖွယ် ထုထည်ကြီးမားသောပညာ၏ ကုန်ခန်းခြင်းသည်၊ (ဟောတိ-၏၊) ဘဝါယ-
 ပညာတိုးပွားခြင်း၏လည်းကောင်း၊ ဝိဘဝါယ ၈-ပညာ မတိုးပွားခြင်း၏လည်းကောင်း၊
 ဧတံ ဒွေစာပထ-ဤနှစ်ဖြာကွဲသော လမ်းကို၊ ဝါ-ဤလမ်းနှစ်သွယ်ကို၊ ဥတ္တာ-သိ၍၊
 ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်-သွင်းထားအပ်သော်၊ ဘူရိ-သည်၊ ပဝပုတိ-တိုးပွား၏၊
 ယထာ-ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ နိဝေဓသယျ-ဘာဝနာ၌ သွင်းထား
 ရာ၏၊ (“ဘာဝနာစခန်း၌ ဝင်စေရာ၏” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေး)၊ [ပါ-၂၇၂]

ပါဠိလက္ခဏာရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

ဂ။ ပဉ္စမဟလ္လကတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၁၁။ အပိနု ဟနကာ သန္တာ၊ မုဓဉ္စ ပရိသုဿတိ၊
 ဩရမာမ န ပါရေမ၊ ပူရတောဝ မဟောဒဝိ။

အပိ-စင်စစ်၊ နော-ငါတို့၏၊^၁ ဟနကာ-မေးတို့သည်၊ (နှုတ်သီးတို့သည်)၊
 သန္တာ-ပင်ပန်းပါကုန်၏၊^၂ မုဓဉ္စ-ခံတွင်းသည်လည်း၊ ပရိသုဿတိ-ခြောက်သွေ့၏၊ (မယ်-
 ငါတို့သည်)၊ ဩရမာမ-အယုတ်အားဖြင့် မွေ့လျော်ပါကုန်၏၊ ဝါ-မဟာသမုဒြာရေကိုခပ်၍

၁။ ဘဝါယ၊ ဝိဘဝါယ ။ ။ သိလာယသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ဆဋ္ဌိအနက် သမ္ပဒါနိမ္မည်၍
 သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထိဖြင့် စတုတ္ထိသက် (ကစုဦး-၀၄၉)၊ တစ်နည်း- “စတုတ္ထိ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဝဖြင့်
 ဆဋ္ဌိအနက် စတုတ္ထိသက် (ဝဏ္ဏနာ၊ ဝိဘော)၊ သံ ဝိဘတ်ကို အာယဖြေ။

၂။ အပိ နု ။ ။ ဤ၌ “နော” ဟုရှိသင့်လျက် ထောသုဂ္ဂိဖြင့် ဩ ကို ဥ ဖြေ (ကစုဦးဘာ-
 ၀၊ ၁၀၅)။ (နိတိ-ထုတ္တ၊ ၁၁၂) ၌ “အမှာက်” ဟူသောအနက်ကို ဟောသော နောသဒ္ဓါကို “နော သ
 နု အပ္ပတ္တေ” သုတ်ဖြင့် န ဖြေဟု နာမ်ရုပ်ဖြေပုံကို ဖြေသေး၏။ [အပိ နု ဟနကာ သန္တာတိ အပိ နော ဟနကာ
 သန္တာ၊ အပိ အမှာက် ဟနကာ ကိလန္တာ၊-စာ-၄-၀၊ ၅၂၄။]

၃။ သန္တာ ။ ။ သန္တ သဒ္ဓါ ဓေဒ (= ပင်ပန်းခြင်းအနက်) ဟောတည်း။
 ထို့ကြောင့် “ကိလန္တာ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဓေဒ အနက်ဟော သန္တသဒ္ဓါကို လိင်အားလျော်စွာ ပုရိသ စိတ္တ
 ကညာအတိုင်း စဉ်ရမည်ဟု (နိတိ-ပဒ၊ ၂၃၀၊ နိရုတ္တိ-၈၈) တို့၌ ဆို၏။ ဤ၌ ကညာအတိုင်းစဉ် (ဝါ-
 ညွှန်း)၊ “သမ္ပန္နိ ဝိဇ္ဇန္တိတိ သန္တာ (နိရုတ္တိ-၄၀၈)” ဟုဖြေ။ [သန္တသဒ္ဓါ ပန သမ္ပုရိသော ဝိဂ္ဂဟနေ သမာနေ၊
 ပဝတ္ထော ဣဝ (ဤဂစ္ဆန္တာဒိ၌) လန္တတိ၊ ဓေဒ နိရောဓေ စ ပဝတ္ထော သန္တာ ပုရိသာဒိဂဏာဒိဏော၊
 နိရုတ္တိ- ၈၈။]

သွန်ပစ်ပါကုန်၏။ န ပါရေမ-ရေကို မကုန်ဆုံးမနိုင်ကုန်၊ ဝါ-ရေကုန်ဆုံးအောင် မပြုလုပ်
နိုင်ကုန်၊^၁ မဟောဒမိ-သမုဒြာသည်၊ ပုရတေဝ-ပြည့်မြီ ပြည့်နေသည်သာ။ [၄-၂၂၃]

ပဉ္စမဟလ္လကထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၁၂။ ဝနံ ဆိန္ဒယ မာ ရုက္ခံ၊ ဝနတော ဇာယတေ ဘယံ၊
ဆေတွာ ဝနဉ္စ ဝနထဉ္စ၊ နိဗ္ဗနာ ဟောထ ဘိက္ခဝေါ။

ဘိက္ခဝေါ-ရဟန်းတို့၊ (တုမေ- သင်တို့သည်၊) ဝနံ-ကိလသာဟု၊ ထူထပ်သော
တောကို၊ ဆိန္ဒယ-ဖြတ်လိုက်ကြကုန်လော့၊ ရုက္ခံ-သစ်ပင်ကို၊ မာ ဆိန္ဒယ-မဖြတ်ကြကုန်လင့်၊
ဝနတော-ကိလေသာဟု၊ ထူထပ်သော တောမှ၊ ဘယံ-ဇာတိဇရာ၊ အစပြာ၍၊ များစွာ
ထောင်သောင်း၊ ဘေးအပေါင်းသည်၊ ဇာယတေ-ဖြစ်၏၊ ဝနဉ္စ-ပဋိသန္ဓေဇာတ်၊
ငင်လေတတ်သည့်၊ ထူထပ်လှစွာ၊ ကိလေသာတောကိုလည်းကောင်း၊ ဝနထဉ္စ-ပဝတ္တိအကျိုး၊
အမျိုးမျိုးကို၊ ဝေးရိုးမှန်စွာ၊ ကိလေသာတောကိုလည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း)၊ ဝနဉ္စ -
ရှေးဦးမှန်စွာ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ကိလေသာတောကိုလည်းကောင်း၊ ဝနထဉ္စ-ဆက်ကာဆက်ကာ၊
ဖြစ်ပွားလာသော၊ ကိလေသာတောကိုလည်းကောင်း၊ ဆေတွာ-အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နှက်
ဖြင့်၊ ပယ်ဖျက် ဖြတ်တောက်ပြီး၍၊ နိဗ္ဗနာ-ကိလေသာဟု၊ ထူထပ်သော တောမရှိကြကုန်သည်၊
ဟောထ-ဖြစ်ကြကုန်လော့။ [ပါ-၂၅၃။]

၅၁၃။ ယာဝ ဟိ ဝနထော န ဆိန္ဒတိ၊
အဏုမတ္တာပိ နရဿ နာရိသု၊
ပဋိဗဒ္ဓမနောဝ တာဝ သော၊
ဝတ္ထော ဝိရပကောဝ မာတရိ။

၁။ ပါရေမ ။ ။ ပါရဇာတ်၊ စုရဒိဏေဝစွန်း၊ ဗ ဝိဘတ်တည်း၊ ပါရဇာတ် ကိုယ်တိုင်က
ကမ္မသမာပန (အမှုကိစ္စကို-ပြီးဆုံးစေခြင်း) အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ကာရိတ် ဇော ပစ္စည်းမဟုတ်၊
(တစ်နည်း) ဓံတွတ္တ နာမသို့ (မောင်-၅၊ ၁၂) သုတ်ဖြင့် ပါရိ ဟူသော ဒုတိယန္တ နာမ်ပုဒ်အောင်
ကရဇာတ်၏ အနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၊ ဣ ကို ဝ ပြု-ဟုကြံ။

၂။ ဝနထံ ။ ။ ထာ ဂတိနိဝတ္တိယံ၊ စုဒ္ဓကာ ပန တသ္မိံ၊ ဝနေ ဌိတတ္တာ ဝနထော နာမ
ဝုဇ္ဇိ၊ (နိတိ-ဓာတု၊ ၆၈)၊ [ဝန+ထာ+အါ] သုတ္တ-နိ-၄-၁၊ ၂၂ ၌ "ဝနံ ထရတိ တနောတိတိ ဝနထော
(ဝန+ထရ+ ကိ)" ဟု ဖြေသည်။

ဟိ-တိုက်တွန်းသင့်၏။ ယာဝ-အကြင်မျှလောက်ကာလပတ်လုံး၊ နရဿ-
 ယောက်ျား၏။ ဝါ-မှာ၊ နာရီသူ-မိန်းမတို့၌၊ အဏုမတ္တောပိ-အဏုမြူအတိုင်းအရှည်
 ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ငါ-အဏုမြူမျှလောက်လည်းဖြစ်သော၊ ဝနထော-ကိလေသာတည်း၊
 ဟူသော တောသည်၊ န ဆိဇုတိ-မပြတ်သေး၊ တာဝ-ထို မပြတ်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး၊
 ခိရပကာ-နို့စို့ဆဲဖြစ်သော၊ ဝါ-နို့မပြတ်သေးသော၊ [ခိရ+ပိဝတိတိ ခိရပကာ၊ ခိရ+ပါ+ဏူ။]
 ဝစ္ဆော-နွားငယ်သည်၊ မာတရီ-မိခင်နွားမ၌၊ ပဋိဗဒ္ဓမနော ဣဝ-ငြိကပ် တွယ်တာသော
 စိတ်ရှိသကဲ့သို့၊ (တထာ-ထိုအတူ) သော-ထိုယောက်ျားသည်၊ (နာရီသူ-တို့၌) ပဋိဗဒ္ဓမနော-
 ငြိကပ်တွယ်တာသော စိတ်ရှိသည်၊ (ဟောတိ-၏။)[ပါ- ၂၈၄။]

ပဉ္စမဟလ္လကတ္တေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ သုဝဏ္ဏကာရတ္တေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၁၄။ ဥစ္ဆန္တ သိဟောနမတ္တနော၊ ကုမုဒံ သာရဒိကံဝ ပါဏိနာ၊
 သန္တိမဂ္ဂမေဝ ဗြူဟယ၊ နိဗ္ဗာနံ သုဂတေန ဒေသိတံ။

သာရဒိကံ-သရဒဥတု၌ဖြစ်သော၊ (သရဒဥတု၌ပွင့်သော) ကုမုဒံ-ကုမုဒြာကြာပန်းကို၊
 ပါဏိနာ-လက်ဖြင့်၊ (ဥစ္ဆန္တတိ) ဣဝ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ (ဝေ-တု) အတ္တနော-မိမိ၏၊
 သိနေ-ချစ်ခြင်းကို၊ ဥစ္ဆန္တ-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ဖြတ်လော့၊ သန္တိမဂ္ဂမေဝ-နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း
 ဖြစ်သော အဋ္ဌဂီကမဂ်ကိုသာလျှင်၊ [“သန္တိဂါမိမဂ္ဂမေဝ” ဟုဆိုလိုလျက် ဂါမိပုဒ်ကျေကြံ။]
 ဗြူဟယ-တိုးပွားစေလော့၊ (ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ ယသ္မာ-အကြင်ကြောင့်) သုဂတေန-
 မြတ်စွာဘုရားသည်၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဒေသိတံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ (တသ္မာ-
 ထိုကြောင့်တည်း။) [ပါ- ၂၈၅။]

သုဝဏ္ဏကာရတ္တေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ မဟာနေဝါဏီဇဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၁၅။ အဇ္ဈေဝ ကိစ္စံ မာတပွံ၊ ကော ဧညာ မရဏံ သုတေ၊
 န ဟိ နော သင်္ဂရံ တေန၊ မဟာဿနေန မဗ္ဗုနာ။”

အဇ္ဈော-နက်ဖန်မရွှေ့၊ ယခုနေ့၌ပင်၊ အာတပ္ပ-ကိလေသာအမှိုက်၊ မီးဖြင့်တိုက်သို့၊
 လောင်မြိုက်ဖို့ရန်၊ အဖန်ဖန်အားထုတ်မှုကို၊ ကိစ္စ (ကာတပ္ပ)-မနားမနေ၊ ပြုသင့်ပေ၏။
 သုဝေ-ယနေ့မှနေ့နက်၊ နက်ဖြန်ရောက်မှ၊ မရလဲ-သေရမည်ကို၊ ကော-အဘယ်သူသည်၊
 ဧညာ-ကောင်းစွာပိုင်ပိုင်၊ သိနိုင်ပါအံ့နည်း၊ ဟိ (ယုတ္တိ)-ထိုကဲ့သို့သာ၊ အခါခါဖြင့်၊ မှန်စွာ
 ပုံသေ၊ တွေးသင့်ပေ၏။ မဟာသေနေန-တွင်းပနှစ်တန်၊ ရောဂါဒဏ်ဖြင့်၊ ဘေးရန်ပတ်လည်၊
 များသောစစ်သည်ရှိသော၊ တေန မစ္ဆရာ-သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ၊ အကုန်ချေနင်း၊ ထိုသေမင်းနှင့်၊
 သင်္ဂရ-ကိုယ်ကသာအောင်၊ ညာတာအောင်ဟု၊ လက်ဆောင်ချောမြို့၊ တိုက်၍ယူခြင်းသည်၊^၃

၁။ အာတပ္ပ ။ ။ အာရုဋ္ဌ တပတတ် ဒါဟ (= ပုလောင်ခြင်း) အနက်၊ ဣ
 ပစ္စည်း၊ ကာရိတ်အကျေကြီး၊ "အာတာဝနံ အာတပ္ပံ" ဟုပြု၍ ဝိရိယကိုလျှ။ [အဇ္ဈော ကိစ္စမာတပ္ပန္တိ
 ကိလေသာနံ အာတာပန ပရိတာပနေန အာတပ္ပန္တိ လဒ္ဓနာမံ ဝိရိယံ အဇ္ဈော ကာတပ္ပံ၊ မ-၄၊ ၃၊ ၁၇၀။
 အဘိတော တာပနံ အာတာပနံ၊ တေန အာရဗ္ဗတတုမာဟ၊ ပရိတော တာဝနံ ပရိတာပနံ၊ တေန နိစ္ဆမတတု
 ပရက္ကတတုယော တတိ၊ မ-၄-၃၊ ၃၇၈။]

၂။ ဧညာ ။ ။ ကော ဧညာ မရလဲ သုဝေတိ သွေ ဖိဝိတံ ဝါ မရလဲ ဝါ ကော စာနာတိ
 (မ-၄-၄၊ ၁၇၁)။ ဤ၌ "စာနာတိ" သည် ဧညာ၏ အဖွင့်တည်း၊ ဤအဖွင့်အရ ဧညာ၌
 ယျေဝိဘတ်သည် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ သတ်ကြောင်းကို သိရသည်။ မှန်၏ - သတ္တဝိဝိဘတ်သည် ကာလသုံးပါး၌
 သက်နိုင်ကြောင်းကို သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ဆို၏။ (၅ - ၂၆၉ - ၂၈၅) ၌ကား ပစ္စုပ္ပန်အနက်ဟုဝင် ဆိုလေသည်။
 ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန်၊ ဘဝိသန္တိ အနာဂတော၊
 ပဉ္စမိသတ္တမိ တိသု၊ သေသာ ဟောန္တိ အတိတကော။
 (ဝတ္တနာ၊ ဝိတောဝေ)

၃။ သင်္ဂရ ။ ။ "ဝိတ္တာကာရေ လဒ္ဓဒါနေ၊ ဗလရာသိ ဝိပတ္တိသု၊ ယုဗ္ဗေ ဝေဝ ပဋိညာယံ၊
 သင်္ဂရော သပ္ပကာသိတော" ဟူသော အဘိဓာန်လာ သင်္ဂရသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ဤ၌ ဝိတ္တာကာရ
 (= ဝိတ်ခွဲခြင်း၊) လဒ္ဓဒါန (=လာဘ်ထိုးခြင်း)၊ ဗလရာသိ (= အင်အားစုခြင်း) အနက်တို့ကို ဟောသည်။
 (မ-၄-၄၊ ၁၇၁)။ ထိုဝိတ်ခွဲခြင်း၊ လာဘ်ထိုးခြင်း၊ အင်အားစုခြင်းတို့ဟူသည် "ဇာခါ ဒဗ္ဗော
 သာမဒါနာ၊ နူပါယာ စတုရော ဣဗ (ဇာန်-၃၄၀)" ဟု အဘိဓာန်၌ ပြအပ်သော ရန်ဆောင်ကြောင်း
 ဥပါယ်လေးမျိုး တို့ပင်တည်း။ မှန်၏ - ဝိတ်ခွဲခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းစွာ ပြေငြိမ်းခြင်းဟူသော သာမဥပါယ်ပင်တည်း။
 လာဘ်ထိုးခြင်းကား ဒါန ဥပါယ်တည်း။ အင်အားစုခြင်းကား အင်အားစွဲမှ ရန်သူချင်း ကွဲစေနိုင်၊ ရန်သူကို
 နှိပ်ကွပ်နိုင်သောကြောင့် ဘောဥပါယ်နှင့် ဒဗ္ဗဥပါယ်တည်း။ (မ-၄-၃၊ ၃၆၇)။ အထက်၌ ဤအဓိပ္ပါယ်
 အားလုံးဖြေဖိအောင် ဆရာတို့ထားတော်မူသည်။

သင်္ဂရဝိဂြိုဟ် ။ ။ (မ-၄-၃၊ ၃၆၇) ၌ "သင်္ဂ (အာသတ္တိ)+အရတိ ဒေတိတိ သင်္ဂရော
 (= ငြိကပ်တောင့်တခြင်းကို ပေးတတ်သော ဝိတ်ခွဲခြင်း စသော ဥပါယ်လေးပါး)" ဟု ပြုသည်။

န နော အတ္ထိ (နတ္ထိ ဝေ)-မရှိကေနံ, အမှန်ပင်ဖြစ်ပါတော့သတည်း။^၆ [၅-၂၂၄]

၅၁၆။ ဝေံ ဝိဟာရိံ အာတာပိ, အဟောရတ္ထ မတန္တိတံ၊
တံ ဝေ ဘဒ္ဒေကရတ္ထောတိ, သန္တော အာစိက္ခတေ မုနိ။

ဝေံ-ဤသို့ (တွေး၍)၊ ဝိဟာရိ-နေလေ့ရှိသော၊ အာတာပိ-ကိလေသာတို့ကို လွန်စွာလောင်မြိုက်တတ်သော သမ္ဗုပ္ပတန ဝိရိယရှိသော၊ အဟောရတ္ထံ-နေညဉ့်ပတ်လုံး (နေ့ရှောညပါ)၊ အတန္တိတံ- မပျင်းရိသော၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဘဒ္ဒေ- ကရတ္ထောတိ-ကောင်းမြတ်သော ညဉ့်ရှိသူ ဟူ၍၊ [ကော+ရတ္ထိ ကောရတ္ထော၊ ဘဒ္ဒေါ+ကောရတ္ထော အသာတိ ဘဒ္ဒေကရတ္ထော၊-မ-၅-၄, ၁၇၁၊ မ-၆-၃, ၃၆၆။] သန္တော-ကိလေသာဟု၊ အပုဓပ်သိမ်း၊ ဆေးငြိမ်းပြီးသော၊ မုနိ -မုနိထွတ်တင်၊ ဘုရားရှင်သည်၊ အာစိက္ခတေ-ဟောတော်မူ၏။ [၅-၂၂၅]

တစ်နည်း ။ ။ ထိုသို့ကားပင် “ပုဗ္ဗဘာဏ-ဝါ သင်္ဂရဏဝဿေန တဿ ပဋိစ္စနုဗ္ဗန ဝဿေန ဝဝတ္တနုဏော” ဟု တစ်နည်းဖွင့်၏။ ဤ၌ “သင်္ဂရဏဝဿေန ပဝတ္တနုဏော-ဝန်ခံခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်ဟူသည် ဝန်ခံကြောင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “သင်္ဂရတိ အနုနာတိ သင်္ဂရော (= မဿပိဇ္ဈေအပို့၌ မဿဇေရနံ ဝေမင်း၏ ဝန်ခံကြောင်းဖြစ်သော ဥပါယ်လေးပါး)” ဟုဖြူ၊ [သံ+ဂရ ပဋိညာ အနက်+အ၊] ဤအလို သင်္ဂရသဒ္ဒါ ပဋိညာ (= ဝန်ခံခြင်း) အနက်ဟောတည်း။

နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၃၄ ။ ။ ထို၌ “ယံ ကိစ္ဆိ အပဒိသိတွာ ပဋိညာဒါနံ သင်္ဂရော” ဟု ဖွင့်၏။ ဤ သို့ကားအလိုလည်း သင်္ဂရသဒ္ဒါ ပဋိညာအနက်ဟောပင်တည်း။ “သင်္ဂရဏံ သင်္ဂရော (မိတ်ဖွဲ့ခြင်း၊ လာဘ်ထိုးခြင်း၊ ဆင်အားဖြင့်ဖြင့် မဿဇေရနံ ဝန်ခံကတိ လေးထားခြင်း = ဝန်ခံစာချုပ် ချုပ်ဆိုထားခြင်း)” ဟုဖြူ။

သင်္ဂရဏိလိင် ။ ။ ဤပုဒ်၏ အဖွင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ သို့ကားအလို၌ သင်္ဂရကို “သင်္ဂရော” ဟု ပုံလိင်ဖြင့်ချည်းဖွင့်၏။ ပါဠိသက္ကတ အဘိဓာန်တို့၌လည်း ပုံလိင်သာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ သင်္ဂရကို ပုံလိင်မှ နပုံလိင်သို့ ပြန်နေသော လိင်ပိပလ္လာသဟူကြံ၊ (တစ်နည်း) ပဋ္ဌမာအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်သည်ဟု ကြံ။

၃။ နော ။ ။ နောကို ရှေးနိဿယ၌ အမှ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဟူကြံ၍ “နော-ငါတို့အား” ဟုလေး၏။ ဤဂါထာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာသို့ကားနှင့် နေတ္ထိအဋ္ဌကထာသို့ကားအလို၌ နော တို့ မည်သို့မျှ မဖွင့်ကြ၊ ထို့ကြောင့် နော ကို အနက်မဲ့ဟု ကြံ၊ ဆရာတို့ကား န နှင့် အနက်တူဟု ကြံထားမှသည်။ [သံပဏ္ဏာ၊ ဖွင့်ဆိုရာ၌ ရှိတာမပြု၊ အနတ္တ၊ တုလျသော်လည်း ကြံ။] န နှင့် အနက်တူကြံရာ၌ “န နော” ဟု ပဋိသေဝနှစ်မျက် ဆင့်နေသော်လည်း “ဒွိပဋိသေဝဗကတုတ္တော” ဟူသော ပဋိဘာသာအတိုင်း

မဟာဓနဝါဏီဝေတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၁၇။ ဣဝ ဝဿံ ဝသိဿာမိ၊ ဣဝ ဟေမန္တ ဂိမိသု၊
ဣတိ ဗာလော ဝိစိန္တေတိ၊ အန္တရာယံ န ဗုဇ္ဈတိ။

ဣဝ-ဤအရပ်၌၊ ဝဿံ-မိုးလေးလပတ်လုံး၊ ဝသိဿာမိ-နေအံ၊ ဣဝ-၌၊ ဟေမန္တဂိမိသု-ဆောင်းလေးလ၊ နေလေးလတို့၌၊ [“ဟေမန္တဂိမိသု” ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာ အရာဖြစ်၍ တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် မှေ့၌ ဧ ကို ဣ ပြု၊ ကာလအစ္စန္တသံယောဂ အနက် လည်း ကြိနိုင်သည်။] ဝသိဿာမိ-အံ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဗာလော-ပစ္စုန်ပုန်ကျိုး၊ သံသာကျိုးကို၊ မြော်ကိုးသိရန်၊ ပညာဉာဏ်ကင်း၊ လူဖျင်း လူအသည်၊ ဝိစိန္တေတိ-အထူးထူး အထွေထွေ ကြံစည်၏။ အန္တရာယံ-မိမိ၏ အသက်အန္တရာယ်ကို၊ န ဗုဇ္ဈတိ-မသိ။ [ပါ-၂၆၆]

မဟာဓနဝါဏီဝေတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၁။ ကိသာဂေါတမိဝေတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၁၈။ ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ အမတံ ပဒံ၊
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျာ၊ ပဿတော အမတံ ပဒံ။
ဤဂါထာ၏ အနက်ကို သဟဿဝဂ်၊ ကိသာဂေါတမိဝေတ္ထု၌။ [၄-၂၂၆]

ကိသာဂေါတမိဝေတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၁၉။ တံ ပုတ္တပသုသမ္ပတ္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ၊
သုတ္တံ ဂါမံ မဟောယောဝ၊ မဇ္ဈ အာဒါယ ဂစ္ဆတိ။

ပုတ္တပသုသမ္ပတ္တံ-သားသမီးကောင်း သားကောင်အပေါင်းဖြင့် နှစ်ထောင်းအားရ မာန်တက်ကြွ၍၊ လွန်စွယ်စိမ်း၊ မေ့ရှုံး၍နေသော၊ ဗျာသတ္တမနသံ-ရလတ္တံ့-ရပြီး၊ သီးသီးအာရုံ၊

ပကတိအနက်မပေးရ၊ “သဒ္ဓါတုနှစ်ချက်ဆင့်၊ အနက်ဖြင့်ထွက်စေ” နှင့်အညီ အစ္စန္တပဋိသေဝ အနက်ပေးရသည်။ “သကတ္ထော နတ္ထိ နတ္ထေဝ” ၌ နတ္ထိ နတ္ထိ” ကဲ့သို့တည်း။ “မရှိတာမှ တကယ့်ကိုမရှိ” ဟုလို။ [ဓမ္မ နိ-၂၊ ၈၃ အနာမတံ အပ္ပင်္ဂလည်း ၅။]

ကာမဂုဏ်၌၊ ပုံပုံမက်မော၊ ငြိကပ်သော စိတ်ရှိသော၊ တံ နရံ-ပုထုဇေဟု၊ မြော်မြင်ညံ့စွာ၊
ထိုသတ္တဝါကို၊ သုတ္တံ ဂါမံ-မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့ဆဆ အိပ်မောကျသော တစ်ရွာလုံးကို၊
မဟောယော-ကြီးကျယ်နက်စွာ လှိုမ့်၍လာသော ရေအလျှင်သည်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆတိ
ဣဝ-သွားသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-တု) မရွံ့-သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ အလုံးစုံကို အကုန်အကျဆုံးရှင်သောမင်းသည်၊
အာဒါယ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏။ [ပါ-၂၈၇]

ကိသာဂေါတမိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၂ ပဏ္ဍိတရာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၀။ ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ၊
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျာ၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယံ။

[၆-၂၇၇]

ပဏ္ဍိတရာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၁။ န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ပိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ၊
အန္တကေနာပိပန္နဿ၊ နတ္ထိ ဉာတိသု တာဏတာ။

၅၂။ တေမတ္ထဝသံ ဥတွာ၊ ပဏ္ဍိတော သီလသံဂုတော၊
နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ဝိပုဗေဝ ဝိသောဓယေ။

[ပါ-၂၈၈-၉။]

အနက်ကို သဟဿဝဂ် ပဏ္ဍိတရာဝတ္ထုရိဝတ္ထု၌ ၅။

ပဏ္ဍိတရာဝတ္ထု ဂါထာ နိဿယ ပြီးပြီ။

မဂ္ဂဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ ပဏိစ္ဆာကထာ

၁။ အတ္တနောပုဗ္ဗကမ္မဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၂၃။ မတ္တာသုခပရိစ္ဆာဂါ၊ ပဿေ စေ ဝိပုလံ သုခံ၊
စေ မတ္တာသုခံ ဝိရော၊ သမ္ပဿံ ဝိပုလံ သုခံ။

မတ္တာသုခပရိစ္ဆာဂါ - ပမာတိုင်းလစ်၊ ရေတွက်စစ်က၊ မဖြစ်လောက်ဖွယ်၊ မကြီးကျယ်
သည့်၊ သေးငယ်သုခ၊ ဟုသမျှကို၊ မုချမယွင်း၊ စွန့်လွှတ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိပုလံ သုခံ - ချမ်းသာ
အမျိုးမျိုး၊ စံချိန်ရိုးလည်း၊ တုန်းမရ၊ မွန်မြတ်လှသည့်၊ သုခထိပ်သီး၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကြီးကို၊
စေ ပဿေ (စေ ပဿေယျ) - ကံပြုတိုင်းပင်၊ ကသိုဏ်းထင်အောင်၊ နှိုင်းယှဉ်သိမှု၊ သတိ
ပြုလျက်၊ ကြည့်ရှုတွင်တွင်၊ တကယ်ပင် အမြင်သန်ငြားဆုံ၊ (စဝံ သတိ - ကံပြုတိုင်းပင်၊
ကသိုဏ်းထင်အောင်၊ နှိုင်းယှဉ်သိမှု၊ သတိပြုလျက်၊ ကြည့်ရှုတွင်တွင်၊ ဆင်ခြင်မှန်မှန်၊
အမြင်သန်ခဲ့သည်ရှိသော်)၊ ဝိပုလံ သုခံ - ချမ်းသာအမျိုးမျိုး၊ စံချိန်ထိုးလည်း၊ တုန်းမရ၊
မွန်မြတ်လှသည့်၊ သုခထိပ်သီး၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကြီးကို၊ သမ္ပဿံ (သမ္ပဿန္တော) - ချမ်းသာ
နှစ်ပိုင်းတွင်၊ ကသိုဏ်းထင်အောင်၊ နှိုင်းယှဉ်သိမှု၊ သတိပြုလျက်၊ ကြည့်ရှုတွင်တွင်၊ ကောင်းစွာ
မြင်သော၊ ဝိရော - စဉ်းစားဆင်ခြင်၊ အရှည်ထင်လျက်၊ ဉာဏ်မြင်ကြီးဘိ၊ ပညာရှိသည်၊
မတ္တာသုခံ - ပမာတိုင်းလစ်၊ ရေတွက်စစ်က၊ မဖြစ်လောက်ဖွယ်၊ မကြီးကျယ်သည့်၊ သေးငယ်သုခ၊
ဟုသမျှကို၊ စေ (စေယျ) - မငဲ့မကွက်၊ ထည့်မတွတ်ဘဲ၊ စိတ်စက်ကြည်သာ၊ စွန့်လိုက်ရာ
သတည်း။ [ပါ - ၂၉၀။]

အတ္တနောပုဗ္ဗကမ္မဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ ကုက္ကုဒအတ္တခါဒိကာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၂၄။ ပရဒက္ခပဓာနေန၊ အတ္တနော သုခမိစ္ဆတိ၊
ဝေရသံသဂ္ဂ သံသဋ္ဌော၊ ဝေရာ သော န ပရိမုစ္ဆတိ။

(သော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ ပရဒက္ခပဓာနေန - သုတစ်ပါး၌ ဒုက္ခကို ကပ်ဆောင်ခြင်း
ဖြင့်၊ ဝါ - သုတစ်ပါးကို ဒုက္ခဖြစ်စေခြင်းဖြင့်၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဝါ - မိမိဖို့၊ သုခံ - ချမ်းသာ
ကို၊ ဣစ္ဆတိ - အလိုရှိ၏၊ ဝေရသံသဂ္ဂသံသဋ္ဌော - ရန်ဖြင့် ရောနှော ဆက်ဆံခြင်း အားဖြင့်
ရောနှောဆက်ဆံသော၊ ဝါ - ရန်လိုသော ဆက်ဆံခြင်းဖြင့် ဆက်ဆံသော၊ သော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။

ဝေရာ-ရန်မှ၊ န ပရိမုစ္စတိ-မလွတ်မြောက်နိုင်။ [ပါ-၂၉၁။]

ကုဏ္ဍိယအတ္ထခါဒိကာဝတ္ထု ဂါထာနိကာယ ပြီးပြီ။

၃။ ဘဒ္ဒိယဘိက္ခု ပါဠိဂါထာ

၅၂၅။ ယံ ဟိ ကိစ္စံ အပဝိဒ္ဓံ၊ အကိစ္စံ ပန ကရိယတိ၊
ဥဒ္ဓန္ဓာနံ ပမတ္တာနံ၊ တေသံ ဝပုန္တိ အာသဝါ။

ယံ ကိစ္စံ-သိလလုံစေ၊ တောမှာနေ၍၊ ဆောင်လေ့တတ်၊ တရားခင်မှု၊ အကြင်ကိစ္စစုသည်၊ (အတ္တိ-ရှိ၏၊ ယေဟိ-အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ တံ ကိစ္စံ-သိလလုံစေ၊ တောမှာနေ၍၊ ဆောင်လေ့တတ်၊ တရားခင်မှု၊ ထိုကိစ္စစုကို) အပဝိဒ္ဓံ-မပြုလုပ်အပ်၊ ဝါ-စွန့်ထားအပ်၏၊ [အပ+ဝိဝ(ဘု)၊ ကာရ (= ပြုခြင်းအနက်)+ တ၊ ဟိ အနက်မဲ့။] ပန-အနွယ်ကား၊ (ယံ) အကိစ္စံ-အသုံးအဆောင်များစွာ တန်ဆာဆင်မှု၊ မပြုသင့်လှ၊ အကြင်ကိစ္စသည်၊ (အတ္တိ-ရှိ၏၊ တံ အကိစ္စံ-အသုံးဆောင်များစွာ၊ တန်ဆာဆင်မှု၊ မပြုသင့်လှ၊ ထို ကိစ္စကို) ကရိယတိ-ပြုလုပ်အပ်၏၊ ဥဒ္ဓန္ဓာနံ-ကျူရိုးအလား အချိုးအနီးတက်ကြွသော မာနရှိကုန်သော၊ ပမတ္တာနံ-မေလျော့ကုန်သော၊ တေသံ-ထိုရဟန်းတို့၏ သန္တာန်၌၊ အာသဝါ-အာသဝေါ တရားတို့သည်၊ ဝပုန္တိ-တိုးပွားကုန်၏။ [ပါ၊ ၂၉၂။]

၅၂၆။ ယေသဉ္စ သုသမာရဒ္ဓါ၊ နိစ္စံ ကာယဂတာ သတိ၊
အကိစ္စံ တေ န သေဝန္တိ၊ ကိစ္စေ သာတစ္စကာရိနော၊
သတာနံ သမ္ပဇာနာနံ၊ အတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ အာသဝါ။

စ-သုတ္တပက္ခကား၊ ယေသံ-အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ ကာယဂတာ-ထွက်သက်ဝင်သက် အပေါင်း၌ (အာရုံပြု၍) ဖြစ်သော သတိ-သတိကို၊ သုသမာရဒ္ဓါ-ကောင်းစွာ အားထုတ်အပ်ပြီး၊ တေ-ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အကိစ္စံ-အသုံးအဆောင်များစွာ၊ တန်ဆာဆင်မှု၊ မပြုသင့်လှ၊ မူကိစ္စကို၊ န သေဝန္တိ-မမှီဝဲကုန်၊ ဝါ-မပြုလုပ်ကုန်၊ ကိစ္စေ-သိလလုံစေ၊ တောမှာနေ၍၊ ဆောင်လေ့တတ်၊ တရားခင်မှု၊ ကိစ္စစု၌၊ သာတစ္စကာရိနော-မပြတ်ပြုလေ့ရှိကုန်၏၊ သတာနံ-သတိရှိကုန်သော၊ သမ္ပဇာနာနံ-သမ္ပဇေလေးပါးဖြင့် ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိကုန်သော၊ (တေသံ-ထိုရဟန်းတို့၏ သန္တာန်၌) အာသဝါ-တို့သည်၊ အတ္တံ-ချုပ်ခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကုန်၏။ [ပါ-၂၉၃။]

၄။ လက္ခဏာဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၂၇။ မာတရံ ပိတရံ ဟန္တော၊ ရာဇာနော ဒွေ ဝ ဓတ္တိယေ၊
ရဋ္ဌံ သာနစရံ ဟန္တော၊ အနိယော ယာတိ ဗြာဟ္မဏော။

ဗြာဟ္မဏော-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ မာတရံ-တဏှာတည်းဟူသော အဖေကိုလည်းကောင်း၊ ပိတရံ-မာနတည်းဟူသော အဖေကိုလည်းကောင်း၊ ဟန္တော-အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နက်ဖြင့်၊ ပယ်ဖျက်သတ်ဖြတ်၍လည်းကောင်း၊ ဝါ-အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နက်ဖြင့်၊ ပယ်ဖျက် သတ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒွေ-နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဓတ္တိယေ-မင်းမျိုးမင်းနွယ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-မင်းဇာတ်ရှိကုန်သော၊ ရာဇာနော စ-သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ တည်းဟူသော မင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သာနစရံ-နန္ဒိရာဂ တည်းဟူသော အမှုထမ်းယောက်ျားနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ရဋ္ဌံ-အာယတန (၁၂) ပါးတည်းဟူသော နိုင်ငံကိုလည်းကောင်း၊ ဟန္တော-၍လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အနိယော-ဆင်းရဲခြင်း မရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ-၍) ယာတိ-သွားရ၏။^၂ [ပါ-၂၉၄။]

၅၂၆။ မာတရံ ပိတရံ ဟန္တော၊ ရာဇာနော ဒွေ ဝ သောတ္တိယေ၊
ဓေယက္ခပဉ္စမံ ဟန္တော၊ အနိယော ယာတိ ဗြာဟ္မဏော။

ဗြာဟ္မဏော-သည်။ မာတရံ-ကိုလည်းကောင်း၊ ပိတရံ-ကိုလည်းကောင်း၊ ဟန္တော-၍လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ သောတ္တိယေ-ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိကုန်သော၊ ရာဇာနော စ-သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော မင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဓေယက္ခပဉ္စမံ-ကျားရဲတို့ မပြတ်လှည့်လည်အပ်သော လမ်းခရီးနှင့်

၁။ ဤဂါထာသည် သမာနဂူပပယောလီ (တုဿာသဿာရှိသည်ဖြစ်၍ တင်စားထားသောစကား = သဒိသုပစာရစကား) တည်း၊ တဏှာကို အဖေဟုတင်စားခြင်း၊ ဗာနကို အဖေဟုတင်စားခြင်း၊ သဿတဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို မင်းဟုတင်စားခြင်း၊ အာယတန (၁၂) ပါးကို နိုင်ငံဟု တင်စားခြင်းသည် တင်စားမှန်း မသိသူအတွက် စကားဝှက်ဖြစ်သော ပယောလီတည်း။ [သဿာချင်းတု၊ တင်စားပု၊ ပုတ်ယု သမာနဂူပါတည်း၊ အလင်္ကာ၊ ဘာ၊ ၁၉၁။]

၂။ သောတ္တိယေ ။ ။ ဤပုဒ်နှင့်စပ်၍ ကျမ်းစာတို့၌ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုကြရာ (၁) သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းအဆို၊ (၂) စိန္တာမဏိဋီကာအဆို၊ (၃) အဘိဓာန်ဋီကာအဆို၊ (၄) ဆုံးဖြတ်ချက်-ဟု အစဉ်အတိုင်း စိစစ် ရေးသားပါမည်။

တူသော ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ ဟူသော ငါးပါးမြောက်ရှိသော နိဝရဏတရား ငါးပါးအပေါင်း ကိုလည်းကောင်း၊ ဟန္တော-အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နက်ဖြင့် ပယ်ဖျက်သတ်ဖြတ်၍ လည်းကောင်း၊ ဝါ-အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နက်ဖြင့်၊ ပယ်ဖျက်သတ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့်

သတ္တတသဒ္ဓါကျမ်းအဆို ။ ။ ပါရိဒ္ဓိယနန္ဒောဒါစီ (ပါ-၅, ၂, ၈၄)"

သုတ်၏ အဖွင့်ဖြစ်သော ကာသိကာဝုတ္တိနှင့် တတူဗောဓိနှင့် သောတ္တိယသဒ္ဓါသည် ဝေဒကျမ်းကို သင်အံ့လေ့လာသော ပုဏ္ဏား ဟူသောအနက်ကို ငှာသော ပုဒ် ဓာတ်ပစ္စည်း စိစစ်ဖွယ်ဖလိုသော အနိပ္ပန္နပုဒ်ပဒိကရူပိပုဒ်-ဟုလည်းကောင်း၊ ဆန္ဒသံပုဒ်အောင် အဓိဓာ အနက်၌ ယဉ် (ဣယ) ပစ္စည်းသက်၊ ဆန္ဒ သံ (ဆန္ဒ) ကို သောတ္တိယ-ဟုလည်းကောင်း နှစ်နည်းဆို၏။ နောက်နည်းအလို "ဆန္ဒ + အဇ္ဈယန္တတိ သောတ္တိယာ" ဟုပြု။

စိန္တမဏိဋီကာအဆို ။ ။ ထိုဋီကာ၌ သုတ်ပုဒ်အောင် အဓိဓာအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၊ တမာဒိဂိုဏ်းဖြစ်သောကြောင့် သုတ်ကို သောတ္တိယ၍ ရုပ်ပုံကြီးကို ဓာန်-နိဿံ ၄၀၈ ဂါထာ၌ ပြ၏။ ထိုအလို "သုတ် + အဇ္ဈယန္တတိ သောတ္တိယာ" ဟုပြု။

အဘိဓာန်ဋီကာအဆို ။ ။ ထိုဋီကာ၌ သုတ္တပုဒ်အောင် အဓိဓာအနက်၌ ဣကပစ္စည်းသက်၊ ဝုဒ္ဓိဖြူ က ကို ယ ပြု၍ သောတ္တိယ ရုပ်ပြီးပုံကိုလည်းကောင်း၊ ဆန္ဒအောင် ဣ ပစ္စည်းသက် ယဒနပပန္နာ နိဝါတနာ သိန္နိသုတ်ဖြင့် ဆန္ဒကိုသောတ္တိယပြု၍ ရုပ်ပြီးပုံကိုလည်းကောင်း ဆို၏။ ထိုနှစ်မျိုးတွင် သုတ္တပုဒ်၊ ဣကပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးရာ၌ သုတ္တဝယ် တွ သံယုဂ်အောင်းရကား ဝုဒ္ဓါဒိသရဿ ဝါ သံယောဂန္တဿ သဏေဓ သုတ်ဖြင့် ဝုဒ္ဓိအပြုကို တားမြစ်သောကြောင့် "သုတ္တိယ" ဟုသာ ရှိသင့်၏။ သို့သော် "နေန နိန္ဒိန္ဒ အနိစ္စ" ဟူသော ပရိဘာသာအရ "အသံယောဂန္တဿ" ဟု နှစ်သော အဓိအရင်မမြဲ၊ ထို့ကြောင့် သံယုဂ်အောင်း သော်လည်း ဝုဒ္ဓိဖြု၍ "သောတ္တိယ" ဟု ရှိရသည်။ ဤဋီကာအလို "ပဌမနည်းအရ "သုတ္တံ+အဇ္ဈယန္တတိ သောတ္တိယာ၊ ဒုတိယနည်းအရ "ဆန္ဒ+အဇ္ဈယန္တတိ သောတ္တိယာ" ဟုပြုပါ။ [နေန-န ပဋိသေဓဖြင့်၊ နိန္ဒိန္ဒ-ညွှန်ပြအပ်သော အဓိအရင်သည်၊ အနိစ္စ-မမြဲ။]

ဆုံးဖြတ်ချက် ။ ။ "သောတ္တိယ၊ သောတ္တိယ" ဟု ပါဠိနှစ်မျိုးရှိရာ ပြုအပ်ခဲ့သော အဆိုများအရလည်းကောင်း၊ "ပဌမက္ခရာ .တ္တ ဓမ္မဓာန်ဖြင့် လိုသည်" ဟူသော ဓာန်-ဋီ-နိ-၂,၅ အဆိုအရလည်းကောင်း ပဌမအက္ခရာဖြင့် "သောတ္တိယ" သာ သင့်ပါသည်။

၁။ ဝေယျပဉ္စမ ။ ။ "ဗျုပ္ပါနဝရိတော-ကျားတို့၏ သွားရာဖြစ်သော" ဟူသော အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၊ ရှေးနိဿယကို ရှု၍ "ဗျုပ္ပါ ဓရတိ ဧတ္တာတိ ဝေယျေါ" ဟု ပြုကြ၏။ မိမိကား "ဗျုပ္ပါဟိ+အနဝရိတော ဗျုပ္ပါနဝရိတော-ကျားတို့သည် မပြတ်လှည့်လည်အပ်သော" ဟုကြံ၍ အနဝရိတ၌ ကမ္မသာဝနဟု ယူဆ၏။ လမ်း၏သဘောမှာ အာဓာရအဖြစ်ထက် ကံ အဖြစ်က အားကောင်း၏။ ထို့ကြောင့် "ဗျုပ္ပါဟိ+အနဝရိတော ဝေယျေါ၊ ဝေယျေါ ဝိယာတိ ဝေယဂ္ဂံ (ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ်)၊ ဝေယဂ္ဂံ+ပဉ္စမ အဿာတိ ဝေယျပဉ္စမ" ဟုပြု။ [ဗျုပ္ပါကို "ဝိဝိဓေ သတ္တေ အာဟနတိ-ဘုသော ယာဇောတိတိ ဗျုပ္ပါ (နိတိ-ဓာတု, ၁၁၅)၊ [ဝိ+အာ+ဟန+ရ] ဝိနိဟန္တာ အာယာယတိတိ ဗျုပ္ပါ (ဓာန်-ဋီ, ၆၀၁)၊ [ဝိ+အာ+ယာ+ဏ]" ဟုပြု။]

လည်းကောင်း၊ အနိယော- သညါ (ဟုတွာ-၍) ယာတိ-၏။ [ပါ-၂၉၅။]

လက္ခဏက ဘဒ္ဒိယတ္ထရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ဒါရုသာကင်္ဂိကပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၂၉။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ၊
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တာ စ၊ နိစ္စံ ဗုဒ္ဓဂတာ သတိ။

ယေသံ-ရဟန်းရှင်လူ၊ မည်သူမဆို၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌၊ ဒိဝါ စ-
ဝေဟင်တက်ထွန်း၊ နေစက်ဝန်း၏၊ ရွန်းရွန်းလင်းထိန်၊ နေအချိန်၌လည်းကောင်း၊ ရတ္တာ
စ-ရောင်ဝါတင့်ထွန်း၊ လပြည့်ဝန်း၏၊ ရွန်းရွန်းလင်းထိန်၊ ညဉ့်အချိန်၌လည်းကောင်း၊
နိစ္စံ-နေ့ရော ညဉ့်ပါ၊ အမြဲသာလျှင်၊ ဗုဒ္ဓဂတာ သတိ-ဘုရားဂုဏ်တော်၊ အာရုံပေါ်၌၊
ပုံဖော်ဖြန့်ဝေ၊ ဖြစ်၍နေခြား၊ သတိတရားသည်၊ (အတ္ထိ-သဒ္ဓါ ပညာ၊ မြဲရုံကာဖြင့်၊ မှန်စွာ
ပုံသေ၊ ရှိ၍နေ၏။) ဂေါတမသာဝကာ-ဂေါတမနွယ်ဖွား၊ မြတ်ဘုရား၏၊ ဟောကြားဓမ္မ၊
ဩဝါဒကို၊ အားရပုံသေ၊ လိုက်နာ၍ နေကြကုန်သော၊ (တေ-ဘုရားအာရုံ၊ ကောင်းစွာထုံ၍၊
တစ်ဆုံလဲလဲ၊ မှီဝဲစွဲသုံး၊ စိတ်နှလုံးဖြင့်၊ ရွှင်ပြုံးကြည်လင်၊ ထိုသူတော်စင်တို့သည်။) သဒါ-
နေ့ရောညဉ့်ပါ၊ ခါခါမပြတ်၊ တဲရစပ်သာလျှင်၊ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ-ကျက်သရေမင်္ဂလာ၊ အဖြာဖြာတို့၊
မှန်စွာပွားတိုး၊ ကောင်းစွာနိုးကြားသည် မည်လောက်အောင်၊ ပဗုဇ္ဈန္တိ-ကိုယ်စိတ်လန်းဖြာ၊
စန်းပမာသို့၊ ရုမ်းသာအေးမြ၊ ဘေးမခတ်၊ နိစ္စဖြိုးဝေ၊ နိုးကြားရလေကုန်သတည်း။ [ပါ-
၂၉၆။]

၅၃၀။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ၊
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တာ စ၊ နိစ္စံ ဓမ္မဂတာ သတိ။

ယေသံ-၌၊ ဝေ၊ ဓမ္မဂတာ သတိ-တရားဂုဏ်တော်၊ အာရုံပေါ်၌၊ ဂုဏ်ဖော်ဖြန့်ဝေ၊
ဖြစ်၍နေခြား၊ သတိတရားသည်၊ (အတ္ထိ-၏။) ဂေါတမသာဝကာ-ကုန်သော၊ (တေ-
တရားအာရုံ၊ ကောင်းစွာထုံ၍၊ တဲဆုံလဲလဲ၊ မှီဝဲစွဲသုံး၊ စိတ်နှလုံးဖြင့်၊ ရွှင်ပြုံးကြည်လင်၊
ထိုသူတော်စင်တို့သည်။) သဒါ-သာလျှင်၊ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ-အောင်၊ ပဗုဇ္ဈန္တိ-ကုန်သတည်း။ [ပါ-
၂၉၇။]

၅၃၁။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကော၊
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တာ စ၊ နိစ္စံ သံယဂတာ သတိ။

“သံယဂတာ သတိ-သံယာဂုဏ်တော်၊ အာရုံပေါ်၌၊ ပုံဖော်ဖြန့်စေ၊ ပြစ်၍နေခြင်း၊ သတိတရားသည်” ဟုလည်းကောင်း၊ “ဘုရားအာရုံ” နေရာ၌ “သံယာအာရုံ” ဟုလည်းကောင်း ပြောင်းဆိုပါ။ [ပါ-၂၉၈။]

၅၃၂။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကော၊
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တာ စ၊ နိစ္စံ ကာယဂတာ သတိ။

“ကာယဂတာ သတိ-ဒွတ္တိသာကာရ၊ စရှိခြင်းရာ၊ အဖြာဖြာဖြင့်၊ ကေသာအထု၊ ပေါင်းစုမှီခို၊ ခန္ဓာကိုယ်၌၊ စိတ်လိုမလိုက်၊ မနုစိခြိုက်ဘဲ၊ စွဲပိုက်ပြစ်ခြင်း၊ သတိတရားသည်” ဟုလည်းကောင်း၊ “တေ-ကာယဂတာ၊ ဘာဝနာအာရုံ၊ ကောင်းစွာထုံ၍” ဟုလည်းကောင်း ပြောင်းဆိုပါ။ [ပါ-၂၉၉။]

၅၃၃။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကော၊
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တာ စ၊ အဟိံသာယ ရတော မနော။

“အဟိံသာယ-သတ္တဝါခပင်း၊ မညည်းခြင်းဟု၊ စိတ်ရင်းဖြူစွာ၊ ကရုဏာပြု၊ ဘာဝနာ အမှု၌၊ ရတော-သမာဓိအဝါးဝ၊ အသားကျ၍၊ အားရရွှင်ပျော်၊ မွေ့လျော်တတ်သော၊ မနော- ကရုဏာကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ရပ်လုံးဖြန်း၍၊ ရွှင်လန်းပေတောင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကောင်းသည်” ဟုလည်းကောင်း၊ “တေ-ကရုဏာကမ္မဋ္ဌာန်း ရပ်လုံးဖြန်း၍၊ စိတ်စွမ်းတည်ဘိ၊ သမာဓိလောင်း၊ ထိုသူတော်ကောင်းတို့သည်” ဟုလည်းကောင်း ပြောင်းဆိုပါ။ [ပါ-၃၀၀။]

၅၃၄။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကော၊
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တာ စ၊ ဘာဝနာယ ရတော မနော။

“ဘာဝနာယ-သတ္တဝါအများ၊ ကျိုးစီးပွားကို၊ လိုလားသမှု၊ ရှာဖွေပြုသည်၊ ကြီးထုထောင့်၊ ဘာဝနာ၌၊ ရတော-သော၊ မနော-မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ရပ်လုံးဖြန်း၍၊ ရွှင်လန်းပေတောင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကောင်းသည်” ဟုလည်းကောင်း၊ “တေ-မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း ရပ်လုံးဖြန်း၍” ဟု လည်းကောင်း ပြောင်းဆိုပါ။ [ပါ-၃၀၁။]

ဒါရသာကဋိကပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ ဝဇီပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၃၅။ ဧကကာ မယံ အရညေ ဝိဟရာမ၊
 အပဝိဒ္ဓံ ဝနသ္မိံ ဒါရကံ၊
 တောဒိသိကာယ ရတ္တိယာ၊
 ကောသု နာမဗေဟိ ပါပိယော။ ။

ဝနသ္မိံ - တော၌၊ အပဝိဒ္ဓံ - စွန့်ပစ်အပ်သော၊ ဒါရကံ လူဝ - ထင်းနတ် ထင်းဖွဲ့ကဲ့သို့၊
 [ခုဒ္ဒကံ + ဒါရ ဒါရကံ။] မယံ - ငါတို့သည်၊ ဧကကာ - အဖော်မမှီး၊ တစ်ကိုယ်တည်းတို့သည်၊
 (ဟုတွာ - ဤ) အရညေ - တော၌၊ ဝိဟရာမ - နေကြရ၏၊ တောဒိသိကာယ - ဤကဲ့သို့
 ရှုအပ်သော၊ ရတ္တိယာ - ည၌၌၊ ကောနာမ - အဘယ်မည်သူသည်၊ (သု - ကား ပဒပုရဏ
 အနတ္တက နိပါတ်၊) အဗေဟိ - ငါတို့အောက်၊ ပါပိယော - အထူးအားဖြင့် ယုတ်ညံ့သူသည်၊
 ဝါ - အောက်တန်းကျသူသည်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ [၄ - ၂၂၈]

၅၃၆။ ဧကကောဝ တံ အရညေ ဝိဟရသိ၊
 အပဝိဒ္ဓံ ဝနသ္မိံ ဒါရကံ၊
 တဿ တေ ဗဟုကာ ဝိဟယန္တိ၊
 နေရယိကာ ဝိယ သဂ္ဂဂါမိနံ။

ဝနသ္မိံ - ၌၊ အပဝိဒ္ဓံ - သော၊ ဒါရကံ လူဝ - ကဲ့သို့၊ (ယော) တံ - အကြင်သင်သည်၊
 ဧကကောဝ - အဖော်မမှီး၊ တစ်ကိုယ်တည်းသာလျှင်၊ (ဟုတွာ - ဤ) အရညေ - ၌၊ ဝိဟရသိ -
 နေ၏၊ တဿ တေ - ထိုသင့်အား၊ ဗဟုကာ - များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝိဟယန္တိ -
 လိုလားတောင့်တကြကုန်၏၊ (ကိမိဝ - အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) နေရယိကာ - ငရဲသို့ လားရောက်
 သူတို့သည်၊ ဝါ - ငရဲ၌ ဖြစ်သူတို့သည်၊ သဂ္ဂဂါမိနံ - နတ်ပြည်သို့ လားရောက်သူတို့အား၊
 ဝိဟယန္တိ ဝိယ - လိုလားတောင့်တကြကုန်သကဲ့သို့တည်း။ [၄ - ၂၂၉]

ဝဇီပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၃၇။ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ ဒုရဘိရမံ၊ ဒုရာဝါသာ ယရာ ဒုခါ၊
 ဒုက္ခော သမာနသံဝါသော၊ ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဒဂူ။

၁။ သံ - ၁၊ ၂၀၃၊ သံ - ၄ - ၁၊ ၂၇၀၊ သံ - ၄ - ၁၊ ၃၀၃။

တသ္မာ န ဝဒ္ဓု သိယာ၊ န စ ဒုက္ခာနုပတိတော သိယာ။

(ဣဒံ သာသနံ - ဤသာသနာတော်သည်) ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ - ခဲယဉ်းသော ရှင်ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ခြင်းရှိ၏ ဝါ - ရှင်ရဟန်းဖြစ်နိုင်ဖို့ ခဲယဉ်း၏။ ဒုရာဘိရမံ - ခဲယဉ်းသော ဓမ္မလျော်နိုင်ခြင်း ရှိ၏။ ဝါ - ဓမ္မလျော်နိုင်ဖို့ ခဲယဉ်း၏။ ယရာ - အိမ်ရာတည်ထောင်၊ လူ့ဘောင်တို့သည်။ ဝါ - အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေသူတို့သည်။ [အာဝါသပုဒ် အကျကြို] ဒုရာဝါသာ - ခဲယဉ်းကျပ်တည်းသော နေရခြင်း ရှိကုန်၏။ ဝါ - ချောင်လည်စွာ နေနိုင်ဖို့ ခဲယဉ်းကုန်၏။ ဒုက္ခာ - ဆင်းရဲကုန်၏။ အသမာနသံဝါသော - အလိုဆန္ဒ မတူမျှသူတို့နှင့် အတူတကွ နေရခြင်းသည်။ ဒုက္ခော - ဆင်းရဲ၏။ အဒ္ဓု - ဝင့်တည်းဟူသော ခရီးကို သွားနေသူတို့သည်။ ဝါ - သံသရာခရီးသွားတို့သည်။ ဒုက္ခာနုပတိတာ - ဒုက္ခ၌ ကျရောက်ကြရကုန်၏။ ဝါ - ဒုက္ခရောက်ကြရကုန်၏။ တသ္မာ - ထိုကြောင့်။ အဒ္ဓု စ - ဝင့်တည်းဟူသော ခရီးကို သွားသူသည်လည်း။ ဝါ - သံသရာခရီးကို သွားသူသည်လည်း။ န သိယာ - မဖြစ်ရာ (မဖြစ်သင့်)။ ဒုက္ခာနုပတိတော စ - ဒုက္ခသည် အစဉ်ကျရောက်အပ်သူသည်လည်း။ န သိယာ - မဖြစ်ရာ။ [ပါ - ၃၀၂။]

ဝဋ္ဋိပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္တု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ ။ ။ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ.....ဣမသ္မိံ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာနာမ ဒုက္ခာ၊ - ဝပ - ၅ - ၂၊ ၂၀။ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံဣမသ္မိံ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇနဿ ဒုက္ခရတ္တာ ဒုက္ခံ ပဗ္ဗဇ္ဇနံ၊ ဒုက္ခရာ ပဗ္ဗဇ္ဇာတိ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ၊ - ထေရ - ၅ - ၁၊ ၂၇။ ဤအဖွင့်တို့တွင် ဝပ - ၅ အဖွင့်၌ “ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဒုက္ခာ” သာလိုရင်းတည်း။ ပဗ္ဗဇ္ဇာကို ထေရ - ၅ အဖွင့်၌ “ပဗ္ဗဇ္ဇနံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ” ဟု ဘာဝသာမ်ပြု၊ ထိုမှောင် လိုရင်းအဖွင့်၌ “ဒုက္ခာ + ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဣမသ္မိံ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ (=ခဲယဉ်းသော ရှင်ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ခြင်းရှိရာ သာသနာ)” ဟုပြု၊ “ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဒုက္ခာ၊ ဒုက္ခံ ပဗ္ဗဇ္ဇနံ” ဟု ဝိဘတ်တုဖွင့်သောကြောင့် ဒု နှင့် ပဗ္ဗဇ္ဇာတို့ အရတု၏။ “ဒုက္ခရာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ” ဟူသော အဖွင့်အလို ပဗ္ဗဇ္ဇာကို ကမ္မသာမ်ပြု၍ “ဒုက္ခရာ + ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဣမသ္မိံ ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ (ခဲယဉ်းစွာ ပြုအပ်သော ရှင်ရဟန်းအဖြစ်ရှိရာ သာသနာ)” ဟုပြုပါ။

တပျရိသံမသင် ။ ။ “ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် ရဟန်းပြုအပ်၏” ဟု ဝေကြွသေး၏။ ထိုအလို တပျရိသံမသင်ဟု ယူရလိမ့်မည်။ ထိုသို့ယူလျှင် တပျရိသံမသင်အရ မှောက်ပုဒ်၏ လိင်သို့လိုက်၍ “ဒုပ္ပဗ္ဗန္တံ” ဟု ရှိရာ၏။ ထို့ကြောင့် တပျရိသံမကြံသင့်၊ ရဲ့ဥားဆုံး - စုပသိဒ္ဓိ၌ “ပ + ဝေ + ဣ” ဖြင့် “ပဝေ” ဟု ဖြစ်သောအခါ “ဝေဒိဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒယော နိပဗ္ဗန္တံ” သုတ်ဖြင့် စ ကို ဝေပြု၊ ဣတ္ထိလိင်ပြု၊ အာပဗ္ဗည်းသက်၍ “ပဗ္ဗဇ္ဇာ” ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် စုပပြီးစေသည်။ ဤရုပ်ပြီးစေပုံကို၌ အဋ္ဌကထာ၌ “ပဗ္ဗန္တံ နာမ ဒုက္ခံ” နေရာဝယ် “ပဗ္ဗဇ္ဇာနာမ ဒုက္ခာ” ဟု ရှိသင့်သည်။

၇။ စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၃၈။ သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော၊ ယသောဘောဂသမပ္ပိတော၊
ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပုဇိတော။

သဒ္ဓေါ-လောကီ လောကုတ္တရာ၊ နှစ်ပြာသော သဒ္ဓါရှိသော၊ သီလေန-လူ့ကျင့်ဝတ် သီလနှင့်၊ သမ္ပန္နော-ပြည့်စုံသော၊ ယသောဘောဂသမပ္ပိတော-အခြံအရံ ဥစ္စာသည် ကောင်းစွာ ရောက်အပ်သော အမျိုးကောင်းသားသည်၊ ဝါ-အခြံအရံ ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံသော အမျိုးကောင်းသား သည်၊ ယံ ယံ ပဒေသံ-အကြင်အကြင်အရပ်သို့၊ ဘဇတိ-သွားရောက်၏၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ-ထိုထိုအရပ်၌ပင်၊ ပုဇိတော-ပူဇော်အပ်၏။ [ပါ-၃၀၃။]

စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

၈။ စူဠသုဘဒ္ဓိဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၅၃၉။ ကိဒိသာ သမဏာ တုယံ၊ ဗာဠံ ခေါ၊ နေ ပသံသသိ၊
ကိသီလာ ကိသမာဓာရာ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုဇ္ဈိတော။

(အဗ္ဗ-ဈင်္ဂသမိး) တုယံ-သင်၏၊ သမဏာ-ရဟန်းတို့ကို၊ ကိဒိသာ-အဘယ်ကဲ့သို့၊ စူဠသုဘဒ္ဓိနည်း၊ (ကမ္မ+ကမ္ပိ စပ်)၊ (တစ်နည်း) တုယံ -၏၊ သမဏာ-တို့သည်၊ ကိဒိသာ-အဘယ်ကဲ့သို့၊ စူဠသုဘဒ္ဓိနည်း၊ (တုလျတ်+လိင်္ဂတံစပ်)၊ (တွဲ-သည်)၊ နေ-ထိုရဟန်းတို့ကို၊ ဗာဠံ-လွန်စွာ၊ [ခေါ-ကား အနတ္တက] ပသံသသိ-ချီးမွမ်းလှ၏၊ (တေ-ထိုရဟန်းတို့သည်)၊ ကိသီလာ-အဘယ်သို့သော သီလ ရှိကုန်သနည်း၊ [ကိ + သီလံ စောသန္တိ ကိသီလာ]၊ ကိသမာဓာရာ-အဘယ်သို့သော အကျင့် ရှိကုန်သနည်း၊ [ကော+ သမာဓာရာ စောသန္တိ ကိသမာဓာရာ]၊ မေ-ငါသည်၊ ပုဇ္ဈိတာ-မေးအပ်သော၊ (တွဲ-သည်)၊ မေ-ငါအား၊ [အာဂုတ္တိနည်းအရ မေကို နှစ်ခါပေးသည်]၊ တံ-ထိုအကြောင်းကို၊ အက္ခာဟိ-ဖြေဆိုစမ်းပါလော့၊ [၄ - ၂၃၀]

၅၄၀။ သန္တိဋ္ဌိယာ သန္တမာနသာ၊ သန္တံ တေသံ ဂတံ ဌိတံ၊
ဩက္ခိတ္တစက္ခု မိတဘာထိ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

(ယေ-အကြင်ရဟန်းတော်တို့သည်)၊ သန္တိဋ္ဌိယာ-တည်ငြိမ်သော ဣန္ဒြေ ရှိကုန်၏၊

သန္တမာနသာ-တည်ငြိမ်သော စိတ်ရှိကုန်၏။^၁ တေသ-ထိုရဟန်းတော်တို့၏၊ ဂတ-သွားခြင်း သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-သွားပုံသည်လည်းကောင်း၊ ဌိတ-ရပ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ရပ်ပုံသည်လည်းကောင်း၊ သန္တ-တည်ငြိမ်လှ၏။ (တေ-ထိုရဟန်းတော်တို့သည်၊) ဩက္ခိတ္တစက္ခု-လေးတောင်ခန့်မျှ ကြည့်သောအားဖြင့် အောက်၌ ရှုအပ်သော မျက်လွှာရှိကုန်၏။ မိတာဘာဏီ-နှိုင်းနှိုင်းချိန်ချိန် ပြောဆိုလေ့ရှိကုန်၏။ မမ-ကျွန်မ၏၊ သမဏာ-ရဟန်းတော်တို့ကို၊ တာဒိသာ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်၏။ (တစ်နည်း)-မမ-၏၊ သမဏာ-တို့သည်၊ တာဒိသာ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သူတို့တည်း (ထိုဆိုအပ်ခဲ့သော ဂုဏ်ရှိသူတို့တည်း)။ [၄-၂၃၁]

၅၄၁။ ကာယကမ္မံ သုစိ နေသံ၊ ဝါစာကမ္မံ အနာဝိလံ၊
မနောကမ္မံ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

နေသံ-ထိုရဟန်းတော်တို့၏၊ ကာယကမ္မံ-ကာယကံသည်၊ သုစိ-စင်ကြယ်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်း၏၊ ဝါစာကမ္မံ-ဝစိကံသည်၊ အနာဝိလံ-နောက်ကျခြင်းမရှိ၊ ဝါ-ကြည်လင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်း၏၊ မနောကမ္မံ-မနောကံသည်၊ သုဝိသုဒ္ဓံ- အလွန်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်း၏၊ မမ-၏၊ ပေါ၊ တာဒိသာ။ [၄ -၂၃၂]

၅၄၂။ ဝိမလာ သင်္ခမုတ္တာဘာ၊ သုဒ္ဓါ အန္တရဗဟိရာ၊
ပုဏ္ဏာ သုဒ္ဓေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

(တေ-ထိုရဟန်းတော်တို့သည်၊) ဝိမလာ-ကင်းသော ကိလေသာ အညစ်အကြေး ရှိကုန်၏၊ သင်္ခမုတ္တာဘာ-ခရုသင်း ပုလဲတို့ကဲ့သို့ တောက်ပဖြူဖြူးသော အကျင့်ရှိကုန်၏။ [သင်္ခမုတ္တာဝိယ+ဘာ ယေသန္တိ-သင်္ခမုတ္တာဘာ၊] အန္တရဗဟိရာ-အတွင်းအပူနှစ်ဌာနတို့သည်၊ သုဒ္ဓါ-စင်ကြယ်ကုန်၏၊ သုဒ္ဓေဟိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ-တရားတို့နှင့်၊ ပုဏ္ဏာ-ပြည့်နေကုန်၏၊ မမ-၏၊ ပေါ၊ တာဒိသာ။ [၄-၂၃၃]

၅၄၃။ လာဓောန ဥဒ္ဓတော လောကော၊ အလာဓောန စ ဩနတော၊
လာဘာလာဓောန ဧကဋ္ဌာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

လာကော-လောကီလူအပေါင်းသည်၊ လာဓောန-လာဘ်ခြင်းကြောင့်၊ ဥဒ္ဓတော-ထောင်လွှားတက်ကြွတတ်၏၊ အလာဓောန စ-လာဘ်မရခြင်းကြောင့်ကား၊ ဩနတော-အောက်သို့ ညွတ်ကိုင်တတ်၏၊ ဝါ-အောက်ကျ ညှိုးငယ်တတ်၏ (စိတ်အားငယ်တတ်၏)၊

၁။ ဤပဒ္ဓမပါဒသည် အနိယမ ဝါကျတည်း၊ မှောက်မှောက် ဂါထာများ၌လည်း ဤပါဒကိုပင် အနိယမ ဝါကျလုပ်၍ ပေးရမည်၊ အထက်၌ ကျက်မှတ်ရ လွယ်ကူစေရန် ထည့်ပေးလိုက်တော့ပါ။

တေ- (ထိုရဟန်းတော်တို့သည်) လာဘာလာဘောန- လာဘ်ရခြင်း၊ လာဘ်မရခြင်းကြောင့်၊
ကေဋ္ဌာ- တစ်မျိုးတည်း၌ တည်ကုန်၏။ ဝါ- တစ်သမတ်တည်း တည်ကုန်၏။ မမ၊ ပေ၊
တာဒိသာ။ [၄-၂၃၄]

၅၄၄။ ယသေန ဥနုတော လောကော၊ အယသေန စ ဩနုတော၊
ယသာယသေန ကေဋ္ဌာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

လောကော- သည်၊ ယသေန- ခြွေရံသင်းပင်း၊ ကျော်စောခြင်းကြောင့်၊ ဥနုတော-
၏။ အယသေန စ - ခြွေရံသင်းပင်း၊ အကျော်စော မဲ့ခြင်းကြောင့်ကား၊ ဩနုတော- ၏။ ဝါ-
၏။ (တေ - တို့သည်) ယသာယသေန- ခြွေရံသင်းပင်း ကျော်စောခြင်း၊ ခြွေရံသင်းပင်း
အကျော်စောမဲ့ခြင်းကြောင့်၊ ကေဋ္ဌာ- ကုန်၏။ မမ၊ ပေ၊ တာဒိသာ။ [၄-၂၃၅]

၅၄၅။ ပသံသာယုနုတော လောကော၊ နိန္ဒာယာပိ စ ဩနုတော၊
သမာ နိန္ဒာပသံသာသု၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

လောကော- သည်၊ ပသံသာယ- (သုတစ်ပါးတို့က) ချီးမွမ်းခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-
ချီးမွမ်းခံရခြင်းကြောင့်၊ ဥနုတော- ၏။ နိန္ဒာယာပိ စ - (သုတစ်ပါးတို့က) ကဲ့ရဲ့ခြင်းကြောင့်ကား၊
ဝါ- အကဲ့ရဲ့ ခံရခြင်းကြောင့်ကား၊ ဩနုတော- ၏။ ဝါ- ၏။ (တေ - တို့သည်) နိန္ဒာပသံသာသု-
(သုတစ်ပါးတို့က) ကဲ့ရဲ့ခြင်း ချီးမွမ်းခြင်းတို့၌၊ ဝါ- အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း၊ ချီးမွမ်းခံရခြင်းတို့၌၊
(တစ်နည်း) နိန္ဒာပသံသာသု- (သုတစ်ပါးတို့က) ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းတို့ကြောင့်၊ ဝါ-
အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း၊ ချီးမွမ်းခံရခြင်းတို့ကြောင့်၊ သမာ- တန်းတူညီမျှ တစ်သမတ်တည်း ကျကုန်၏။
မမ၊ ပေ၊ တာဒိသာ။ [၄-၂၃၆]

၅၄၆။ သုခေန ဥနုတော လောကော၊ ဒုက္ခေနာပိ စ ဩနုတော၊
အကမ္မာ သုခဒုက္ခေသု၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

လောကော- သည်၊ သုခေန- ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာခြင်းကြောင့်၊ ဥနုတော-
၏။ ဒုက္ခေနာပိ စ - ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ဆင်းရဲခြင်းကြောင့်ကား၊ ဩနုတော- ၏။ (တေ-
တို့သည်) သုခဒုက္ခေသု- ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာခြင်း ဆင်းရဲခြင်းတို့ကြောင့်၊ အကမ္မာ-
မတုန်လှုပ်ကုန်၊ မမ၊ ပေ၊ တာဒိသာ။ [၄-၂၃၇]

ဂ။ စူဠသုဘဒ္ဒါဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၄၇။ ဒုရေ သန္ဓေဝ ပကာသေန္တိ၊ ဟိမဝန္ဓေဝဝ ပဗ္ဗတော၊
အသန္ဓေတ္ထ န ဒိသန္တိ၊ ရတ္ထိ ဝိတ္တာ ယထာ သရာ။

ဟိမဝန္တာ - ဆောင်းခါတိုင်ဘိ၊ ဆီးနှင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟိမဝန္တာမည်သော (ဟိမံ + ယတ္ထ အတ္ထိတိ ဟိမဝန္တာ) ဝါ - နွေခါတိုင်ပြန်၊ ဆီးနှင်းကို အန်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဟိမဝန္တာမည်သော (ဟိမံ + ဝမတိတိ ဟိမဝန္တာ၊ ဟိမံ + ဝမှ + တာ) ပဗ္ဗတော - တောင်သည်။ ဒုရေ - အဝေး၌၊ (ဌိတော - တည်သည်၊ သမာနာပိ - ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ပကာသေတိ) ဣဝ - ထင်ရှားသကဲ့သို့၊ (တထာ - ထိုအတူ) သန္တာ - ကတာဓိကာရ၊ ဖြစ်ကုန်ကြသည်၊ များလှစွာတောင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဒုရေ - မြတ်စွာဘုရား၏ အဝေး၌၊ (ဌိတာ - တည်ကုန်သည်၊ သမာနာပိ - ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း၊) ပကာသန္တိ - ဘုရားဉာဏ်အား၊ ထင်ရှားလာကုန်၏၊ ရတ္ထိ - ညဉ့်အခါ၌၊ ခိတ္တာ - ပစ်လွှတ်အပ်ကုန်သော၊ သရာ - မြားတို့သည်၊ န ဒိသန္တိ - ယထာ - မထင်ရှားကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ - ထိုအတူ) သန္တာ - ကတာဓိကာရ၊ မဟုတ်ကြသည်၊ များလှစွာတောင်း၊ မသူတော်အပေါင်းတို့သည်၊ ဣတ္ထ - ဤမြတ်စွာဘုရား၏ အနီးအပါး၌၊ (နိသိန္နာ - ထိုင်နေကုန်သည်၊ သမာနာပိ - ကုန်သော်လည်း၊) န ဒိသန္တိ - ဘုရားဉာဏ်အား၊ မထင်ရှားကုန်။ [ပါ - ၃၀၄။]

စူဠသုဘဒ္ဒါဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ ကေဝိဟာရိတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

**၅၄၈။ ကောသနံ ကေသယျံ၊ ကော စရမတန္ဒိတာ၊
ကော ဒမယမတ္တာနံ၊ ဝနန္တေ ရမိတာ သိယာ။**

ကောသနံ - တစ်ပါးတည်း၏ နေထိုင်ခြင်းသို့လည်းကောင်း၊ ကေသယျံ - တစ်ပါးတည်း၏ လျောင်းစက်ခြင်းသို့လည်းကောင်း၊ (ဘဇေထ - ကပ်ရောက်ရာ၏) အတန္ဒိတာ - မပျင်းရိသည်၊ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍) ကော - တစ်ပါးတည်းသာ၊ စရံ (စရန္တော) - လှည့်လည်နိုင်သူသည်၊ သိယာ - ဖြစ်ရာ၏၊ ကော - တစ်ပါးတည်းသာ၊ (ဟုတွာ - ၍) အတ္တာနံ - မိမိကိုယ်ကို၊ ဒမယံ (ဒမယန္တော) - ဆုံးမနိုင်သူသည်၊ သိယာ - ၏၊ (ဧဝံ - ဤသို့၊ အတ္တာနံ - မိမိကိုယ်ကို၊ ဒမယန္တော - ဆုံးမနိုင်လသော်၊ ဝါ - ဆုံးမလျက်) ဝနန္တေ - တော၌၊ [ဝနဗေဝ ဝနန္တံ] ရမိတာ - ဗွေလျော်သူသည်၊ သိယာ - ၏။ [ပါ - ၃၀၅။]

ကေဝိဟာရိတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ပကိတ္တကဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၂။ နိရယဝဂ်

၁။ သုန္ဒရီပရိတ္တဇိကာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၄၉။ အဘူတဝါဒိ နိရယံ ဥပေတိ၊
 ယော ဝါပိ ကတွာ န ကရောမိ'ဗာဟ၊
 ဥဘောပိ တေ ပစ္စ သမာ ဘဝန္တိ၊
 နိဟိနကမ္မာ မနဇာ ပရတ္ထ။

အဘူတဝါဒိ-မဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် စွပ်စွဲပြောဆိုလေ့ရှိသူသည်။ [အဘူတောန
 ဝဒတိ သိလေနာတိ အဘူတဝါဒိ-ဓမ္မ-ဋီ၊] နိရယံ-ငရဲသို့၊ ဥပေတိ-ကပ်ရောက်ရ၏။
 ယော-အကြင်သူသည်။ ကတွာ-(မကောင်းမှုကို) ပြုပြီး၍၊ န ကရောမိ-မပြု၊ ဣတိ-
 ဤသို့၊ အာဟ-ပြောဆို၏။ [“ကရောမိ+ဣတိ+အာဟ” ဟုဖြတ်၊] (သော) ဝါပိ-
 ထိုသူသည်လည်း၊ နိရယံ-သို့၊ ဥပေတိ-၏၊ ဥဘောပိ-နှစ်ယောက်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊
 နိဟိနကမ္မာ-ယုံတည်သော ကိရိကုန်သော၊ တေ မနဇာ-ထိုလှူတို့သည်၊ ပရတ္ထ-တမလွန်ဘဝသို့၊
 ပစ္စ-ဤဘဝမှ ဖဲသွား၍၊ ဝါ-ဤဘဝမှ ဖဲသွားလသော်၊ သမာ-ဂတိအားဖြင့် တူကုန်သည်၊
 ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ (တစ်နည်း) ပေစ္စ-၍၊ ပဲရတ္ထ-တမလွန်ဘဝ၌၊ သမာ-ကုန်သည်၊
 ဘဝန္တိ-ကုန်၏၊ [ဝါ-၃၀၆။]

သုန္ဒရီပရိတ္တဇိကာဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ ဒုပ္ပရိတပလပိဋိတာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၀။ ကာသာဝကဏ္ဍာ ဗဟုခေါ၊ ပါပဓမ္မာ အသညတာ၊
 ပါပါ ပါပေဟိ ကမ္မေဟိ၊ နိရယံ တေ ဥပပစ္စရေ။

၁။ ဝေဇ္ဇ ဝရတ္ထ ။ ။ ပရတ္တာတိ ဣမဿ ဝန ပဒဿ ဝရဏော ဝေဇ္ဇပဓနာ သမ္ပန္နော ပရတ္ထ
 ပစ္စ ဣတာ ဂန္ဓာ တေ နိဟိနကမ္မာ ပရလောကေ သမာ ဘဝန္တိတိ အတ္တာ။ ဤကား ဤအဋ္ဌကထာ
 အဋ္ဌဋီတည်း။ ရှေ့ဝါကျ၌ ပစ္စနှင့် ပရတ္ထကို ရှေ့နောက်လဲ၍ စပ်စေလိုသောကြောင့် “သမ္ပန္နော” ဟုထားသည်။
 မှန်၏။ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ (၁)၊ ဝါဌဿသ ထည့်စွက်၍ စပ်စေလိုရာ၌လည်းကောင်း၊ (၂)
 အစပ်စားရာ၌လည်းကောင်း၊ (၃) ဝိဿသန ဝိဿသျှသည်တို့ ရှေ့နောက်ဖြစ်နေ၍ အစဉ်တည့်အောင်
 ပြောင်းလဲ စေလိုရာ၌လည်းကောင်း “သမ္ပန္နော” ဟု ထားရိုးထုံးစံရှိသည်။ [ဝါဌ ဿသ၊ ဒုရတစ်ဓမ္မ၊ ဝိဿ
 -ဝိဿသံ၊ ရှေ့ဖြစ်နောက်ဖြန်၊ ဤသုံးတန်ကြောင့်၊ သမ္ပန္နောကို၊ သဘောကျမ်း၌ ထားပြီး-ဘုရားကြီး-၁။]

ကာသာဝကဏ္ဍာ-သင်္ကန်းဖြင့် ရှစ်ပတ်အပ်သော လည်ပင်း ရှိကုန်သော၊ ဝါ-
 လည်ပင်း၌ သင်္ကန်းဖြင့် ရှစ်ပတ်ထားကုန်သော၊ ဗဟဝေါ-များစွာကုန်သော၊ ပါပဓမ္မာ-
 ယုတ်မာသော အကျင့်ရှိကုန်သော၊ အသညတော-စောင့်စည်းအပ်သော ကိုယ်နှုတ်စိတ် မရှိကုန်သော၊
 ဝါ-ကာယဒွါရ အစရှိသည်ဖြင့် စောင့်စည်းခြင်း မရှိကုန်သော၊ ပါပါ-ယုတ်မာကုန်သော၊
 တေ-ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ပါပေဟိ-ယုတ်မာကုန်သော၊ ကမ္မေဟိ-အမှုတို့ကြောင့်
 (ကံတို့ကြောင့်)၊ နိရယံ-ငရဲ၌၊ ဥပပစ္စရေ-ဖြစ်ကြရကုန်၏။ [ပါ-၃၀၇။]

ဒုစွရိတဖလပိဋိတဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ဝဏ္ဏမုဒါတီရိယဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၁။ သေယျာ အယောဂုဠော ဘုတ္တော၊ တတ္တော အဂ္ဂိသိဗုပမော၊
 ယဇ္ဇေ ဘုဇ္ဇယျ ဒုသီလော၊ ရဏ္ဍပိဏ္ဍမသညတော။

တတ္တော-လောလောပူသော၊ ဝါ-အလွန်ပူသော၊ အဂ္ဂိသိဗုပမော-မီးတောက်မီးလျှံ
 ဟူသော ဥပမာရှိသော၊ ဝါ-မီးတောက်မီးလျှံနှင့်တူသော၊ အယောဂုဠော-သံတွေခဲသည်၊
 ဝါ-ကို၊ ဘုတ္တော-စားအပ်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်)၊ သေယျာ-မြတ်ပါသေး၏၊
 ဝါ-ကောင်းပါသေး၏၊ အသညတော-စောင့်စည်းအပ်သော ကိုယ်နှုတ်စိတ် မရှိသော၊ ဝါ-
 ကာယဒွါရအစရှိသည်ဖြင့် စောင့်စည်းခြင်းမရှိသော၊ ဒုသီလော-သီလမရှိသော ရဟန်းသည်၊
 ရဏ္ဍပိဏ္ဍ-တိုင်းပြည်၏ ဆွမ်းကို၊ ဝါ-တိုင်းသားပြည်သူ ကြည်ဖြူရွှင်လန်း လှူဒါန်းအပ်သော
 ဆွမ်းကို၊ ဘုဇ္ဇယျ-စားငြားအံ့၊ ယဇ္ဇေ သေယျာ-မမြတ်သည်သာ (ဤကား ယဇ္ဇေကို
 ပဋိသေဓတ္တ နိပါတ်ဟု ယူသော နိတိသုတ္တ၊ ၃၉၀ အလိုတည်း)။

ပရတ္တ ပစ္စဟူသင့် ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ သမ္ပန္နောပါသော ရှေ့ဝါကျကို ထောက်၍ နောက်ဝါကျ
 “ပစ္စ ပရတ္တ” နေရာဝယ် “ပရတ္တ ပစ္စ” ဟူသင့်၏၊ (ဣတိဂုတ်-၄၊ ၁၆၈) ၌ ပရတ္တကိုဇ္ဇေ ပစ္စကို
 နောက်ထား၍ “ပရတ္တ ပစ္စ ဣတော ဂန္ဓာ တေ နိဟိနကမ္မာ သမာ ဘဝန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုအဖွင့်အတိုင်းရှိမှ
 ရှေ့ သမ္ပန္နော အဖွင့်နှင့် ညီသောကြောင့် ကောင်းသည်၊ ထို ဣတိဂုတ်အဖွင့်၌ “ပရလောကေ” ဗပါဝ်ကို
 ထောက်လျှင် ဤဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ၌ ပရလောကေကို အပိုထည့်အပ်သော ဘဝန္တိ၏ အာစာရဟုသာ ယူသင့်၏၊
 ပရတ္တ၏ အဖွင့်ဟု မယူသင့်၊ မှန်၏-ပရလောကေကို ပရတ္တ၏ အဖွင့်ဟုယူလျှင် ပရတ္တကို ပစ္စ၌ မဝင်နိုင်၊
 ဘဝန္တိ၌သာဝင်ရမည်၊ ဘဝန္တိ၌ ဝင်လျှင်လည်း ရှေ့သမ္ပန္နောအဖွင့်နှင့် ဆန့်ကျင်၏၊ ပစ္စ၌ဝင်ရာဝယ်
 “ပရလောကံ ဂန္ဓာ” ဟူသော ရှေ့ “ပစ္စ သမာ ဘဝန္တိ” အဖွင့်ကို ချ၍ ကံအဖြစ်ဖြင့် ဝင်ရမည်၊
 နောက်တစ်နည်းအနက်ကား (သုတ္တ နိ - ၄ - ၂၊ ၁၉၈) အဖွင့်နှင့် အညီပေးသည်။

(တစ်နည်း) အသညတော-သော၊ ဒုဿိလော-သည်၊ ယံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍိ-အကြင်
 တိုင်းပြည်၏ဆွမ်းကို၊ ဝါ - အကြင်တိုင်းသားပြည်သူ၊ ကြည်ဖြူရွှင်လန်း၊ လှူဒါန်းအပ်သော
 ဆွမ်းကို၊ စေ ဘုဠေယျ-အကယ်၍ စားငြားအံ့၊ [ယံ ကား အနိယမတ္ထ၊ စေ ကား
 ပရိကပ္ပဇောတက။] (တတော-ထိုဆွမ်းထက်) ဘုတ္တော-စားအပ်သော၊ တတ္တော - သော၊
 အဂ္ဂိသိဒ္ဓပမော - သော၊ အယောဂုဠော - သံတွေခဲက၊ သေယျာ-မြတ်ပါသေး၏။ [ပါ-
 ၃၀၈။]

ဝဂ္ဂမုဒါတိရိယဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၂။ စတ္တာရိ ဌာနာနိ နရော ပမတ္တာ၊
 အာပဇ္ဇတိ ပရဒါရူပသေဝိ၊
 အပုညလာဘံ န နိကာမသေယျံ၊
 နိန္ဒံ တတိယံ နိရယံ စတုတ္ထံ။

ပမတ္တာ - သတိကင်းပေါ့ မေ့လျော့သော၊ ပရဒါရူပသေဝိ - သူတစ်ပါး၏ မယားကို
 မှိဝဲလေ့ရှိသော၊ (သူတစ်ပါးမယားကို ကြာခိုလေ့ရှိသော)၊ နရော - ယောက်ျားသည်၊ အပုညလာဘံ -
 မကောင်းမှုကို ရခြင်းလည်းကောင်း၊ န နိကာမသေယျံ - အလိုရှိသလောက် မအိပ်ရခြင်း
 လည်းကောင်း၊ ဝါ - အချိန်အနည်းငယ်သာ အိပ်ရခြင်းလည်းကောင်း၊ တတိယံ - သုံးခုမြောက်
 ဖြစ်သော၊ နိန္ဒံ - ကဲ့ရဲ့အပ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်းလည်းကောင်း၊
 စတုတ္ထံ - လေးခုမြောက်ဖြစ်သော၊ နိရယံ - နိရယဂတိလည်းကောင်း၊ ဝါ - ငရဲသို့ ရောက်ရခြင်း
 လည်းကောင်း၊ (ဣတိ - ဤသို့)၊ စတ္တာရိ - လေးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနာနိ - အရာဌာနတို့သို့၊
 အာပဇ္ဇတိ - ရောက်၏။ [ပါ - ၃၀၉။]

၅၅၃။ အပုညလာဘော စ ဂတိ စ ပါပိကာ၊
 ဘိတဿ ဘိတာယ ရတိ စ ထောကိကာ၊
 ရာဇာ စ ဒဏ္ဍံ ဂရုကံ ပဏေတိ၊
 တသ္မာ နရော ပရဒါရုံ န သေဝေ။

(ယသ္မာ - အကြင်ကြောင့်၊ တဿ - ထိုသူတစ်ပါး မယားကို မှိဝဲသူ၏) အပုညလာဘောစ
 မကောင်းမှုကိုရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပါပိကာ - ယုတ်ညံ့သော၊ ဂတိ စ - နိရယဂတိသည်

လည်းကောင်း၊ ဝါ - ငရဲသို့ ရောက်ရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ - ၏)၊ ဘိတဿ -
 ကြောက်လန့်နေသော ယောက်ျား၏၊ ဘိတဿ - ကြောက်လန့်နေသော မိန်းမနှင့်၊ (သဒ္ဓိ -
 အတူ)၊ ရတိ စ - မွေ့လျော်ခြင်းသည်လည်း၊ ထောကိကာ - နည်းလှ၏၊ ရာဇာ စ - မင်းသည်
 လည်း၊ ဂရုကံ - ကြီးလေးသော၊ ဒဏ္ဍံ - ပြစ်ဒဏ်ကို၊ ပဏောတိ - ဆောင်၏၊ ဝါ - ပေး၏
 (ချမှတ်၏)၊ (တသ္မာ - ထိုကြောင့်)၊ နရော - ယောက်ျားဖြစ်သူသည်၊ ပရဒါရံ - သူတစ်ပါး၏
 မယားကို၊ န သေဝေ - မမှီဝဲရာ၊ (ကြာမခိုရာ)။ [ပါ - ၃၁၀။]

ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ဒုပ္ပဝဘိကျုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၄။ ကုသော ယထာ ဒုဂ္ဂဟိတော၊ ဟတ္ထမေဝါ'နကန္တတိ၊
 သာမညံ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ၊ နိရယာယု'ပကမုတိ။

ဒုဂ္ဂဟိတော - မကောင်းသဖြင့် ကိုင်အပ်သော၊ ကုသော - သမန်းမြက်သည်၊ ဟတ္ထမေဝ -
 ကိုင်သူ၏လက်ကိုသာ၊ အနကန္တတိ ယထာ - ဖြတ်သကဲ့သို့၊ ဝါ - ရှသကဲ့သို့၊ (ဝေမေဝ -
 ဤအတူသာလျှင်)၊ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ - မကောင်းသဖြင့် သုံးသပ်အပ်သော၊ သာမညံ - သမဏ၏
 ဖြစ်ကြောင်း သိလအကျင့်သည်၊ နိရယာယ - ငရဲအလိုငှါ၊ ဝါ - ငရဲသို့၊ [ဂတုတ္ထကမ္မသမ္ပဒါနံ။]
 ဥပကမုတိ - ဆွဲငင်၏။ [ပါ - ၃၁၁။]

၅၅၅။ ယံကိဉ္စိ သိထိလံ ကမ္မံ၊ သံကိလိဋ္ဌံ ယံ ဝတံ၊
 သင်္ကံသာရံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ န တံ ဟောတိ မဟာပုလံ။

သိထိလံ - လျော့သဖြင့် ပြုအပ်သော၊ ဝါ - ပေါ့ပေါ့ဆဆ ပြုအပ်သော၊ ယံကိဉ္စိ -
 အကြင်အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ဥသည့် အလုံးစုံသော၊ ကမ္မံ - ကံသည်လည်းကောင်း၊ သံကိလိဋ္ဌံ -
 တဏှာဖြင့် ညစ်နွမ်းသော၊ ယံ ဝတံ စ - အကြင်စုတင်အကျင့်သည်လည်းကောင်း၊ သင်္ကံသာရံ -
 ယုံမှားခြင်းတို့ဖြင့် တွေးထင်အပ်သော၊ [သရိတဗုဒ္ဓိ သရံ၊ သင်္ကာဟိ + သရံ သင်္ကံသာရံ]၊ ယံ

၁။ သာမညံ ။ စဝံ ခဏ္ဍာဒိဘာဝေန ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ သာမညံ သီလံ သမဏဘာဝေါ နိရယာယ
 ဥပကမုတိတိ အတ္ထော၊ - ဓမ္မ - ငို၊ ၂၇၄။

၂။ သံကိလိဋ္ဌံ ဝတံ ။ ဣမသိ ဟိ သာသနေ ပစ္စယဟေတု သမာဒိနုတဂံဝတံ သံကိလိဋ္ဌမေဝ
 (သံ - ငှ၊ ၁၊ ၁၀၀)၊ သံကိလိဋ္ဌမေဝါတိ တဏှာသံကိလေသဥပဏ္ဍိလိဋ္ဌတ္တာ (သံ - ငို - ၁၊ ၁၄၈)။

ဗြဟ္မစရိယံ-အကြင်ရဟန်းတရားဟူသောမြတ်သော အကျင့်သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ-
၏)၊ တံ-ထို ကမ္မဝတ ဗြဟ္မစရိယသည်၊ မဟပွလံ-ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော
အကျိုးရှိသည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်။ [ပါ-၃၁၂။]

၅၅၆။ ကယ်ရာ စေ ကယ်ရာထေနံ၊ ဒဋ္ဌဓနံ ပရက္ကမေ၊
သိထိလော ဟိ ပရိဗ္ဗာဇော၊ ဘိယျော အာကိရတေ ရစံ။

(ယံ ကမ္မံ - အကြင်ကုသိုလ်ကံကို)၊ စေ ကယ်ရာ-အကယ်၍ ပြုလုပ်အံ့၊ ဧနံ-
ထိုကုသိုလ်ကံကို၊ ကယ်ရာထ-မတွန့် မဆုတ် ပြုလုပ်ကုန်ရာ၏၊ (ပြုလုပ်သင့်ကုန်၏)၊ ဧနံ-
ထိုကုသိုလ်ကံကို၊ ဒဋ္ဌ-ခိုင်မြဲစွာ၊ ဝါ-နောက်မဆုတ်တမ်း၊ ပရက္ကမေ-တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့်၊
မြင့်ထက်မြင့်အောင်၊ မလင့်ပုံသေ၊ ကြိုးစားလေရာ၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သိထိလော-လျော့သဖြင့်
ပြုအပ်သော၊ ဝါ-ပေါ့ပေါ့ဆဆ ပြုအပ်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇော-ရဟန်း၏ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်ကောင်း
သည်၊ ဘိယျော-လွန်စွာ၊ ရစံ-ကိလေသာမြို့ကို၊ အာကိရတေ-လောင်းထည့်၏၊ (ပေါ့ပေါ့ဆဆ
နေလျှင် ရဟန်းဘဝရောက်မှ ကိလေသာတရားများ ပိုမိုကြီးမားတတ်သည်-ဟုလို)။ [ပါ-
၃၁၃။]

ဒုဗ္ဘေဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ ဣဿာပကတိတ္ထိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၇။ အကတံ ဒုတ္တံ သေယျော၊ ပစ္စာ တပွတံ ဒုတ္တံ၊
ကတဉ္စ သုကတံ သေယျော၊ ယံ ကတွာ နာနတပွတံ။

၁။ သိထိလော-။ ။ “သိထိလောကော-ကတော” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍
‘သိထိလော+ကတော သိထိလော’ ဟုဖြိုး (ပိမတိ-၃၊ ၂၄) ၌ “သဗ္ဗနု (သာဓုဗ္ဗေယျနု)+အဘိဗ္ဗော
သိထိလော=ဟန်ဆောင်စဉ်းလဲခြင်းဖြင့် ဟုအပ် (ဆောက်တည်ကျင့်သုံးအပ်) သော ရဟန်းတရား” ဟု
တစ်နည်းပြု၏၊ သဒ္ဓဗုဒ္ဓံ-ဣလစဉ်းဖြင့် သ၏ အ-ကို ဣဖြိုး ၄ ကို ထဖြင့် ဖြီးသည်။
၂။ ပရိဗ္ဗာဇော ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ “သမဏဝဗျော” ဟု ဤဗုဒ္ဓ၏ အရကောကံကို ဖွင့်ပြ၏၊
ပိမတိ၌ ‘သမဏဘာဝေါ’ ဟု သဒ္ဓတ္ထဖွင့်၏၊ ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ပရိဗ္ဗစံတွာ ဝဇေတိ ပရိဗ္ဗဇော၊
ပရိဗ္ဗဇော+ဘာဝေါ ပရိဗ္ဗာဇော” ဟုဖြိုး (သံ-၄-၁၊ ၁၀၀) ၌ကား “ပရိဗ္ဗာဇောတိပစ္စုဇာ” ဟုဖွင့်၍
ထို၏ အဖွင့်ဖြစ်သော (သံ-၃-၁၊ ၁၄၈) ၌ “ယရာဝါသတော ပရိဗ္ဗဇနံ ပရိဗ္ဗာ အပဂဗော
ပရိဗ္ဗဇော=အိမ်ရာတည်ထား လူတို့ နောင်မှ ထပ်ဝန်းကျင့်စွန့်စွာခြင်း (ရဟန်းပြုခြင်း)” ဟု ဝိပြုဟံပြုသည်၊
ထိုနောင် သုတ္တံ၌ ဣစဉ်းသက်၍ “ပရိဗ္ဗဇော ဝေ ပရိဗ္ဗာဇော” ဟုဖြိုးပါ။

ဒုက္ခဋ်-မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုကို ၊ ဝါ-မကောင်းမှုကို အကတံ-
 မပြုခြင်းသည်၊ သေယျာ-ကောင်းမြတ်၏၊ ဒုက္ခဋ်-မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော အမှုသည်၊
 ဝါ-မကောင်းမှုသည်၊ ပစ္စာ-အမှတ်ရရာ နောက်အခါ၌၊ တပွတ်-ပူပန်ရ၏၊ စ-သည်သာ
 မကသေး၊ ယံ-အကြင်ကောင်းမှုကို၊ ကတွာ-ဖြုပြီး၍၊ ဝါ-ဖြုပြီးလသော်၊ နာနတပွတ်
 (န+အနတပွတ်)-နောင်တ တစ်ဖန် မပူပန်ရ၊ (တံ) သုကတံ-ထိုကောင်းစွာပြုအပ်သော
 အမှုကို၊ ဝါ-ထိုကောင်းမှုကို၊ ကတံ-ပြုခြင်းသည်၊ သေယျာ-ကောင်းမြတ်၏၊ [ပါ-
 ၃၁၄။]

ဣဿာပကတိတ္ထိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၈။ နဂရံ ယထာ ပစ္စန္ဒံ၊ ဝုတ္တံ သန္တရဗာဟိရံ၊
 ဧဝံ ဂေါပထ အတ္တာနံ၊ ဧထော ဝေါ မာ ဥပစ္စဂါ၊
 ဧတာတိတာ ဟိ သောစန္ဒိ၊ နိရယမ္ပိ သမပ္ပိတာ။

(မနုဿဟိ-လူတို့သည်)၊ ပစ္စန္ဒံ-တိုင်းပြည်၏ အစွန်အဖျားဖြစ်သော၊ (နယ်စပ်
 ဖြစ်သော)၊ နဂရံ-မြို့ကို၊ သန္တရဗာဟိရံ-တံခါးတံတိုင်း အစရှိသော အတွင်း အဆောက်အဦး၊
 ပြအိုး၊ ကျုံး အစရှိသော အပြင်အဆောက်အဦးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဝုတ္တံ
 ယထာ-လုံခြုံစေအပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ-စောင့်ရှောက်အပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ (တုမှေပိ-
 သင်တို့သည်လည်း)၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ ဂေါပထ-သတိထား၍ လုံခြုံစေကြလော့၊ ဝါ-
 -သတိထား၍ စောင့်ရှောက်ကြလော့၊ ဧထော- ဝုဒ္ဓုပ္ပါဒ် စသော အခွင့်ကောင်းသည်၊ ဝေါ-
 သင်တို့ကို၊ မာ ဥပစ္စဂါ - မကျော်လွန်စေနှင့်၊ [ဥပ+အတိ+ ဂမု+ဤ]၊ ဟိ-တာ-ဖြစ်သင့်၏။

၁။ သန္တရဗာဟိရံ ။ ။ သန္တရဗာဟိရန္တံ တံ ပစ္စန္ဒနဂရံ ဒွါရပါကာရာဒိနိ ဝိရာနိ
 ကာရာဇ္ဇဟိ သန္တရံ၊ အဋ္ဌာလကပရိခါဒိနိ ဝိရာနိ ကရာဇ္ဇဟိ သဗာဟိရန္တံ သန္တရဗာဟိရံ၊ဤ၌
 “ဒွါရပါကာရာဒိနိ” ဖြင့် အန္တရအရကိုပြသည်၊ “အဋ္ဌာလက ပရိခါဒိနိ” ဖြင့် ဗာဟိရအရကို ပြသည်၊
 သန္တရဗာဟိရ အရကား ထိုအတွင်း အဆောက်အဦး၊ အပြင်အဆောက်အဦးရှိသော ပစ္စန္ဒနဂရ (နယ်စပ်မြို့)
 ကို ရ၏၊ ထိုအရကောက်အသီးသီးကိုကြည့်၍ “အန္တရေ + ဓာတာထိ အန္တရာနိ (အန္တရ + ဏ)၊ ဝဟိ + ဓာတာနိ
 ဗာဟိရာနိ (ဝဟိ + ဣရထိ)၊ အန္တရာနိ ဓ + ဗာဟိရာနိ ဓ အန္တရဗာဟိရံ၊ သယ + အန္တရဗာဟိရေန ယံ
 ဝတ္တတိတံ သန္တရဗာဟိရံ” ဟုပြုပါ။ သမေကိုက်ကဲ့သို့ သာကလ္လတ္ထ အဗျယ်သော ကြံခြင်းကား မကောင်းပါ။

ခဏာတိတာ - အခွင့်ကောင်းကို ကျော်လွန်သွားသူတို့သည်၊ ဝါ - ကျော်လွန် သွားသော အခွင့်ကောင်းရှိသူတို့သည်၊ နိရယမှိ - ငရဲ၌၊ ဝါ - ငရဲကိုမှတ်၊ လေးရပ်သော အပါယ်၌၊ သမဗ္ဗိတာ - ကောင်းစွာရောက်ကုန်သည်၊ (ဟုတွတ် - ၍)၊ သောစန္ဒိ - ဝမ်းနည်း ပူဆွေးကုန်၏။ [ပါ - ၃၁၅။]

သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ နိဂဏ္ဌဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၅၉။ အလဇ္ဇိတာယေ လဇ္ဇန္တိ၊ လဇ္ဇိတာယေ န လဇ္ဇရေ၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိ။

(ယေ သတ္တာ - အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊) အလဇ္ဇိတာယေ - မရှက်ထိုက်သော ဆွမ်းခွက်ဖြင့်၊ (မရှက်သင့်သော အရာဖြင့်)၊ လဇ္ဇန္တိ - ရှက်ကုန်၏၊ လဇ္ဇိတာယေ - ရှက်ထိုက်သော အင်္ဂါကြီးငယ်ဖြင့်၊ (ရှက်သင့်သော အရာဖြင့်)၊ န လဇ္ဇရေ - မရှက်ကုန်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ -

၁။ ခဏာတိတာ ။ ။ ခဏာတိတာတိ - (က) ယေ ဟိ တံ ခဏံ အတိတာ၊ (ခ) တေ ဓ ပုဂ္ဂလေ သော ဓ ခဏော အတိတာ၊ (က) အဖွင့်ကိုရှု၍ “ခဏံ + အတိတာ ခဏာတိတာ” ဟု ဒုတိယာတပျရိသံဝိဇ္ဇိဟိပြု၊ ဤနည်းသည် နောက်၌ အတိတသဒ္ဓါရှိလျှင် ဒုတိယာတပျရိသံ တွဲလေ့ရှိသော သဒ္ဓါကျမ်းများနှင့် ညီညွတ်၏။ သို့သော် “ခဏော ဝေါ မာ ဥပစုဂါ” ဟူသော ရှေ့စကားနှင့်မညီ၊ ချဲ့ဉှားဆုံး - “ခဏော ဝေါ မာ ဥပစုဂါ” ၌ ခဏသည် ကတ္တာ၊ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံ၊ ခဏာတိတာကို ဒုတိယာ တပျရိသံတွဲလျှင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကတ္တာ၊ ခဏသည်ကံဖြစ်၍ ရှေ့နောက်မညီ။ ဤသို့ မညီသည့်အတွက် ရှေ့နောက်ညီသည့် နောက်တစ်နည်းကို ပြလိုသောကြောင့် (ခ) အဖွင့်ကိုဆိုသည်၊ (ခ) အဖွင့်ကိုရှု၍ အာဂတသမဏာကိုသို့ “ခဏော + အတိတာ ဣဗေ (ပုဂ္ဂလေ)တိ ခဏာတိတာ” ဟု ဒုတိယာ ဗဟုဒ္ဓိဟိ ဝိဇ္ဇိဟိပြု၊ ဆက်ဉှားဆုံး - (ခ) အဖွင့်သည် နည်းတစ်ပါးကို ပြသောကြောင့် “တေ ဓ” နေရာ၌ “တေ ဝါ” ဟုရှိလျှင် သာ၍ကောင်း၏။ ထေရ - ၆ - ၂၊ ၉၇ ၌ “ဝါ” ဟုပင်ရှိ၏။ လက်ရှိပါဠိအလိုမှ ဓ သဒ္ဓါကို နယန္တရပကန္တရ ဓောတကဟုကြံပါ။

၂။ နိရယမှိ ။ ။ ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် “နိရယမှိ” ဟု ယောတော်မူသည်။ အပါယ် လေးပါးလုံးကို ယုပါ (ဓမ္မ - ၆၊ ၂၇၆)၊ သုတ္တ နိ - ၆ - ၂၊ ၇၂ ၌ သာယာဖွယ်မရှိသည်၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်ကြောင့် အပါယ်လေးပါးကို “နိရယ” ဟုဖွင့်သည်။ “ဣယတိ အသာဒိယတိတိ အယော၊ နတ္ထိ + အယော ဓတ္တာတိ နိရယော” ဟုပြု။

၃။ လဇ္ဇိတာယေ ။ ။ လဇ္ဇတံတံ၊ တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့် “လဇ္ဇိတဗ္ဗ” ဟုဖြစ်နိုင်က သို့ဝိဘတ်သက်၊ “လဇ္ဇိတော တဗ္ဗဿ သဝိဘတ္တိကဿ တာယေ (နိတိ - သုတ္တ၊ ၄၅၅)” သုတ်ဖြင့် သို့ဝိဘတ်နှင့်တကွ တဗ္ဗပစ္စည်းကို တာယေပြု၊ အလဇ္ဇိတာယေလည်း နည်းတူပင်တည်း။

မှားယွင်းသောအယူကို ကောင်းစွာ ယူကုန်သော၊ ဝါ - မှားယွင်းသော အယူကို ဆောက်တည် ကျင့်သုံးကုန်သော၊ (တေ) သတ္တာ - ထိုသတ္တဝါသို့သည်၊ ဒုဂ္ဂတိ - ဒုဂ္ဂတိသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ - ရောက်ကုန်၏။ [ပါ - ၃၁၆။]

၅၆၀။ အဘယေ ဘယဒဿိနော၊ ဘယေ စာဘယဒဿိနော၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိ။

(ယေ သတ္တာ - တို့သည်၊) အဘယေ - မကြောက်ထိုက်သော ဆွမ်းခွက်၌၊ ဘယ - ဒဿိနော - ကြောက်ထိုက်၏ဟု ရှုလေ့ရှိကုန်၏၊ ဝါ - ကြောက်စရာဟု ရှုလေ့ရှိကုန်၏၊ ဘယေ စ - ကြောက်ထိုက်သော အင်္ဂါကြီးငယ်၌လည်း၊ အဘယဒဿိနော - မကြောက်ထိုက်ဟု ရှုလေ့ရှိကုန်၏၊ ဝါ - ကြောက်စရာမဟုတ်ဟု ရှုလေ့ရှိကုန်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ - ကုန်သော၊ (တေ) သတ္တာ - တို့သည်၊ ဒုဂ္ဂတိ - သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ - ကုန်၏။ [ပါ - ၃၁၆။]

နိဂဏ္ဌဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

နိတိ - သုတ္တနိ - ၁, ၂၃၂။ ။ ထို၌ “အလခိုတာ + ယေ” ဟု နှစ်ပုဒ်ကြွ၍၊ “အလခိုတာယ” ဟု ဆိုလိုလျက် ယကျေ၊ ထို၌ နာဝိဘတ် ကံအနက်ဟုယူကာ “ယေ - အကြင်နိဂဏ္ဌတို့သည်၊ အလခိုတာ - မရှက်အပ်သော ထမင်းခွက်ကို၊ လစ္ဆန္တိ” ဟု ပေးလိုသည်။ လခိုတာ ယေလည်း နည်းတူပေးပါ။

၁။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ ။ ။ အထက်၌ ဤပုဒ်ကို “တံ သမာဒိယိတွာ ဝိစရန္တာ” ဟုသော အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးခဲ့သည်။ ထိုအဖွင့်ကိုရှု၍ “သမာဒိယန္တိတိ သမာဒါနာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ + သမာဒါနာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမာဒါနာ” ဟုဖြု၊ နောက်ဂါထာများ၏ အဖွင့်၌ “မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ သမာဒိဒုတ္တာ” ဟုဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်၌ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာသည် တွသမ္ပနံ၊ သမာဒါနာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော သမာဒိဒုသည် ဘာဝသမ္ပနံတည်း။ ထိုသမ္ပနံနှစ်ဖျိုးသည် “လိင် - ဝှစ် - အရကောက်” အားဖြင့် တူမြဲဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “သမာဒိယတေတိ သမာဒါနာ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိရ၏)၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ + သမာဒါနာ ယေသန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ - ကောင်းစွာယူအပ် (ဆောက်တည်ကျင့်သုံးအပ်) သော မှားယွင်းသောအယူဂိုဏ်း” ဟုဖြု ဆက်ဥားဆုံး - သမာဒါနာသည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် အရတူသောကြောင့် ကုက္ကိုလိင်တည်း။ ပုန်၏ - ယုပစ္စည်းသည် ဘာအနက်ကို ဟောရာ၌သာ နပုံလိင်မြီ၍ ကြွင်း သာဝနများ၌ သုံးလိင် ရှိနိုင်သည်။ [ယု - တ - ကိစ္စာ၊ ကောဉ် - ၇၇၃၊ ၇၇၄၊ ၇၇၅၊ ၇၇၆၊ ၇၇၇၊ ၇၇၈၊ ၇၇၉၊ ၇၈၀၊ ၇၈၁၊ ၇၈၂၊ ၇၈၃၊ ၇၈၄၊ ၇၈၅၊ ၇၈၆၊ ၇၈၇၊ ၇၈၈၊ ၇၈၉၊ ၇၉၀၊ ၇၉၁၊ ၇၉၂၊ ၇၉၃၊ ၇၉၄၊ ၇၉၅၊ ၇၉၆၊ ၇၉၇၊ ၇၉၈၊ ၇၉၉၊ ၈၀၀၊ ၈၀၁၊ ၈၀၂၊ ၈၀၃၊ ၈၀၄၊ ၈၀၅၊ ၈၀၆၊ ၈၀၇၊ ၈၀၈၊ ၈၀၉၊ ၈၁၀၊ ၈၁၁၊ ၈၁၂၊ ၈၁၃၊ ၈၁၄၊ ၈၁၅၊ ၈၁၆၊ ၈၁၇၊ ၈၁၈၊ ၈၁၉၊ ၈၂၀၊ ၈၂၁၊ ၈၂၂၊ ၈၂၃၊ ၈၂၄၊ ၈၂၅၊ ၈၂၆၊ ၈၂၇၊ ၈၂၈၊ ၈၂၉၊ ၈၃၀၊ ၈၃၁၊ ၈၃၂၊ ၈၃၃၊ ၈၃၄၊ ၈၃၅၊ ၈၃၆၊ ၈၃၇၊ ၈၃၈၊ ၈၃၉၊ ၈၄၀၊ ၈၄၁၊ ၈၄၂၊ ၈၄၃၊ ၈၄၄၊ ၈၄၅၊ ၈၄၆၊ ၈၄၇၊ ၈၄၈၊ ၈၄၉၊ ၈၅၀၊ ၈၅၁၊ ၈၅၂၊ ၈၅၃၊ ၈၅၄၊ ၈၅၅၊ ၈၅၆၊ ၈၅၇၊ ၈၅၈၊ ၈၅၉၊ ၈၆၀၊ ၈၆၁၊ ၈၆၂၊ ၈၆၃၊ ၈၆၄၊ ၈၆၅၊ ၈၆၆၊ ၈၆၇၊ ၈၆၈၊ ၈၆၉၊ ၈၇၀၊ ၈၇၁၊ ၈၇၂၊ ၈၇၃၊ ၈၇၄၊ ၈၇၅၊ ၈၇၆၊ ၈၇၇၊ ၈၇၈၊ ၈၇၉၊ ၈၈၀၊ ၈၈၁၊ ၈၈၂၊ ၈၈၃၊ ၈၈၄၊ ၈၈၅၊ ၈၈၆၊ ၈၈၇၊ ၈၈၈၊ ၈၈၉၊ ၈၉၀၊ ၈၉၁၊ ၈၉၂၊ ၈၉၃၊ ၈၉၄၊ ၈၉၅၊ ၈၉၆၊ ၈၉၇၊ ၈၉၈၊ ၈၉၉၊ ၉၀၀၊ ၉၀၁၊ ၉၀၂၊ ၉၀၃၊ ၉၀၄၊ ၉၀၅၊ ၉၀၆၊ ၉၀၇၊ ၉၀၈၊ ၉၀၉၊ ၉၁၀၊ ၉၁၁၊ ၉၁၂၊ ၉၁၃၊ ၉၁၄၊ ၉၁၅၊ ၉၁၆၊ ၉၁၇၊ ၉၁၈၊ ၉၁၉၊ ၉၂၀၊ ၉၂၁၊ ၉၂၂၊ ၉၂၃၊ ၉၂၄၊ ၉၂၅၊ ၉၂၆၊ ၉၂၇၊ ၉၂၈၊ ၉၂၉၊ ၉၃၀၊ ၉၃၁၊ ၉၃၂၊ ၉၃၃၊ ၉၃၄၊ ၉၃၅၊ ၉၃၆၊ ၉၃၇၊ ၉၃၈၊ ၉၃၉၊ ၉၄၀၊ ၉၄၁၊ ၉၄၂၊ ၉၄၃၊ ၉၄၄၊ ၉၄၅၊ ၉၄၆၊ ၉၄၇၊ ၉၄၈၊ ၉၄၉၊ ၉၅၀၊ ၉၅၁၊ ၉၅၂၊ ၉၅၃၊ ၉၅၄၊ ၉၅၅၊ ၉၅၆၊ ၉၅၇၊ ၉၅၈၊ ၉၅၉၊ ၉၆၀၊ ၉၆၁၊ ၉၆၂၊ ၉၆၃၊ ၉၆၄၊ ၉၆၅၊ ၉၆၆၊ ၉၆၇၊ ၉၆၈၊ ၉၆၉၊ ၉၇၀၊ ၉၇၁၊ ၉၇၂၊ ၉၇၃၊ ၉၇၄၊ ၉၇၅၊ ၉၇၆၊ ၉၇၇၊ ၉၇၈၊ ၉၇၉၊ ၉၈၀၊ ၉၈၁၊ ၉၈၂၊ ၉၈၃၊ ၉၈၄၊ ၉၈၅၊ ၉၈၆၊ ၉၈၇၊ ၉၈၈၊ ၉၈၉၊ ၉၉၀၊ ၉၉၁၊ ၉၉၂၊ ၉၉၃၊ ၉၉၄၊ ၉၉၅၊ ၉၉၆၊ ၉၉၇၊ ၉၉၈၊ ၉၉၉၊ ၁၀၀၀။

၂။ ဘယေ ။ ။ ဟိရိကောပိနံ ဝန နိဿာယ ရာဂါဒိနံ ဥပ္ပဇနော တံ ဘယံ နာမ၊ ... ဤ အဖွင့်ကိုရှု၍ “ဘယိတစ္ဆန္တိ ဘယံ” ဟုဖြု၊ ရှင်းဥားဆုံး - သာရတ္ထ - ၃, ၂၃၄ ၌ “ယသ္မာ စတ္တာရော ပစ္စယေ နိဿာယ အတ္တဘာဝေါ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ တေ နိဿယာ” ဟုသော (ဝိ - ၄ - ၃, ၂၆၇) အဖွင့်ကိုရှု၍ နိဿယာကို “နိဿိယန္တိတိ နိဿယာတိ ဝုဇန္တိ” ဟုဖြု၏။ နိဿယာ၏ အဖွင့်နှင့် ဤဘယအဖွင့်သည် ဖွင့်ပုံချင်းတူ၏။ ထို့အပြင် ရှေ့နောက်ဂါထာတို့၌လည်း “လခိုတာယေ၊ ဝဇ္ဇေ” ဟု ကံအနက်ဟော ပုဒ်တို့ချည်းရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကမ္မသာဝန အနက်ပေးခဲ့သည်။ [နိတိ - သုတ္တ - နိ - ၁, ၂၃၃ ၌ “အဘယေ၊ ဘယေ” တို့ကို ဟိတ် (နိမိတ်) အနက်ပေးသည်။

၉။ တိတ္ထိယသာဝကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၆၁။ အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇမတိဇော၊ ဝဇ္ဇေ စာဝဇ္ဇဒသိဇော၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိံ။

(ယေ သတ္တာ-တို့သည်) အဝဇ္ဇေ-အပြစ်မဟုတ်သော တရား၌၊ ဝါ-အပြစ်ကင်းကွာ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ကောင်းသောတရား၌၊ ဝဇ္ဇမတိဇော-အပြစ်ဟုဖြစ်သော မှတ်ထင်ခြင်း ရှိကုန်၏။ ဝါ-အပြစ်ဟုဖြစ်သော အယု ရှိကုန်၏။ ဝဇ္ဇေ စ-အပြစ်ဖြစ်သော တရား၌လည်း၊ ဝါ-အပြစ်မှန်စွာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊ မကောင်းသောတရား၌လည်း၊ အဝဇ္ဇဒသိဇော-အပြစ်မဟုတ်ဟု ရှုလေ့ရှိကုန်၏။ [ပဿန္တိ သိလေနာ တိ ဒသိဇော၊ အဝဇ္ဇံ+ဣတိ+ဒသိဇော အဝဇ္ဇဒသိဇော။] မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ-ကုန်သော၊ (တေ) သတ္တာ-တို့သည်၊ ဒုဂ္ဂတိံ-သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၏။ [ပါ-၃၁၈။]

၅၆၂။ ဝဇ္ဇူ ဝဇ္ဇတော ဥတ္တာ၊ အဝဇ္ဇူ အဝဇ္ဇတော၊
သမ္မာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ သုဂ္ဂတိံ။

စ-သုက္က ပက္ခကား၊ ဝဇ္ဇ-အပြစ်ဖြစ်သော တရားကို၊ ဝါ-အပြစ်မှန်စွာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊ မကောင်းသောတရားကို၊ ဝဇ္ဇတော-အပြစ်ဟူ၍၊ [သာရဉ္စ သာရတော ဥတ္တာ-ဂါထာ စ] ဥတ္တာ-သိ၍လည်းကောင်း၊ အဝဇ္ဇ-အပြစ်မဟုတ်သော တရားကို၊ ဝါ-အပြစ်ကင်းကွာ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ကောင်းသောတရားကို၊ အဝဇ္ဇတော - အပြစ်မဟုတ်ဟူ၍၊ ဥတ္တာ စ-သိ၍လည်းကောင်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ-မှန်သောအယုကို ကောင်းစွာ ယူကုန်သော၊ ဝါ-ကောင်းစွာယူအပ်သော မှန်သောအယု ရှိကုန်သော၊ သတ္တာ-တို့သည်၊ သုဂ္ဂတိံ-သုဂ္ဂတိသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၏။ [ပါ- ၃၁၉။]

တိတ္ထိယသာဝကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

နိရယဝင်္ဂဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဝဇ္ဇမတိဇော ။ ။ ဝဇ္ဇမတိဇောတိ ဝဇ္ဇံ ဣဒန္တိ ဥပ္ပနုမတိဇော၊ ဤအဖွင့်ကိုစ၍ “မညတိတိ မတိ မနနံ ဝါ မတိ (မိစ္ဆာအယု)၊ ဝဇ္ဇံ ဣတိ+ဥပ္ပနုမ+မတိ ယေသန္တိ ဝဇ္ဇမတိဇော” ဟုပြု “ယောနံ ဇော” ဟူသော ဝိနာဝိကာရယောဂဝိဘာဂဖြင့် အကတရဿ (ဣ) ဇော-ယောဝိဘာဝ်ကို ဇော ပြု။

၂။ နာမဏိ

၁။ အတ္တဒန္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၆၃။ အဟံ နာဂေါဝ သင်္ဂါဗေ၊ ဇာပတော ပတိတံ သရံ၊
အတိဝါကျံ တိတိက္ခသံ၊ ဒုဿိလော ဟိ ဗဟုဇ္ဇနော။

နာဂေါ - ဆင်ပြောင်သည်။ သင်္ဂါဗေ-စစ်မြေပြင်၌၊ ဇာပတော-လေးမှ၊ ပတိတံ - မိမိ၌ ကျလာသော၊ သရံ-မြားကို၊ (တိတိက္ခတိ) ဣဝ- သည်းခံသကဲ့သို့၊ (ဝေမေဝ - ဤအတူသာလျှင်) အဟံ-ငါသည်၊ အတိဝါကျံ-လွန်ကျူးစော်ကား၊ မောက်မှားသော စကားကို၊ ဝါ- အရိယာတို့၏ ပြောဆိုရိုး စကားရှစ်မျိုးကို ကျော်လွန်၍ဖြစ်သော စကားကို၊ တိတိက္ခသံ - သည်းခံအံ့၊ ဟိ-သည်းခံသင့်၏၊ ဗဟုဇ္ဇနော- များစွာသောင်းပြောင်း၊ လောကီ လူအပေါင်းသည်၊ ဒုဿိလော-သိလမရှိ။ [ပါ-၃၂၀။]

၅၆၄။ ဒန္တံ နယန္တိ သမိတိံ၊ ဒန္တံ ရာဇာ'ဘိရူဟတိ၊
ဒန္တော သေဋ္ဌော မနဿာသု၊ ယော'တိဝါကျံ တိတိက္ခတိ။

သမိတိံ-ဥယျာဉ် ကစားရိုင်း အစရှိသော လူအများ စုဝေးရာသို့၊ (ဂစ္ဆန္တော၊ နယန္တိ တို့၌စပ်)၊ [သမယန္တိ- မိလန္တုဿန္တိ သမိတိံ၊ သံ + ဣ + တိ၊ မိလနံ ဧကိဘာဂေါ၊ ဇွန်- ငို၊] (ဂစ္ဆန္တော-သွားသူတို့သည်)၊ ဒန္တံ-ယဉ်ကျေးသော နွားမြင်းကို၊ နယန္တိ-လှည်း၌က၍ ဆောင်ကြ ကုန်၏၊ ရာဇာ-မင်းသည်၊ ဒန္တံ-ယဉ်ကျေးသော နွားမြင်းကို၊ အဘိရူဟတိ-တက်စီး၏၊ မနဿာသု-လူတို့တွင်၊ ယော-အကြင်သူသည်၊ အတိဝါကျံ-ကို၊ တိတိက္ခတိ- ၏၊ (သော-ထိုသူကို)၊ ဒန္တော-မဂ်လေးပါးဖြင့် ဆုံးမအပ်ပြီးသည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ သေဋ္ဌော- အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်၏၊ (တစ်နည်း) သော-သည်၊ ဒန္တော-သည်၊ (ဟုတွာ) သေဋ္ဌော- မြတ်၏။ [ပါ-၃၂၁။]

၅၆၅။ ဝရမဿတရာ ဒန္တော၊ အာဇာနိယာ စ သိန္နဝါ၊
ကုဉ္ဇရာ စ မဟာနာဂါ၊ အတ္တဒန္တော တတော ဝရံ။

အဿတရာ-အဿတိုန်မြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-လားတို့သည်လည်းကောင်း၊
အာဇာနိယာ စ-အာဇာနည်မြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အလွန်သိတတ်သော မြင်းတို့သည်

၁။ အဿတရာ ။ ။ အဗရော အဗေဝါ မြင်းမျိုးဇာတ်ရှိမှ အစဉ်အလာအရ "အဿ (မြင်း)" ဟု ဆိုရသည်။ အဿတရာ (လား)ကား အဗေက မြင်းမ၊ အဗေက မြည်းဖို ဖြစ်၏။ အဗေက မျိုးမတူ

လည်းကောင်း၊ (မြင်းလိမ္မာတို့သည်လည်းကောင်း)၊ သိန္နဝါ ၈- သိန္နဝတိုင်း၌ ပေါက်ဖွားသော မြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ- သိန္နောမြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကုဋ္ဌရာ- တောင်ကမ်းပါး ပြတ်၌ မွေ့လျော်ကုန်သော၊ မဟာနာဂါ ၈- ကြီးသောဆင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ- ဆင်ပြောင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဒန္တာ- ဆုံးမအပ်ကုန်သော်သာ၊ ဝါ- ယဉ်ကျေးကုန်မှသာ၊ ဝရ်- မြတ်၏။ အတ္တဒန္တာ- မဂ်လေးပါးဖြင့် ဆုံးမအပ်ပြီးသော မိမိတည်းဟူသော စက္ခုစသား ခြောက်ပါးသော ဣန္ဒြေရှိသူသည်။ ဝါ- မဂ်လေးပါးဖြင့် မိမိတည်းဟူသော ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမပြီးသူသည်။ တတော- ထိုမြင်း၊ ဆင်တို့ထက်၊ ဝရ်- မြတ်၏။ [ပါ- ၃၂၂။]

အတ္တဒန္တာ ဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဓာတ်ခြားဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့မှ ပေါက်ဖွားလာသော သားသမီးတို့သည် အစဉ်အလာ မျိုးရိုးမှ ယုတ်လျော့တော့၏။ အမျိုးမစစ် ကပြား ဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် ပါဏိနိ၌-

“ वत्सोऽपि भवेत्तु तत्र = ဝဋ္ဌကွာသုသဘောဟိ ၈- တနုတ္တ (၅, ၃, ၉၁) ” သုတ်ဖြင့်၊ ဗောဂ္ဂလ္လာန်၌ “ ဝဋ္ဌာဒိဟိ တနုတ္တ တရော (၄, ၅၆) ” သုတ်ဖြင့် တနုတ္တ (= မြင်းဓာတ်၏လျော့ပါးခြင်း) အနက်ကို သိအပ်ရာ၌ အဿနောင် တရုပစ္စည်း သက်လေသည်။ ဝိပျုဟ်ကိုကား “ အဿဿ (အဿ ဘာဝဿ) + တနုတ္တနိ အဿတရာ ” ဟုဖြဖြိုရန် မောဂ်-နိ-၂, ၉၅ ၌ မိန့်၏။ နိတိ-သုတ္တ, ၂၄၂ ၌ ဝိသေသအနက် တရုပစ္စည်းသက်၍ ဓမ္မဋီ, ၂၇၆ နှင့် ဓာနိ, ၄, ၃၆၉ တို့၌ “ အဿ တရုတ္တိ အဿတရာ (အဿ + တရု + အ) ” ဟုဖြသည်။ တလဝဂ်၌ “ ပဏ္ဍိတတရာ ” ကိုလည်း “ ပဏ္ဍိတဿ + တနုတ္တ ပဏ္ဍိတတရာ ” ဟု ဖြဖြ “ ပညာရှိနိးပါး ” ဟု အနက်ပေးလေဥး။ (တတုဗောဝိနိ-၃၁၇)။

၁။ အာဓာနိယာ ။ ။ အာ ဘုသော ကာရကာကာရဏံ ဓာနန္တိတိ အာဓာနိယာ၊ အာ + ဉာ + အနိယာ၊ (တစ်နည်း) အာ + ဉာ + နာ + ဣ၊ နောက်နည်း၌ ဤလာ၊ အာသဒ္ဓါ၊ ဘုသအနက်၊ ဓမ္မ-ဋီ, ၂၇၆ ၌ အာသဒ္ဓါ သီယအနက်ကြ၍ “ အာသု သီယံ အဿဒမ္မသာရထိနော အဝိပ္ပိယံ ဓာနန္တိတိ အာဓာနိယာ ” ဟု ဖြသည်။

၂။ ကုဋ္ဌရာ ။ ။ ဤပုဒ်ကို အပမာဒဝဂ်၊ သာမာဝတိဝတ္ထု၌ ဥတ္တပမာဒကံကြ၍လေးခဲ့သည်။ မဟာနာဂါအရ နဂါးစသည်ကိုမယုတ် ဆင်ကို ယုစေလိုသောကြောင့် ကုဋ္ဌရာသင်္ခါတာ” ဟူ၍ ဖွင့်သည်ဟု နောက်ထပ်စဉ်းစားမိ၏။ ထို့ကြောင့် “ ကုဋ္ဌ (ဂိရိတေဇ) ရမန္တိတိ ကုဋ္ဌရာ (ဝိမာန-၄, ၃၀) ” ဟူသော ဝိပျုဟ်ကိုရှု၍ ယခင်ပေးအပ်ခဲ့သော အနက်မှ တစ်မျိုးပေးသည်။ ထိုဝိမာန-၄ ၌ “ ကုဋ္ဌ ရမန္တိတိ ကုဋ္ဌရာ = တောင်ကမ်းပါးပြတ်၌ ကြီးကြွယ်ကို ဆော်မြည်တတ်သောဆင်တို့၊ [ကုဋ္ဌ + ရ + က္ဋိ] ကို (ပထဝီ) ဓရယန္တိ တိ ကုဋ္ဌရာ = ဖြေကို (ဖျက်ဆီးသောအားဖြင့်) ဆွေးမြည့်စေတတ်သော ဆင်တို့၊ [ကု + ဓရ + က္ဋိ] ” ဟူသော ဝိပျုဟ်များကိုလည်း ပြသေး၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ ကုဋ္ဌာ (ဟန) စောသံ အတ္တိတိ ကုဋ္ဌရာ” ဟုဖြသည်။

၃။ အတ္တဒန္တာ ။ ။ ယော စတုဟိ အရိယမဂ္ဂဟိ အတ္တဗော ဒန္တာယ အတ္တဒန္တာ၊ ဤ၌ ဒန္တာယဝယ် ဒန္တာသည် ဘာဝသမ္ပန်၊ အတ္တဗောသည် တာသမ္ပန်တည်း။ ထိုသမ္ပန်နှစ်မျိုးတို့သည် လိင်-ဝဂ်-အရကောက်အားဖြင့် တွဲမြဲဖြစ်သောကြောင့် ဒန္တာအရ အတ္တကိုပင်ရ၏။ အတ္တဟူသည် စက္ခုဇြေ စသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတည်း။ (မဟာ နိ-၁၈၇)၊ အတ္တဒန္တာ အရကား “ ယော ” တည်း။ ဤအရ

၂။ ဟတ္ထာစရိယပုဗ္ဗကဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၆၆။ န ဟိ ဧတေဟိ ယာနေဟိ၊ ဂစ္ဆေယျ အဂတံ ဒိသံ၊
ယထာ'တ္တနာ သုဒန္တေန၊ ဒန္တော ဒန္တေန ဂစ္ဆတိ။

ဟိ-မှန်၏၊^၁ ဒန္တေန-ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းဟူသော ဆုံးမခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုဒန္တေန-အရိယာမဂ်ကို ဖြစ်စေခြင်းဟူသော ကောင်းစွာဆုံးမခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊^၂ ဒန္တော-ဆုံးမအပ်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဂတံ-အိပ်မက်ဖြင့်သော်မှ မရောက်အပ်ဘူးသော၊ ဒိသံ-နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အရပ်သို့၊ အတ္တနာ-မိမိဖြင့်၊ ဝါ-အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ဖြင့်၊ ဂစ္ဆတိ ယထာ-သွားရောက်နိုင်သကဲ့သို့၊ (တထာ-ထိုအတူ) အဂတံ-သော၊ ဒိသံ-သို့၊ ဧတေဟိ ယာနေဟိ-ဤဆင်ယာဉ် အစရှိသော ယာဉ်တို့ဖြင့်၊ န ဂစ္ဆေယျ-မသွားရောက်နိုင်။^၃ [ပါ-၃၂၃။]

ဟတ္ထာစရိယပုဗ္ဗကဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

အသီးသီးကို ရှု၍ "အတ္တာ+ဒန္တော ယဿာတိ အတ္တဒန္တော" ဟု ဖြုရမည်၊ ဤသို့ ဖြုလျှင် "စက္ခု ရူပါရာမံ တံ အရဟတော ဒန္တံ၊ ဗေ၊ မနော ဓမ္မာရာမော သော အရဟတော ဒန္တော (မဟာနိ-၁၀၇)" ဟူသော ပါဠိတော်နှင့် အဓိပ္ပာယ် ထပ်တူကျ၏၊ သာမာဝတိဝတ္ထု၌လည်း ဤအတိုင်း ပြင်ပေးပါ။ (၅-၃၊ ၁၁၃-၅ အဆိုတစ်မျိုး ရှိသေး၏၊ ရှုကြလော့ဟေ့။)

၁။ န ဟိ ။ ။ အထက်၌ ကျက်မှတ်လွယ်ကူစေရန် ရှေ့အတ္တဒန္တဝတ္ထုဂါထာမှ "အတ္တဒန္တော တတော ဝရံ" ကို ထောက်ခံသော ဒဠိကရုဏဇောတကကြံ၍ ပေးသည်၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဤဂါထာကို ကာရုဏဝါကျဟု ယူ၏၊ ထိုအလို "(ကသွာ-အဘယ်ကြောင့်၊ အတ္တဒန္တော-သည်၊ တတော-ထက်၊ ဝရံ-မြတ်သနည်း) ဟိ-အကြင်ကြောင့်၊ ဒန္တေန၊ ဗေ၊ န ဂစ္ဆေယျ-နိုင်၊ (တသွာ-ကြောင့်၊ အတ္တဒန္တော-သည်၊ တတော-ထက်၊ ဝရံ-၏)" ဟု ပေးပါ။

၂။ ဒန္တေန သုဒန္တေန ။ ။ ဤပုဒ်တို့သည် ဒန္တေန-အဘိဇ္ဇာခိုကရုဏ ဝိသေသနများတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပုဗ္ဗဘာဏ ဣန္ဒြိယဒဗေန ဒန္တေန အပရာဘာဏ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာယ သုဒန္တေန ဒန္တော" ဟုဖွင့်သည်၊ ဤအဋ္ဌကထာ၌ "ဣန္ဒြိယဒဗေန" နှင့် ဒန္တေန ကျနေသည်၊ မဟာနိ-၄၊ ၃၀၅၊ ၅၉၃-၄၊ ၁၀ တို့၌ ဒန္တေန ပါသည်၊ ဣန္ဒြိယဒဗေနသည် ဒန္တေနအဖွင့်ဖြစ်သောကြောင့် ပါမှ ကောင်းမည်။

၃။ ယထာတ္တနာ၊ ဗေ၊ ဂစ္ဆတိ ။ ။ ဤဂါထာပါဒသည် ဥပမာနဝါကျ၊ ရှေ့ "န ဟိ" သော ပါဒသည် ဥပမယုဝါကျတည်း၊ ဥပမယုဝါကျ၌ ယာနေဟိသည် ကရိုဏ်းဖြစ်သကဲ့သို့ ဥပမာနဝါကျ၌ အတ္တနာလည်း ကရိုဏ်းပင်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရုပ်ခန္ဓာဖြင့် မသွားရောက်နိုင်သောကြောင့် အတ္တနာဟူသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်တည်း၊ မှန်၏ - အဋ္ဌကထာ၌ "ဒန္တောပိ (ယဉ်ကျေးသူတို့သည် ရောက်အပ်သော

၃။ ပရိဇိဏ္ဍဗြဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၆၇။ ယေဟိ ဇာတေဟိ နန္ဒိသံ၊ ယေသံဉ္စ ဘဝမိစ္ဆိသံ၊

တေ မံ ဒါရေဟိ သံပုစ္ဆံ သာဝ ဝါရေန္တိ သုကရံ။

ယေဟိ ဇာတေဟိ-အကြင်သားတို့ကြောင့်၊ နန္ဒိသံ-နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခဲ့ရပါပြီ။
၈-သည်သာမကသေး၊ ယေသံ-အကြင်သားတို့၏၊ ဘဝ-ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်းကို၊ ဣစ္ဆိသံ-
လိုလားတောင့်တ ကြောင့်ကြခဲ့ရပါပြီ။ သာ-မွေးတို့သည်၊ သုကရံ-ဝက်ကို၊ ဝါရေန္တိဣဝ-
တားမြစ်ပိတ်ဆိုသကဲ့သို့၊ (ခေ-ဤအတူ) တေ-ထိုသားတို့သည်၊ ဒါရေဟိ-မယားတို့နှင့်၊
(သဒ္ဓိ-အတူ) သံပုစ္ဆံ- တိုင်ပင်၍၊ မံ-ကျွန်ုပ်ကို၊ ဝါရေန္တိ-(အိမ်၌ မနေနိုင်အောင်)
တားမြစ် ပိတ်ဆိုကုန်၏။ [၄-၂၃၈]

၅၆၈။ အသန္တာ ကိရ မံ ဓမ္မာ၊ တာတ တာတာတိ ဘာသရေ၊

ရက္ခသာ ပုတ္တရုပေန၊ တေ ဧဟန္တိ ဝယောဂတံ။

အသန္တာ-သူတော်ကောင်း မဟုတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-ယုတ်မာကုန်သော၊ (ယေ)
ရက္ခသာ-အကြင်ရက္ခိသ်တို့သည်၊ ပုတ္တရုပေန-သားတို့၏ အသွင်ဖြင့် (သားယောင်ဆောင်
လျက်)၊ မံ-ကျွန်ုပ်ကို၊ တာတ တာတာတိ- ဗေဗေ ဗေဗေဟူ၍၊ ဘာသရေ-ခေါ်ကြကုန်၏။
တေ-ရက္ခိသ်တို့သည်၊ ဝယောဂတံ-နောက်ဆုံးအရွယ်သို့ ရောက်နေသော၊ ဝါ-အိုမင်းမစွမ်း
ဖြစ်နေသော၊ မံ-ကို၊ ဧဟန္တိ-ကိရ-ပစ်ထားကြသတဲ့၊ (ကိရသဒ္ဓါ-အရုဗျတ္တ=မနှစ်သက်ခြင်း
အနက်ဟောတည်း)။ [၄-၂၃၉]

ဘုံသို့) ပါပုဏာတိ" ဟုဖွင့်သည်။ ခန္တတုမိ ဟူသည် "ခန္တတုမိန္ဒိ အရဟတ္တံ (သံ-၄- ၂၊ ၂၆၀)"
ဟူသောအဖွင့်အရ အရဟတ္တဖိုလ်တည်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်၏ဟူသည် အရဟတ္တလေသမာဝတ် ဝင်စားခြင်း
(ဆိုသို့ ဝင်စားခိုက် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ အရံပြုသောအားဖြင့် ရောက်ခြင်း) ဝင်-ထုလို။

၁။ နန္ဒိသံ ။ ။ နန္ဒတံ အတိတ်အနက်၌ ဘဝိသန္တိ သံဝိဘတ်ဟု ဖွင့်သည်။ အခြား
နည်းများကို သန္တာဝိသံ၌ ၅။ ဣစ္ဆိသံလည်း နည်းတူမှတ်ပါ။ [နန္ဒိသန္တိ အဘိနန္ဒိ၊ အတိတတ္ထေ ဟိ ဣဒံ
အနာဂတဝစေန၊-သံ-၄-၀၊ ၂၇၇။]

၂။ ရက္ခသာ ။ ။ ယခုခေတ်၌ မိမိသားပင်ဖြစ်သော်လည်း သဘောမကျသောခါ
"အလကားကောင်၊ မွေးကောင်" ဟု ပြောဆိုသကဲ့သို့ ပုဏ္ဏားဆိုသည် မိမိသားများကိုပင် သဘောမကျသဖြင့်
"ရက္ခသာ" ဟုဆိုသည်။ "ရက္ခန္တိ-အတ္တနံ ဇောဟိတိ ရက္ခသာ (ရက္ခ+အသ)" ဟု အပါဒါနသာဝနပိဋကိယံပြု။

၃။ ဧဟန္တိ ကိရ ပရိစ္ဆန္တိ ကိရာတိ ယောနော-ဓမ္မ၊ ယော၊ ၇၀။

၅၆၉။ အသောဝ ဇိဏ္ဏော နိဏ္ဏောဂေါ၊ ခါဒနာ အပနိယတိ၊
ဗာလကာနံ ပိတာ ထေရော၊ ပရာဂါရေသု ဘိက္ခတိ။

ဇိဏ္ဏော-အိုမင်းပြီးသော၊ နိဏ္ဏောဂေါ-အိုမင်းသဖြင့် မသုံးထိုက်တော့သော၊ ခါ
သုံး၍မရတော့သော၊ အသော-မြင်းကို၊ ခါဒနာ-ခဲစားဖွယ်ရာ အဖြာဖြာမှာ၊ အပနိယတိ
ဣဝ-ပယ်ရှားအပ်သကဲ့သို့၊ [တစ်နည်း=ခါဒနာ-မှာ၊ အပနိယတိ-ပယ်ရှားအပ်သော၊ ပါ-
အပယ်ရှားခံရသော၊ အသော ဣဝ-မြင်းကဲ့သို့၊] (ဧဝံ-ဤအတူ) ဗာလကာနံ-
အမိုက်ကောင်တို့၏၊ ပိတာ-အဖေဖြစ်သော၊ ထေရော-အရွယ်ပွင်းယို ငါ အဖိုးအိုသား၊
ပရာဂါရေသု-သုတစ်ပါးအိမ်တို့၌၊ ဘိက္ခတိ-တောင်းရမ်းစားသောက်နေရ၏၊ [၄-၂]

၅၇၀။ ဒဏ္ဍောဝ ကိရ မေ သေယျော၊ ယဇ္ဇေ ပုတ္တာ အနဿဝါ၊
ဓဏ္ဍမ္ပိ ဂေါဏံ ဝါရေတိ၊ အထော ဓဏ္ဍမ္ပိ ကုတ္တုရံ။

အနဿဝါ-စကားကို နားမထောင်ကုန်သော၊ (ယေ) ပုတ္တာ-အကြင်သားတို့သည်၊
(သန္တိ-ရှိကုန်၏)၊ [ယဇ္ဇကား အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ၊] (တေဟိ-ထိုသားတို့ထက်)၊ မေ
ကျွန်ုပ်၏၊ ဒဏ္ဍောဝ (ဒဏ္ဍော+ဝေ)-တောင်စောင်းသည်သာ၊ သေယျော-မြတ်ပါသေး၏၊
ဝါ-အားကိုးရသေး၏၊ (ကိရကား အနက်မဲ့)၊ [မေ-၏၊ ဒဏ္ဍောဝ-သည်သာ၊ သေယျော-
၏၊ အနဿဝါ-ကုန်သော၊ ပုတ္တာ-တို့သည်၊ ယဇ္ဇေသေယျော-မမြတ်ဟု တစ်နည်းပေးပါ၊]
(ဒဏ္ဍော-တောင်စောင်းသည်)၊ ဓဏ္ဍ-ကြမ်းတမ်းသော၊ ဂေါဏံပိ-နွားကိုလည်း၊ ဝါရေတိ-
တားမြစ်နိုင်၏၊ အထော-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဓဏ္ဍ-သော၊ ကုတ္တုရံပိ-ခွေးကိုလည်း၊ ဝါရေတိ
၏၊ [၄-၂၄]

၅၇၁။ အန္ဓကာရေ ပုရေ ဟောတိ၊ ဂမ္ဘိရေ ဂါဓေမေတိ၊
ဒဏ္ဍဿ အာနဘာဝေန၊ ဓလိတွာ ပတိတိဋ္ဌတိ။

(ဒဏ္ဍော-သည်)၊ အန္ဓကာရေ-အမိုက်မှောင်ထဲ၌၊ (ဥပတ္တမ္ဘကာဘာဝေန-ထောက်ပံ့
ပေးမသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-ထောက်တည်ရာ၏ အဖြစ်ဖြင့်)၊ ပုရေ-ရှေ့၌ (ရှေ့တွင်)၊
ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (ဖြစ်ဖော်ရ၏)၊ (ဒဏ္ဍရေပုရိသော-တောင်စောင်းကို ကိုင်ဆောင်သော

၁။ ဓမ္မ-ယော၊ ၇၉ ၌ ကိရကို ဟောတုဇောတကယု၍ တတိယပါဒမှ မောက်ဂါထာအဆုံးပတ်
ကာရဏ ဝါကျဟုယူ၏။ “ကိရ-အဘယံကြောင့်နည်း၊ (ယသ္မာ-ကြောင့်)။” စသည်ဖြင့် ကာရဏဝါကျ
ထုံးစံအတိုင်း ပေးပါ။

ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ဂမ္ဘိရေ-ရေနက်ရာအရပ်၌၊ ဂါဝံ-ထောက်တည်ရာကို၊ ဧဝတိ-ရ၏၊ ဒက္ခဿ-
တောင်ဝှေး၏၊ အာနဘာဝေန-အာနဘောကြောင့် (အစွမ်းကြောင့်)၊ ခလိတွာ-ချွတ်ချော်တိမ်းပါး
လဲသွားလသော်၊ ပတိတိဋ္ဌတိ-ပြန်၍ ရပ်တည်နိုင်၏။ (သံ-ဋ္ဌ-၁,၂၄၀၊ သံ-ဋီ-၁, ၂၇၇
တို့ကိုကြည့်၍ ပေးသည်။ [၄-၂၄၂]

ပရိဇိဏ္ဍဗြဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၇၂။ ဓနပါလော နာမ ကုဉ္ဇရော၊
“ ကဋုကဘောဒနော ဒုန္နိဝါရယော၊
ဗဒ္ဒေါ ကဗဠံ န ဘုဉ္ဇတိ၊
သုမရတိ နာဂဝနဿ ကုဉ္ဇရော။

ကဋုကဘောဒနော-လွန်ကဲသော မုန် (သုက်ရည်) ရှိသော၊ ဝါ- မုန်ယိုနေသော၊
ဒုန္နိဝါရယော-ခဲယဉ်းသဖြင့် တားမြစ်အပ်သော၊ ဓနပါလော နာမ-ဓနပါလမည်သော၊
ကုဉ္ဇရော-ဆင်ပြောင်သည်၊ ဗဒ္ဒေါ- နောင်ဖွဲ့အပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၅)၊ ကဗဠံ-အစာကို၊ န
ဘုဉ္ဇတိ-မစား၊ ကုဉ္ဇရော-ဆင်ပြောင်သည်၊ နာဂဝနဿ-ဆင်တို့၏ လှည့်လည် ကျက်စားရာ
တောကို၊ သုမရတိ-အမှတ်ရနေ၏။ [ပါ-၃၂၄။]

ပရိဇိဏ္ဍဗြဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ သုမရတိ ။ ။ သက္ကတ၌ သျှိဓာတ်ဖြင့် “သုရတိ” ဟူသော ပုဒ်သည် ပါဠိ၌ (မ)
ပျောက်၍ သရဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ တိဝိဘတ်ဖြင့် “သရတိ” ဟုဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “အနုပဒိဋ္ဌာနံ
ဝုတ္တယောဂတော” သုတ်ဖြင့် သ နောင် ဆန္ဒာနုရက္ခဏအကျိုးငှာ ပျောက်သွားသော (မ) လာ၊ (သမရတိ)၊
သ ၏ (အ) ကိုလည်း ဥ ပြု၍ “သုမရတိ” ဟုပြီးသည် (ဓာ-၄၅)၊ ဓာ-ဋီသစ်-၄၄ ၌ကား ယ ဝ မ
၁ ၄ တ ရ လာ စာဂမာသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရဗျည်းကြောင့် သနောင် (မ) လာ၊ ပထသုဗျဉ္ဇနေသုတ်၌
“ဥဗျဉ္ဇနေ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သ ၏ (အ) ကို ဥ ပြု၍ ပြီးစေသည်။ နိတိ-ဓာတု၊ ၁၄၉ ၌
“သုသရတိ” ဟု ရှိသည်မှာ “အပ္ပက္ခရာနန္တိ ဗဟုဘာဝေါ၊ အညထာဘာဝေါ စ ယောတိ” ဟူသော သု၏
အကျယ်စကားနှင့် မညီသောကြောင့် ပါဠိဖျက်တည်း၊ ပါ-ညွှန်း ၌ ပါကတအဘိဓာန်အလို သုမရဓာတ်၊
အပစ္စည်း၊ တိဝိဘတ် ဟု ဆိုသည်။

၄။ ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၇၃။ မိဒ္ဓိယဒါ ဟောတိ မဟဂ္ဂဿော စ၊
 နိဒ္ဓါယိတာ သမ္ပရိဝတ္တဿာယိ၊
 မဟာဝရာဟောဝ နိဝါပပုဋ္ဌော၊
 ပုနပ္ပုနံ ဂတ္တမုပေတိ မဇ္ဇော။

ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ မဇ္ဇော-လှန် လှည့်သည်၊ မိဒ္ဓိ-ထိုင်းမှိုင်းခြင်းရှိသည်လည်းကောင်း၊ မဟဂ္ဂဿော စ-များသော အစာရှိသည်လည်းကောင်း၊ နိဝါပပုဋ္ဌော-ဝက်စာဖြင့် မွေးမြူအပ်သော၊ မဟာဝရာဟော ဣဝ-ကြီးသောဝက်ကဲ့သို့ (ဝက်ကြီးကဲ့သို့)၊ နိဒ္ဓါယိတာ-အိပ်လေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ သမ္ပရိဝတ္တဿာယိ-လွန်စွာ ထက်ဝန်းကျင်ဖြစ်သည် ဖြစ်၍ လျောင်းလေ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အကြီးအကျယ် လူးလွန်လျက် လဲလျောင်းနေလေ့ ရှိသည်လည်းကောင်း၊ [သမ္ပရိဝတ္တော+ဟုတွာ+ဿာယိ သမ္ပရိဝတ္တဿာယိ] ဟောတိ-၏၊ (တဒါ-ထိုအခါ၌) ပုနပ္ပုနံ-အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ ဂတ္တ-အမိဝမ်းတိုက်သို့၊ ဥပေတိ-ကပ်ရောက်ရ၏။ [ပါ-၃၂၅။]

ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၇၄။ မနုဿေ သဒါ သတိမတော၊
 မတ္တံ ဇာနတော လဒ္ဓဘောဇနော၊
 တနုကာဿ ဘဝန္တိ ဝေဒနာ၊
 သဏိကံ ဇီရတိ အာယုပါလယံ။

သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သတိမတော-သတိရှိသော၊ လဒ္ဓဘောဇနော-ရအပ်သော စားသောက်ဖွယ်၌၊ မတ္တံ-အတိုင်းအရှည်ကို၊ ဇာနတော-သိသော၊ အဿ မနုဿေ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝေဒနာ-ဝိသဘာဂ ဝေဒနာတို့သည်၊ တနုကာ-နည်းပါးကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ သဏိကံ-နူးနပ်စွာ၊ ဝါ-ဘေးမဖြစ်ဘဲ၊ ဇီရတိ-အစာကြေ၏၊ အာယု-အသက်ကို၊ ပါလယံ (ပါလယန္တော)- (ဝေဒနာကင်းသည့်အတွက်) စောင့်ရှောက်နိုင်၏၊ (တစ်နည်း) အာယု-ကို၊ ပါလယံ (ပါလယန္တော)- ဝေဒနာကင်းသည့်အတွက် စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဏိကံ (ပြည်းပြည်း)၊ ဇီရတိ-အိုရ၏။ [၄-၂၄၃]

ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ သာနုသာမဏေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၅၇၅။ စာတုဒ္ဓသိ ပဉ္စဒသိ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမိ၊
ပါဠိဟာရိယပက္ခဿ အဋ္ဌဂံသုသမာဂတံ။

၅၇၆။ ဥပါသထံ ဥပဝသန္တိ၊ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ ယေ၊
န တေဟိ ယက္ခာ ကိဋ္ဌန္တိ၊ ဣတိ မေ အရဟတံ သုတံ၊
သာ ဒါနိ အဗ္ဗ ပဿာမိ၊ ယက္ခာ ကိဋ္ဌန္တိ သာနုနာ။

ယေ-အကြင်သူတို့သည်၊ ပက္ခဿ-လဆန်းပက္ခ လဆုတ်ပက္ခ၏၊ ဝါ-လဆန်းပိုင်း
လဆုတ်ပိုင်း၏၊ စာတုဒ္ဓသိ-၁၄ ရက်မြောက်-ဥပုသ်နေ့၊ ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ ပဉ္စဒသိ-၁၅
ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့၊ ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ ပက္ခဿ-၏၊ ယာ-အဋ္ဌမိ-အကြင် ရှစ်ရက်မြောက်
ဥပုသ်နေ့သည်၊ (အတ္ထိ-၏၊ တံ-အဋ္ဌမိ) စ-ထိုရှစ်ရက်မြောက်ဥပုသ်နေ့၊ ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊
ပါဠိဟာရိယပက္ခဿ-(စာတုဒ္ဓသိဥပုသ်နေ့ စသည်မှ) အသိအခြား ကျင့်ဆောင်ထိုက် (ဖြစ်စေထိုက်)
သော ဥပုသ်နေ့၊ ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ အဋ္ဌဂံသုသမာဂတံ-အင်္ဂါရှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ
မိမိသန္တာန်သို့ ရောက်နေသော၊ ဝါ-အင်္ဂါရှစ်ပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော (ပြည့်စုံသော)၊ ဥပါသထံ-
ဥပုသ်ကို၊ ဥပဝသန္တိ-ဆောင်သုံးကုန်၏၊ ဗြဟ္မစရိယံ-မြတ်သောအကျင့်ကို၊ စရန္တိ-ကျင့်ကုန်၏၊
တေဟိ-ထိုသူတို့နှင့်အတူ၊ ယက္ခာ-ဘိလူးတို့သည်၊ န ကိဋ္ဌန္တိ-ပူးဝင်၍ မကစားနိုင်ကုန်၊
ဣတိ-ဤသို့၊ မေ-ငါသည်၊ အရဟတံ-ရဟန္တာတို့၏ (အထံမှ)၊ (ဝစနံ-စကားကို)၊
သုတံ-ကြားအပ်ဖူးပါပြီ။ သာ (အဟံ)-ထိုငါသည်၊ ဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ အဗ္ဗ-ယနေ့၊
(ဒီကနေ့ကို) ပဿာမိ-တွေ့မြင်နေရ၏၊ ယက္ခာ -ဘိလူးတို့သည်၊ သာနုနာ-သာနုနှင့်အတူ၊
ကိဋ္ဌန္တိ- ပူးဝင်၍ ကစားကုန်၏။ [၄၊ ၂၄၄-၅။]

၁။ စာတုဒ္ဓသိပဉ္စဒသိန္တိ စတုဒ္ဓသန္တိ ပုရဏိ စာတုဒ္ဓသိ၊ ပဉ္စဒသန္တိ ပုရဏိ ပဉ္စဒသိ၊ တံ စာတုဒ္ဓသိ
ပဉ္စဒသိ၊ စ၊ ပက္ခဿာတိ သဗ္ဗန္ဓာ၊ အစ္စန္တသယောဂေ ဓေတံ ဥပယောဂစနံ၊ -ထေရိ-၄၊ ၃၉။

၂။ ပါဠိဟာရိယပက္ခဿ ။ ။ ပဋိ ပဋိ (အသိးသိး)+ဟရိတဗ္ဗာတိ ပဋိဟာရိယော၊
[ပတိ+ဟရ+ဗျ] ပဋိဟာရိယော စဝ ပါဠိဟာရိယော (သုတ္တံ၌ ဇာ)၊ ပါဠိဟာရိယော+ပက္ခဿ
ပါဠိဟာရိယပက္ခဿ၊ စာတုဒ္ဓသိဥပုသ်နေ့ စသည်မှ အသိအခြား ကျင့်ဆောင်ထိုက်သော အကြံအစီ စသော
ရက်တို့ကိုယူ(သ-၄-၁၊ ၃၂)၊ အ-၄-၂၊ ၁၁၈-၌ ဥပုသ်သီလအစကို မုရုအားဖြင့်ယူ၍ ထိုဥပုသ်ကျင့်သုံးရာ
ရက်ပိုင်းကို ဌာနပုဗ္ဗစာရအားဖြင့် ဖူစေလို၏၊ ပ-၄-၃၊ ၁၄၇ ၌ "ပဋိဟရဏံ ပါဠိဟာရိယော" ဟု
ဘာဝသင်္ဘင်္ဂပြု၏၊ ထိုအလို ကျင့်ဆောင်ခြင်း ကြံယူကို မုရုအားဖြင့်ယူ၍ ကျင့်သုံးရာရက်ပိုင်းကို ဌာနပုဗ္ဗစာရအားဖြင့်

၅၇၇။ စာတုဒ္ဓသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမိ၊
ပါဠိဟာရိယံပက္ခဿ၊ အဋ္ဌကံသုသမာဂတံ။

၅၇၈။ ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တိ၊ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ-ယော၊
န တေဟိ ယက္ခာ ကိဋ္ဌန္တိ၊ သာဟု တေ အရဟတံ သုတံ။

ယ-တို့သည်၊ အဋ္ဌကံသုသမာဂတံ-သော၊ ဥပေါသထံ-ကို၊ ဥပဝသန္တိ-ကုန်၏၊
ဗြဟ္မစရိယံ-ကို၊ စရန္တိ-ကုန်၏၊ တေဟိ-ယက္ခာ န ကိဋ္ဌန္တိ-ကုန်၊ (ဣတိ-ဤသို့၊) တေ-
သင်သည်၊ အရဟတံ သုတံ-ကြားအပ်ဖူးသော၊ (ဝစနံ-သည်၊) သာဟု-ကောင်း၏၊ ဝါ-
ဟုတ်မှန်ပါ၏။ [၄-၂၄၆]

၅၇၉။ သာနံ ပပုဒံ ဝဇ္ဇာသိံ၊ ယက္ခာနံ ဝစနံ ဣဒံ၊
မာကာသိံ ပါပကံ ကမ္မံ၊ အာဝိ ဝါ ယဒိ ဝါ ရဟော။

ပပုဒံ-နီးလာသော၊ ဝါ-သတိရလာသော၊ သာနံ-သာနကို၊ ယက္ခာနံ-ဘိလူးတို့၏၊
ဣဒံ ဝစနံ-ဤစကားကို၊ ဝဇ္ဇာသိံ-ပြောလိုက်ပါလော့၊ (ကိ-အဘယ်သို့ ပြောလိုက်ရမည်နည်း၊)

ပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်နေ့ ။ ။ ပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်နေ့ ရေတွက်ပုံမှာ အဋ္ဌကထာတို့၌
ကျွဲဖြားဖုရိသည်၊ ထိုတွင် သံ-၄-၁၊ ၂၀၁ ၌ (၁) အဋ္ဌမိဥပုသ်နေ့၏ အကြိုအပိုဖြစ်သော လဆန်းလဆုတ်
(၇) ရက် (၉) ရက်၊ (၂) စာတုဒ္ဓသိဥပုသ်နေ့၏ အကြိုဖြစ်သော လဆန်းလဆုတ် (၁၃) ရက်၊ (၃)
ပန္နရသိဥပုသ်နေ့၏ အပိုဖြစ်သော လဆန်းလဆုတ် (၁) ရက်၊ (၄) သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် (၁)
ရက်နေ့မှ သီတင်းကျွတ်လကွယ်နေ့တိုင်အောင် (၁၅) ရက်တို့ကို "ပါဠိဟာရိယ ဥပုသ်နေ့" ဟု ဖွင့်သည်။

အံ-၄-၂၊ ၁၂၃ ။ ။ ထို၌ (၁) ဝါတွင်းသုံးလ (၂) သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် (၁)
ရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်တိုင်အောင် တစ်လ၊ (၃) သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်နေ့မှ
သီတင်းကျွတ်လကွယ်နေ့တိုင်အောင် (၁၅) ရက် အားဖြင့် သုံးမျိုး ဖွင့်ပြသည်။

သုတ္တ-နိ-၄-၂၊ ၁၀၀ ။ ။ တို့၌ (၁) ဝါဆိုလဆန် (၁) ရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်း
လကွယ်နေ့တိုင်အောင် (၅)လ၊ (၂) ဝါဆို၊ တန်ဆောင်မုန်း၊ တပေါင်းအားဖြင့် (၃) လဟု နှစ်မျိုးဖွင့်ပြသည်။

၁။ အဋ္ဌကံသုသမာဂတန္တိ အဋ္ဌဇနိယံ သုဋ္ဌ သမာဂတံ၊ သမ္ပယုတ္တန္တိ အတ္ထော (သံ-၄-၁၊ ၂၀၁)။
သုဋ္ဌ သမာဂတန္တိ သုပရိသုဒ္ဓံ သမ္ပန္နံ ကတ္တာ အတ္ထဗျာ သန္တရနံ အာဂတံ၊ တံ ပန အတ္ထဗျာ စိတ္တေန သမံ
ပကာရေဟိ ယုတ္တံ ဟောတိတိ အာဟ "သမ္ပယုတ္တ" န္တိ (သံ-၄-၁၊ ၃၁၂)။

၂။ ပပုဒံ ။ ။ ဤ၌ စုစတတ်သည် စာဂရဏ (နိးခြင်း) အနက်ဟောတည်း။ ထေရ-၄-၁၊
၁၄၂ ၌ ကိုရင်သာနကို ဘိလူးစဝဋ်ပုပပါ၊ လူထွက်ချင်စိတ်ဖြစ်သည်ကို ဘိလူးမသိ၌ ကိုရင်သာနအဓမ္မအား

အာဝိ ဝါ - မျက်မှောက်၌သော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ - သို့မဟုတ်၊ ရဟော ဝါ - မျက်ကွယ်၌ သော်လည်းကောင်း၊ ပါပကံ - မိမိကိန်းရာ၊ သတ္တဝါကို၊ အပါယ်လေးရွာသို့ ရောက်စေတတ်သော၊ ကမ္မံ - အကုသိုလ်ကံကို၊ မာ အကာသိ - မပြုပါနှင့် [၄ - ၂၄၇]

၅၈၀။ သစေ စ ပါပကံ ကမ္မံ၊ ကရိဿသိ ကရောသိ ဝါ၊
န တေ ဒုက္ခာ ပမုတျတ္ထိ၊ ဥပ္ပစ္စာပိ ပလာယတောတိ။

စ - ဆက်ဥားအံ့၊ [ထေရ-၄-၁, ၁၄၃ ၌ “သစေ တံ” ဟုရှိ၏။] ပါပကံ - သော၊ ကမ္မံ - ကို၊ သစေ ကရိဿသိ - အကယ်၍ နောင်ပြုလတ်မှုလည်း ဖြစ်အံ့၊ သစေ ကရောသိ ဝါ - အကယ်၍ ယခုပြုဆဲမှုလည်း ဖြစ်အံ့၊ (စေ သတိ - သော်)၊ ဥပ္ပစ္စ - ကောင်းကင်၌ ပျံတက်၍၊ ပလာယတော အပိ - ပြေးပါသော်လည်း၊ တေ - သင်၏၊ ဝါ - မှာ၊ ဒုက္ခာ - ဆင်းရဲခြင်းမှာ၊ ပမုတ္တိ - လွတ်မြောက်ခြင်းသည်၊ န အတ္ထိ - မရှိ၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ပြောလိုက်ပါလော့။ [၄ - ၂၄၈]

၅၈၁။ မတံ ဝါ အမ္မ ရောဒန္တိ၊ ယော ဝါ ဇိဝံ န ဒိဿတိ၊
ဇိဝန္တံ အမ္မ ပဿန္တိ၊ ကသ္မာ မံ အမ္မ ရောဒသိ။

အမ္မ - အို မိခင်၊ မတံ ဝါ - သေသူကိုသော်လည်း၊ ရောဒန္တိ - တ - သ ၍ ငိုကြွပါ၏၊ ယော - အကြင်သူကို၊ ဇိဝံ (ဇိဝန္တော) - အသက်ရှင်နေပါလျက်၊ န ဒိဿတိ - မတွေ့မြင်အပ်၊ (တံ) ဝါ - ထိုသူကိုသော်လည်း၊ ရောဒန္တိ - ၏၊ အမ္မ - အို မိခင်၊ ဇိဝန္တံ အသက်ရှင်နေသော၊ မံ - ကျွန်ုပ်ကို၊ ပဿန္တိ - တွေ့မြင်နေရပါလျက်၊ ကသ္မာ - အဘယ့်ကြောင့်၊ အမ္မ - အို မိခင်၊ ရောဒသိ - တ - သ ၍ ငိုနေရသနည်း။ [၄ - ၂၄၉]

ထိုအကြောင်းပြောပြပုံ ကိုရင်သာနု အိမ်ကြွလာလျှင် “သာနု ပရဒံ ဝဇ္ဇသိ” စသော စကားကို ပြောပြလိုက်ဖို့မှာကြားပုံ၊ ထိုနောက် ကိုရင်သာနု အိမ်သို့ ကြွလာပုံတို့ကို တွေ့ရသည်၊ ထိုအလို ဝေဓာတ်ကို ဂတိအနက်ဟောကြ၍ “ပရဒံ - အိမ်သို့ကြွလာသော” ဟုပေးရာ၏။

၁။ ရောဒန္တိ ။ ။ ဤ၌ ရာဇာတ်သည် မူလက အကမ္မကဓာတ်ဖြစ်သော်လည်း တစ်စုံတစ်ရာကို ရည်စူး၍ ငိုမြင်းဖြစ်သောကြောင့် သကမ္မကဓာတ်ဖြစ်ရသည်၊ (ဝု - ဘာ - ၂ - ၃၀၆)၊ ထေရ-၄-၁, ၁၄၃ ၌ “ဥဒ္ဓိဿ” ဟုထည့်၏၊ ရောဒန္တိ ၏ ကတ္တာကိုလည်း “ရောဒန္တာ (ငိုသောဆွေမျိုးမိတ်ဆွေတို့သည်)” ဟု ထည့်ဖွင့်သည်၊ [စေံ သကမ္မကဓာတ်နေထွေ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ န အဿုဗုဒ္ဓနုပတ္တော၊ “မတံ ဝါ အမ္မ ရောဒန္တိ၊ ယော ရောဒသိတိ” - အယဇ္ဇတ္ထ ပယောဂေါ - မ - ၄ - ၃, ၇၂ ယထာ သကမ္မကဓာတ်သဒ္ဓါ အတ္ထဝိသေသဝေသန အကမ္မကာ ဟောန္တိ၊ ယော စေံ အတ္ထဝိသေသဝေသန အကမ္မကာပိ သကမ္မကာ ဟောန္တိတိ ဒဿေန္တော “န ပရိဒေဝါပိ န အနတ္တုမှာမိ” တိ အာဒိမာဟ၊ မ - ၄ - ၃, ၄၄။]

၅၈၂။ မတ် ဝါ ပုတ္တ ရောဒန္တိ၊ ယော ဝါ ဇိဝံ န ဒိဿတိ၊
 ယော စ ကာမေ စဇိတွာန၊ ပုန ရာဂစ္ဆတေ ဣဝ၊
 တံ ဝါ ပိ ပုတ္တ-ရောဒန္တိ၊ ပုန ဇိဝံ မတော ဟိ သော။

ပုတ္တ - အို ချစ်သား၊ မတ် ဝါ - လည်း၊ ရောဒန္တိ - ၏၊ ယော - ကို၊ ဇိဝံ - လျက်၊
 န ဒိဿတိ - အပ်၊ (တံ) ဝါ - လည်း၊ ရောဒန္တိ - ၏၊ စ - ဆက်ဥားအံ၊ ယော - အကြင်သူသည်၊
 ကာမေ - ဝတ္ထုကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ စဇိတွာ - စွန့်ပယ်ပြီး၍၊ ပုန - တစ်ဖန်၊
 ဣဝ - ဤလူ့ဘောင်သို့၊ အာဂစ္ဆတေ - ပြောင်းလာ၏။ ပုတ္တ - အို ချစ်သား၊ တံ ဝါ ပိ -
 ထိုရှင်လူထွက် ရဟန်းလူထွက်ကိုလည်း၊ ရောဒန္တိ - ၏၊ (ကသွာ - ကြောင့်၊ တံ ဝါ ပိ - လည်း၊
 ရောဒန္တိ - တ - သ၍ ငိုကြသနည်း၊) ဟိ (ယသွာ) - အကြင်ကြောင့်၊ သော - ထိုရှင်လူထွက်၊
 ရဟန်းလူထွက်သည်၊ ပုန - တစ်ဖန်၊ ဇိဝံ (ဇိဝန္တောပိ) - အသက်ရှင်ပါသော်လည်း၊ မတော -
 သေသူသာတည်း၊ (တသွာ - ထိုကြောင့်၊ တံ ဝါ ပိ - လည်း၊ ရောဒန္တိ - ၏။) [၄ - ၂၅၀]

၅၈၃။ ကုက္ကုဠာ ဥပ္ပတော တာတ၊ ကုက္ကုဠံ ပတိတု မိစ္ဆသိ၊
 နရကာ ဥပ္ပတော တာတ၊ နရကံ ပတိတုမိစ္ဆသိ။

တာတ - အို ချစ်သား၊ ကုက္ကုဠာ - ပြာပူငရဲနှင့်တူသော အိမ်ရာတည်ထောင်
 လူ့ဘောင်မှ၊ ဥပ္ပတော - ထုတ်ဆောင်အပ်သည်၊ (သမာနော - ဖြစ်ပါလျက်၊) ကုက္ကုဠံ - ပြာပူ
 ငရဲနှင့်တူသော အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌၊ ပတိတု - ကျခြင်းငှာ၊ ဣစ္ဆတိ - အလို
 ရှိနေ၏၊ တာတ - အို ချစ်သား၊ နရကာ - ချောက်နှင့်တူသော အိမ်ရာတည်ထောင်
 လူ့ဘောင်မှ၊ ဥပ္ပတော - သည်၊ (သမာနော - လျက်၊) နရကံ - ချောက်နှင့်တူသော အိမ်ရာ
 တည်ထောင် လူ့ဘောင်၌၊ ပတိတု - ငှာ၊ ဣစ္ဆသိ - ၏။ [၄ - ၂၅၁။]

၅၈၄။ အဘိဓာဝထ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ကဿ ဥဇ္ဈာပယာမသေ၊
 အာဒိတ္တာ နိဟတံ ဘဏ္ဍံ၊ ပုန ဥယျိတုမိစ္ဆသိ။

တေ - သင့်အား၊ ဘဒ္ဒ - ကောင်းခြင်း မင်္ဂလာသည်၊ ဝါ - အစစအရာရာ အဆင်ပြေခြင်း
 သည်၊ (ဟောတု - ဖြစ်ပါစေ) အာဒိတ္တာ - လွန်စွာ မီးလောင်အပ်သော အိမ်မှ၊ နိဟတံ -
 ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊ ဘဏ္ဍံ (ဝိယ) - ဘဏ္ဍာကဲ့သို့၊ အာဒိတ္တာ - ရာဂ စသော မီးတို့သည်

၁။ ကုက္ကုဠာ ။ ။ အဟောရတ္တံ အာဒိတ္တံ ဝိယ ဟုတွာ ဒုဟနဋ္ဌန ကုက္ကုဠနိရယသဒိ -
 သတ္တာ ကုက္ကုဠာ ဂိဟိဘာဝါ၊ - ထောရ - ၄ - ၁၊ ၁၄၄။ (သံ - ၄ - ၁၊ ၂၀၂။)

လွန်စွာလောင်အပ်သော ဆိမ်မှ၊ (နိဟရိတွာ-ထုတ်ဆောင်၍၊ ဗုဒ္ဓသာသနာ-ဘုရား
 သာသနာတော်၌၊ ပဗ္ဗာဓိတော-ရှင်အဖြစ်သို့၊ ရောက်စေအပ်သည်၊ သမာနော-ဖြစ်ပါလျက်၊
 တွဲ-သင်သည်၊ ယရာဝါသ-ဆိမ် ဟူသော နေရာ၌၊) ပုန-တစ်ဖန်၊ ဥယျိတုံ-ရာဂ
 စသော မီးတို့၏ လောင်ခြင်းငှာ၊ ဝါ-ကို၊ ဣစ္ဆတိ -၏၊ (နော-တပည့်တော်တို့ဆီသို့၊)
 အဘိဓာဝထ-ရှေးရှုပြေးခဲ့ကုန်လော့၊ ဝါ-တပည့်တော်တို့ကို၊ ဧောင့်ရှောက်လှည့်ကုန်လော့၊
 (ဣတိ-ဤသို့၊ ဣမံ-အတ္ထံ-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်မျိုးကို၊ မယံ-တပည့်တော်တို့သည်၊)
 ကဿ-အဘယ်သူ့ကို၊ ဥဇ္ဈာပယာမသေ -အယုတ်အားဖြင့် သိစေနိုင်ကုန်အံ့နည်း၊ ဝါ-
 ရက်ရက်စက်စက် ပြောရက်နိုင်ကုန်အံ့နည်း။ (၆-၂၅)

သာနုသာမဏောရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၀၅။ ဣဒံ ပုရေ ဝိတ္ထမဇာရိ ဇာရိကံ၊
 ယေနိစ္ဆကံ ယတ္တကာမံ ယထာ သုခံ၊
 တဒဇ္ဇဟံ နိဂ္ဂဟေသာမိ ယောနိသော၊
 ဟတ္ထိပ္ပဘိန္ဒူ ဝိယ အကိုသဂ္ဂဟော။

၁။ အဘိဓာဝထ၊ ဝေ၊ ဣစ္ဆတိ ။ ။ ဤဂါထာ၏ အထက်နားရှိ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာလာ
 ဝုဋ္ဌိယဝါကျအတိုင်း အထက်၌ပေးသည်။ သံယုတ် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ "အဘိဓာဝထ-ဘဒ္ဒန္တ" ကေးကို
 ပြောပြီးမှ "ကဿ ဥဇ္ဈာပယာမသေ" ကို ပြောသည်ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုအလို "အဘိဓာဝထ-လှအဖြစ်
 အကျိုးငှာ ရှေးရှုပြေးခဲ့ကုန်လော့၊ ဝါ-လှထွက်ခဲ့ကုန်လော့၊ ဧာ-အား၊ ဘဒ္ဒ- သည်၊ (လှထွက်ရုံကိစ္စ
 အဆင်ပြေခြင်းသည်)၊ ဟောတု-ဟေ (မယံ-တို့သည်၊ ဣမံ ဝိပဏာရံ-ဤပောက်ပြန်မှုတို့)၊ ကဿ-ကို၊
 ဥဇ္ဈာပယာမသေ-နည်း" ဝေည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ထားပါ။

သံဋ္ဌ-၁၊ ၂၀၂ ။ ။ ကဿ ဥဇ္ဈာပယာမသေတိ "အဘိဓာဝထ၊ ဘဒ္ဒံ ဟော ဟောတု" တိ
 ဝေံ ဝတ္တာ " ဣမံ ဝိပဏာရံ ကဿ မယံ ဥဇ္ဈာပယာမ နိဂ္ဂဟေသာမံ" တိ ဝဒတိ။

သံ-ဋီ-၁၊ ၃၁၃ ။ ။ အဘိဓာဝထာတိ အဘိဓာဝထိတိ? ဣမသ္မိံ အဘိဓာဝနာဂီဇ္ဇေ ဘဒ္ဒံ ဟော
 ဟောတုတိ ဝတ္တာ ဂိဟိဘာဝါယ အဘိဓာဝထ။

ဋီကာစာသွား ခဉ်းစားဖွယ် ။ ။ ပြုအပ်ခဲ့သော ဋီကာစာသွားသည် ထို၏ အဋ္ဌကထာ ကေးနှင့်
 ဝေဟင်္ဂ၌ မရပါ။ "အဘိဓာဝထိတိ" ဟူသော ကေးလည်း အပိုဟုထင်သည်။ "အဘိဓာဝထာတိ
 ဂိဟိဘာဝါယ အဘိဓာဝထ၊ ဣမသ္မိံ အဘိဓာဝနာဂီဇ္ဇေ ဘဒ္ဒံ ဟော ဟောတုတိ ဝတ္တာ (ဝတ္တာတို့ အဋ္ဌကထာ
 ဝဒတိ၌ ဝေ)" ဟု ရှိသင့်မည်ထင်သည်။ ခဉ်းစားကြပါကုန်။

ဣဒံ စိတ္တံ-ဤစိတ်သည်၊ ပုရေ-ရှေး၌၊ ယေန-အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣစ္ဆကံ-
 လိုလား၏၊ (တေန-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊) စာရိကံ-လှည့်လည်ခြင်းကို၊ ဝါ-လှည့်လည်ခြင်း
 အားဖြင့်၊ အစရိ-လှည့်လည်ခဲ့ပြီ၊ [ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့် “အစာရိ” ဟုရှိသည်။] ယတ္ထ-
 အကြင်အာရုံ၌၊ ကာမံ-လိုလား၏၊ (တတ္ထ-ထိုအာရုံ၌) စာရိကံ-ကို၊ ဝါ-ဖြင့်၊ အစရိ-
 ပြီ၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ လှည့်လည်လသော်၊ သုခံ-ချမ်းသာ၏၊ (တထာ-
 ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်) စာရိကံ-ကို၊ ဝါ-ဖြင့်၊ အစရိ-ပြီ၊ အကံသဂ္ဂဟော-ချွန်းကိုင်သူသည်၊
 ဝါ-ဆင်ဥးစီးသည်၊ ဟတ္ထိပ္ပဘိန္ဒု-သုံးပါးသော အပြားအားဖြင့် ပျက်နေသော ဆင်ကို၊ ဝါ-
 မုန်ယိုနေသောဆင်ကို၊ (အကံသေန-ချွန်းဖြင့်၊ နိဂ္ဂဏှာတိ) ဝိယ-နှိပ်ကွပ်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-
 တူ)၊ အဟံ-သည်၊ အဇ္ဇ-ယနေ၊ တံ-ထိုစိတ်ကို၊ ယောနိသော-သင့်သောအကြောင်းဖြင့်၊
 ဝါ-ပညာဖြင့်၊ နိဂ္ဂဟောသာမိ-နှိပ်ကွပ်အံ့၊ [ပါ- ၃၂၆။]

သာသနာပထေရစတ္တု ဂါထာနိဿယ ဖြီးပြီ။

၆။ ပါလေယျကဟတ္ထိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၆၆။ အပ္ပမာဒရတာ ဟောထ၊ သမိတ္တ မနုရက္ခထ၊
 ဒုဂ္ဂါ ဥဒ္ဓရထတ္တာနံ၊ ပဏေ သန္နောဝ ကုဉ္ဇရော။

၁။ စာရိကံ ။ ။ စရလံ စာရိကာ၊ စရဓာတံ၊ ဣပ္ပဗုဒ္ဓံ၊ ဣလာ၊ ယကို ကဗြူ၊ တစ်နည်း-
 စရလံ စာရော၊ စာရောဧဝံ စာရိကာ၊ သုတ္တံ၌ ဣကာ၊ ဤ၌ စာရိကံအရ လှည့်လည်ခြင်း၍ အစရိ၌
 စရဓာတံအရလည်း လှည့်လည်ခြင်းကြိယာဝင် ရသောကြောင့် အဘောဇာဒုပစာရ (ကံနှင့်ကြိယာ မပြားဘဲလျက်
 ပြားသကဲ့သို့ ကံကြိယာအဖြစ်ဖြင့် ခွဲ၍ ဆိုအပ်သော) စကားဟု ကြံ၍ ပဌမနည်း၌ ကံအနက်ပေးသည်၊
 ဝါပေါက်ထားသော အနက်ကား ကြိယာဝိသေသန အနက်တည်း (သိ-ဇိသစ်-၂၊ ၂၀၃၊ သိ-ဘာ-၃၊
 ၂၉၅)။

၂။ ဟတ္ထိပ္ပဘိန္ဒု ။ ။ ပကာရေဟိ-မျက်စိမှလည်း မုန်ယိုခြင်း၊ နားမှလည်း မုန်ယိုခြင်း၊
 သို့သိပ်မှလည်း မုန်ယိုခြင်း ဟူသော သုံးပါးသော အပြားတို့ဖြင့်+တိန္နော ဝဘိန္နော (သိ-ဇိသစ်၊ ၁၊ ၁၈၇၊
 သိ-ဘာ-၁၊ ၂၄၂)၊ ဟတ္ထိ ဝ+သော+ပဘိန္နောတထိ ဟတ္ထိပ္ပဘိန္နော (ဝိသေသနပရပဒ)။

၃။ ယောနိသော ။ ။ ထေရ-၅-၁၊ ၂၁၅၌ “ဥပါယေန” ဟုဖွင့်၏၊ ဤအဖွင့်အရ ယောနိသုဂါ
 ကာရဏအနက်တည်း၊ “ယဝတိ ဧတသ္မာ ဖလံ ပသဝတိတိ ယောနိ (သံ-ဇိ-၂၊ ၂၁၉)” ဟုဖြူ၊ ဤ
 ယောနိသောအရ ယောနိသော မနုသိကာရကို ရ၏၊ ဤ၌ ယောနိသော မနုသိကာရဟူသည် “ပဋိသင်္ခါနအကံသေန
 နိဂ္ဂဏှော (ထေရ-၅-၁၊ ၂၁၄)” ဟူသော အဖွင့်အရ ပညာတည်း။

အပ္ပမာဒရတာ - မမေ့လျော့ကြောင်း ကောင်းသောသတိတရား၌ မွေ့လျော်သူတို့သည်၊
 ဟောထ - ဖြစ်ကြလော့၊ သမိတ္တံ - မိမိ၏စိတ်ကို၊ အနုရက္ခထ - အစဉ်မပြတ် စောင့်ရှောက်ကြလော့၊
 ပဏေ - ညွှန်စွက်၌၊ သန္နော - နစ်မြုပ်နေသော၊ ကုဉ္ဇရော - ဆင်ပြောင်သည်၊ ဒုဂ္ဂါ - ခဲယဉ်းသဖြင့်
 သွားအပ်သော ပကတိညွှန်စွက်မှ၊ [ဒုက္ခေန + ဂန္ထဗ္ဗောတိ ဒုဂ္ဂေါ၊ ဒု + ဂမု + ကံ၊ သုတ္တံ - နိ - ဌ -
 ၂, ၁၁၅။] အတ္တာနံ - မိမိကိုယ်ကို၊ (ဥဒ္ဓရတိ) ဣဝ - ထုတ်ဆောင်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ - တု၊
 တုမေပိ - သင်တို့သည်လည်း၊) ဒုဂ္ဂါ - ကိလေသာညွှန်စွက်မှ၊ အတ္တာနံ - ကို ၊ ဥဒ္ဓရထ -
 ထုတ်ဆောင်ကြလော့။ [ပါ - ၃၂၇။]

ပါဝေယျကဟတ္ထိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၈၇။ သဇေ လဘောထ နိပကံ သဟာယံ၊
 သဒ္ဓိံစရံ သာဓုပိဟာရိ ဝိရံ၊
 အဘိဘုယျ သစ္စာနိ ပရိဿယာနိ၊
 စရေယျ တေနတ္ထမနော သတိမာ။

၅၈၈။ နော စေ လဘောထ နိပကံ သဟာယံ၊
 သဒ္ဓိံစရံ သာဓုပိဟာရိ ဝိရံ၊
 ရာဇာဝ ရန္တံ ဝိမိတံ ပဟာယ၊
 ဧကော စရေ မာတဂံရညဝ နာဂေါ။

၅၈၉။ ဧကဿ စရိတံ သေယျာ၊
 နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ။

ယောနိသော ရုပ်ပြီးပုံ ။ ။ ယောနိတည်၊ နာဝိဘတ်သက်၊ သော ဝါသုတ်၌ ဝါသဒ္ဓါဖြင့်
 နာဝိဘတ်ကို သောဗြ (ဝိဇာဂေက)၊ ဤအလို နာဝိပုဒ်တည်း၊ (တစ်နည်း) ဝိဘာဏေ စသုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့်
 ဧကဝလတတိယတ္ထ (ဝိဘာဂေသော အနက်တို့နှင့် မရောမယှက် သက်သက်တတိယာအနက်) ၌ သောပစ္စည်းသက်၊
 လိင်္ဂတ္ထကို ထွန်းမြခြင်းငှာ ပဌမာသိဝိဘတ်သက်၊ ဤအလို အဗျယတဒ္ဓိတံပုဒ်တည်း၊ (ကစ် - ဘာ - ၂, ၂၃၅)။
 ["ယောနိစွက်" စသည်ကို သမာသံပုဒ်ကြံ၍ ကြိယာဝိသေသနအနက်လည်း ပေးကြ၏။ ထိုသို့ပေးလျှင်
 ကြိယာဝိသေသနတွေ များနေလိမ့်မည်။ ထို့ပြင် စာရိကံသည် ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်နိုင်သောကြောင့်
 နောက်ထပ် ကြိယာဝိသေသန မလိုပါ။ ထို့ကြောင့် ဝါကျသာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။]

ကော ဝရေ န စ ပါပါနိ ကယိရာ၊
အပ္ပေါဿုက္ကော မာတင်္ဂါရညဝ နာဂါ။

ဤဂါထာတို့၏ နိဿယကို ယမကဝဂ် ကောသမ္ပကဝတ္ထု၌ စွ။ [ပါ-၃၂၀-၉၊ ၃၃၀]
သမ္ပဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၈။ မာရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၅၉၀။ ပဗ္ဗတဿ သုဝဏ္ဏဿ၊ ဓာတုပဿ ကေဝလော၊
ဒွိတ္တာဝ နာလမေကဿ၊ ဣတိ ဝိဒ္ဓါ သမဗ္ဗရေ။

ဓာတုပဿ - ဖြစ်သော အရောင်အဆင်းရှိသော၊ ဝါ - အရောင်အဆင်း
တောက်ပြောင်သော၊ သုဝဏ္ဏဿ - ရွှေ၏၊ ကေဝလော - အလုံးစုံသည်၊ ပဗ္ဗတော - တောင်သည်၊
အဿ - ဖြစ်ရာ၏၊ ဝါ - ဖြစ်ဥားတော့၊ ဒွိတ္တာဝ - နှစ်လုံးသော ထိုမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော
ရွှေတောင်သည်၊^၁ ကေဿ - တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကား၊ န အလံ - မလောက်၊ ဣတိ -
ဤသို့၊ ဝိဒ္ဓါ - သိသော ပညာရှိသည်၊^၂ သမံ - အညီအမျှ၊ စရေ - ကျင့်ရာ၏။ [၄ - ၂၅၃]

၁။ ဓာတုပဿာတိ အာတပရူပသမ္ပနုဿ (တောက်ပသော အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော)၊
သံ-၄-၁, ၂၁၄။

၂။ ဒွိတ္တာဝ ။ ။ ဒွိတ္တာဝိတိ ဒွိက္ခတ္တဗြူ တာဝ မဟန္တာ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော (သံ-၄-
၁, ၁၆၆)၊ ဒွိက္ခတ္တဗြူ တာဝ မဟန္တာတိ ယတ္တကော သော ပဗ္ဗတော ဟောတိ၊ ဒွိက္ခတ္တံ တတ္တကော (သံ-
၄-၁, ၂၁၄)။ ဤအဖွင့်ကိုစွ၍ “တံ+ပရိမာဏံ ယေသန္တိ-တာဝန္တာ၊ ဗျ+တာဝန္တာ ဒွိတ္တာဝ” ဟုကြံ၊
“ဒွိတ္တာဝံ” ဟုဆိုလိုလျက် ဝါဓာသီလိဋ္ဌ အကျိုးငှာ နိဂ္ဂဟိတံဗျေ၊ (တစ်နည်း) တာဝ နိပါဒ်ပုဒ်ဟုကြံ၍
“ဗျ+တာဝ ဒွိတ္တာဝ” ဟုပြု၊ အဖွင့်၌ ဒွိက္ခတ္တံပဝယ် “ဓာတ္တေ ဝါ ကွဓိ ကုတ္တံ (နိတိ-သုတ္တ, ၃၄၄)” သုတ်အရ
တပစ္စည်းအနက် ကုတ္တံ ပစ္စည်းဟုကြံ၍ “ဒွိက္ခတ္တံ-နှစ်လုံးသော” ဟုပေးပါ။

၃။ ဝိဒ္ဓါ ။ ။ ဝိဒ္ဓာတိ ဓာနာတိတိ ဝိဒ္ဓါ၊ ဝိဒ္ဓာတိ၊ ကွာပစ္စည်း (မောက်-၇, ၂၀၅)၊ ဤအလို ပုံလိင်
သာ သဒ္ဓါကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်ရာ၏၊ တနိ-၄၊ ၂၂၀ ၌ ဝိဒ္ဓာတိ၊ ဝ ပစ္စည်း၊ သိဝိဘာတ်ကို အာပြုဟုဆို၏၊ ထိုအလို
ရာဇာဒိဂိုဏ်းတည်း၊ (တစ်နည်း) ဝိဒ္ဓာတိ ဧတေနာတိ ဝိဒ္ဓါ (ဉာဏ်)၊ ဝိဒ္ဓါ ဧတဿ အတ္ထိတိ ဝိဒ္ဓါ” ဟုပြု၊
ဝိဒ္ဓပုဒ်၊ ဝန္တပစ္စည်း၊ တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် ၁-၏ အ ကိုဗျေ၊ ၁ ကို ငှာကံ ဝ သို့ကပ်၊ အာ သိမိ သုတ်ဖြင့်
သိဝိဘာတ်နှင့်တကွ နှုကို အာပြု၊ “ဝိဒ္ဓါ၊ ဝိဒ္ဓါ၊ ဝိဒ္ဓန္တာ (ပ)၊ ဝိဒ္ဓန္တံ၊ ဝိဒ္ဓန္တံ (ဒ)၊ ဝိဒ္ဓတာ၊ ဝိဒ္ဓန္တံ”
ဝေသည်ဖြင့် ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်းအတိုင်း စဉ်ပါ။ (နိတိ-ပဒ, ၁၉၅၊ နိရုတ္တိ-၃၀၈)။

၅၉၁။ ယော ဒုက္ခမဒက္ခိ ယတောနိဒါနံ၊
 ကာမေသု သော ဇန္တု ကံထံ နမေယျ၊
 ဥပဓိ ဝိဒိတွာ သင်္ခါတိ လောကေ၊
 တဿေဝ ဇန္တု ဝိနယာယ သိက္ခေ။

ယော (ဇန္တု) - အကြင်သတ္တဝါသည်၊ ယတောနိဒါနံ - အကြင်ကာမဂုဏ်တည်းဟူသော
 အကြောင်းကြောင့်၊ ဒုက္ခံ - ဆင်းရဲသည်၊ (ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ ဣတိ - ဤသို့၊) အဒက္ခိ -
 ပညာမျက်စိဖြင့် မြင်ပြီ၊ သော ဇန္တု - ထိုသတ္တဝါသည်၊ (ဘေသု) ကာမေသု - ထိုကာမဂုဏ်တို့၌၊
 ကံထံ - အဘယ့်ကြောင့်၊ နမေယျ - ညွတ်ရာတော့အံ့နည်း၊ လောကေ - လောက၌၊ ဇန္တု -
 သတ္တဝါသည်၊ ဥပဓိ - ကာမဂုဏ်တည်းဟူသော ဥပဓိကို၊ သင်္ခါတိ - ငြိကပ်တွယ်တာရာဟူ၍၊
 [သဇ္ဇတိ - ဧတ္ထာတိ သင်္ခါ - သံ - ငို - ၁၂၂၄]၊ ဝိဒိတွာ - သိ၍၊ ဝါ - သိလသော်၊ တဿေဝ -
 ထိုကာမဂုဏ် တည်းဟူသော ဥပဓိကိုသာလျှင်၊ ဝိနယာယ - ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ၊ သိက္ခေ -
 ကျင့်ကြံကြီးကုတ် အားထုတ်ရာ၏။ [၄ - ၂၅၄]

မာရဓတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၉၂။ အတ္တမိ ဇာတမိ သုခါ သဟာယာ၊
 တုဋ္ဌိ သုခါ ယာ ဣတရိတရေန၊
 ပုညံ သုခံ ဝိဝိတသင်္ခယမိ၊
 သဗ္ဗဿ ဒုက္ခဿ သုခံ ပဟာနံ။

အတ္တမိ - လုပ်ငန်းကိစ္စသည်၊ ဇာတမိ - ဖြစ်ပေါ်လသော်၊ သဟာယာ - မိတ်ဆွေကောင်း
 တို့သည်၊ သုခါ - ချမ်းသာကြောင်းတို့တည်း၊ ဣတရိတရေန - ကောင်းဆုံးနှစ်ရပ်၊ အမှတ်မထား၊
 တစ်ပါးပါးသော ပစ္စည်းဖြင့်၊ ဝါ - ကောင်းသောပစ္စည်းမှတစ်ပါး ညံ့သောပစ္စည်း၊ ညံ့သောပစ္စည်းမှ
 တစ်ပါး ကောင်းသောပစ္စည်း - ဟူသော ရရာပစ္စည်းဖြင့်၊ ယာ တုဋ္ဌိ - အကြင်တင်းတိမ် ရောင်ရဲခြင်း

၁။ ဣတရိတရေန ။ ။ ဣတရောဒ္ဓါ အနိယမ (အမှတ်မရှိ) ဟူသောအနက်ကို ယော၏။
 “ဣတရ+ဣတရ” ဟု ဖြစ်သောအခါ ယံလိဒ္ဓိသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူ၏။ ထို့ကြောင့် “အမှတ်မထား
 တစ်ပါးပါး” ဟု အနက်ပေးရသည်။ (သိ-ဋီသင်-၂၊ ၁၁၁၊ သိဘာ-၃၊ ၉၂)။ ဤနည်း၌ ဣတရိတရေနသည်
 ဝိတိဟာရပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဣတရောဒ္ဓါ နာ ဝိဘတ်ဖြင့် “ဣတရေန” ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် “သဗ္ဗာဒိနံ
 ဝိတိဟာရေ (မောဂ်-၁၊ ၅၆)” သုတ်ဖြင့် “ဣတရေန+ဣတရေန” ဟု ဒွိရပ်ပြု။ “သျှာဒိလောပေါ
 ပုဗ္ဗဿကဿ (မောဂ်-၁၊ ၅၅)” သုတ်ဖြင့် ရှေ့မှန်၌ ဝိဘတ်ကိုချေ (ဣတရဣတရေန)၊ နောက်ဣကို
 ဒီယဖြည့် ရပ်ပြီးစေရသည်။

သည်။ (အတ္ထိ-၏၊ သာ တုဋ္ဌိ-ထိုတင်းတိမ်ရောင်ရဲခြင်းသည်။) သုခါ-ချမ်းသာကြောင်း တည်း။ ဇိဝိတသင်္ခယမိ-အသက်၏ ကုန်ရာအခါ၌၊ ဝါ-သောရာအခါ၌၊ ပုည-ကောင်းမှုသည်။ သုခံ-တည်း။ သဗ္ဗဿ-အလုံးစုံသော၊ ဒုက္ခဿ-ဝင့်ဒုက္ခကို၊ ပဟာနံ-ပယ်စွန့်ကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ်သည်။ သုခံ-တည်း။ [ပါ-၃၃၁။]

၅၉၃။ သုခါ မတ္တေယျတာ လောကေ၊ အထော ပေတ္တေယျတာ သုခါ၊
သုခါ သာမညတာ လောကေ၊ အထော ဗြဟ္မညတာ သုခါ။

လောကေ - လောက၌၊ မတ္တေယျတာ-အမိ၏ စီးပွားဖြစ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (အမိအပေါ်၌ ပြုစုလုပ်ကျွေးမှု ဟူသော) အကျင့်ကောင်းသည်။ သုခါ-တည်း။ အထော- ထိုမှတစ်ပါး၊ ပေတ္တေယျတာ-အဖ၏ စီးပွားဖြစ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (အဖအပေါ်၌ ပြုစုလုပ်ကျွေးမှု ဟူသော) အကျင့်ကောင်းသည်။ သုခါ-တည်း။ လောကေ-၌၊ သာမညတာ- ရဟန်းတို့၏ စီးပွားဖြစ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (ရဟန်းတို့အပေါ်၌ ပြုစုလုပ်ကျွေးမှု ဟူသော) အကျင့်ကောင်းသည်။ [သမဏာနံ + ဟိတာ သာမညော၊ သာမညဿ + ဘာဝေါ သာမညတာ။] သုခါ-တည်း။ အထော-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဗြဟ္မညတာ-မကောင်းမှုတို့ကို မျောစေတော်မူပြီးသော ဗုဒ္ဓ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓတို့၏ စီးပွားဖြစ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (ဗုဒ္ဓ ပစ္စေကဗုဒ္ဓတို့ အပေါ်၌ ပြုစုလုပ်ကျွေးမှု ဟူသော) အကျင့်ကောင်းသည်။ [ဗြဟ္မဏာနံ + ဟိတော၊ ဗြဟ္မညော (ဗြာ၌ ရဿပြု) ဗြဟ္မညဿ + ဘာဝေါ ဗြဟ္မညတာ။] သုခါ-တည်း။ [ပါ-၃၃၂။]

တစ်နည်း ။ ။ ဣတရသဒ္ဓါသည် အညသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပဏိတမှတစ်ပါးသော ဟိန၊ ဟိနမှတစ်ပါးသော ပဏိတကို ဣတရ ဟုခေါ်၏။ (သိ-ဋီသင်- ၂၊ ၁၁၁၊ သ်-ဘာ-၃၊ ၉၂)။ လိုရင်းသဒ္ဓတ္တမှာ "အခြားအခြားသော ရရာပစ္စည်းဖြင့်" ဟုဖြစ်၏။ ဤနည်း၌ ဣတရိတရေနသည် ဝိဇ္ဇာပုဒ်ဖြစ်၍ "ဝိဇ္ဇာဘိက္ခုညသု ဓမ္မ (ဇောဂ်-၁၊ ၅၄)" သုတ်ဖြင့် ခွဲရပ်ပြု၊ (ဇောဂ်- ၃-၁၊ ၁၂၅ ။) ဒွန်သမာသ်ဟု ယူသော နိရုတ္တိ-၁၂၇ အလို "ဣတရော ဝ + ဣတရော ဝ ဣတရိတရော" ဟုပြု။

၁။ မတ္တေယျတာ ။ ။ မာတု + ဟိတာ မတ္တေယျာ (အမိ၏ စီးပွားဖြစ်သူ)၊ [မာတု + ဇေယျ၊ တဇ္ဇောကာလာ၊ မာ၌ ရဿပြု] မတ္တေယျဿ + ဘာဝေါ မတ္တေယျတာ (သမ္မာပဋိပတ္တိ)၊ အမိအပေါ်၌ မတ္တော ကရဏာ ရှေ့သွားရှိသော စိတ်ဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေးသော သားသမီးသည် မတ္တေယျ မည်၏။ ထိုသားသမီး သန္တာန်၌ ဖြစ်သော မတ္တော ကရဏာ ရှေ့သွားရှိသော ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရှိခိုးမှု ပြုစုလုပ်ကျွေးမှု ဝေသာ အကျင့်ကောင်းသည် မတ္တေယျတာ မည်၏။ ပေတ္တေယျတာလည်း နည်းတူပင် (သိ- ၆-၃၊ ၃၇၊ ဒိ-ဋီ-၃၊ ၃၀)။

၅၉၄။ သုခံ ယာဝ ဇရာ သီလံ၊ သုခါ သဒ္ဓါ ပတိဋ္ဌိတာ၊
သုခေါ ပညာယ ပဋိလာဘော၊ ပါပါနံ အကရဏံ သုခံ။

(လောကေ - ထင်ရှားစုစုံ၊ ယခုကြုံသည့်၊ လူဘုံဌာန၊ ဤလောက၌)။ သီလံ - ငါးပါး
ရှစ်ပါး၊ အစထား၍၊ များပြားဆင့်ဆင့်၊ ကိုယ်ကျင့်သီလသည်၊ ယာဝ ဇရာ - ငယ်စဉ်တောင်ကြေး၊
အကလေးမှ၊ ပြည်းပြည်းကြီးရင့်၊ ဇရာသင့်အောင်၊ သုခံ - ကြာလေ ကောင်းလစ်၊ ဟောင်းတိုင်း
သစ်၍၊ စနစ်မကွယ်၊ မပယ်မစောင်း၊ တကယ်ကောင်းသည့်၊ ချမ်းသာကြောင်း ပါပေတည်း၊
ပတိဋ္ဌိတာ - မြဲမြံခိုင်ခံ့၊ အရှည်ကြံ့လျက်၊ တည်တံ့၍နေသော၊ သဒ္ဓါ - လောကုတ် လောကီ၊
နှစ်လိထင်ရှား၊ သဒ္ဓါတရားသည်၊ သုခါ - ခုရော့နှောင်ပါ၊ အရာရာဝယ်၊ နှစ်ဖြာစုပေါင်း၊
ချမ်းသာကြောင်း ပါပေတည်း၊ ပညာယ - လောကုတ်လောကီ၊ နှစ်လိထင်ရှား၊ ပညာတရားကို
ပဋိလာဘော - အရိုးကြေကြေ၊ အရေခန်းခန်း၊ လုံ့လစွမ်းဖြင့်၊ တက်လှမ်းပိုင်နိုင်၊ အရယူခြင်းသည်၊
သုခေါ - ခုရော့နှောင်ပါ၊ အရာရာဝယ်၊ နှစ်ဖြာစုပေါင်း၊ ချမ်းသာကြောင်းပါပေတည်း၊ ပါပါနံ -
ယုတ်မာသောသွမ်း၊ ဟော့ရမ်းသမှု၊ အကုသိုလ်အစုစုတို့ကို၊ အကရဏံ - လုံးဝပြောင်စင်အောင်၊
ရှောင်ကြဉ်သမှု၊ မပြုမလုပ်ခြင်းသည်၊ သုခံ - ဒုက္ခအားလုံး၊ ပြုတ်ပြုတ်ပြုန်းသဖြင့်၊ ထိပ်ဆုံးမှန်စွာ၊
ချမ်းသာကြောင်း ပါပေတည်း။ [ပါ - ၃၃၃။]

မာရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

နာဂဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၄။ တဏှာ၏

၁။ ကပိလမစ္ဆဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၉၅။ မနဿေ ပမတ္တစာရိနော၊ တဏှာ ဝပတိ မာလုဝါ ဝိယ၊
သော ယှဝတိ ဟုရာဟုရံ ဝလမိစ္ဆံ ဝနသ္မိ ဝါနရော။

ပမတ္တစာရိနော-မေ့လျော့လျော့ဖြင့် ကျင့်ကြံ လှည့်လည်နေထိုင်လေ့ရှိသော၊ မနဿေ-
ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တဏှာ-တဏှာသည်၊ မာလုဝါဝိယ-မာလာနွယ်ကဲ့သို့၊ ဝါ-ခွေးတောက်နွယ်ကဲ့သို့၊
ဝပတိ-တိုးပွား၏၊ သော-ထိုတဏှာတိုးပွားနေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ-ထိုတဏှာ၏ အလိုသို့
လိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟုရာ ဟုရံ-ထိုထိုဘဝ၌၊ ယှဝတိ-ပြေးလွှားနေရ၏၊ (ကိဝိယ-
အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) ပလံ-သစ်သီးကို၊ ဣစ္ဆံ-(ဣစ္ဆန္တာ)-အလိုရှိသော၊ ဝါနရော-မျောက်သည်၊
ဝနသ္မိ-တော့၌၊ ယှဝတိ ဣဝ-ပြေးလွှားနေသကဲ့သို့တည်း။ [ပါ-၃၃၄။]

၅၉၆။ ယံ သော သဟတေ ဓမ္မိ၊ တဏှာ လောကေ ဝိသတ္တိကာ၊
သောကာ တဿ ပဝပန္နိ၊ အဘိဝဋ္ဌံ ဝိရဏံ။

လောကေ-လောက၌၊ ဓမ္မိ-ယုတ်ညံ့သော၊ ဝါ-များသောအားဖြင့် ယုတ်ညံ့သော
သတ္တဝါတို့၌ ဖြစ်တတ်သော၊ ဝိသတ္တိကာ-အာရုံတို့၌ ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော၊ (၃၅၈
ဂါထာ၅)၊ သော တဏှာ-ဤတဏှာသည်၊ ယံ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သဟတေ-လွမ်းမိုး၏၊

၁။ ဟုရာ ဟုရံ ။ ။ “ဘေ ဘေ” ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကိုရှု၍ ဟုရာ ဟုရံ ကို
ဝိစ္ဆာပုဒ်ဟုကြံပါ။ ဟုရံသည် ဣတရအနက်ဟော သတ္တမုတ္တနိပါတ်ပုဒ်တည်း။ ဝိစ္ဆာဘိက္ခုညသု ခွေ (မောက်-
၁၊ ၅၄) သုတ်ဖြင့် ဟုရံကို “ဟုရံ ဟုရံ” ဟု ခွဲရစ်ပြု၊ ရှေ့ပုဒ်၌ နိဂ္ဂဟိတံကိုချေ၊ ဒိယ ဖြစ်၍ “ဟုရာဟုရံ”
ဖြစ်သည်ဟုကြံပါ။

စဉ်းစားဖွယ် ။ ။ ရှေ့ပုဒ်ကို ပဉ္စမုန္တု၊ နောက်ပုဒ်ကို ဒုတိယန္တုကြ၍ “ဟုရာ-တစ်ဘဝပု၊
ဟုရံ-တစ်ဘဝသို့” ဟုလည်းကောင်း၊ “ဟုရံ ဝ+အဟုရံ ဝ ဟုရာဟုရံ” ဟု ဒွန်သမာသ်ကြ၍ “ဟုရာဟုရံ-
ထိုဘဝ ဤဘဝသို့” ဟုလည်းကောင်း၊ အနက်ပေးကြသေး၏။ ဟုရံသည် သတ္တမုတ္တ နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သည့်အပြင်
အဋ္ဌကထာ၌လည်း “ဘေ ဘေ” ဟု သတ္တမုန္တုဝိစ္ဆာပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် “ဟုရာ” ဟုလည်း ရုပ်မရှိနိုင်၊
ပဉ္စမိအနက်၊ ဒုတိယာအနက်လည်း မပေးသင့်၊ ဒွန်သမာသ်လည်း ကြံသင့်မည်မထင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုသို့
ပေးခြင်းကို စဉ်းစားကြပါလေ။

၂။ ဓမ္မိ ။ ။ အဋ္ဌကထာအလို ဓမ္မပုဒ်၊ ဣတ္ထိဓောတက ဤပစ္စည်း၊ လာမကအနက်ဟောတည်း။
ငိုကာ၌ကား “အဘကံတစ္ဆံ ဓမ္မေတိ ခါဒတိတိ ဓမ္မော (နိဟိဒသတ္တော)၊ ဓမံတတံ၊ မပစ္စည်း၊] ယေဘုဗျေျန
ဓမ္မေသု+ဓာတာတိ ဓမ္မိ (ဓမ္မ+ဏ+ဤ)” ဟုဖွင့်လေသည်။

တဿ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သောကာ - ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်းတို့သည်၊ အဘိဝဋ် - မိုးရွာသွန်းအပ်သော၊
ဝါ - မိုးစိုစွတ်အပ်သော၊ ဝိရဏံ လူဝ - ဗြိတ်မြက်ကဲ့သို့၊ ဝါ - မြက်မွှေးကဲ့သို့၊ ပဝပုန္နိ -
တိုးပွားကုန်၏။ [ပါ - ၃၃၅။]

၅၉၇။ ယော စေတံ သဟတော ဓမ္မိ၊ တဏှံ လောကော ဒုရစ္စယံ၊
သောကာ တမှာ ပပတန္တိ၊ ဥဒဗိန္နုဝ ပေါက္ခရာ။

စ - သုက္ကပက္ကကာ၊ ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကော - ဌှံ၊ ဓမ္မိ - ယုတ်ညံ့သော၊
ဝါ - များသောဘေးဖြင့် ယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါတို့၌ ပြစ်တတ်သော၊ ဒုရစ္စယံ - ခဲယဉ်းသဖြင့်
လွန်မြေ့အပ်သော၊ ဝါ - လွန်မြောက်နိုင်ခဲ့သော၊ ဧတံ တဏှံ - ဤတဏှာကို၊ သဟတော -
လွမ်းမိုးနိုင်၏၊ တမှာ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ သောကာ - ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်းတို့သည်၊ ပေါက္ခရာ -
ကြားဖက်မှာ၊ ဥဒဗိန္နု လူဝ - ရေပေါက်ကဲ့သို့၊ ပပတန္တိ - လျှောက်ကုန်၏။ [ပါ - ၃၃၆။]

၅၉၈။ တံ ဝေါ ဝဒါမိ ဘဒ္ဒံ ဝေါ၊ ယာဝန္ဓောတ္ထ သမာဂတာ၊
တဏှာယ မူလံ ဓဏထ၊ ဥသီရတ္တာဝ ဝိရဏံ၊
မာ ဝေါ နဋံဝ သောတောဝ၊ မာရော ဘဒ္ဒိ ပုနပ္ပုနံ။

တံ - ထိုအကြောင်းကြောင့်၊ ဝေါ - သင်တို့ကို၊ ဝဒါမိ - မိန့်တော်မူသည်၊ ယာဝန္ဓော -
အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော သင်တို့သည်၊ ဧတ္ထ - ဤအရပ်၌၊ သမာဂတာ - ညီညာဖျဉ်း
ရောက်လာကြ၏၊ (တာဝန္တာနံ - ထိုမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော)၊ ဝေါ - သင်တို့အား၊
ဘဒ္ဒံ - ကောင်းခြင်းမင်္ဂလာသည်၊ (ဟောတု - ဖြစ်ပါစေ)၊ ဥသီရတ္တာဝ - ပန်းရင်းဖြင့် အလိုရှိသော
ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိရဏံ - ဗြိတ်မြက်ကို၊ ဝါ - မြက်မွှေးကို၊ (ဓဏတံ) လူဝ - တူးသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ -
ဤအတူ) တဏှာယ - တဏှာ၏၊ မူလံ - အမြစ်ကို၊ ဓဏထ - အရဟတ္တမဂ်ဥဇာတ်ဖြင့် တူးဖျက်
ကြကုန်လော့၊ [တဏှာနှင့်မူလ မကွဲပြားသော်လည်း ကွဲပြားသကဲ့သို့ အဘောဒိဿာဒုပဓာရအားဖြင့်
“တဏှာယ မူလံ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ - ဓမ္မ - ၄၊ ၂၇၈။] သောတော - မြစ်ရေအလျဉ်းသည်၊
နဋံ - ကျူပင်ကို၊ [နဋံဝဋ္ဌံ ရသပြုထားသော ဝါသဒ္ဓါကာ အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ။]
(ဘဇ္ဇတံ) လူဝ - ချိုးဖျက်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ - တူ) မာရော - (ကိလေသ၊ မရဏံ၊ ဒေဝပုတ္တ

၁။ ယာဝန္ဓောတ္ထ သမာဂတာ ။ ။ အထက်၌ “ဘဒ္ဒံ ဝေါ” နိယမဝါကျကြံ၍ပေးသည်၊
ပေတ - ၄၊ ၉၈ ၌ နိယမဝါကျ သီးခြားထည့်၏၊ ထိုအလို “ယာဝန္ဓော - တို့သည်၊ ဧတ္ထ - ၌၊ သမာဂတာ -
ကုန်၏၊ (သဗ္ဗေ - ကုန်သော၊ တေ ဝေါ - ထိုသင်တို့သည်၊ မမ - ငါဘုရား၏၊ ဝစနံ - ကောင်းတော်ကို၊
သုကာထ - နားထောင်ကြကုန်လော့)” ဟုပေး။

ဝိမ္မုဒ္ဓါနိကာယ အမှတ် (၃)

ဟူသော) မာရ်သည်၊ ဝေါ-သင်တို့ကို ပုနပျန်-အပန်ပန် အထပ်ထပ်၊ မာ ဘဦ-
မချိုးပျက်ပါစေလင်း။ [ပါ-၃၃၇။]

ကပ်ပါမစ္ဆဝတ္ထု-ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ သူကရပေါတိကာဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၅၉၉။ ယထာပိ မုလေ အနုပဒ္ဓရေ ဒဋ္ဌေ၊
ဆိန္ဒောပိ ရုက္ခော ပုနရေဝ ရဟတိ၊
ဝေဓိန္ဒိ တဏှာနုသယေ အနုဟတေ၊
နိဗ္ဗတ္တတိ ဒုက္ခမိဒံ ပုနပျန်။

မုလေ-အမြစ်သည်၊ အနုပဒ္ဓရေ-ဘေးဥပဒ် မရှိလသော၊ ဝါ-ဘေးဥပဒ် မရှိသည်ဖြစ်၍၊
ဒဋ္ဌ-ခိုင်မြဲလသော၊ ဆိန္ဒော-(အမြစ်၏အထက်၌) ဖြတ်အပ်သည်၊ (သမာနော) ဒိ-
ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ရုက္ခော-သစ်ပင်သည်၊ ပုနရေဝ-တစ်ဖန်သာလျှင်၊ ရဟတိ ယထာ-
ပေါက်သကဲ့သို့၊ ဝေဓိန္ဒိ-ဤအတူသာလျှင်၊ တဏှာနုသယေ-တဏှာ တည်းဟူသော အနုသယက္ခိ၊
အနုဟတေ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်နှုတ်အပ်သော၊ ဣဒံ ဒုက္ခံ-ဇာတိဇရာ၊
အစဖြာသည်၊ များစွာထောင်သောင်း၊ ဤဒုက္ခအပေါင်းသည်၊ ပုနပျန်-အပန်ပန်အထပ်ထပ်၊
နိဗ္ဗတ္တတိ-ဖြစ်၏။ [ပါ-၃၃၈။]

၆၀၀။ ယဿ ဆတ္တိသတိသောတာ၊ မနာပသဝနာ ဘုဿ၊
မဟာ ဝဟန္တိ ဒုဒ္ဓိန္ဒိ၊ သင်္ကပ္ပါ ရာဂနိဿိတာ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏-သန္တာန်၌၊ ဆတ္တိသတိသောတာ-တဏှာဝိစရိတတဏှာ၊
သံသယခြောက်ပါး ဟူသော အလျဉ်ရှိသော၊ မနာပသဝနာ-မြတ်နိုးဖွယ် ရူပါရုံ အစရှိသည်တို့၌
ယုံစီးတတ်သော၊ ဝါ-မြတ်နိုးဖွယ်-ရူပါရုံ အစရှိသည်တို့၌ ဖြစ်တတ်သော၊ (တဏှာ-

၆။ ဆတ္တိသတိသောတာ ။ ဆတ္တိသတိသောတာဟိ သံသယဂတာ ဟူသော အပ္ပင်္ဂုဏ်ကြည့်၍ ဆတ္တိသတိ+သောတာ ဧတိဿာဓိ ဆတ္တိသတိသောတာ ဟုဖြူ၊ ဆတ္တိသတိအရကို အဗ္ဗတ္တိကဓမ္မာငါးပါးကို ခွဲ၍ဖြစ်သော တဏှာဝိစရိတ (၁၀) ပါး၊ မာဟိရဓမ္မာ ငါးပါးကို ခွဲ၍ဖြစ်သော တဏှာဝိစရိတ (၁၀) ပါးဟု ဖွင့်၏။ [တဏှာဝိစရိတ-တဏှာ၏ဖြစ်ခြင်း။] ထိုတဏှာဝိစရိတ (၁၀) ပါးဟူသည် အသိ (= ငါဖြစ်၏)၊ ဣတ္ထိ အသိ (= ငါသည် ခတ္တိယ ဝေသာ အပြားအားဖြင့် ဖြစ်၏)၊ ဝေ အသိ (= ငါသည် ခတ္တိယ သေတို့အတူ ဖြစ်၏)၊ အညဏာ အသိ (= ငါသည် ခတ္တိယ သေတို့မှ တစ်မျိုးတစ်ခြားဖြစ်၏) ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်တဏှာဝိစရိတ လေးပါး။ ဘဝိဿံ (ငါဖြစ်လိမ့်မည်)၊ ဣတ္ထိ

တဏှာသည်၊ ဘုသာ-အားကြီးသည် (ဟောတိ-၏၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ရာဂနိဿိတာ-
ရာဂကိုမှီကုန်သော၊ သင်္ကပ္ပါ-အကြံအစည်တိုးသည်၊ မဟာ-များကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊)
[မဟာသဒ္ဓါနိပါတိပဋိရူပက တည်း၊-နိရုတ္တိ-၈၆၊] ဒုဒ္ဓိဋ္ဌိ-မကောင်းသော အယူရှိသူ၏
အဖြစ်သို့၊ (ဘဝပဇာန၊ ဘာဝလောပ)၊ ဝဟန္တိ-ပိုဆောင်ကုန်၏။ [ပါ-၃၃၉။]

၆၀၁။ သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာ၊ လတာ ဥပ္ပဇ္ဇ တိဋ္ဌတိ၊
တဉ္စ ဒိသ္မာ လတံ ဇာတံ၊ မူလံ ပညာယ ဆိန္ဒထ။

သောတာ-တဏှာ တည်းဟူသော အလျဉ်တို့သည်၊ သဗ္ဗဓိ-အလုံးစုံသော အာရုံ၊
အလုံးစုံသော ဘဝတို့၌၊ သဝန္တိ-ယိုစိးကုန်၏၊ ဝါ-ဖြစ်ကုန်၏၊ လတာ-နွယ်နှင့်တူသော
တဏှာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇ-(ဒွါရခြောက်ပါးတို့မှ) ဖြစ်၍၊ တိဋ္ဌတိ-(ရူပါရမ္မာသည်တို့၌) တည်၏၊
တံ လတံ-ထိုနွယ်နှင့်တူသော တဏှာကို၊ (စ-ကား ပဒပုရဏ)၊ ဇာတံ-ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို၊
ဒိသ္မာ-မြင်၍၊ ဝါ-မြင်လသော်၊ ပညာယ-မဂ်ပညာဖြင့်၊ မူလံ-အမြစ်ရင်း၌၊ ဝါ-အမြစ်ရင်းက၊
["မူလေ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သတ္တမုတ္တ ဒုတိယာတည်း၊] ဆိန္ဒထ-ဖြတ်ကြလော့။ [ပါ-
၃၄၀။]

၆၀၂။ သရိတာနိ သိနေဟိတာနိ စ၊
သောမနဿာနိ ဟောန္တိ ဇန္တုဇော၊
တေ သာတသိတာ သုဓေသိနော၊
တေ ဓေ ဇာတိဇေပဂါ နရာ။

ဇန္တုဇော- သတ္တဝါ၏၊ ဝါ-မှာ၊ သရိတာနိ-ရာဂနှင့်စပ် ဖြစ်တတ်သည်လည်း
ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ရာဂ၏အစွမ်းဖြင့် စိုစွတ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သိနေဟိတာနိ-စ-
တဏှာ တည်းဟူသော အစေးရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ရာဂသမ္ပယုတ္တပိတိ၏

ဘဝိဿံ၊ စံ ဘဝိဿံ၊ အညထာ ဘဝိဿံ" ဟူသော အနာဂတ် တဏှာဝိစရိတလေးပါး၊ အသသ္မိ (=ငါသည်
ဖြစ်၏)၊ သာတသ္မိ (=ငါသည် သေလျှင်ဖြစ်၏)၊ ဟူသော ဒိဋ္ဌိသိသ တဏှာဝိစရိတနှစ်ပါး၊ "သိယံ (=
ငါဖြစ်လောက်စရာရှိ၏) ဣတ္ထံ သိယံ၊ စံ သိယံ၊ အညထာ သိယံ" ဟူသော သံသယ
ဝရိဝိတက္ကတဏှာဝိစရိတလေးပါး၊ "အပါဟံ သိယံ (= ငါဖြစ်ပါစကား ကောင်းလေ့)၊ အပါဟံ ဣတ္ထံ
သိယံ၊ အပါဟံ စံ သိယံ၊ အပါဟံ အညထာ သိယံ" ဟူသော ပတ္တနာ ကပ္ပန တဏှာဝိစရိတ
လေးပါးတို့တည်း။ (အဘိ-၂၊ ၄၀၆၊ အဘိ-၄-၂၊ ၄၉၆-၇၊ သဗ္ဗော-ဘာ-၃၊ ၄၃၁၊ ၇၁၄)

၁။ သရိတာနိ ။ သရိတာနိတိ အနသဇာနိ ပယာတာနိ (ဓမ္မ -၄- ၂၊ ၃၃၄)၊ "သရိတာ
နိ ဇန္တုဇော" တိ၊ အလ္လာနိ ဝေဝ သိနိဒ္ဓါနိ ဇာတိ အယဇ္ဇတ္ထ အတ္ထော (အဘိ-၄-၁၊ ၃၉၆)၊

အစွမ်းဖြင့် စေးကပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-ရာဂသမ္ပယုတ္တပိတိ၏ အစွမ်းဖြင့် ညက်ညောသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သောမနဿာနိ-သောမနဿာဓာနာတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ တေ-ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ သာတသိတာ-သာယာဖွယ်သုခကို မှီကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-၅၅) သုခေသိနော-သာယာဖွယ်သုခကို ရှာမှီးသူတို့သည်၊ (ဟောန္တိ-ကုန်၏။) တေနရာ-ထိုသာယာဖွယ် သုခကို ရှာမှီးသော သတ္တဝါတို့သည်၊ ဓေ-စင်စစ်၊ ဇာတိဓူပဂါ-ပဋိသန္ဓေ၊ အို၊ နာ၊ သေ ဟူသော ဒုက္ခတို့ကို ရောက်ရကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ [ပါ-၃၄၁။]

၆၀၃။ တသိဏာယ ပုရက္ခတာ ပဇာ၊
 ပရိသပ္ပန္တိ သသောဝ ဗန္ဓိတော၊
 သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ၊
 ဒုက္ခမုဗန္တိ ပုနုပ္ပန် စိရာယ။

ပဇာ-သတ္တဝါတို့သည်၊ (ပရိသပ္ပန္တိ၌စပ်)၊ ဝါ-သတ္တဝါတို့ကို၊ (ပုရက္ခတာ၌စပ်)၊ တသိဏာယ-ကြောက်လန့်ကြောင်း တဏှာသည်၊ ပုရက္ခတာ-ရှေ့၌ ပြုအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ-ဝိုင်းရံအပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-၅၅) ဗန္ဓိတော-မုဆိုးသည် နောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ ဝါ-မုဆိုး၏ အနောင်အဖွဲ့ ခံရသော၊ သသော ဣဝ-ယုန်ကဲ့သို့၊ ပရိသပ္ပန္တိ-ထက်ဝန်းကျင် ကြောက်လန့်ခြင်းသို့ ရောက်ရကုန်၏၊ ဝါ-ကြောက်လန့်နေရကုန်၏၊ [ပရိသပ္ပတိတိသမန္တတာ ဂစ္ဆတိ-နိတိ-ဇာတု၊ ၂၀၃။] သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ-ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော ဆယ်ပါး

သရိတာနိတိ ရာဂဝဿန အလ္လာနိ (ပုလ-၄-၁, ၁၆၈)။ ...ဤအဖွင့်များကို ဆက်စပ်ညှိနှိုင်း၍ အထက်၌ လေးသည်၊ ပြုအပ်ခဲ့သော အဖွင့်များတွင် ဓမ္မ-၄ အဖွင့်သည် သရဇာတ်၏ ဂတိ (ပဝတ္တနဂတိ) အနက်ကို ဖွင့်သော သဒ္ဒတ္တအဖွင့်ဖြစ်၍ ကျန်အဖွင့်များကား အဓိပ္ပါယ်တူ အဖွင့်ဖြစ်သည်။

၁။ သိဗေဟိတာနိ ။ ။ သိဗေဟိတာနိတိ စိဝရာသီသု ဝဝတ္တသိဗေဟိတာနိ သိဗေဟိတာနိ၊ တဏှာသိဗေဟိတာနိတိ အတ္ထော (ဓမ္မ-၄-၂, ၃၃၄)၊ တံသမ္ပယုတ္တပိတိဝဿန သိနိဒ္ဓါနိ သိဗေဟိတာနိ (ပုလ, ၄-၁, ၁၆၈)။

၂။ တသိဏာယ ။ ။ "တာသကရဏေတု တသိဏာ" ဟူသော အဖွင့်နှင့် "ပရိသပ္ပန္တိ (ဘာယန္တိ)" ဟူသော ကြိယာကိုရ၍ တသဇာတ် (ဒိဝါဒိ), ဘယအနက်ဟောဟု သိရ၏။ ဝိဇ္ဇမာန (ပရပတ္တ) သဒ္ဓါဖြစ်၍ "တသန္တိ ဧတာယ, တသန္တိ, တသနံ ဝါ တိ တသိဏာ" ဟု ကရဏ-ကတ္တု-ဘာဝသင်္ဂ အားဖြင့် စိပြိဟ်သုံးမျိုး ပြုနိုင်သည်။ ဝိဇ္ဇမာန, ဝိဂ္ဂဟ, ကရဏကတ္တု, ဘာဝမု၊-ရွှေ-၅၆၃။ နိတိ- သုတ္တ, ၄၂ ၌ "အပ္ပက္ခရာနံ ဓဟုတ္တမညထတ္တဉ္စ" သုတ်ဖြင့် တဏှာကို တသိဏာပြု၏။ ထို့နောင် န ကို ဣပြုလျှင် "တသိဏာ" ဟု ခေါ်သည်။

(၁) ဝိပဿနာ ဝိပဿနာဝိပဿနာ

သော သံယောဇဉ်၊ ငြိကပ် တွယ်တာတတ်သော ရာဂစသော ခုနစ်ပါးသောတရားသည် ငြိကပ်
ပွဲစပ်အပ်ကုန်သည်။ ဝါ- ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော ဆယ်ပါးသော သံယောဇဉ်၊ ငြိကပ်တွယ်တာ
တတ်သော ရာဂစသော ခုနစ်ပါးသော တရား၌ ငြိကပ်စွဲလမ်း နေကုန်သည်။ (ဟုတွာ-၅၅)
စိရားယုံ- ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး၊ ပုန်ပျံနံ - အပန်ပန် အထပ်ထပ်၊ ဒုက္ခ - ပဋိသန္ဓေ၊
အိုနာသေ ရှေး- ဆင်းရဲနားသို့၊ ဥပေက္ခိ - ကပ်ရောက်ရကုန်၏။ [ပါ- ၃၄၅]

၆၀၄။ တသိကာယ၊ ပုရက္ခတာ ပဇာ၊
ပရိသပုဏ္ဏိ သသောဝ ဗန္ဓိတော။

တသွာ တသိဏံ ဝိနောဒယေ၊
အာကဗန္ဓာ ဝိရာဂမတ္တနော။

(ယသွာ-အကြင်ကြောင့်) ပဇာ-တို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ တသိကာယ-သည်၊
ပုရက္ခတာ-ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၅၅)၊ ဗန္ဓိတော-သော၊ သသော-လှဝ-သို့၊ ပရိသပုဏ္ဏိ-
ကုန်၏၊ တသွာ-ထိုကြောင့်၊ အတ္တနော-စိစိပို့၊ ဝိရာဂ-ကင်းသောရာဂဂိုရာ နိဗ္ဗာန်ကို၊
[ဝိဂတော- ရာဂေါ-ယသွာတိ၊ ဝိရာဂေါ၊] အာကဗန္ဓော- လိုလားတောင့်တသော ရဟန်းသည်၊
တသိဏံ- ကြောက်လန့်ကြောင်း တဏှာကို၊ ဝိနောဒယေ- အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်စွန့်လေရာ၏။
[ပါ- ၃၄၃။]

သုကရုပေါတိကာတ္တေ၊ ဂါတာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ။ ။ သံယောဇနသင်္ဂ-ဇေဝ ရာဂသင်္ဂါဒီနာ ဝ သတ္တ
ဗဒ္ဓါ၊ တသ္မိ ဝါ လဂ္ဂါ။ "သံယောဇနသင်္ဂ" ဟု ဖွင့်သဖြင့် "သံယောဇန ဝ+တံ+သင်္ဂ ဓာတိ
သံယောဇနံ" ဟုဖြည့် သင်္ဂပုဒ်အက္ခရာကြို ထိုနောင် "သံယောဇနံ ဝ+သင်္ဂ+ဝ သံယောဇနသင်္ဂ" ဟုဖြည့်၍
သင်္ဂအရ ရာဂသင်္ဂ၊ ဒေါသသင်္ဂ၊ ဓာဟသင်္ဂ၊ မာဒသင်္ဂ၊ ဒိဋ္ဌိသင်္ဂ၊ ကိလေသသင်္ဂ၊ ခုဒ္ဒနိတသင်္ဂတို့တည်း။
(ပဟာ-နိ-၃၄၅)။ သတ္တကာတို့ "သတ္တာ" ဟုဖွင့်သဖြင့် တပစ္စည်း အနက်ပရိ၊ "သဋ္ဌိယန္တုတိ သတ္တာ၊ သတ္တာ
ဝေ သတ္တကာ" ဟုဖြည့် ထိုနောင် "သံယောဇန သင်္ဂ+သတ္တကာ သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ၊ (တစ်နည်း)
သဋ္ဌိတိ သတ္တာ၊ သတ္တာ စိ သတ္တကာ၊ သံယောဇနသင်္ဂသ္မိ +သတ္တကာ သံယောဇန သင်္ဂသတ္တကာ" ဟု
ဆက်တွဲပါ။

၂။ စိရားယုံ ။ ။ ဤပုဒ်ကို နိတိ-သုတ္တ၊ ၁၇၉ ၌ ဝိဘတျန္တပတိရူပက နိပါတ်ဟု ဆို၏။
ထို၏ နိဿယ-၄၅၅ ၌ကား "သောတ္ထိ ဝိဿာဝိ ပါဏိနံ (သ-၅၂)" ဝေသည် သောတ္ထိ နိပါတ်နောင်
ဝိဘတ်သက်ကဲ့သို့ စိရောင်း အစွန္တသံယောဂအနက်၌ စတုတ္ထသပိဘတ် သက်နိုင်သည် ဟုဆို၏။ ထောဝနိဋ္ဌိ
"စိရ+အယောတိ-စိရားယုံ" ဟုဖြည့် "စိရ+အယောတိ- အထိပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော စိရကာလ၊ ဝိဟကာလ
အနက်ဟော နိပါတ်ဟု ဆိုသည်။

၃။ ဝိဇ္ဇန္တဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၀၅။ ယော နိဗ္ဗနဏော ဝနာဓိမုတ္တော၊
 ဝနမုတ္တော ဝနမေဝ ဓာဝတိ၊
 တံ ပုဂ္ဂလမေထ ပဿထ၊
 မုတ္တော ဗန္ဓနမေဝ ဓာဝတိ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နိဗ္ဗနဏော (နိ ဝနဏော)-လူ့ဘဝ၌ တွယ်တာမှု တဏှာ တည်းဟူသော တောမရှိသည်၊ ဝနာဓိမုတ္တော-ဒိဗ္ဗဝိဟာရ အကျင့် တည်းဟူသော တော၌ သက်ဝင်ပြီးသည်၊ ဝါ-ရူပဈာန်လေးပါး၊ အကျင့်တရား တည်းဟူသော တော၌ သက်ဝင်ပြီးသည်၊ ဝနမုတ္တော-အိမ်ရာထောင်မှ အနှောင်အဖွဲ့ တဏှာ တည်းဟူသော တောမှ လွတ်မြောက်ပြီးသည်၊ (ဟုတော-၍၊ ဝါ-ဖြစ်ပါလျက်)၊ ဝနမေဝ-အိမ်ရာထောင်မှ အနှောင်အဖွဲ့ တဏှာတည်းဟူသော တောသို့ပင်၊ ဓာဝတိ- ပြေးပြန်၏၊ ဧထ-လာကြလော့၊ တံ ပုဂ္ဂလံ- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပဿထ-ကြည့်ကြလော့၊ (ဧသော-ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ မုတ္တော- အိမ်ရာထောင်မှ အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသည်၊ (ဟုတော-၍၊ ဝါ-လျက်)၊ ဗန္ဓနမေဝ- အိမ်ရာထောင်မှ အနှောင်အဖွဲ့ထဲသို့သာ၊ ဓာဝတိ- ပြေးသွားနေ၏။ [ပါ- ၃၄၄]

ဝိဇ္ဇန္တဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄။ ဗန္ဓနာဂါရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၀၆။ န တံ ဒဠံ ဗန္ဓနမာဟု ဝိရာ၊
 ယဒါယသံ ဒါရုဇ ပဗ္ဗဇ္ဇ၊
 သာရတ္ထရတ္တာ မထိကုဏ္ဍလေသု၊
 ပုတ္တေသု ဒါရေသု စ ယာ အပေက္ခာ။

အာယသံ-သံဖြင့်ဖြစ်သော၊ ဝါ-သံဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော၊ [အယသာ+နိဗ္ဗတ္တံ၊ ကတံ ဝါ အာယသံ၊ အယ+ဏ၊ သ,လာ၊] ယံ ဗန္ဓနံ-အကြင် သံခြေချင်း ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့သည်လည်းကောင်း၊ ဒါရုဇံ-သစ်သားဖြင့်ဖြစ်သော၊ ဝါ-သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ် အပ်သော၊ [ဂါထာ၌ ဆန္ဒာနရက္ခဏအကျိုးငှာ နိဂ္ဂဟိတံကိုချေ၍ “ဒါရုဇ” ဟုရှိသည်၊] ယံ ဗန္ဓနံ-အကြင်ထိတ်တုံး ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့သည်လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ-မြိတ်မြက်တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော၊ ယံ ဗန္ဓနံ စ-အကြင် ကြီး ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ-

ရှိ၏။ ဓိရာ - ဘုရားစသား၊ ပညာရှိများတို့သည်။ တံ ဝန္တနံ - ထိုသံချေချင်းစသော အနောင်
 အဖွဲ့ကို၊ ဒဠ် - ခိုင်မြဲသော အနောင်အဖွဲ့ ဟူ၍၊ န အာဟု - မိန့်တော်မူကြကုန်၊ [ဗြူ + အ + အန္တိ၊
 ကွစိဓာတုဖြင့် ဗြူကို အာဟ၊ အန္တိကို ဥ ဗြူ] (ယေ - အကြင်သူတို့သည်) မဏိကုဏ္ဍလေသု -
 ပတ္တမြား နားတောင်းတို့၌၊ ဝါ - ပတ္တမြားတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော နားတောင်းတို့၌၊ ဝါ -
 ပတ္တမြားတို့ဖြင့် စိခြယ် ထားအပ်သော နားတောင်းတို့၌၊ သာရတ္တရတ္တာ - အလွန် တပ်မက်
 ကုန်သည်ဖြစ်၍ တပ်မက်ကုန်၏။ ဝါ - အလွန်ပြင်းစွာ တတ်မက်ကုန်၏၊ (တေသံ - ထိုသူတို့
 ၏၊ ယော ရာဂေါ စ - အကြင်ရာဂသည်လည်းကောင်း၊) ပုတ္တေသု - သားသမီးတို့၌ လည်းကောင်း၊
 ဒါရေသု စ - မယားတို့၌လည်းကောင်း၊ ယာ အပေက္ခာ - အကြင်ရှင်တတ်သော တဏှာသည်
 လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ - ရှိ၏။) [ပါ - ၃၄၅။]

၆၀၇။ ဧတံ ဒဠ် ဝန္တနံမာဟု ဝိရာ၊
 ဩဟာရိနံ သိထိလံ ဒုပ္ပမုဉ္ဇံ၊
 ဧတမ္ပိ ဆေတွာန ပရိပ္ပစ္ဆန္တိ၊
 အနုဗေက္ခိနော ကာမသုခံ ပဟာယ။

ဓိရာ - ဘုရားစသား ပညာရှိများတို့သည်။ ဧတံ ဝန္တနံ - ဤကိလေသာအနောင်အဖွဲ့ကို၊
 ဒဠ် - ခိုင်မြဲသော အနောင်အဖွဲ့ ဟူ၍၊ အာဟု - မိန့်ဆိုတော်မူကုန်၏။ ဩဟာရိနံ -
 အောက်အပါယ်လေးပါးသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော၊ [သံ - ငို - ၁, ၁၈၁ ၌ တသိလတ္ထပွင့်၏။
 ထိုအလို “ဩဟာရိနံ - အောက်အပါယ်လေးပါးသို့ ပို့ဆောင်လေ့ရှိသော” ဟုပေး၊] သိထိလံ -
 လျော့သော အခြင်းအရာရှိသော၊ ဒုပ္ပမုဉ္ဇံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် ဖြေလွတ်အပ်သော၊ ဝါ - အမြေရ
 ခက်သော၊ ဧတမ္ပိ - ဤကိလေသာ အနောင်အဖွဲ့ကိုလည်း၊ ဆေတွာန - ဉာဏ်သန်လျက်ဖြင့်
 ဖြတ်တောက်ပြီး၍၊ အနုဗေက္ခိနော - ငဲ့ကွက်တတ်သော တဏှာ မရှိကုန်သည်၊ ဝါ - ငဲ့ကွက်ခြင်း

၁။ မဏိကုဏ္ဍလေသု ။ ။ ဤပုဒ်ကို အနက်သုံးနည်းပေးခဲ့ရာ ရှေ့နှစ်နည်းမှာ ဤအဋ္ဌကထာ
 အဖွင့်ဖြစ်၍ နောက်ဆုံးနည်းကား ထေရ-၄-၁, ၄၀၀ အဖွင့်ဖြစ်သည်။ “မဏိ စ + ကုဏ္ဍလာနိ စ
 မဏိကုဏ္ဍလာနိ၊ (တစ်နည်း) မဏိဟိ + ဝိစိတ္တာနိ + ကုဏ္ဍလာနိ မဏိကုဏ္ဍလာနိ၊ (တစ်နည်း)
 မဏိဟိ + စိထာနိ + ကုဏ္ဍလာနိ မဏိကုဏ္ဍလာနိ” ဟုပြု။

၂။ သာရတ္တရတ္တာ ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ အဖွင့်ကိုရ၍ “သုဠု + ရတ္တာ သာရတ္တာ၊
 သာရတ္တာ + ဟုတွာ + ရတ္တာ သာရတ္တရတ္တာ” ဟုပြု၊ သံ - ၄ - ၁, ၁၃၅၌ “သာရတ္တေန ဝါ ရတ္တာ သာရတ္တ
 ရတ္တာ၊ သာရံ ဣဒန္တိ မညနာယ ရတ္တာတိ အတ္ထော” ဟု တစ်နည်းဖွင့်၏။ ဤအဖွင့်အလို “သာရဿ + ဘာဝေါ
 သာရတ္တံ၊ သာရတ္တေန + ရတ္တာ သာရတ္တရတ္တာ (အနှစ်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တပ်မက်ကုန်၏)” ဟု ပြုပါ။

မရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၅၅) ကာမသုခံ - ကာမဂုဏ်တို့၌ဖြစ်သော ချမ်းသာကို၊ ပဟာယ - ပယ်စွန့်၍၊ ပရိဗ္ဗဇန္တိ - သွားကုန်၏၊ ဝါ - ရဟန်းပြုကြကုန်၏။ [ပါ - ၃၄၆။]

ဗန္ဓနာဂါရဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ခေမာထေရီဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၆၀၈။ အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ၊ ပဿ ခေမေ သမုဿယံ၊

ဥဂ္ဂရန္တံ ပဂ္ဂရန္တံ၊ ဗာလာနံ အဘိပတ္တိတံ။

ခေမေ - ခေမာ၊ အာတုရံ - ကိုးဆယ်ခြောက်ဖြာ၊ ဘေးရောဂါတို့၊ လွန်စွာခံခက်၊ နှိပ်စက်အပ်ထသော၊ အသုစိံ - အမြဲနေ့စဉ်၊ ဆေးသုတ်သင်လည်း၊ မစင်မကြယ်၊ ရွံဖွယ်ကောင်းထသော၊ ပူတိံ - ဆေးကြောသုတ်သင်၊ တန်ဆာဆင်လည်း၊ အမြင်သာဟုတ်၊ အတွင်းပုပ်၍ နေထသော၊ ဥဂ္ဂရန္တံ - မျက်စိနားနာ၊ အင်္ဂါရှိတိုင်း၊ အထက်ပိုင်းဝယ်၊ ရွံဖွယ်သိုးပုပ်၊ အန်ထုတ်၍ နေထသော၊ ပဂ္ဂရန္တံ - ကျင်ကြီးကျင်ငယ်၊ အသွယ်သွယ်ဟု၊ မဖွယ်မရာ၊ အဖြာဖြာကို၊ မှန်စွာနေ့ည ယိုချ၍ နေထသော၊ ဗာလာနံ - ဘဝါဘဝ၊ သံသာရက၊ ရာဂစရိုက်ပွား၊ ငမိုက်သားတို့သည်၊ အဘိပတ္တိတံ - ရှိရင်းပြောင်းပြန်၊ မမှန်ကန်အောင်၊ ကြံပန်လေးမြတ်၊ တောင့်တအပ်ထသော၊ သမုဿယံ - သုံးဆယ်နှစ်ဝ၊ ကောဋ္ဌာသတို့၊ လုံးဝခိုမှီး၊ ဤကိုယ်ကြီးကို၊ ပဿ - ဉာဏ်ရောင်လင်းသလောက်၊ အတွင်းရောက်အောင်၊ ထွင်းဖောက်စေ့ငု၊ ကြည့်ရှုစမ်းပါလော့။ [ဋ - ၂၅၅]

ခေမာထေရီဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၀၉။ ယေ ရာဂရတ္တာ' နုပတန္တိ သောတံ၊

သယံကတံ မက္ကဋကောဝ ဇာလံ၊

ဧတမ္ပိ ဆောတွာန ဝဇန္တိ ဝိရာ၊

အနုပေက္ခိနော သဗ္ဗဒုက္ခံ ပဟာယ။

၁။ သိထိလံ ။ "သဟိတုံ + အလန္တိ သိထိလံ" ဟုဖြည့် သဟဓာတ် ကိလပစ္စည်း၊ သဟကို သိထဖြည့်ပြီးသော သိထိလပုဒ်သည် လျော့ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ (မောင်-၇၊ ၁၉၁)။ ဤ၌ ကိလေသာအမှောင်အဖွဲ့ကို ရ၏။ အမှန်အားဖြင့် ကိလေသာအမှောင်အဖွဲ့သည် လျော့သည်မဟုတ်၊ လျော့သော အခြင်းအရာရှိခြင်းကို "သိထိလံ" ဟုဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် "သိထိလံ + အဿ အတ္တိတိ သိထိလံ" ဟုပြု။ [သိထိလန္တိ သိထိလာကာရံ၊ န ပန သိထိလံ၊ တေနာဟ ဘဂဝ၊ "ဒုပ္ပပူ" န္တိ၊ သံ - ၄ - ၁၊ ၁၈၁။]

မက္ကဋကော-ပင်ကုသည်၊ သယံ ကတံ-ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော၊ ဇာလံ-ပင်ကုမျှင်သို့၊
 (ပင်ကုအိမ်သို့)၊ ဝါ-၌၊ (အနုပတတိ) ဣဝ- ကျရောက်သကဲ့သို့၊ (ဝေမေဝ-လျှင်) ယေ-
 အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ ရာဂရတ္တာ-ရာဂဖြင့် တပ်မက်ကုန်၏၊ (တေ-ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊)
 သယံ ကတံ-ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော၊ သောတံ-တဏှာ တည်းဟူသော အလျဉ်းသို့၊ ဝါ-၌၊
 အနုပတန္တိ- ကျရောက်ရကုန်၏၊ စိရာ-ပညာရှိတို့သည်၊ တေမ္ပိ-ဤတဏှာတည်းဟူသော
 အနှောင့်အဖွဲ့ကိုလည်း၊ ဆေတွာန-ဖြတ်၍၊ အနုပေက္ခိနော-ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊)
 သဗ္ဗဒုက္ခံ-အလုံးစုံသော ဒုက္ခကို၊ ပဟာယ-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်-ပယ်စွန့်၍၊ ဝဇန္တိ-သွားကုန်၏။
 [ပါ-၃၄၇။]

ဓမ္မာထေရိဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၆။ ဥဂ္ဂသေနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၆၁၀။ ဣယံ ပဿ နဋပုတ္တ၊ ဥဂ္ဂသေန မဟာဗ္ဗလ၊
 ကရောဟိ ရဂံ ပရိသာယ၊ ဟာသယသု မဟာဇနံ။

နဋပုတ္တ-ဂျမ်းဘား ကချေသည်၏ သားဖြစ်သော၊ မဟာဗ္ဗလ-ကြီးမားသော ခွန်အား
 ရှိသော၊ ဥဂ္ဂသေန-ဥဂ္ဂသေန၊ ဣယံ-တိုက်တွန်းပါ၏၊ ပဿ-ဂျမ်းဘားအတတ်ကို ပြပါလော့၊
 [ကာရိတ်အကျေကြ်၍ ပဿ-ဂျမ်းဘားအတတ်ကို ရှုစားစေပါလော့" ဟု သဒ္ဓတ္ထပေး၊]
 ပရိသာယ-ပရိသတ်အပေါင်း၌၊ ရဂံ-ဂျမ်းဘားကပြည့်ကို၊ ကရောဟိ-ပြုပါလော့၊ မဟာဇနံ-
 များစွာသော လူအပေါင်းကို၊ ဟာသယသု-ပျော်ရွှင်စေပါလော့။ [၄-၂၅၆]

၆၁၂။ ဣယံ ပဿ မဟာပည၊ မောဂ္ဂလ္လာန မဟိဒ္ဓိက၊
 ကရောမိ ရဂံ ပရိသာယ၊ ဟာသယာမိ မဟာဇနံ။

ပဟာပည-ကြီးသောပညာရှိသော၊ မဟိဒ္ဓိက-ကြီးသောတန်ခိုးရှိသော၊ မောဂ္ဂလ္လာန-
 အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်အရှင်မြတ်ဘုရား၊ ဣယံ-တိုက်တွန်းပါ၏၊ ပဿ-ရှုစားတော်မူပါ၊ ပရိသာယ-
 ၌၊ ရဂံ-ကို၊ ကရောမိ-ပြုပါမည်၊ မဟာဇနံ-ကို၊ ဟာသယာမိ-ပျော်ရွှင်စေပါမည်။ [၄-
 ၂၅၇။]

ဥဂ္ဂသေနဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၁၃။ မုဉ္ဇ ပုရေ မုဉ္ဇ ပစ္ဆိတော၊
 မဇ္ဈေ မုဉ္ဇ ဘဝဿ ပါရု၊

သဗ္ဗတ္ထ ဝိမုတ္တမာနသော၊

န ပုနံ ဇာတိဇရံ ဥပေဟိသိ။

(ဥဂ္ဂဿေန-ဥဂ္ဂဿန) တွံ-သင်သည်။) ပုရေ-ရှေးအတိတ် ခန္ဓာ၌၊ (တဏှ-
ငြိကပ်တွယ်တာမှု တဏှာကို) မုဉ္ဇ-စွန့်လွှတ်လိုက်ပါလော့၊ ပစ္စတော-နောင်အနာဂတ်၌၊
(တဏှ-ကို) မုဉ္ဇ-လော့၊ မဇ္ဈ-အလယ်ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ၌၊ (တဏှ-ကို) မုဉ္ဇ-
လော့၊ (ဧဝံ သန္တေ- ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ တွံ-သင်သည်။) ဘဝဿ-ကာမရူပ အရူပ
ဟူသော ဘဝသုံးပါး၏၊ ပါရဂူ-(အဘိညာအစထား၊ ငါးပါးသော) ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်သည်။
(ဟုတွာ-၍)၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော သင်္ခတတရား၌၊ ဝိမုတ္တမာနသော-မငြိမကပ်
လွတ်လပ်သောစိတ် ရှိသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ တွံ-သင်သည်။) ပုနံ-တစ်ဖန်၊ [ဝေတာလိယဂါယာ
ဖြစ်၍ ဆန္ဒာနုရက္ခဏအကျိုးငှာ နိဂ္ဂဟိတိလာလျက် ဂါထာ၌ “ပုနံ” ဟုရှိသည်။] ဇာတိဇရံ-
ပဋိသန္ဓေ၊ အိုနာသရေး၊ ဆင်းရဲဘေးသို့၊ န ဥပေဟိသိ-မကပ်ရောက်ရတော့လတ္တံ့။ [ပါ-
၃၄၈။]

ဥဂ္ဂဿေနတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၆၁၄။ သဗ္ဗသံယောဇနံ ဆေတွာ၊ ယော ဝေ န ပရိတဿတိ၊
သင်္ဂါတိဂံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗသံယောဇနံ-အလုံးစုံသော သံယောဇဉ်ကို၊ ဆေတွာ-
ဖြတ်ပြီး၍၊ ဝါ-ဖြတ်ပြီးခြင်းကြောင့်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ န ပရိတဿတိ-တဏှာဖြင့် မထိတ်လန့်တော့၊
သင်္ဂါတိဂံ-ရာဂ အစထား၊ ခုနစ်ပါးသော သင်္ခတတရားတို့ကို လွန်မြောက်ပြီးသော၊ ဝိသံယုတ္တံ-
ယောဂလေးပါးတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဗြာဟ္မဏ ဟူ၍၊ အပံ-
ငါဘုရားသည်၊ ဗြူမိ-ဟောတော်မူ၏။ [၄-၂၅၈]

ဥဂ္ဂဿေနတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ပုရေ ။ ။ နိတိ-သုတ္တံ၊ ၃၈၁-၌ ပုရေနိပါတ်ပုဒ်ဟု ဆို၏။ ထိုအလို သို့ဝိဘတ်သက်
၍ချေပါ။ ဇာနိ-၁၉၄ ဂါထာနှင့် ဇာနိ-၅၊ ၁၃၄-၌ ပုရေနိပါတ်ပုဒ်ဟုဆို၏။ သုတိကြီးဖြင့် ရာဇ် အာကို
ဧပြေ၊ သို့ဝိဘတ်ချေပါ။ ကဗျည်းအလိုကား “ပုရသမုပပရိဟိ ကရောတိဿ ဓ ခရာ ဝါ တပ္ပဗ္ဗယေသုစ”
သုတ်၌ “ပုရ” ဟုဆိုလိုသောကြောင့် ပုရနာမ်ပုဒ်နောင် သို့ဝိဘတ်ကို ဧပြေ၍ ရုပ်ပြီးစေရမည်။

၇။ ဝုဠမနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၆၁၅။ သဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံ သမာဒါယ၊ ပါရံ တိဏ္ဍောသိ ဗြာဟ္မဏ၊
ပစ္စာဂစ္ဆ လဟံ ခိပ္ပံ၊ မဗ္ဗိ တာရေဟိ ဒါနိ'တော။

ဗြာဟ္မဏ-ဗြာဟ္မဏ၊ ဝါ- နှမသခင်၊ အိုချစ်လင်၊ (တွဲ-သင်သည်။) သဗ္ဗံ-
အလုံးစုံသော၊ ဘဏ္ဍံ-ဘဏ္ဍာကို၊ သမာဒါယ- ကောင်းစွာယူ၍၊ ပါရံ-ဟိုဘက်ကမ်းသို့၊
တိဏ္ဍော-ကူးပြီးသည်၊ အသိ-ဖြစ်ပါ၏၊ လဟံ-လျင်မြန်စွာ၊ ပစ္စာဂစ္ဆ-ပြန်လာခဲ့ပါလော့၊
ဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ မဗ္ဗိ-ကျွန်မကိုလည်း၊ ခိပ္ပံ-လျင်မြန်စွာ၊ ဣတော-ဤဘက်ကမ်းမှ၊
တာရေဟိ-ကူးစေပါလော့၊ ဝါ-ကူးဖို့၊ ခေါ်လှည့်ပါလော့။ [၄-၂၅၉]

၆၁၆။ အသန္နုတံ မံ စိရသန္နုတေန၊
နိမိနိ ဘောတိ အဝုဝံ ဝုဝေန၊
မယာပိ ဘောတိ နိမိနေယျ အညံ၊
ဣတော အဟံ ဒုရတရံ ဂမိဿံ။

ဘောတိ-ရှင်မသည်၊ အသန္နုတံ-ပေါင်းသင်းဆက်ဆံဘူးခြင်း မရှိသော၊ ဝါ-
မပေါင်းသင်း မဆက်ဆံအပ်ဘူးသော၊ အဝုဝံ-အမြဲလင်မဟုတ်သော၊ မံ-ငါ့ကို၊ စိရသန္နုတေန-
ကြာမြင့်စွာ ပြုအပ်ခဲ့သော ပေါင်းသင်းဆက်ဆံဘူးခြင်းရှိသော၊ ဝါ-ကြာမြင့်စွာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ
ဘူးသော၊ [စိရံ+ကတံ+သန္နုတံ ယဿာတိ စိရသန္နုတော၊ သန္နုတံ သံပုဗ္ဗ ထုဓာတ်
သံဂ္ဂအနက်၊ ဇာ-၄- ၃, ၅၈။] ဝုဝေန-အမြဲလင်ဖြင့်၊ နိမိနိ-လဲလှယ်ခဲ့ပြီး၊ ဘောတိ-
ရှင်မသည်၊ မယာပိ-ငါဖြင့်လည်း၊ အညံ-အခြားသူကို၊ နိမိနေယျ-လဲလှယ်ရာ၏၊ အဟံ-
ငါသည်၊ ဣတော-ဤအရပ်မှ၊ ဒုရတရံ-အထူးအားဖြင့် စားသောအရပ်သို့၊ ဝါ-အလွန်စားသော
အရပ်သို့၊ ဂမိဿံ-သွားတော့အံ့။ [၄-၂၆၀]

၆၁၇။ ကာယံ ဧဋ္ဌဂလာဝုဗ္ဗေ၊ ကရေတိ အဟုဟာသိယံ၊
န ယိဝ နစ္စံ ဝါ ဂိတံ ဝါ၊ တာဠံ ဝါ သုသမာဟိတံ၊
အနမ္ပိကာလေ သုသောဏိ၊ ကိ န ဧဝ္ဿိ သောဘနေ။

ကာ-အဘယ်မည်သော၊ အယံ-ဤအမျိုးသမီးသည်၊ ဧဋ္ဌဂလာဝုဗ္ဗေ-ဒန့်ကျွဲချို၌၊

၁။ နိမိနိ ။ ။ နိ ရှေးရှိသော မာဓာတ်၊ (မိဓာတ်) နာပစ္စည်း၊ ဤဝိဘတ်၊ ကွစိဓာတ်ဖြင့်
မာ၏ အာကို ထုပြု၊ (မိဓာတ်ယုလျှင် ထုပြုဖွယ်မလို)၊ ဤဝိဘတ်ကို ရသဖြင့် "နိမိနိ" ဟု ဖြစ်ပြီးနောက်

အဟုဟာသိယံ - ကျယ်စွာသောရယ်ခြင်းကို၊ ဝါ - ဟက်ဟက်ပက်ပက် ရယ်ခြင်းကို၊ ကရောတိ - ပြုနေသနည်း၊ [တစ်နည်း - ဧဠဂလာဂုဗ္ဗေ - ဌှံ၊ အာဟုဟာသိယံ - ကို၊ ကရောတိ - ပြုနေသော၊ အယံ - ဤအမျိုးသမီးသည်၊ ကာ - အဘယ်အမျိုးသမီးနည်း - ဟု ကရောတိကို ရူဠိနာမ်ကြံ၍ပေး၊] ဣဓ - ဤအရပ်၌၊ နစ္စံ ဝါ - (သဘင်သည်၏) ကခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဂိတံ ဝါ - (အဆိုတော်၏) သီချင်းဆိုခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သုသမာဟိတံ - လက်တို့ကို ကောင်းစွာ အညီထားခြင်းရှိသော၊ ဝါ - စည်းဝါးကိုက်ညီစွာ တီးအပ်သော၊ တာဠု ဝါ - လက်ခုပ်တီးခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ န (အတ္ထိ) - မရှိ၊ သုသောဏီ - တင့်တယ်လှပသော ခါးရှိသော၊ သောဘနေ - အို - လှပတင့်တယ်သော အမျိုးသမီး၊ (တွံ - သည်)၊ အနမိ ကာလေ - မပြုံးရယ်သင့်သောအခါ၌၊ ဝါ - ငိုသင့်သောအခါ၌၊ ကိ - အဘယ်ကြောင့်၊ ဧဠသိန - (ဟက်ဟက်ပက်ပက်) ရယ်နေရ သနည်း။ [၄ - ၂၆၁]

**၆၁၈။ သိဂါလ ဗာလ ဒုဗ္ဗေဓ၊ အပ္ပပညာသိ ဓမ္မက၊
ဇိနော မစ္ဆူ ပေသိဉ္စ၊ ကပဏော ဝိယ ဈာယသိ။**

ဗာလ - မိုက်သော၊ ဒုဗ္ဗေဓ - ပညာမရှိသော၊ သိဂါလ - ဟဲ့ မြေခွေး၊ (တွံ - သင်သည်)၊ အပ္ပပညာ - အသိဉာဏ်မရှိသည်၊ အသိ - ဖြစ်၏၊ ဓမ္မက - ဟဲ့ မြေခွေး၊ (တွံ - သည်)၊ မစ္ဆူ - ငါးကိုလည်းကောင်း၊ ပေသိဉ္စ - အသားတုံးကိုလည်းကောင်း၊ ဇိနော - ဆုံးရှုံးရသည်၊ (ဟုတွာ - ဤ)၊ [ဇိ + တ၊ တ ကို ဤဏပြု၊ ဏ ကို န ပြု]၊ ကပဏော ဝိယ - အထီးကျန်မွဲ၊ သုဆင်းရဲကဲ့သို့၊ ဈာယသိ - ကြံ့မိုင်နေ၏။ [၄ - ၂၆၂]

ဆန္ဒာရက္ခက အကျိုးငှာ မိ၌ ဒိယပြု၍ ဂါထာ၌ “နိမိနိ” ဟု ဒိယဖြင့် ရှိရမည်။ ဗာ (ဝိ) ဓာတ်သည် ဗာန (နှိုင်းယှဉ်ပိုင်းဖြတ်ခြင်း = တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်း) ဟူသည် လဲလှယ်ခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “နိမိနိတိ ပရိဝေဇ္ဇာသိ (ဓာ - ၄၊ ၃၊ ၅၈)” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဤ၌ အနုတနိ ဤဝိဘတ်ဖြင့် ရှိခြင်း၊ နိမိဗေယျ၌ ဖျေဝိဘတ်ဖြင့် ရှိခြင်းကိုထားက၍ ဘာတိသည် အာလုပ်မဟုတ်၊ ကတ္တုးသာ။]

၁။ အဟုဟာသိယံ ။ ။ ဓာတ်ငိုကာ၌ အဟုသဒ္ဓါ ပဗရ (များပြားကြီးကျယ်သော) အနက်ဟောဟုဆို၏။ “ဟသနံ ဟာသိယံ၊ [ဟသ + ဣ]၊ အဟု (ကျယ်စွာသော) + ဟာသိယံ - အဟုဟာသိယံ” ဟုပြု။ [အဟုဟာသိယန္တိ ဒန္တဝိသကံ မဟာဟာသိတံ ဝုဇ္ဇတိ၊ တံ ကာ သော တေသ္မိ ဝုဗ္ဗေ ကရောတိတိ ပုဇ္ဇတိ၊ - ဓာ - ၄ - ၃၊ ၂၀၈။ အ (အာ) ဟု ဟာသိယန္တိ ဧတ္ထ အ (အာ)ဟု ဣတိ ဝုဗ္ဗေတ္ထ နိပါတော၊ - ဓာငို။]

၂။ အနမိကာလေ ။ ။ မိသဒ္ဓါသည် ဤသံဟသနံ (ပြုံးရယ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ မိကာလော ယေဝ အမိကာလော၊ (အသဒ္ဓါ တဗ္ဗာဝုဇ္ဇတိ)၊ န + အမိကာလော အနမိကာလော” ဟုပြု။ (ဟေဂ် - နိ - ၁၊

၆၁၉။ သုဒဿံ ဝဇ္ဇံ မညေသံ၊ အတ္တနော ပန ဒုဒ္ဓဿံ၊
ဇိနာ ပတိဉ္စ ဇာရဉ္စ၊ မညေ တုညေဝ ဈာယသိ။

အညေသံ - အခြားသူတို့၏၊ ဝဇ္ဇံ - အပြစ်ကို၊ သုဒဿံ - လွယ်ကူစွာ မြင်အပ်၏၊ ဝါ - မြင်လွယ်၏၊ ပန - ဗျတိရိတ်ကား၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဝဇ္ဇံ - အပြစ်ကို၊ ဒုဒ္ဓဿံ - ခဲယဉ်းသဖြင့် မြင်အပ်၏၊ ဝါ - မြင်ခဲ၏၊ တုညေဝ - သင်သည်သာ၊ ပတိဉ္စ - လင်ကြီးကိုလည်းကောင်း၊ ဇာရဉ္စ - လင်ငယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဇိနာ - ဆုံးရှုံးရသည်၊ (ဟုတွာ - ဤ)၊ ဈာယသိ မညေ - ကြံမှီင်နေသည်ဟု မှတ်ထင်ပါ၏။ [၄-၂၆၃]

၆၂၀။ ဧဝမေတံ မိဂရာဓ၊ ယထာ ဘာသသိ ဓမ္မက၊
သာ နန္ဒာဟံ ဣတော ဂန္ဓာ၊ ဘတ္တု ဟေသယံ ဝသာနဂါ။

မိဂရာဓ - သားကောင်တို့၏ မင်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မက - အို မြေခွေး၊ ယထာ - အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (တွ - သည်)၊ ယံ ဝစနံ - အကြင် စကားကို၊ ဘာသသိ - ပြောဆို၏၊ ဧတံ - ဤစကားသည်၊ ဧဝံ - သင်ပြောသည့်အတိုင်း မှန်ပါ၏၊ သာ အဟံ - ထို ငါသည်၊ ဣတော - ဤအရပ်မှ၊ ဂန္ဓာ - သွား၍၊ နန္ဒာ - စင်စစ်၊ ဘတ္တု - (နောက်ထပ်ယူမည့်) လင်၏၊ ဝသာနဂါ - အလိုသို့လိုက် သူမသည်၊ ဟေသယံ - ဖြစ်ပါတော့မည်။ [၄-၂၆၄]

၆၂၁။ ယော ဟရေ မတ္တိကံ ထာလံ၊ ကံသထာလမ္ပိ သော ဟရေ၊
ကတံယေဝ တယာ ပါပံ၊ ပုနပေဝံ ကရိဿသိ။

ယော - အကြင်သူသည်၊ မတ္တိကံ - မြေညက်ဖြင့်ပြီးသော၊ ထာလံ - ခွက်ကို၊ ဟရေ - ခိုးယူ၏၊ သော - ထိုသူသည်၊ ကံသထာလမ္ပိ - ရွှေ၊ ငွေ၊ ကြေးနီ၊ စသည်ပေါင်းစု၊ ဓာတ်သတ္တုဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော ခွက်ကိုလည်း၊ (သတ္တုခွက်ကိုလည်း)၊ ဟရေ - ခိုးယူမည်သာ၊ တယာ - သင်သည်၊ ပါပံ - မကောင်းမှုကို၊ ကတံယေဝ - ပြုအပ်ပြီးသည်သာ၊ ပုနပိ - တစ်ဖန်လည်း၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ကရိဿသိ - ပြုလိမ့်ဦးမည်သာ။ [၄-၂၆၅]

စူဠမနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၂၂။ ဝိတက္ကမထိတဿ ဇန္တုနော၊
တိဗ္ဗရာဂဿ သုဘာနပဿိနော၊

၃၁၈)၊ နိရုတ္တိ - ၁၃၁ - နှ့် တဒမိနာဒီနိ(ဇောကံ ၁, ၄၇) သုတ်ကြီးဖြင့်၊ ဝိတော - ၇၀ နှ့် အနိမိနာမိစ သုတ်၌ သဒ္ဓါ ဖြင့် သို့ ဝိဘတ်ကြောင့် ဣမကို အနုဖြု - ဟုဆို၏၊ ထိုကျမ်းများအလို "အနုမိ ကာလေ - ဤအခါ၌" ဟုလေး။

ဘိယျော တဏှာ ပဝမှတိ၊
ဧသ ခေါ ဒဠှ ကရောတိ ဗန္ဓနံ။

ဝိတက္ကမထိတဿ-ကာမ ဗျာပါ၊ ဝိဟိသာဟု၊ ဆုံးဖြာသော ဝိတက်တို့သည် မွေ့နှောက် အပ်ထသော၊ တိဗ္ဗရာဂဿ-ထက်သန် အားကြီးသော ရာဂရှိထသော၊ သုဘာနုပဿိနော-ဣဋ္ဌာရုံ၌ တင့်တယ်၏ဟု အဖန်ဖန်ရှုထသော၊ (ယဿ) ဇွေ့နှော-အကြင်သတ္တဝါ၏၊ ဝါ-မှ၊ တဏှာ-ဒွါရခြောက်ပါး၌ဖြစ်သော တဏှာသည်၊ ဘိယျော လွန်စွာ၊ ပဝမှတိ-တိုးပွား၏၊ ဧသ (ဧသော)-ဤသတ္တဝါသည်၊ ခေါ-စင်စစ်၊ ဗန္ဓနံ-တဏှာတည်း ဟူသော အနှောင်ဖွဲ့ကို၊ ဒဠှ-ခိုင်မြဲအောင်၊ ကရောတိ-ပြု၏။ [ပါ-၃၄၉။]

၆၂၃။ ဝိတက္ကုပသမေ စ ယော ရတော၊
အသုဘံ ဘာဝယတေ သဒါ သတော၊
ဧသ ခေါ ဗုဒ္ဓိ ကာဟိတိ၊
ဧသ ဆေစ္စတိ မာရဗန္ဓနံ။

စ-သုက္ကပက္ခကာ၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိတက္ကုပသမေ-မိစ္ဆာဝိတက် အစရှိသည်တို့၏ ငြိမ်းအေးရာ ဆယ်ပါးသော အသုဘပဌမဈာန်၌၊ ရတော-မွေ့လျော်သည်၊ (ဟုတွာ-၅)၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သတော-သတိရှိလျက် (သတိထားလျက်)၊ အသုဘံ-အသုဘပဌမဈာန်ကို၊ [အသုဘာသု+ပဝတ္တံ+ဈာနံ အသုဘံ၊ ဈာနပုဒ်ကျေ၊-ဒိ၊ ငို-၂ ၃၁၆] ဘာဝယတေ-ဖြစ်စေ၏၊ ဧသ (ဧသော)-ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ခေါ-စင်စစ်၊ (တဏှ-တဏှာကို)၊ ဗုဒ္ဓိ-ကင်းသော အကြွင်းအကျန် ရှိအောင်၊ ဝါ-အကြွင်းအကျန်မရှိအောင်၊ ကာဟိတိ-ပြုနိုင်လတ္တံ့၊ ဧသ (ဧသော)-ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာရဗန္ဓနံ-တောဘူမက၊ ဝဋ်ဒုက္ခ နှောင်၊ မာရ်မင်းထောင်ကို၊ ဆေစ္စတိ-ဖြတ်နိုင်လတ္တံ့။ [ပါ-၃၅၀။]

စုဋ္ဌဝနဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု ဂါထာနိကာယ ပြီးပြီ။

၁။ ကံသထာလံ ။ ။ ကံသထာလေတိ ယေန ကေနစိ လောဟေန ကတဘာဓေန (ဒိ-ဋ္ဌ-၁၊ ၁၉၅)။ဤအဖွင့်၌ လောဟေနဖြင့် ကံသဒ္ဓါ၊ လောဟ (သတ္တု) အနက်ဟောဟု သိစေ၏။ လောဟ ကို မြန်မာတို့က လောဟာဟု ခေါ်ကြ၏။ ထိုလောဟ (လောဟာ) ဟူသည် ရွှေ၊ ငွေ၊ ကြေးနီ၊ သံ၊ ခဲစသော ဓာတ်သတ္တုစပ်တစ်မျိုးတည်း (အဘိ-၄-၂၊ ၆၀၊ မြန်မာန်-၄၊ ၈၈)။ ထိုဓာတ်သတ္တုဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စွက် (သတ္တုစွက်) ကို ကံသထာလံ ဟုခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် "ဓုဝတ္ထုဇာလရဓတထာလာ ဒိဋ္ဌိဘေဒံ ကံသထာလံစိ (ဇာ-၄-၃၊ ၂၀)" ဟုဖွင့်သည်။ "ကံသေန+ကတော+ထာလော ကံသထာလော" ဟုပြု၏။

၈။ မာရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၂၄။ နိဋ္ဌင်္ဂတော အသန္တာသိ၊ ဝိတတဏှော အနင်္ဂဏော၊
အစ္ဆိန္ဒိ ဘဝသလ္လာနိ၊ အစ္ဆိမောယံ သမုဿယော။

(မာရ-ဟယ် မာရ်နတ်၊ မမ-ငါဘုရား၏၊ ပုတ္တော-သားတော်ရာဟုလာသည်။) နိဋ္ဌင်္ဂတော - အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော အပြီးဆုံးသို့ ရောက်ပြီးပြီ၊ အသန္တာသိ - မကြောက်ရွံ့ မထိတ်လန့်တော့၊ ဝါ - ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်တတ်သော ရာဂစသော တရားမရှိ၊ ဝိတတဏှော - ကင်းသော တဏှာရှိ၏၊ အနင်္ဂဏော - ရာဂအစရှိသော ကိလေသာအညစ်အကြေးမရှိ၊ ဘဝသလ္လာနိ - ဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း ငြောင့်တံသင်းတို့ကို၊ အစ္ဆိန္ဒိ - ဖြတ်တောက်ပြီးပြီ၊ (တေဿ - ဤသားတော်ရာဟုလာ၏) အံယံ - ဤခန္ဓာကိုယ်သည်၊ အစ္ဆိမော - နောက်ဆုံး ဖြစ်သော၊ သမုဿယော - ခန္ဓာကိုယ်တည်း။ [ပါ - ၃၅၁။]

၆၂၅။ ဝိတတဏှော အနာဒါနော၊ နိရုတ္တိ ပဒကောဝိဒေါ၊
အက္ခရာနံ သန္နိပါတံ၊ ဧညာ ပုဗ္ဗာပရာနိ စ၊
သ ဝေ 'အစ္ဆိမသာရိရော၊
မဟာပညော မဟာပုရိသော' တိ ဝုစ္စတိ။

(ယော - အကြင်သူသည်။) ဝိတတဏှော - ကင်းသော တဏှာရှိ၏၊ အနာဒါနော - ခန္ဓာအစရှိသည်တို့၌ စွဲလမ်းခြင်းမရှိ၊ နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ - နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါနှင့် အတ္တဓမ္မပဋိဘာန ဟူသော ကြွင်းသော ပဋိသမ္ဘိဒါအပို အစုတို့၌ ကျွမ်းကျင်၏၊ အက္ခရာနံ - အက္ခရာတို့၏၊ သန္နိပါတံ - အပေါင်းအစုကိုလည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗာပရာနိ စ - ရှေ့နောက်အက္ခရာတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဧညာ - သိ၏၊ [ပစ္စုပ္ပန်အနက် သတ္တမိသက်၊] သ(သော) - ထိုသူကို၊ ဝေ -

၁။ ဗျန္တိ ။ ။ “ဝိ + အန္တ” ဟုခွဲ၊ ဝိသည် ဝိဂတအနက်ဟော၊ အန္တသည် (အဘိဓာန် ၇၉၁ ဂါထာ၌ မပါဘဲ ထောမနိဝိဋ္ဌိ လာသော) သေသ အနက်ဟောတည်း။ “ဝိဂတော + အန္တော ဗျန္တော၊ ဗျန္တော + ဧတိသာ အတ္ထိတံ ဗျန္တိ (ဗျန္တ + တ + ဤ)” ဟုပြု၊ ကြိယာဝိသေသန အနက်၌ ဒုတိယာသက်ပြီး “ဗျန္တိ” ဟု ရှိသင့်လျက် ဆန္ဒာနုရက္ခက အကျိုးငှာ နိဂ္ဂဟိတံကို ချေ၍ ဂါထာ၌ “ဗျန္တိ” ဟု ရှိရသည်။
စဉ်းစားဖွယ် ။ ။ ဗျန္တိ အန္တသဒ္ဒါ အဝသာန အနက်ဟောကြံ၍ “ဗျန္တိ - ကင်းသော အဆုံး အပိုင်းအခြားရှိအောင်” ဟု ယေးရိုးရှိ၏။ ထိုအနက်အတိုင်း “ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင်” ဟုဆိုလျှင် “အဆုံးအပိုင်းအခြားမှ ကင်းအောင်၊ ဝါ - မဆုံးအောင်” ဟု ဆိုရာရောက်၍ “တဏှာမဆုံးအောင်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသောကြောင့် ဆိုလိုရင်းမှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် စဉ်းစားပါ။ (သိ - ဘာ - ၃၊ ၁၃၆ ၅)။

စင်စစ်၊ အန္တိမသာရိရောတိ - အဆုံးစွန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊
မဟာပညာတိ - ကြီးကျယ်သော ပညာရှိသူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မဟာပုရိသောတိ - မြတ်သော
ယောကျ်ား ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [ပါ - ၃၅၂။]

မာရဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၉။ ဥပသကာဇီဝကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၂၆။ သဗ္ဗဘိဘူ သဗ္ဗဝိဒုဟမသို့၊
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနုပလိတ္တော၊
သဗ္ဗဉ္စဟော တဏှကုယေ ဝိပုတ္တော၊
သယံ အဘိညာယ ကမုဒ္ဒိသေယျံ။

(ဥပက - ဥပက၊) အဟံ - ငါသည်၊ သဗ္ဗဘိဘူ - အလုံးစုံသော တောဘူမကတရားတို့ကို
လွှမ်းမိုးတော်မူနိုင်သည်၊ သဗ္ဗဝိဒု - အလုံးစုံသော စတုဘူမကတရားတို့ကို သိတော်မူပြီးသည်၊
သဗ္ဗေသု - အလုံးစုံကုန်သော၊ ဓမ္မေသု - တောဘူမကတရားတို့၌၊ အနုပလိတ္တော - တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်

၁။ နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ ။ ။ နိရုတ္တိအရ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါကိုယူ၍ ပဒအရ ကြွင်းသော အတ္တ
ဓမ္မ ပဋိဘာန ပဋိသမ္ဘိဒါသုံးပါးကိုယူပါ၊ ပဒသဒ္ဓါ ကောဋ္ဌာသအနက်ဟောတည်း။ “နိရုတ္တိဓ + ပဒါနိဓ
နိရုတ္တိပဒါနိ၊ နိရုတ္တိပဒေသု + ကောဝိဒေါ နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ” ဟုပြု။ [နိရုတ္တိယဉ္စာတိ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါယံ၊
သေသပဒေသုဇာတိ အတ္တဓမ္မပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါကောဋ္ဌာသေသု ၈၁ - ဓမ္မ - ၆၊ ၂၀၇။]

၂။ ပုဗ္ဗာပရာနိ ။ ။ “ပုဗ္ဗေ + အပရဉ္စ ပုဗ္ဗာပရာနိ” ဟုပြု။ အစ အကွရာကိုထောက်၍
အလယ်အဆုံး အကွရာတို့ကို သိခြင်း၊ အဆုံးအကွရာကိုထောက်၍ အစအလယ်အကွရာတို့ကို သိခြင်းကို
“ဧညာ ပုဗ္ဗာပရာနိ” ဟုဆိုလိုသည်။ ချဲ့၂းအံ - “ဒု - သ - န - သော” ဟူသော အစအကွရာကို ထောက်၍
“ဒုဇ္ဇိဝိတ မဇိဝိမ္မ” စသည်ဖြင့် အလယ်အဆုံး အကွရာတို့ကိုသိခြင်းသည် ရှေ့အစ အကွရာကိုထောက်၍
နောက်နောက် အလယ်အဆုံးအကွရာကို သိသည်မည်၏။ “ယော” ဟူသော အဆုံးအကွရာကိုထောက်၍
“သမ္ဘိရေဝ သမာဓေထ၊ သမ္ဘိ ကုဇ္ဇေထ သန္တံ၊ သတံ သဒ္ဓမ္မညာယ၊ သေယျော ဟောတိ န ပါပိယော”
စသည်ဖြင့် ရှေးရှေး အစအလယ်အကွရာတို့ကို သိခြင်းသည် နောက်အကွရာကိုထောက်၍ ရှေ့အကွရာကို
သိသည်မည်၏။ (ဓမ္မ၊ ၆၊ ၂၀၇ - ၈)။

၃။ အန္တိမသာရိရော ။ ။ “အန္တိ + ဇာတံ အန္တိမံ၊ သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရိရံ၊ သရိယော
ဟိသိယတေတိ ဝါ သရိရံ၊ အန္တိပံ + သရိရံ ယသာတိ အန္တိမသာရိရော” ဟုပြု။ သာရိရော၌ မဇ္ဈေဒ္ဒိသော်
လည်းကောင်း၊ “သရိရံယေဝ သာရိရံ” ဟု သုတ္တသော်လည်းကောင်း၊ ဆန်းကြောင့် ဒီယရောက်သည်ဟု
သော်လည်းကောင်းကြံ (တိပိဓာန် - ၂)။

လိမ္မိကံတော်မမူအပ်သည်။ သဗ္ဗညုဟော- အလုံးစုံသော တေဘူမကတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်တော်
 မူပြီးသည်။^၁ တဏှက္ခယေ- တဏှာ၏ကုန်ရာ မဂ္ဂါနန္တရ အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ (တဏှာ၏ကုန်ရာ
 မဂ္ဂါနန္တရ အရဟတ္တဖိုလ်တုန်းကထဲက)၊ ဝိမုတ္တော- လွတ်မြောက်ပြီးသည်၊ (တစ်နည်း)
 တဏှက္ခယေ- တဏှာ၏ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်၌၊ ဝိမုတ္တော- အာရုံပြုသောအားဖြင့် လွတ်လွတ်
 ကျွတ်ကျွတ် သက်ဝင်တော်မူပြီးသည်၊^၂ အသ္မိ- ဖြစ်၏၊ သယံ- ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာယ-
 အလုံးစုံသော စတုဘူမကတရားတို့ကို သိ၍၊ ဝါ- သိခြင်းကြောင့်၊ ကံ- အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊
 ဥဒ္ဓိသေယျံ - ဤသူကား ငါ့ဆရာဟု ညွှန်ပြရပါတော့အံ့နည်း။ (ပါ- ၃၅၃။)

ဥပကာဓိဝကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ သက္ကပဉ္စဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၂၇။ သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊
 သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ၊
 သဗ္ဗရတိ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ၊
 တဏှက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတိ။

ဓမ္မဒါနံ - (တရားတော်ကို ဟောပြော ပို့ချခြင်းဟူသော) တရားအလှူသည်၊ သဗ္ဗဒါနံ -
 အလုံးစုံသော ပစ္စည်းလေးပါး (အာမိသ) အလှူကို၊ ဇိနာတိ - အနိုင်ရ၏၊ ဝါ - သာလွန်၏၊
 ဓမ္မရသော - (ဗောဓိပက္ခိယတရား သုံးဆယ်ခုနစ်ပါး၊ လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါး ဟူသော)

၁။ သဗ္ဗညုဟော ။ ။ “သဗ္ဗေ (တေဘူမကဓမ္မေ) ဧဟိတံ သဗ္ဗညုဟော” ဟုဖြူ
 တေဘူမကတရားတို့တွင် ကိလေသာတို့ကိုသာ ပယ်၍ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ် အဇ္ဈာကတ တရားတို့ကိုကား
 အပ္ပဟာတဗ္ဗတရားဖြစ်၍ ပယ်၍မဖြစ်ပါ။ သို့သော် ထိုကုသိုလ်အဇ္ဈာကတတို့နှင့်စပ်သော ကိလေသာတို့ကို
 ပယ်လိုက်လျှင် ကုသိုလ်အဇ္ဈာကတတို့ ဖြစ်ခွင့် မရတော့သောကြောင့် ထိုကုသိုလ် အဇ္ဈာကတတို့ကိုလည်း
 ပယ်ရာရောက်တော့သည်သာ။ (အာရတ္ထ-၃၊ ၁၆၄)။

၂။ တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တော ။ ။ တဏှက္ခယအရ အရဟတ္တဖိုလ် ဟု ဇွင့်၏။
 ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်း “တဏှက္ခယေန္တ (တဏှာ၏ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ် အဆုံး၌) ဥပ္ပါဒိတော”
 ဟူသော အဖွင့်ကို၍ မဂ္ဂါနန္တရ အရဟတ္တဖိုလ်ဟု ယူပါသည်။ “ဝိမုတ္တော-လွတ်မြောက်” ဟုရာ၌
 ဘယ်နည်း ဘယ်ပုံ လွတ်မြောက်ခဲ့သနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ “အသေခါယ ဝိမုတ္တိယာ” ဟု ဖွင့်သည်။
 “အသေခတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော လွတ်မြောက်ခြင်းဖြင့် လွတ်မြောက်ခဲ့သည်” ဟုလို၊ [နောက်နည်းကို ၆-၄-
 ၃၊ ၂၄၅ နှင့် အညီပေးသည်။]

တရား အရသာသည်၊ သဗ္ဗရသံ - အလုံးစုံသော စားဖွယ်အရသာကို၊ ဇိနာတိ - ဧ၊ ဓမ္မရတိ - သမထ ဝိပဿနာတရား၌ မွေ့လျော်လျော်ပိုက်ခြင်းသည်၊ သဗ္ဗရတိ - အလုံးစုံသော ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်၌ မွေ့လျော်လျော်ပိုက်ခြင်းကို၊ ဇိနာတိ - ဧ၊ တဏှာက္ခယော - တဏှာ၏ ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ သဗ္ဗဒုက္ခံ - အလုံးစုံသော ဝဋ်ဒုက္ခကို၊ ဇိနာတိ - ဧ၊ [ပါ - ၃၅၄။]

သက္ကပဥဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ အပုတ္တကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၂၀။ ဟနန္တိ ဘောဂါ ဒုဗ္ဗေဝံ၊ နော စ ပါရဂဝေသိနော၊
ဘောဂတဏှာယ ဒုဗ္ဗေဝော၊ ဟန္တိ အညေဝ အတ္တနံ။

ဘောဂါ - မရမနေ၊ အရမေ့၍၊ ထွေထွေစုဆောင်း၊ ဥစ္စာအပေါင်းတို့သည်၊ ဒုဗ္ဗေဝံ - ကံကျိုးမမြင်၊ ဉာဏ်မယှဉ်သည့်၊ လူတွင်လူအ၊ လူဗာလကို၊ ဟနန္တိ - အပါယ်ဘေးမှ၊ ပြေးမရအောင်၊ ဖေးမမကူ၊ ကိုယ့်ရန်သူသို့၊ လစ်လျူရှုကာ၊ မငဲ့ညှာဘဲ၊ ဖွဲ့ကာရစ်မွေ့၊ သတ်ဖြတ်လေကုန်၏။ စ - ဆိုအပ်ခဲ့ဟန်၊ တစ်မျိုးပန်သည့်၊ ပြောင်းပြန်ဖြစ်ပုံ၊ စနစ်စုံကား၊ ဘောဂါ - မရမနေ၊ အရမေ့၍၊ ထွေထွေစုဆောင်း၊ ဥစ္စာအပေါင်းတို့သည်၊ ပါရဂဝေသိနော - နိဗ္ဗာန်မြို့နန်း၊ ဟိုဘက်ကမ်းကို၊ ဖျော်မှန်းခါခါ၊ ဖွေရှာကြတောင်း၊ သုတော်ကောင်းတို့ကို၊ နော ဟနန္တိ - အပါယ်ဘေးမှ၊ ပြေးမရအောင်၊ ဖေးမမကူ၊ ကိုယ့်ရန်သူသို့၊ လစ်လျူရှုကာ၊ မငဲ့ညှာဘဲ၊ ဖွဲ့ကာရစ်မွေ့၊ မသတ်ဖြတ်နိုင်လေကုန်၊ ဒုဗ္ဗေဝော - ကံကျိုးမမြင်၊ ဉာဏ်မယှဉ်သည့်၊ လူတွင်လူအ၊ လူဗာလသည်၊ ဘောဂတဏှာယ - ရှာဖွေစုထား၊ ဥစ္စာများ၌၊ ဖြစ်ပွားပေါ်လာ၊ စွဲတွယ်တာသည့်၊ တဏှာလက်နက်၊ ဓားသန်လျက်ဖြင့်၊ [ဘောဂေသု + ဥပ္ပနာ + တဏှာ ဘောဂတဏှာ] အတ္တနံ - ဘဝဖန်လာ၊ သံသရာမှ၊ ခုခါထိပင်၊ ပြစ်မမြင်သည့်၊ အချစ်ခင်ဆုံးဆို၊ မိမိကိုယ်ကို၊ အညေဣဝ - ကိုယ်မှတစ်ပါး၊ အမှန်းပွားသည့်၊ အခြားသောသူတို့ကိုကဲ့သို့၊ ဟန္တိ (ဟနတိ) - ဉာဏ်မြင်ကင်းလျက်၊ မိုက်တွင်းနက်၍၊ ဆက်ဆက်သံသရာ၊ အရှည်ကြာအောင်၊ မှန်စွာမသွေ၊ သတ်ဖြတ်လေတော့သတည်း။ [ပါ - ၃၅၅။]

အပုတ္တကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဓမ္မရသော ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ ရသအတွက် သီးခြားဖမ္မင်္ဂလာကြောင့် ဓမ္မနံ အရတုဟုယူ၍ "ဓမ္မောဓာဝ + ရသော ဓမ္မရသော" ဟုဖြေ၊ သံ - ငို - ၁၊ ၁၂၀ ၌ "သဗ္ဗပုဿနိဿယံ ဝိပဿိ ပါဓောနံ" ဟုဖွင့်၏။ ထိုအလို "ဓမ္မပုဿနိဿယော + ရသော ဓမ္မရသော (သုတော်ကောင်းတရားဟူသော ပိုရာရှိသော ဝိပဿိပါဓောနံ တည်းဟူသော အရသာ)" ဟုဖြေ၊ သနိဿယ အကျေကြပ်ပါ။

၁၂။ အင်္ဂါရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၆၂၈။ ဝိစေယျ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ပလံ၊
ဝိစေယျ ဒါနံ သုဂတပ္ပသတ္တံ၊
ယေ ဒက္ခိဏေယျာ ဣဓ ဇီဝလောကေ။
ဧတေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ပလာနိ
ဗိဇာနိ ဝုတ္တာနိ ယထာ သုခေတ္ထေ။ [၄-၂၆၆]

အင်္ဂါရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၂၉။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ ရာဂဒေါသာ အယံ ပဇာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိတရာဂေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။
၆၃၀။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ ဒေါသဒေါသာ အယံ ပဇာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိတဒေါသေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။
၆၃၁။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ မောဟဒေါသာ အယံ ပဇာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိတမောဟေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။
၆၃၂။ တိဏဒေါသာနိ ဓေတ္တာနိ၊ ဣစ္ဆာဒေါသာ အယံ ပဇာ၊
တသ္မာ ဟိ ဝိဂတိစ္ဆေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ပလံ။

ဤ ဝတ္ထုလာဂါထာများ၏ နိဿယကို ဗုဒ္ဓဝဂ် ဒေဝေါရောဟဏံဝတ္ထု၌ ရှပါ။ [ပါ-
၃၅၆-၇-၈-၉။]

အင်္ဂါရဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

တဏှာဝဂ်ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၅။ ဘိက္ခုဝဂ်

၁။ ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၃၃။ ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠာယ စ၊
 အနိဝတ္တိတတ္တာဘယဘိရတာယ စ၊
 န ရက္ခသိနံ ဝသမာဂမိမှသေ၊
 သ သောတ္တိဘာဝေါ မဟတာ ဘယေန မေ။

ကုသလူပဒေသေ - လိမ္မာကျွမ်းကျင် ပညာရှင်တို့၏ ဆုံးမလမ်းညွှန်ချက်၌၊ ဝါ - ပစ္စေကဗုဒ္ဓအရှင်မြတ်တို့၏ ဆုံးမလမ်းညွှန်ချက်၌၊ ဒဠာယ - စွဲမြဲခိုင်ခံ့သော၊ ဓိတိယာစ - အားထုတ်မှု ဝီရိယကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဘယဘိရတာယ - (စိတ်၏ ကြောက်လန့်ခြင်း ဟူသော) အနည်းငယ်သော ကြောက်လန့်ခြင်း၊ (ကိုယ်တုန်လှုပ်အောင် ကြောက်လန့်ခြင်း ဟူသော) အားကြီးသော ကြောက်လန့်ခြင်းတို့၏ မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ - မရှိကုန်သည့်အတွက်၊ အနိဝတ္တိတတ္တာ စ - နောက်ဆုတ်ခြင်း မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ရက္ခသိနံ - ဘိလူးမတို့၏၊ ဝသ - အလိုသို့၊ န အဂမိမှသေ - မလိုက်ခဲ့ကုန်။

၁။ အနိဝတ္တိတတ္တာဘယဘိရတာယ စ ။ ။ အနိဝတ္တိတတ္တာဘယဘိရတာယ စာတိ ဘယဘိရတာယ (အဘယဘိရတာယ ?) အနိဝတ္တိတတာယ စ၊ တတ္ထ ဘယန္တိ စိတ္တကြာသမတ္တံ ပရိတ္တာယံ၊ ဘိရတာတိ သရိရကဗ္ဗနုပုတ္တံ မဟာဘယံ၊ ဣဒံ ဥဘယဗ္ဗိ မဟာသတ္တဿ နာဟောသိ၊ ဘယဘိရတာယ အဘာဝေနေဝ ဓောရဝါရမ္ပဗင် ဒိသ္မာပိ အနိဝတ္တနဘာဝေနာတိ အတ္ထော၊ - စာ - ၄ - ၁၊ ၄၉၆။

အထက်ပါအဖွင့်အရ “အနိဝတ္တိတတ္တာ + အဘယဘိရတာယ” ဟုဖြတ်၊ အဖွင့်၌လည်း “ဘယဘိရတာယ” ဟု မရှိသင့်၊ “အဘယဘိရတာယ” ဟု ရှိရမည်၊ ချဲ့ဉာ်းအံ့ - အထက်ပါ အဖွင့်၌ “ဘယန္တိ စိတ္တကြာသမတ္တံ ပရိတ္တာယံ၊ ဘိရတာတိ မဟာဘယံ” သည် ဘယ ၄၄ ဘိရ၏ အဖွင့်တည်း၊ “ဣဒံ ဥဘယဗ္ဗိ မဟာသတ္တဿ နာဟောသိ၊ ဘယဘိရတာယ အဘာဝေနေဝ” သည် အဘယဘိရတာယ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုအဖွင့်ကိုရှု၍ “ဘယံစ ဘိရံစ ဘယဘိရ (အနည်းငယ်ကြောက်ခြင်း၊ အားကြီးသော ကြောက်ခြင်းတို့)၊ နတ္ထံ + ဘယဘိရ သေသံ အမှာကန္တိ အဘယဘိရ၊ အဘယဘိရနံ + ဘာဝေါ အဘယဘိရတာ” ဟုဖြဖြပြီး “အဘယဘိရတာယ” ဟုသာ ရှိရမည်။ “ဘယဘိရတာယ” ကား ပါဠိပျက်တည်း၊ အဘယဘိရတာယသည် အနိဝတ္တိတတ္တာဟူသော မူလဟိတ်၏ အကုသည့်ဟိတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အနိဝတ္တိတတ္တာ၌ စပ်၊ “ကြောက်လန့်ခြင်း မရှိသောကြောင့် နောက်ဆုတ်ခြင်း မရှိ” ဟုလို။

မဟတာ - ကြီးမားလှစွာသော ဘာယေန - ဘိလူးမတို့၏ ဘေးကြောင့်၊ မေ - ငါ၏၊ (ဘာပေါ်၌ စပ်)၊ ဝါ - ငါ့အား၊ (သောတ္တိ၌ စပ်)၊ သ (သော) သောတ္တိဘာဝေါ - ထိုဘေးရန်ကင်းကွာ၊ ချမ်းသာသူ၏ အဖြစ်သည်သာလျှင်၊ ဝါ - ထို ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာခြင်းသည်သာလျှင်၊ (ဇာတော - ဖြစ်ရပြီ။) [၄ - ၂၆၇]

ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၃၄။ စက္ခုနာ သံဝရော သာဓု၊ သာဓု သောတေန သံဝရော၊
ယာနေန သံဝရော သာဓု၊ သာဓု ဇိဝှာယ သံဝရော။

စက္ခုနာ - အကြောင်းစက္ခု၊ တင်စားပြုသည့်၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့်၊ သံဝရော - အဘိဇ္ဈာနှင့်၊ ဗျာပါဒေါသ၊ မဖြစ်ရအောင်၊ နေ့ညစောင့်ငြား၊ သတိထားခြင်းသည်၊ သာဓု - ခုနားမခ၊ နောင်အေးမြဖို့၊ ဘဝတာရှည် (ရှေ့)၊ ကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ သောတေန - အကြောင်းသောတ၊ တင်စားရသည့်၊ သောတဝိညာဉ်ဖြင့်၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏၊ ယာနေန - အကြောင်းယာန၊ တင်စားရသည့်၊ ယာနဝိညာဉ်ဖြင့်၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏၊ ဇိဝှာယ - အကြောင်းဇိဝှာ၊ တင်စားရာသည့်၊ ဇိဝှာဝိညာဉ်ဖြင့်၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏။ [ပါ - ၃၆၀။]

၆၃၅။ ကာယေန သံဝရော သာဓု၊ သာဓု ဝါစာယ သံဝရော၊
မနသာ သံဝရော သာဓု၊ သာဓု သဗ္ဗတ္ထ သံဝရော၊
သဗ္ဗတ္ထ သံဝတော ဘိက္ခု၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္ဆတိ။

ကာယေန - အကြောင်းကာယ၊ တင်စားရသည့်၊ ကာယဝိညာဉ်ဖြင့်၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏၊ ဝါစာယ - စကားပြောသံ၊ ပြောဆိုဟန်ဖြင့်၊ (သဒ္ဓဝါစာ၊ ဝစီဝိညာဉ် ဟူသော စောဝနဝါစာဖြင့်)၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏၊ မနသာ - ဘဝင်မနေနာ၊ တင်စား ပြောသည်၊ မနောခေါ်တွင်၊ ဇောဝိညာဉ်ဖြင့်၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏၊ သဗ္ဗတ္ထ - စက္ခု အစ၊ မနအဆုံး၊ အားလုံးသော ဒွါရတို့၌၊ သံဝရော - သည်၊ သာဓု - ၏၊ သဗ္ဗတ္ထ - စက္ခုအစ၊ မနအဆုံး၊ အားလုံးသော ဒွါရတို့၌၊ သံဝတော - အဘိဇ္ဈာနှင့်၊ ဗျာပါဒေါသ၊ မဖြစ်ရအောင်၊ နေ့ညမလတ်၊ စောင့်စည်းတတ်သော၊ ဘိက္ခု - သံသရာရေး၊ လာမည့်ဘေးကို၊ မျှော်တွေးရှုတောင်း၊ ရဟန်းကောင်းသည်၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ - လုံးစုံများစွာ၊ အိုနာသေရေး၊ ဆင်းရဲဘေးမှ၊ ပမုစ္ဆတိ - မုချပိုင်ပိုင်၊ လွတ်မြောက်နိုင်ပေသတည်း။ [ပါ - ၃၆၁။]

ပဉ္စဘိက္ခုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ ဟံသာဃာဓကဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ ဂါထာ

၆၃၆။ တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ၊ ဝိဒိတွာန ဇနာဓိပ၊
ဝတ္ထံ အဉ္စနဝတ္ထေန၊ ကလိင်္ဂသ္မိံ နိမိဗ္ဗဿ။

ဇနာဓိပ-လူတို့ကို အစိုးရသောမင်းမြတ်၊ တဝ-သင်မင်းမြတ်၏၊ သဒ္ဓဉ္စ-သဒ္ဓါတရားကို လည်းကောင်း၊ သီလဉ္စ-သီလကိုလည်းကောင်း၊ ဝိဒိတွာန-သိ၍၊ ဝါ-သိခြင်းကြောင့် ကလိင်္ဂသ္မိံ-ကလိင်္ဂမင်း၏အထံ၌၊ အဉ္စနဝတ္ထေန-မျက်စဉ်းပုံအဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော မင်္ဂလာဆင်ဖြင့်၊ ဝါ-အဉ္စနဝတ္ထမည်သော မင်္ဂလာဆင်ဖြင့်၊ ဝတ္ထံ-ရွှေ၊ ငွေ စသော ဥစ္စာကို၊ နိမိဗ္ဗဿ-လဲလှယ်ဝယ်ယူခဲ့ပါကုန်ပြီ၊ (တစ်နည်း) နိမိဗ္ဗဿ-ဝမ်းစိုက်၌ ထည့်သွင်းခဲ့ပါကုန်ပြီ၊ ဝါ-သုံးစွဲခဲ့ကြပါပြီ။

(တစ်နည်း) ဇနာဓိပ-မြတ်၊ တဝ-၏၊ သဒ္ဓဉ္စ-လည်းကောင်း၊ သီလံ-သီလ ဟူသော၊ ဝတ္ထံ စ-ဂုဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ [ဝတ္ထ သဒ္ဓါ ဂုဏအနက်ဟော။] ဝိဒိတွာန-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ ကလိင်္ဂသ္မိံ-၌၊ အဉ္စနဝတ္ထေန-ဖြင့်၊ ဝတ္ထံ-သင်မင်းမြတ်၏ဂုဏ်ကို၊ [အာဂုတ္တိနည်းအရ နှစ်ခါပေးသည်။] နိမိဗ္ဗဿ-တိုင်းတာခဲ့ပါကုန်ပြီ။ (နိ+မိ ဓာတ် မာနတ္ထ+နာ+မှာ၊ နာပစ္စည်းကိုချေ)။ [၄-၂၆၈]

၆၃၇။ ဂဏိကာ ဥပ္ပလဝတ္ထော၊ ပုဏ္ဏော ဒေါဝါရိကော တဒါ၊
ရုဒ္ဓါဂါဟော စ ကမ္မာနော၊ ဒေါဏမာပကော စ ကောလိတော။

၁။ ဝတ္ထံ ။ ဝတ္ထန္တိ တဒါ တသ္မိံ ဒေဿ သုဝတ္ထံ ဝုစ္စတိ၊ ဒေသနာသံသဗေဝ ဓေတံ၊ ဣမိနာ ပန သဗ္ဗန္တိ ဟိရုဿသုဝတ္ထာဒိနေဝဉံ သင်္ဂဟိတံ။-ဇာ-၄-၂၊ ၃၃၃။

၂။ နိမိဗ္ဗဿ ။ ။ ပဋိပဒနည်း၌ နိဗ္ဗေုရှိသော မိဓာတ်၊ မှာ ဝိဘတ်တည်း၊ မိဓာတ်သည် ဝိနိဗ္ဗေုရှိလျှင် ပရိဝတ္ထန (လဲလှယ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏၊ (ဓာတ္တတ္ထ)၊ ထို့ကြောင့် "နိမိဗ္ဗဿတံ ဝိနိဗ္ဗေယဝဿန ဂဏိမှ-ပရိဝတ္ထယံမှ (ဇာ-၄-၂၊ ၃၃၃)" ဟုဖွင့်သည်၊ နောက်နည်းကား နိ ဂ္ဗေုရှိသော မိဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ မှာ ဝိဘတ်တည်း၊ ဣပစ္စည်းကို ကွပ်စာတုဖြင့်ချေ၊ မိဓာတ် ပက္ခိဝ အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ပရိဘောဂဝဿန ဝါ ဥဒရေ ပက္ခိပိမှ" ဟုဖွင့်သည်၊ သောကား ဂါထာပုဂ္ဂလ နိပါတ်ပုဒ်တည်း။

၃။ အပရော နယော - တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဂုဏသင်္ဂါတံ ဝတ္ထဉ္စ သုတ္တာ ဣမိနာ အဉ္စနဝတ္ထေန တဝ ဝတ္ထံ နိမိဗ္ဗဿ နိမိဗ္ဗ တုလယံမှ။-ဇာ-၄ -၂၊ ၃၃၃။

၆၃၈။ သာရိပုတ္တော တဒါ သေဋ္ဌိ၊ အနုရုဒ္ဓေါ စ သာရထိ၊
ဗြာဟ္မဏော ကဿပေါ ထေရော၊ ဥပရာဇာ' နန္ဒပဏ္ဍိတော။

၆၃၉။ မဟေသိ ရာဟုလမာတာ၊ မာယာဒေဝိ ဧနေတ္ထိကာ၊
ကုရုရာဇာ ဗောဓိသတ္တော၊ ဧဝံ ဓာရေထ ဇာတကံ။

ဥပလဝတ္ထော - ဥပလဝဏ်ထေရ်မသည်။ တဒါ - ထိုအခါ၌၊ ဂဏိကာ - ပြည့်တန်ဆာမသည်။ (အဟောသိ - ဖြစ်ခဲ့ပြီ)၊ ပုတ္တော - ပုတ္တထေရ်သည်။ (တဒါ - ၌)၊ ဒေါဝါရိကော - တံခါးမျိုးသည်။ (တံခါးစောင့်သည်)၊ (အဟောသိ - ပြီ)၊ ကစ္စာနော .စ - မဟာကစ္စာနထေရ်သည်ကား၊ (တဒါ - ၌)၊ ရဇ္ဈဂါဟော - မြေကိုတိုင်းတာကြောင်း ကြီးကိုကိုင်သူသည်။ ဝါ - မြေတိုင်းစာရေးသည်။ (အဟောသိ - ပြီ)၊ ကောလိတာ စ - ကောလိတလျှင်၊ ငယ်မည်တွင်သည်၊ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်သည်ကား၊ (တဒါ - ၌)၊ ဒေါဏမာပကော - စပါးတို့ကို စိတ်တောင်းဖြင့် ခြင်တွယ်သော အမတ်ကြီးသည်၊ (အဟောသိ)၊ [၄ - ၂၆၉]

သာရိပုတ္တော - သာရိပုတြာ ထေရ်သည်။ တဒါ - ၌၊ သေဋ္ဌိ - သေဋ္ဌေးသည်၊ (အဟောသိ - ပြီ)၊ အနုရုဒ္ဓေါ စ - အနုရုဒ္ဓါထေရ်သည်ကား၊ (တဒါ - ၌)၊ သာရထိ - ရထားထိန်းသည်။ (ရထားမောင်းသမားသည်)၊ (အဟောသိ - ပြီ)။ ကဿပေါထေရော - မဟာကဿပထေရ်သည်။

၁။ ကောလိတာ ။ ။ ကုဋလ ဇာယတိတိ ကောလိတာ၊ [ကုလ + ဣက၊ ကကိုတဖြူ၊ (ဓာန် - ငို၊ ၄၃၅)၊ အတ္တနော ဝုဏ် ကုလတိ ပတ္တရတိတိ ကောလိတာ၊ [ကုလဓာတ် + ဣတ၊ ဒုတိယဂ္ဂသာဝကော ဧဝံ နာမကော မရုဓိ - ဖော် - ၇၊ ၇၈။

၂။ ဒေါဏမာပကော မဟာမတ္တာတိ ဝညမာပကော မဟာမတ္တာ၊ သော ဟိ ဝညာနံ ဒေါဏပမာကော မိနနတာယ "ဒေါဏမာပကော" တိ ဝုစ္စတိ၊ - ကုရုဓမ္မဇာတ်ငိုကာ။

၃။ သေဋ္ဌိ ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ "သေဋ္ဌိ" ဟု ဤကာရန္တဖြင့်ရှိ၍ ဇာဋ - ၂၊ ၃၄၂ ၌ "သေဋ္ဌိ" ဟု ဣကာရန္တဖြင့်ရှိသည်။ မူရင်းကာရန်ကား ဤကာရန္တတည်း။ ရဿပြုလျှင် "သေဋ္ဌိ" ဟု ဣကာရန္တဖြင့်လည်း ရှိနိုင်သည်။ "သေဋ္ဌိ ဝနသာရံ၊ ဌာနန္တရံ ဝါ အဿ အတ္ထိတိ" သေဋ္ဌိ" ဟုဖြူ (နိတိ - ပဒ၊ ၂၅၇ - ၈)။

၄။ သာရထိ ။ ။ ဤပုဒ်၌လည်း သေဋ္ဌိကဲ့သို့ပင် ဤကာရန္တ၊ ဣကာရန္တဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ နိတိ - ပဒ၊ ၂၅၇ ၌ "အဿဒဗ္ဗာဒယော သာရဏသိလောတိ သာရထိ၊ အဿဒဗ္ဗာဒယော သာရထိတိ သာရထိ" ဟုဖြူ၍ ဤကာရန္တကို မူရင်းကာရန်၊ ဣကာရန္တဖြင့်ရှိသော "သာရထိ" ကိုကား ပင်ကိုယ်ရဿပါဌ် မဟုတ် ရဿပြုထားသောပါဌ်ဟုဆို၏။ ထိုသို့ဆိုသော်လည်း ဖော်၌ "သာရိညာ ရထိ (၇၊ ၉၂)" သုတ်ဖြင့် သာရဓာတ်နောင် ရထိ ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေသောကြောင့် "သာရထိ" ၌ ပင်ကိုယ်ရဿဟု ယူနိုင်သည်။

(တဒါ-၌) ဗြာဟ္မဇော-ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည်၊ (အဟောသိ-ပြီ။) အာနန္ဒပဏ္ဍိတော-
ပညာရှိသော အာနန္ဒထေရ်သည်၊ (တဒါ-၌) ဥပရာဇာ-အိမ်ရှေ့မင်းသည်၊ (အဟောသိ-
ပြီ။) [၄-၂၆၇]

ရာဟုလမာတာ-ရာဟုလာ၏မယ်တော်သည်၊ (တဒါ-၌) မဟေသိ-မိဖုရားခေါင်
ကြီးသည်၊ (အဟောသိ-ပြီ) မာယာဒေဝီ-မယ်တော် မာယာဒေဝီသည်၊ (တဒါ-၌) ဇေနတ္ထိ-
(ကုရုမင်း၏) မယ်တော်သည်၊ (အဟောသိ-ပြီ) ဗောဓိသတ္တော-ဘုရားအလောင်းသည်၊
(တဒါ-၌) ကုရုရာဇာ-ကုရုတိုင်း၏မင်းသည်၊ (ကုရုမင်းသည်)၊ (အဟောသိ-ပြီ) ဧဝံ-
ဤသို့၊ ဇာတကံ-ဇာတ်တော်ကို၊ ဇာရေထ-ဆောင်ရွက်မှတ်ထားကြကုန်လေ။ [၄-၂၇၀]

ဟံသယာတကဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၄၀။ ဟတ္တသံယတော ပါဒသံယတော၊
ဝါစာသံယတော သံယတုတ္တမော၊
အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော၊
ဧကော သန္တုသိတော တမာဟု ဘိက္ခု။

(ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ ဟတ္တသံယတော-လက်ဖြင့်စောင့်စည်း၏၊ ပါဒသံ
ယတော-ခြေဖြင့်စောင့်စည်း၏၊ ဝါစာသံယတော-စကားဖြင့်စောင့်စည်း၏၊ ဝါ-နှုတ်

၁။ ဗောဓိသတ္တော ။ ဗုဒ္ဓတံ ဧတေနာတိ ဗောဓိ (ဉာဏ်)၊ ဗောဓိ+အဿ အတ္တိတိ ဗောဓိမာ၊
ဗောဓိမာ+သတ္တော ဗောဓိသတ္တော (ပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်)၊ “ဗောဓိပန္နုသတ္တော” ဟု ဆိုလိုလျက် မန္တုကိုဇျ၊
(တစ်နည်း) မဟာဗောဓိယာပဋိပဒါယ (မြတ်သော ဗောဓိသို့ သွားကြောင်း အကျင့်ဖြင့်) ဗုဒ္ဓတိတိ ဗောဓိ၊
ဗောဓိ စ+သော +သတ္တောဇာတိ ဗောဓိသတ္တော (သီတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်=ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်)၊ (တစ်နည်း) သယံ
ဗုဒ္ဓတံ၊ ဗုဒ္ဓန္တံ ဘောဓိ အရိယာတိ ဝါ ဗောဓိ (မဂ်ဉာဏ်)၊ ဗောဓိယံ+သတ္တော ဗောဓိသတ္တော (မဂ်ဉာဏ်
လေးပါး၌ ကပ်ငြိသော ပုဂ္ဂိုလ်)၊ ဤ၌ မဂ်ဉာဏ်ကို ရလိုသော ဆန္ဒဖြစ်နေခြင်းကိုပင် “မဂ်ဉာဏ်၌ ကပ်ငြိသူ”
ဟု ဆိုလိုသည်။ (သံ-၄-၂၊ ၂၀၊ သံ-၄-၂၊ ၂၃)။

၂။ ဇာတကံ ။ ။ ဤပုဒ်သည် ဇာတကပါဠိ၊ ပရိယတ္တိ၊ ဇာတိ (အပြစ်အပျက်) ဟူသော
အနက်တို့ကို ယူ၏။ ထိုတွင် ဇာတကပါဠိကို ယောရာ၌ “ဇာတံ ဘူတံ (ဘဂဝတော ပုဗ္ဗစရိယံ) ကာယတံ
ကထေတိ ဧတေနာတိ ဇာတကံ [ဇာတ+က+အါ]” ဟုပြု၍ အခြား နှစ်နက်ကိုယောရာ၌ ဇာတံ ဧဝ
ဇာတကံ [ဇာတ+သုတ္တကံ] ဟုပြု (နိတိ-ဇာတု၊ ၁၀-၂၀၈)၊ ဤ၌ ဇာတိအနက်ယောဖြစ်၍ “ဇာတံ ဧဝ
ဇာတကံ (ပြစ်ခဲ့သော အပြစ်အပျက်)” ဟုပြု။

စောင့်စည်း၏။ သံယတုတ္တမော-မြတ်သောစောင့်စည်းခြင်း သမာဓိရှိ၏။ ဝါ-ကာယိန္ဒြေကို စောင့်စည်း၏။^၁ အဗျတ္တရတော-နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော အဗျတ္တအာရုံ၌ ဓမ္မလျော်၏။ ဝါ- သမာဓိ၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်း စသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ ဟူသော အဗျတ္တအာရုံ၌ ဓမ္မလျော်၏။^၂ သမာဟိတော-ကောင်းစွာအာရုံ၌ ထားအပ်သောစိတ် ရှိ၏။ ဝါ-ကောင်းစွာ တည်ကြည်၏။ ဧကော-အဖော်မမှီး တစ်ကိုယ်တည်းသည်။ (ဟုတွာ-၅၅)၊ သန္တုဿိတော- (အရဟတ္တဖိုလ် တရားထူးဖြင့်) ကောင်းစွာ နှစ်သက်၏။ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘိက္ခု-ဘိက္ခု ဟူ၍၊ အာဟံ-ဆိုကြကုန်ပြီ။ [ပါ-၃၆၂။]

ဟံသယာတကဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ကောကာလိကဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၄၁။ အဝဓိ ဝတ အတ္တာနံ၊ ကစ္ဆပေါ ဗျာဟရံ ဂိရံ၊
 သုဂ္ဂဟိတသ္မိံ ကဋ္ဌသ္မိံ၊ ဝါစာယ သင်္ကယာဝဓိ။

ကစ္ဆပေါ-လိပ်သည်။ သုဂ္ဂဟိတသ္မိံ-ပါးစပ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုက်ယူအပ်သော၊ ကဋ္ဌသ္မိံ-ဒုတ်၌၊ ဂိရံ-စကားကို၊ ဗျာဟရံ (ဗျာဟရဇ္ဇော) - ပြောဆိုလိုက်မိလသော်၊ ဝါ- ပြောလိုက်မိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ အဝဓိ တဝ-သတ်လေပြီတကား၊ ဝါ-သတ်သလို ဖြစ်သွားလေပြီတကား၊ သင်္ကယာ-မိမိဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါစာယ-စကားဖြင့်၊ အတ္တာနံ-ကို၊ အဝဓိ ဝတ-ကား။ [၆၊ ၂၇၁။]

၁။ သံယတုတ္တမော ။ သံယမနံ သံယတော၊ သံယတော+ဥတ္တမော ယသာတိ သံယတုတ္တမော၊ သံယတံအရ သမာဓိကိုယူ၊ ထို သမာဓိလည်း ဥပစာရသမာဓိ အဗျတ္တသမာဓိကို မဆိုလိုပါ။ ကာယိန္ဒြေ စောင့်စည်းငြိမ်သက်ရုံ သမာဓိကို ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် “သံယတုတ္တမောတိ သံယတတ္တဘာဝေါ” ဟု ဖွင့်သည်။ မှန်၏။-ကာယိန္ဒြေစောင့်စည်းသူကို လက် ခြေ စသည်လှုပ်ရှားမှု မရှိသဖြင့် ငြိမ်သက်တည်ကြည်သူ၊ သမာဓိရှိသူဟု ဆိုရသည်။ ထို့ကြောင့် “ကာယလေနသံသုက္ခိပန ဘပုကဓိကာရာဒိနံ အကာရကော” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ [သံယမောတိ သံသမနံ သံယမော၊ သမာဓိဿတံ အဝိဝဓနံ၊ ယေန သံယမေန သမနာ ဂတော “ဟတ္ထသံယတော၊ ပါဒသံယတော၊ ဝါစာသံယတော သံယတုတ္တမော” တိ စတ္ထ သံယတုတ္တမောတိ ဝုတ္တော၊-မုဒ္ဒက၊ ၆၊ ၁၈၇။]

၂။ အဗျတ္တရတော ။ အဗျတ္တရတောတိ ဂေါရေဗျတ္တသမ္ပိတာယ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာယ ရတော (ဓမ္မ၊ ၆-၂၊ ၃၆၂)၊ အဗျတ္တရတောတိ ဂေါရေဗျတ္တ နိဗ္ဗာနေ ရတော၊ သမာဓိဂေါရေ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဝါ ရတော (ပုလ-၃-၁၊ ၄၇)။

၆၄၂။ စောမ္ဗိ ဒိသ္မာ နရဝိရိယသေဋ္ဌ၊
 ဝါစံ ပမုဇ္ဇေ ကုသလံ နာတိဝေလံ၊
 ပဿသိ ဗဟုဘာဏေန၊
 ကစ္ဆပံ ဗျသနံ ဂတံ။

နရဝိရိယသေဋ္ဌ-လူတို့တွင် လုံ့လဝိရိယအားဖြင့် မြတ်သောမင်း၊^၁ (ပဏ္ဍိတော-
 ပညာရှိသည်။) စောမ္ဗိ-ဤအကြောင်းကိုလည်း၊ ဒိသ္မာ-ကြည့်၍၊ ကုသလံ-သစ္စာနှင့်ယှဉ်
 အပြစ်ကင်းစင်သော၊ ဝါစံ-စကားကို၊ ပမုဇ္ဇေ (ပမုဇ္ဇေယျ)-လွှတ်ရာ၏၊ ဂါ-ပြောဆိုရာ၏၊
 အတိဝေလံ-ပြောသင့်သော အချိန်အခါကို ကျော်လွန်သော၊ ဝါ-မဆုံးနိုင်သော၊ ဝါစံ-ကို၊
 န ပမုဇ္ဇေ-မလွှတ်ရာ၊ ဝါ-မပြောဆိုရာ၊ ဗဟုဘာဏေန-များစွာသောစကားကို ပြောဆိုခြင်းကြောင့်၊
 ဝါ-စကားများခြင်းကြောင့်၊ ဗျသနံ-သေကျေပျက်စီးခြင်းသို့၊ ဂတံ-ရောက်ရသော၊ ကစ္ဆပံ-
 လိပ်ကို၊ ပဿတိ (နန)-မြင်သည်၊ မဟုတ်လော (တွေ့ရပြီ မဟုတ်လော)၊^၂ [၄-၂၇၂]

ကောကာလိကဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၄၃။ ယော မုခသံယတော ဘိက္ခု၊ မန္တဘာဏိ အနုဒ္ဒတော၊
 အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဒိဗတိ၊ မဓုရံ တဿ ဘာသိတံ။

ယော ဘိက္ခု-အကြင်ရဟန်းသည်၊ မုခသံယတော-နှုတ်ပြင်စောင့်စည်း၏၊ မန္တဘာဏိ-
 ပညာဖြင့် ပြောဆိုလေ့ရှိ၏၊ အနုဒ္ဒတော-ပျံ့လွင့်သောစိတ် မရှိ၊ ဝါ-ငြိမ်းအေးသောစိတ်
 ရှိ၏၊ [ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ+ဟနတိတိ ဥဒ္ဒတံ၊ နတ္ထိ+ဥဒ္ဒတံ ယဿာတိ အနုဒ္ဒတော၊] အတ္ထံ-
 ဟောအပ်သော ပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ-ဟောပြောဖွင့်ပြကြောင်း
 ပါဠိကိုလည်းကောင်း၊ ဒိဗတိ-ထင်ရှားပြ၏၊ တဿ-ထိုရဟန်း၏၊ ဘာသိတံ-ပြောဆိုအပ်သော
 စကားသည်၊ မဓုရံ-ချိုသာ၏၊ [ပါ-၃၆၃။]

ကောကာလိကဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ နရဝိရိယသေဋ္ဌ ။ ။ နရဝိရိယသေဋ္ဌာတိ နရေသု ဝိရိယေန သေဋ္ဌ ဥတ္တမဝိရိယ ရာဇဝရ-
 ဇာ၊ ၄-၂၊ ၁၆၂။

၂။ ပဿသိ ။ ။ ဝတ္တမာနိတိဘိဘတ်သည် အာဏတ္ထိအနက်ကို မဟောနိုင်သောကြောင့်
 “ပဿသိ-ရှလော” ဟုမပေးနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ပဿသိတိ နေန ပစ္စက္ခတော ပဿသိ (ဇာ၊ ၄-၂၊ ၁၆၂)
 ဟု နနကို ထည့်၍ ဖွင့်သည်။

၄။ ဓမ္မာရာမတ္ထေရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၄၄။ ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော၊ ဓမ္မံ အနုဝိစိန္တယံ၊
ဓမ္မံ အနုဿာရံ ဘိက္ခု၊ သဒ္ဓမ္မာ န ပရိဟာယတိ။

ဓမ္မာရာမော - သမထ ဝိပဿနာတရားဟူသော ဓမ္မလျော်ရာရှိထသော၊ ဓမ္မရတော - သမထ ဝိပဿနာတရား၌ ဓမ္မလျော်ထသော၊ ဓမ္မ - သမထ ဝိပဿနာတရားကို၊ အနုဝိစိန္တယံ (အနုဝိစိန္တယန္တော) - အဖန်ဖန် ကြံစည်စဉ်းစားထသော၊ ဓမ္မ - သမထ ဝိပဿနာတရားကို၊ အနုဿာရံ (အနုဿရန္တော) - အဖန်ဖန် အမှတ်ရသော၊ ဘိက္ခု - ရဟန်းသည်၊ သဒ္ဓမ္မာ - ဗောဓိပက္ခိယတရား လောကုတ္တရာတရား ဟူသော သူတော်ကောင်းတရားမှ၊ န ပရိဟာယတိ - မဆုတ်ယုတ်။ [ပါ - ၃၆၄။]

ဓမ္မာရာမတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၄၅။ ပုရာဏစောရာန ဝဇော နိသမ္ပ၊
မဟိဋ္ဌာမုခေါ ဝါထယ၊ မန္ဒစာရိ၊
သုဿညတာနံ ဟိ ဝဇော နိသမ္ပ၊
ဂဇုတ္တမော သဗ္ဗဂုဏေသု အဋ္ဌာ။

မဟိဋ္ဌာမုခေါ - ဆင်မ၏ မျက်နှာနှင့်တူသော မျက်နှာရှိသော မင်္ဂလာဆင်သည်၊ ဝါ - မဟိဋ္ဌာမုခ မင်္ဂလာဆင်သည်၊ ပုရာဏစောရာန - ရှေး၌ဖြစ်သော ခိုးသူတို့၏၊ ဝဇော - စကားကို၊ နိသမ္ပ - ကြားရ၍၊ [နိပုဗ္ဗ သမဓာတ်၊ သဝနအနက်၊ တွာပစ္စည်း။] ဝါထယံ (ဝါထယန္တော) - ပုတ်ခတ် သတ်ဖြတ်လျက်၊ အန္ဒစာရိ (အနု + အစရိ) - လှည့်လည်ပြု၊ ဟိ -

၁။ မဟိဋ္ဌာမုခေါ ။ ။ မဟိဋ္ဌာမုခေါတိ ဟတ္ထိနိပုဗ္ဗေန သဒ္ဓိသမုခေါ (စာ-၅-၁၊ ၂၀၄)၊ ...။ ၎င်းအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “မဟိဋ္ဌာယ + မုခံ မဟိဋ္ဌာမုခံ (ဆင်မ၏မျက်နှာ)၊ မဟိဋ္ဌာမုခေန + သဒ္ဓိသံ မဟိဋ္ဌာမုခံ (ဆင်မ၏မျက်နှာနှင့်တူသောမျက်နှာ)၊ [“မဟိဋ္ဌာမုခသဒ္ဓိသံ” ဟု ဆိုလိုလျက် သဒ္ဓိသကိုချေ] မဟိဋ္ဌာမုခံ + အဿ အတ္ထိတံ မဟိဋ္ဌာမုခေါ” ဟုပြု၊ ထို့အပြင် “မဟိဋ္ဌာယ + မုခံ မဟိဋ္ဌာမုခံ၊ မဟိဋ္ဌာမုခံ ဝိယ + မုခံ ဟဿာတံ မဟိဋ္ဌာမုခေါ [“မဟိဋ္ဌာမုခမုခေါ” ဟုဆိုလိုလျက် ချေပုစကိုချေ]” ဟုသော်လည်း ကြံနိုင်သေး၏။

၂။ အန္ဒစာရိ ။ ။ အနု + စရ + ဤ၊ ဓာတ်အစဉ် အ - လာ၊ (အနု + အစရိ)၊ ၃ ကို ဝ ပြု၊ (အန္ဒစရိ)၊ “အစာရိ ဝတာယံ ဝိတုဒံ ဝနာနံ” ၌ အစာရိကဲ့သို့ ဆန်းကြောင့် ဝ ၏ အ ကို ဒိယပြု၍

ထိုမှတစ်ပါး၊ ဂဇတ္တမော-မြတ်သော မဟိဋ္ဌာမှစ မင်္ဂလာဆင်သည်။ သုသညတာနံ - ကောင်းစွာ
စောင့်စည်းအပ်သော သီလရှိသော ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့၏။ ဝစော - စကားကို၊ နိဿမ္မ - ကြားရ၍၊
သဗ္ဗဂုဏေသု - အလုံးစုံသော သီလအာစာရဂုဏ်တို့၌၊ အဋ္ဌာ - တည်ပြီ။ (ဌာဓာတ်၊ အဇ္ဇတနိ
အာဝိဘတ်)။ [၄-၂၇၃]

ပိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၄၆။ သလာဘံ နာတိမညယျ၊ နာညေသံ ပိဟယံ စရေ၊
အညေသံ ပိဟယံ ဘိက္ခု၊ သမာဓိ နာဓိဂစ္ဆတိ။

သလာဘံ-မိမိ၏လားဘ်ကို၊ နာတိမညယျ (န+အတိမညယျ)-ကျော်လွန်၍
မမှတ်ထင်ရာ၊ ဝါ-အထင်မသေးရာ၊ အညေသံ-အခြားသူတို့၏၊ (လာဘံ-လားဘ်ကို)
ပိဟယံ (ပိဟယန္တော) လိုလား တောင့်တလျက်၊ န စရေ၊ မလှည့်ရာ (မလှည့်သင့်)
အညေသံ-အခြားသူတို့၏၊ (လာဘံ-ကို)၊ ပိဟယံ (ပိဟယန္တော)-လိုလားတောင့်တသော
ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်၊ သမာဓိ-အပ္ပနာ ဥပစာ၊ နှစ်ဖြာသော သမာဓိကို၊ နာဓိဂစ္ဆတိ
(န+အဓိဂစ္ဆတိ)-မရနိုင်။ [ပါ-၃၆၅။]

၆၄၇။ အပ္ပလာဘောပိ စေ ဘိက္ခု၊ သလာဘံ နာတိမညတိ၊
တံ ဓေဝါ ပသံသန္တိ၊ သုဒ္ဓါဇိဝိ အတန္နိတံ။

(ယော) ဘိက္ခု-အကြင်ရဟန်းသည်၊ အပ္ပလာဘော-နည်းသောလားဘ်ရှိသည်၊
(သမာဓော)ပိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ သလာဘံ-မိမိ၏လားဘ်ကို၊ စေ နာတိမညတိ-အကယ်၍
ကျော်လွန်၍ မမှတ်ထင်ဘဲ၊ ဝါ-အကယ်၍ အထင်မသေးဘဲ၊ (ဓဝံသတိ - သော်)၊ သုဒ္ဓါဇိဝိ -
စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုရှိသော၊ အတန္နိတံ-မပျင်းရိသော၊ တံ-ထိုရဟန်းကို၊ ဓေ-
စင်စစ်၊ ဓေဝါ-နတ်တို့သည်၊ ပသံသန္တိ-ချိုးမွမ်းကြကုန်၏။ [ပါ-၃၆၆။]

ပိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

“အန္တရာရီ” ဟုဖြစ်သည်။ ရှေးနိဿယ၌ အန+စရ+ဏီ” ဖြင့်ပြီးသော ကိတ်ဖုဒ်ကြ၍ “လှည့်လည်လေ့ရှိ၏”
ဟု အနက်လေး၏။ စာနိ၌ ဝုဒ္ဓိကြောင့် ထိုသို့ ကြိဟန်တူသည်။ ထိုသို့ကြံလျှင် ကပ်စရာ သရမရှိသည့်အတွက်
၃ ကို ၀ မဖြုနိုင်သောကြောင့် (ကတ်သီးကတ်သတ်ကြံလျှင် ဖြစ်နိုင်သော်လည်း) မကောင်းပါ။

၆။ ပဉ္စဂ္ဂဒါယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၄၈။ ယဒဂ္ဂတော မဇ္ဈတော သေသတော ဝါ၊
 ပိဏ္ဏံ လောထ ပရဒတ္တုပဓိဝိ၊
 နာလံ ထုတုံ နောပိ နိပစ္စဝါဒီ၊
 တံ ဝါပိ ဝိရာ မုနိ ဝေဒယန္တိ။

ပရဒတ္တုပဓိဝိ- သုတစ်ပါး ပေးလှူအပ်သော ဘောဇဉ်ကိုမှီ၍ အသက်မွေးသော ရဟန်းသည်၊ ယံ ပိဏ္ဏံ- အကြင်ဆွမ်းကို၊ အဂ္ဂတော- အဉ္စအဖျားမှလည်းကောင်း၊ မဇ္ဈတော- အလယ်ထက်ဝက်မှလည်းကောင်း၊ သေသတော ဝါ- အကြွင်းအကျန်မှလည်းကောင်း၊ လောထ- ရရာ၏၊ (တံ ပိဏ္ဏံ- ထိုဆွမ်းကို၊ အဂ္ဂတော- အဉ္စအဖျားမှ၊ လဒ္ဓါ- ရ၍၊ အတ္တာနံ ဝါ- မိမိကိုယ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဒါယကံ ဝါ- အလှူရှင်ကိုသော်လည်းကောင်း၊) ထုတုံ- ချီးမွမ်းခြင်းငှာလည်း၊ နာလံ- (န+အလံ)- မထိုက်၊ (သေသတော- အကြွင်းအကျန်မှ၊ လဒ္ဓါ- ရ၍၊ ဒါယကံ- အလှူရှင်ကို၊) နိပစ္စဝါဒီပိ- နှိမ်ချ၍ ပြောဆိုသူသည်လည်း၊ နော (ဟောတိ)- မဖြစ်၊ တံ ဝါပိ- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ ဝိရာ- ပညာရှိတို့သည်သာ၊ မုနိ- မုနိဟူ၍၊ [ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတံကျေ နေသည်၊] ဝေဒယန္တိ- သိကြကုန်၏။ [၄-၂၇၄]

ပဉ္စဂ္ဂဒါယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၄၉။ သဗ္ဗသော နာမဂ္ဂပသ္မိံ၊ ယဿ နတ္ထိ မမာယိတံ၊
 အသတာ စ န သောစတိ၊ သ ဓေ "ဘိက္ခု" တိ ဝုစ္စတိ။

၁။ ပရဒတ္တုပဓိဝိ ။ ။ ပရဒတ္တုပဓိဝိတိ ဝုစ္စိတော၊ သော ဟိ ဥဒကဒန္တပေါလံ ဌတော အဝဿသံ ပရေနေဝ ဒတ္တံ ဥပဓိဝတိ၊ တသ္မာ "ပရဒတ္တုပဓိဝိ" တိ ဝုစ္စတိ- သုတ္တ-နိ-၄-၁၊ ၂၅၀။ [ပရေန+ဒိန္နံ ပရဒတ္တံ၊ "ဒိန္နသဒ္ဓဿ၊ ဒတ္တာ သမာဿ (နိတိ-သုတ္တ၊ ၂၆၉)၊ သုတံဖြင့် ဒိန္နကို ဒတ္တဖြူ၊ ပရဒတ္တံ+ဥပဓိဝတိတိ ပရဒတ္တုပဓိဝိ။]

၂။ နာလံ၊ ပေ၊ ဝါဒီ ။ ။ နာလံ ထုတုံ နောပိ နိပစ္စဝါဒီတိ အဂ္ဂတော လဒ္ဓါ၊ အတ္တာနံ ဝါ ဒါယကံ ဝါ ထောမေတုမ္ပိ နာရဟတိ၊ ပဟိနာနယတ္တော၊ သေသတော လဒ္ဓါ၊ "ကိံ စေံ ဣပိနာ ဒိန္နံ" န္တိ အာဒိနာ နယေန ဒါယကံ နိပါတောတွာ အပ္ပိယဝစနာနိ ဝတ္တာပိ န ဟောတိ၊ ပဟိန ပဋိယတ္တော-သုတ္တ -နိ-၄-၁၊ ၂၅၀။

ယဿ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ - မှာ၊ သဗ္ဗသော - အလုံးစုံသော၊ နာမရူပသ္မိ - နာမ်ရုပ်၌၊ မမာယိတံ - ငါ့ဥစ္စာဟု ပြုခြင်းသည်၊ ဝါ - မြတ်နိုးတွယ်တာခြင်းသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ စ - သည်သာမကသေး၊ (ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) အသတာ - နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး၏ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ - နာမ်ရုပ်နှစ်ပါး ပျက်စီးသွားခြင်းကြောင့်၊ [ဘာဝပုဇာဒ ဘာဝလောပကြံ၊] န သောစတိ - ဝမ်းမနည်း၊ သ (သော) - ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝေ - စင်စစ်၊ ဘိက္ခုတိ - ဘိက္ခု ဟူ၍ (ရဟန်းဟူ၍)၊ ဝုဇ္ဇတိ - ဆိုအပ်၏။ [ပါ - ၃၆၇။]

ပဉ္စဂ္ဂဒါယဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ သမ္ပဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၅၀။ ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိ၊
 ဓမ္မော သုစိဏ္ဏော သုခ၊ မာဝဟာတိ၊
 ဒောနိသံသော ဓမ္မေ သုစိဏ္ဏေ၊
 န ဒုဂ္ဂတိ ဝုဇ္ဇတိ ဓမ္မစာရိ။

ဤဂါထာ၏ နိဿယကို ယမကဝဂ် သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု၌။ [၆ - ၂၇၅]

၁။ ယဿ ။ ။ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို သောစတိ၌ စပ်ရာဝယ် "အတ္ထဝေသန ဝိဘတ္တိပရိကာမော - အနက်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိဘတ်ပြောင်းလွှဲနိုင်၏။ (အ - ၆ - ၃, ၂၈၄၊ ၈ - ၈)" ဟူသော ပရိဘာသာနှင့် အညီ "ယော" ဟု ဝိဘတ်ပြင်၍ ဝေခဲသည်။ ထိုသို့မပြင်ဘဲ ယဿကို မမာယိတံ၌စပ်ခိုက် သာမိအနက်၊ သောစတိ၌စပ်ခိုက် ကတ္တာအနက်ကြံ၍လည်း ဝေခဲနိုင်သည်။ မှန်၏ - တစ်ခါတစ်ရံ အာချာတ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကတ္တာအနက်၊ ကံအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်၏။ "သိဿဿ ဓမ္မံ ပါဠေတိ၊ န ရုဇ္ဇဿ သရိဿသိ" တို့၌ "သိဿဿ၊ ရုဇ္ဇဿ" တို့သည် အစဉ်အတိုင်း ကတ္တာအနက်၊ ကံအနက်၌ ဆဋ္ဌိသက်ပုံတည်း။ [ဇာတုပုတ္တံ သု တု ကတွတ္ထေ၊ ကမ္မတ္ထေ ဒိဿတောကဒါ၊ ဓမ္မံ ပါဠေတိ သိဿဿ၊ န ရုဇ္ဇဿ သရိဿသိ - ဘောဒိန္နိ ၂]

၂။ သဗ္ဗသော ။ ။ "သဗ္ဗသ္မိ" ဟုဖွင့်၏။ သောပစ္စည်းအတွက် ဖဖွင့်သောကြောင့် သောပစ္စည်း အနက်မရ သကတ္တတည်း။ ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗဗေဝ သဗ္ဗသော" ဟုပြု၍ ထိုသဗ္ဗသောနောင် သို့သက်ချေ၊ (တစ်နည်း) သောပစ္စည်းဟု မယူဘဲ ဒိဿောရေဟိသုတံ၌ လိုက်လာသော ဝါသဒ္ဓါဖြင့် သို့ကို သောပြု၍ "သဗ္ဗသော" ဟုပြီးသည်။ (ဝိစော - ၅၄)။

၃။ မမာယိတံ ။ ။ မမ + ဣဒံ မမံ၊ အမှန်နောင် ဣဒံအနက် ကသက်၊ အမှန်မပြု၊ မမံနောင် အာစာရအနက် အာယသက်၊ ထိုနောင် ဘောဟော တပစ္စည်းသက်၍ "မမာယိတံ" ဟုဖြစ်သည်။ (တစ်နည်း) မာတတ် မာန (မြတ်နိုးခြင်း) အနက်၊ တပစ္စည်း၊ မာ၏ ခြေဘော် မာလာ၊ ရှေ့မာ၏ အာကို ရဿပြု၊ မာနောင် ယ - လာ၍ "မမာယိတံ" ဟုဖြစ်သည်။ (နိရုတ္တိ - ၃၈၉၊ ပါရာ၊ ဘာ - ၂၊ ၅၃၉)။

သဗ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၅၁။ မေတ္တာဝိဟာရီ ယော ဘိက္ခု၊ ပသန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ၊
အဓိဂစ္ဆေ ပဒံ သန္တံ၊ သင်္ခါရူပသမံ သုခံ။

မေတ္တာဝိဟာရီ-သတ္တဝါအပေါင်း၊ ချမ်းသာကြောင်းကို၊ ဆုတောင်းလျှော်မွေ့၊ မေတ္တာဖြင့်
နေလေ့ရှိသော၊ ယော ဘိက္ခု-သာသနာဝန်၊ အားသွန်ကြီးပမ်း၊ ထမ်းဆောင်လိုတောင်း၊
အကြင်ရဟန်းကောင်းသည်၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ - ဘုရားမြတ်စွာ၊ တည်ထောင်လာသည့်၊ သိက္ခာသုံးရပ်၊
သာသနာတော်မြတ်၌၊ ပသန္နော - သဒ္ဓါရွမ်းဆီ၊ ဝမ်းဆီထိသို့၊ ပီတိတွေ့ဖို့၊ လွန်ကြည်ညို၏၊
(သော ဘိက္ခု-သာသနာကို၊ ကြည်ညိုလှစွာ၊ မေတ္တာဖြင့်နေသော ထိုရဟန်းသည်၊) သင်္ခါရူပသမံ-
ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတို့၊ လုံးဝကုန်ခန်း၊ ငြိမ်းချမ်းရာလည်းဖြစ်ပေထသော၊ သုခံ - လောကီ
သုခ၊ ဟူသမျှထက်၊ ခေါင်ကလွမ်းခြံ၊ သုခဘုံကြီးလည်း ဖြစ်ပေထသော၊ သန္တံ ပဒံ -
သန္တံသုခ၊ ငြိမ်သက်လှသည့်၊ အမတခေါ်အပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို၊ အဓိဂစ္ဆေ - လက်လှမ်းမီလောက်၊
အနီးရောက်သဖြင့်၊ မျက်မှောက်ပိုင်ပိုင်၊ ရနိုင်ပါပေသတည်း။ [ဟိ-၃၆၈။]

၆၅၂။ သိဉ္စ သိက္ခာ ဣမံ နာဝံ၊ သိတ္တာ တေ လဟုမေဿတိ၊
ဆေတွာံ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ တတော နိဗ္ဗာန၊ မေပဒိသိ။

ဘိက္ခု- ရဟန်း၊ ဣမံ နာဝံ - ဤအတ္တဘောတည်းဟူသောလေ့ကို၊ ဝါ - မှ၊
(မိစ္ဆာဝိတက္ကောဒကံ-မိစ္ဆာဝိတက် တည်းဟူသော ရေကို) သိဉ္စ - သွန်လိုက်လော့၊ ဝါ-
ပက်ထုတ်လိုက်လော့၊ တေ - သင့်၏၊ (အယံ နာဝါ - ဤအတ္တဘောတည်းဟူသော လှေသည်၊)
သိတ္တာ - မိစ္ဆာဝိတက်တည်းဟူသော ရေကို သွန်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ - ဤ) လဟု - လျှင်မြန်စွာ၊
ဿေတိ - နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်လတ် ရာဂဉ္စ - ရာဂကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဉ္စ - ဒေါသကို
လည်းကောင်း၊ (ဆိန္ဒ - ဖြတ်လော့) ဆေတွာံ - ဖြတ်ပြီး၍၊ တတော - ထိုဖြတ်ပြီးရာ အခါမှ
နောက်၌၊ နိဗ္ဗာနံ - အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်သို့၊ ဧဟိသိ - ရောက်လတ်။ [ဟိ-၃၆၉။]

၆၅၃။ ပဉ္စ ဆိန္ဒေ ပဉ္စ ဇော၊ ပဉ္စ စုတ္တရိ ဘာဝယော၊
ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါ ဘိက္ခု၊ ဩဃတိဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။

ပဉ္စ - ငါးပါးသော ဩရုဗ္ဗာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကို၊ ဆိန္ဒေ - အောက်မဂ်သုံးပါးဖြင့်
ဖြတ်ရာ၏၊ ပဉ္စ - ငါးပါးသော ဥဒ္ဓမ္မာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကို၊ ဇော - အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်
ပယ်စွန့်ရာ၏၊ ပဉ္စ စ - သဒ္ဓါအစရှိသော ငါးပါးသော ဣန္ဒြေတို့ကိုလည်း၊ ဥတ္တရိ - လွန်စွာ၊

ဘာဝယေ - ဖြစ်စေရာ၏။ ဝါ - ပွားများရာ၏။ ပဉ္စသင်္ဂါတိဇာနိ - (ရာဂ ဒေါသ မောဟ မာန ဒိဋ္ဌိ ဟူသော) ငါးပါးသော ငြိကပ်တတ်သော သင်္ဂတရားတို့ကို ကျော်လွန်၍ သွားသော၊ ဘိက္ခု - ရဟန်းကို၊ ဩယတိတ္ထာတိ - ဩယလေးပါးတို့ကို ကူးမြောက်ပြီးသူ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၃၇၀။]

၆၅၄။ ချာယ ဘိက္ခု မာ ပမာဇါ၊
မာ တော ကာမဂုဏေ ရမေဿ ဝိတ္တံ၊
မာ လောဟာဝုဋ် ဂိလိ ပမတ္ထော၊
မာ ကန္တိ ဒုက္ခမိဒန္တိ ဒယုမာနော။

ဘိက္ခု - ရဟန်း၊ ချာယ - ချာန်နှစ်ပါးဖြင့် ရွှားလေးလော့ မာ ပမာဇါ - မမွေ့လျော့နှင့်၊ [မဒ + ဒိဝါဒိယ + အဓူတနိ ဩ] ယကိုဇျေ၊ မ ဌံ ဒိယ - ပြု၊ တော - သင်၏၊ ဝိတ္တံ - စိတ်ကို၊ ကာမဂုဏေ - ကာမဂုဏ်၌၊ မာ ရမေဿ - မမွေ့လျော်မိစေနှင့်၊ ပမတ္ထော - မွေ့လျော့သည်၊ (ဟုတ္တာ - ၍)၊ လောဟာဝုဋ် - သံတွေခဲကို၊ မာ ဂိလိ - မမျိုမိစေနှင့်၊ ဒယုမာနော - ငရဲ၌ လောင်အပ်သော်၊ ဝါ - ငရဲမီး အလောင်ခဲရသော်၊ ဣဒံ - ဤငရဲမီး အလောင်ခဲရခြင်းသည်၊ ဒုက္ခံ - ဆင်းရဲလှ၏၊ ဣတိ - ဤသို့၊ မာ ကန္တိ - မငိုကြွေးနှင့်၊ ဝါ - မငြီးနှင့်။ [ပါ-၃၇၁။]

၆၅၅။ နတ္ထိ ချာနံ အပညဿ၊ ပညာ နတ္ထိ အချာယတော၊
ယမိ ချာနဉ္စ ပညာ စ၊ သ ဝေ နိဗ္ဗာနသန္တိကေ။

အပညဿ - ပညာမရှိသူ၏ သန္တာန်၌၊ ချာနံ - ချာန်သည်၊ ဝါ - စူးစိုက်စွာ ရွှားခြင်းသည်၊ နတ္ထိ - မရှိနိုင်၊ အချာယတော - စူးစိုက်စွာ မရွှားသူ၏ သန္တာန်၌၊ ပညာ - ပညာသည်၊ နတ္ထိ - မရှိနိုင်၊ ယမိ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ချာနဉ္စ - ချာန်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ - စူးစိုက်စွာ ရွှားခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ပညာ စ - ပညာသည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ - ရှိ၏)၊ သ (သော) - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ - စင်စစ်၊ နိဗ္ဗာနသန္တိကေ - နိဗ္ဗာန်၏ အနီး၌၊ (ဋ္ဌိတောယေဝ - တည်တော့သည်သာ)။ [ပါ-၃၇၂။]

၆၅၆။ သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော၊
အမာနသံ ရတိ ဟောတိ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော။

သုညာဂါရ်-မြို့ရွာအသံ၊ မဆူညံဘဲ၊ လူသံတိတ်ချိန်၊ ဆိတ်ငြိမ်သောကျောင်းသို့၊^၁
 ပဝိဋ္ဌဿ-မခေါ်အပို၊ ဖော်မလိုဘဲ၊ တစ်ကိုယ်တည်းပင်၊ ကပ်ဝင်၍နေသော၊ သန္တစိတ္တဿ-
 လောကီရေးရာ၊ ဗျာပါမဖက်၊ ငြိမ်သက်တည်မတ်၊ စိတ်ကောင်းစိတ်မြတ်ရှိသော၊ ဘိက္ခုနော-
 ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ လုံးပမ်းကြီးကုတ်၊ အားထုတ်သော ရဟန်း၏၊ သမ္မာ-မဟောက်မပြန် ဟုတ်မှန်စွာ၊
 ဝိပဿတော-ဖြစ်ပုံပျက်ဟန်၊ အချက်မှန်ကို၊ နက်သန်စေ့ငှ၊ ကြည့်ရှုလိုက်သည်ရှိသော်၊
 အမာနသီ-ကာမဂုဏ်ထူထပ်သည့် လူနတ်မွေ့လျော် အပျော်မျိုးနှင့် မတူသော၊^၂ ရတိ-
 ဘာဝနာဖြစ်ချက်၊ မပစ်ရက်အောင်၊ နှစ်သက်မွေ့လျော်၊ ထူးကဲသော အပျော်မျိုးသည်၊
 ဟောတိ-ဉာဏ်အဟုန်ဖြူး၊ မကြိုဘူးအောင်၊ အထူးအထွေ၊ ဖြစ်ပေါ်၍လာတတ်ပေသတည်း။
 [ပါ-၃၇၃။]

၆၅၇။ ယတော ယတော သမ္မသတိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ၊
 လဘတိ ပီတိပါမောနံ၊ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ။

ယတော ယတော-ကမ္မဋ္ဌာန်းခွင် ဝင်ရာ ဝင်ရာ အကြင်အကြင်အခါ၌၊ ခန္ဓာနံ-
 ခန္ဓာငါးတန် ရုပ်နှင့်နာမ်တို့၏၊ ဥဒယဗ္ဗယံ-ဖြစ်ဟန်ချုပ်ဟန် သရုပ်မှန်ကို၊ သမ္မသတိ-

၁။ သုညာဂါရ် ။ ။ “ကိသ္မိဒ္ဓိဗေဝ ဝိဝိတ္တာကာသေ” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ သုညာဂါရ်၌
 ဒုတိယာဝိဘတ်ကို သတ္တဝိအနက်၌ သက်ရမလို ဖြစ်နေ၏။ သို့သော် ဤအဖွင့်သည် အဋ္ဌကထာ၌
 “နိသိန္နဿ” ဟူသော စပ်ရာကြိုယာအားလျော်စွာ ဖွင့်ခြင်းသာ၊ ဝိဘတ်အနက်ကို ဖွင့်သည်မဟုတ်၊
 တို့ကြောင့် ရိုရာကဲအနက်သာ ဝေးရသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂၊ ၄၃၁) ၌ နိစ္စအဖြစ် စသည်မှ ကင်းဆိတ်၍ ယောဂီ၏
 သုခ၏မှီရာဖြစ်သောကြောင့် သုညာဂါရအရ ဝိပဿနာကို ယူရသောနည်းကို ဖွင့်သေး၏။ ထိုအလို
 “သုညာဂါရ်-နိစ္စသုခ၊ အတ္တဆိတ်သုဉ်း၊ ယောဂီဘုန်း၏၊ အားလုံးသုခ၊ မှီစရာအမှန် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို”
 ဟုပေး။

၂။ အမာနသီ ။ ။ “န+မာနသီ” ဟုခွဲ၊ မာနသီအရ “မနဿာနံ+အယံ ဓာနသီ
 [မနဿ+ဏ+ဤ၊ သူ ကို ဝိသယောဂဖြူး]” ဟုဖြု၍ လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ကာမသုခရတိ (ကာမသုခ၌
 မွေ့လျော်ခြင်း) ကိုယူ၊ ထူးခြားသော လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကာမသုခရတိထက် မသာလွန်သောကြောင့် ဒိဇ္ဈရတိ
 (နတ်၌ဖြစ်သော မွေ့လျော်ခြင်း) ကိုလည်း မာနသီ၌ သွင်းယူရ၏။ (တစ်နည်း) လူတို့၏ ကာမသုခရတိနှင့်
 ကာမသုခအဖြစ်ဖြင့် တူသောကြောင့် “မာနသီ ဝိယာ မာနသီ” ဟုဖြု၍ ဒိဇ္ဈရတိကိုလည်း မာနသီဟု
 ဆိုနိုင်သည်။ ပြုအပ်ခဲ့သော ရတိ (၂) မျိုးထက် သာလွန်သည့်အတွက် ထိုကဲ့သို့သော ရတိမျိုးမဟုတ်သောကြောင့်
 ဝိပဿနာနှင့် သမာပတ်ရှစ်ပါးကို “န+မာနသီ အမာနသီ (လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အပျော်မျိုးမဟုတ်သော
 ဝိပဿနာ ဟူသော၊ ဝါ-လူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အပျော်မျိုးနှင့်တူသော နတ်၌ဖြစ်သော အပျော်မျိုးမဟုတ်သော
 သမာပတ် ရှစ်ပါးဟူသော)” ဟုဆိုရသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၃-၂၊ ၄၃၁)။

ဉာဏ်အမြင်သုံး၊ ထုံးအမှတ်တင်၊ သုံးသပ် ဆင်ခြင်လေတော့၏။ တတော တတေး
ဖြစ်ပျက် နှစ်တန်၊ စစ်ချက်မှန်ကို၊ ဉာဏ်မြင်ဆုံးဖြတ်၊ သုံးသပ်စူးစမ်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းခွင်၊ ဝင်ပျာ
ဝင်ရာ၊ ထိုထိုအခါ၌၊ ပိတိပါမောဇ္ဇ-တရားကြောင့်တက်၊ ဖြစ်လျက်လွမ်းလာ၊ နှစ်သက်ဝမ်းသ။ ဗု
ဗျိုးကို၊ လဘတေ - ဆက်ဆက်ပြန်ပြန်၊ အဖန်ဖန်ပွား၊ ခံစားရရှိလေတော့၏။ တံ - ထုံ
တရားကြောင့်တက်၊ ဖြစ်ပျက်လွမ်းလာ၊ နှစ်သက်ဝမ်းသာမှုမျိုးသည်။ ဝိဇာနတ် - ဝိပဿနာ၊
အမြင်သာဘိ၊ ပညာရှိတို့၏။ အမတ် - အေးငြိမ်းခြင်းရ၊ မွန်မြတ်လှသည့်၊ သုခဆိုက်လာ၊
အမြိုက်အရသာပင် ဖြစ်ပါပေတော့သတည်း။ [ပါ - ၃၇၄။]

၆၅၈။ တတြာယမာဒိ ဘဝတိ၊ ဣဓ ပညဿ ဘိက္ခုနော၊
ဣန္ဒြိယဝုတ္တိ သန္တဋ္ဌိ၊ ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော။

တတြ-ဆက်ဥားအံ၊ ဣဓ-ဤသာသနာတော်၌၊ ပညဿ-ပညာရှိသော၊ ဘိက္ခုနော-
ရဟန်း၏။ (ယာ) ဣန္ဒြိယဝုတ္တိ-အကြင် ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းဟူသော ဣန္ဒြိယသံဝရ
သီလသည်လည်းကောင်း၊ (ယာ) သန္တဋ္ဌိ-အကြင်ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် တင်းတိမ်ရောင့်ရဲခြင်း
ဟူသော အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ ပစ္စယသနီသီတသီလသည်လည်းကောင်း၊ မါတိမောက္ခေ
ပါတိမောက္ခ သီလတော်၌၊ (ယော) သံဝရော စ-အကြင်စောင့်စည်းခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
(အတ္ထိ-၏၊) အယံ-ဤစတုပါရိသုဒ္ဓိသီလသည်၊ အာဒိ-အစသည်၊ ဘဝတိ-ဖြစ်၏။ [ပါ
၃၇၅။]

၆၅၉။ မိတ္တေ ဘဿေ ကလျာဏေ၊ သုဒ္ဓါဇီဝေ အတန္တိတေ၊
ပဋိသန္တာရဝုဗျဿ၊ အာစာရကုသလော သိယာ၊
တတော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿတိ။

၁။ တတြ ။ ။ တတြစွန့်ရန် အနိယမသည် ဤဂါထာ၌လည်းမရှိ၊ ရှေ့ဂါထာလည်းမဖြစ်နိုင်၊
ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၌ ပြုအပ်သော ဝါကျောပညာဿ (ဝါကျောဗျေ-ဥပနာဿ) ဇောတကနိပါတ်ဟု
ယူ၍လေးပါသည်။ ပြာသာဒ်နိဿယ၌ “အယံ-ဤ ဣန္ဒြိယဝုတ္တိစသည်ကား၊ တတြ-ထိုစတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၌၊
အာဒိ-သည်၊ ဘဝတိ” ဟုလေး၏။ အယံ အရနှင့် တတြအရ ဘာမျှမထူးခြားသောကြောင့် မကောင်းပါ။
သင်္ဂဇာနိဿယ၌ကား “အယံ-ဤစတုပါရိသုဒ္ဓိသီလသည်၊ တတြ-ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌”
ဟုလေး၏။ တတြကို ထိုသို့ စွဲနိုင်ဖို့ အနိယမကို ဘယ်ကရမည်နည်း၊ ဤဂါထာ၌လည်းမရှိ၊ ရှေ့ဂါထာ၌လည်း
မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မကောင်းပါ။ [တတြာတိ ဝါကျောပညာဿ နိပါတမတ္ထံ၊ (ဝိသုဒ္ဓိ-၃-၂၊ ၃၇)၊
အာဒိကာလတ္ထေ ဝါကျောဗျေတိ အတ္ထော၊ အာဒိကာလတ္ထေန ဝါကျဿ ဥပညာဿမတ္ထံ၊ (ပ-၃-၁၊ ၄၉)။]

သုဒ္ဓါဇိဝေ - စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုရှိကုန်သော၊ အတန္တိတေ - မပျင်းရိကုန်သော၊
 ကလျာဏေ - ကောင်းကုန်သော၊ မိတ္တေ - မိတ်ဆွေတို့ကို၊ ဘဒေသု - မှီဝဲသည်ကပ်လော၊
 ပဋိသန္တာရဂုတ္တိ - အာမိသပဋိသန္တာရ၊ ဓမ္မပဋိသန္တာရဖြင့် အသက်မွေးခြင်းရှိသူသည်၊ အသု -
 ဖြစ်ရာ၏၊ အာစာရကုသလော - သီလကျင့်ဝတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူသည်၊ သိယာ - ဖြစ်ရာ၏၊
 တတော - ထိုကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပဋိသန္တာရဖြင့် အသက်မွေးခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်၊ သီလ
 ကျင့်ဝတ်၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ပါမောဇ္ဇဗဟုလော - များသော ဝမ်းမြောက်ခြင်း
 ရှိသည်၊ (ဟုတွာ - ဤ) ဒုက္ခဿ - ဝင့်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ - အဆုံးကို၊ ကရိဿတိ - ပြုနိုင်လတ္တံ့။
 [ပါ - ၃၇၆။]

သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၈။ ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၆၀။ ဝဿိကာ ဝိယ ပုပ္ဖာနိ၊ မဒ္ဒဝါနိ ပမုဒ္ဓတိ၊
 ဧဝံ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ ဝိပ္ပမုဇ္ဇေထ ဘိက္ခဝေါ။

ဘိက္ခဝေါ - ရဟန်းတို့၊ ဝဿိကာ - မြတ်လေးပန်းပင်သည်၊ မဒ္ဒဝါနိ - နူးညံ့ပျော့ပတ်
 သည်၏ အဖြစ်ရှိကုန်သော၊ ဝါ - ညှိုးနွမ်းကုန်သော၊ ပုပ္ဖာနိ - ပန်းပွင့်တို့ကို၊ ပမုဇ္ဓတိ ဝိယ -
 အညှာမှ လွတ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ - ဤအတူ၊ (တုမေ - သင်တို့သည်၊) ရာဂဉ္စ - ရာဂကိုလည်းကောင်း၊
 ဒေါသဉ္စ - ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပ္ပမုဇ္ဇေထ - လွတ်ကြကုန်လော။ [ပါ - ၃၇၇။]

ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထုဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၉။ သန္တကာယတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၆၁။ သန္တကာယော သန္တဝါစော၊ သန္တဝါ သုသမာဟိတာ၊
 ဝန္တလောကာမိသော ဘိက္ခု၊ ဥပသန္ဓောတိ ဝုစ္စတိ။

သန္တကာယော - ကိုယ်၌ဖြစ်ဘိ၊ ဒုစရိတ၊ မရှိသည့်အတွက်၊ ငြိမ်သက်သောကိုယ်

၁။ မဒ္ဒဝါနိ ။ ။ မုဒုနော + ဘာဝေါ မဒ္ဒဝါ [မုဒု + ဂေါ] မဒ္ဒဝံ + ဧတေသံ အတ္ထိတိ မဒ္ဒဝါနိ၊
 ဤဝိပြိုဟ်အရ နူးညံ့ပျော့ပတ်သည်၏ အဖြစ်ရှိသော ပန်းများ ဟုသည် ညှိုးနွမ်းသော ပန်းများပင်တည်း၊
 ထိုကြောင့် "မိလာတာနိ" ဟုဖွင့်သည်။

ရှိထသော၊ သန္တဝါစော-နှုတ်၌ဖြစ်ဘိ၊ ဒုစရိတ၊ မရှိသည့်အတွက်၊ ငြိမ်သက်လှစွာ၊ ချိုသာသာစကား ရှိထသော၊ သန္တဝါ-စိတ်၌ဖြစ်ဘိ၊ ဒုစရိတ၊ မရှိသည့်အတွက်၊ ငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိထသော၊ သုမာဟိတော-အလွန်ကောင်းမြတ် ထားအပ်သော ကိုယ်နှုတ်စိတ် ရှိထသော၊ ဝန္တလောကာမိဿာ-မဂ်လေးတန်ဖြင့်၊ ထွေးအန်အပ်ပြီး၊ ကာမဂုဏ်တည်းဟူသော လောကာမိသ ရှိထသော၊ ဝါ-ကာမဂုဏ်တည်းဟူသော လောကာမိသကို မဂ်လေးတန်ဖြင့် ထွေးအန်ပြီး ထသော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းကို၊ ဥပသန္တောတိ-ကိလေသာဟု အပုခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းပြီးသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ [ပါ-၃၇၈။]

သန္တကာယတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ နဂ်လကုလတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၆၂။ အတ္တနာ ဓောဒယတ္တာနံ၊ ပဋိမံသထ အတ္တနာ၊

သော အတ္တဝုတ္ထော သတိမာ၊ သုခံ ဘိက္ခု ဝိဟာဟိသိ။

ဘိက္ခု-ရဟန်း၊ (တွဲ-သင်သည်။) အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊ အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို၊ ဓောဒယ-တိုက်တွန်းလော၊ ဝါ-ဆုံးမလော၊ အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊ (အတ္တာနံ-မိမိကိုယ်ကို) ပဋိမံသထ (ပဋိမံသထ)-ဝေဖန်စိစစ်လော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်း၊ (ဝေ သန္တေ-ဤသို့ ဖြစ်လသော်။)

၁။ ဝန္တလောကာမိဿာ ။ ။ ဝမိယိတ္တာတိ ဝန္တံ၊ ကိလေဿဟိ အာမသိယတေတိ အာမိသံ၊ လောကော+ပရိယာပနံ+အာမိသံ လောကာမိသံ၊ ဝန္တံ+လောကာမိသံ ယဿာတိ ဝန္တလောကာမိဿာ။ [လောကာမိသာနိတိ ဝါ ဝဠာမိသဘူတာနံ ပဉ္စနံ ကာမဂုဏာနမေတံ အဝိဝေနံ၊- မ-၄-၂၊ ၆၈၊ လောကာ ပရိယာပနံ ဟုတ္တာ ကိလေဿဟိ အာမသိတဗ္ဗတာယ လောကာမိသာနိတိ ဝါ-မ-၄-၂၊ ၁၂၂။]

၂။ ဓောဒယတ္တာနံ ။ ။ အထက်၌ နဒတော်၊ နုရာဒိကယပစ္စည်း၊ ဟိဝိဘတ်အနေဖြင့် အနက်ထေးသည်။ (ထောရ-၄-၂၊ ၂၃၆) ၌ “အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဓောဒေန္တော” ဟုဖွင့်၏။ ထိုအလို “ဓောဒယတ္တာနံ” ကို “ဓောဒယံ+အတ္တာနံ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်ပြီး ဓောဒယံ၌ အန္တပစ္စည်းဟုယူ၍ “အတ္တနာ-ကိုယ်တိုင်၊ အတ္တာနံ-ကို၊ ဓောဒယံ-တိုက်တွန်းလျက်” ဟုထေးပါ။

၃။ ပဋိမံသထ ။ ။ “ပရိပိမံသထ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ပတိရူးရှိသော မာနတတ်၊ သပစ္စည်း၊ ပဉ္စမိ ထဝိဘတ်တည်း။ “ပဋိမံသထ” ဟုရှိသင့်လျက် သ ၏ အ-ကို ဧပြုထားသည်။ ဆက်ဥးဆဲ-နောက်၌ “ဝိဟာဟိသိ” ဟု ဧကရုဇ်ဖြင့်ရှိခြင်း၊ သောကိုလည်း “သော တွဲ” ဟု ဖွင့်ခြင်းတို့ကို ထောက်၍ ပဋိမံသထ၏ ကတ္တားသည် တွဲသာ ဖြစ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိမံသထ၌ ဧကရုဇ်မှ ဗဟုဝစ်သိ၊ ဖြန့်နေသော ဝစနပိပလ္လာသတည်း။

သော (တွဲ) - ထိုသင်သည်၊ အတ္တဂုတ္တော - မိမိသည် (မိမိကိုယ်ကို) လုံခြုံစေအပ်သည်၊ ဝါ - ကိုယ်တိုင် မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်အပ်သည်၊ သတိဗာ - သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ - ဤ) သုခံ - ချမ်းသာစွာ၊ ဝိဟာဟိသိ - နေရှလတ္တံ့။ [ပါ - ၃၇၉။]

၆၆၃။ အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော၊
(ကော ဟိ နာထော ပရော သိယာ)၊
အတ္တာ ဟိ အတ္တနော ဂတိ၊
တသ္မာ သံယမ၊ မတ္တာနံ၊
အသံ ဘဒြိဝ ဝါဏိဇော။

အတ္တာ ဟိ - မိမိသည်သာ၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ နာထော - မှီခို အားထားရာတည်း၊ (ပရော - မိမိမှတစ်ပါး အခြားသော၊ ကော ဟိ - အဘယ်သူသည်၊ [ဟိသဒ္ဓါသည် ကထံ ဟိန္ဒူ ဟိကဲ့သို့ အနက်မရှိ၊] နာထော - မှီခိုအားထားရာသည်၊ သိယာ - ဖြစ်နိုင်ရာဒုံးနည်း၊) အတ္တာ ဟိ - မိမိသည်သာ၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ဂတိ - မှီခို အားထားရာတည်း၊ [ဂစ္ဆတိ အဝစရတိ၊ အဝစရဏဝသေန ဝါ ပဝတ္တတိ ဧတ္တာတိ ဂတိ၊ ပဋိသရဏံ - သံဋီသစ် ၂၊ ၂၂၉။] တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မိမိသည်သာ မိမိ၏ မှီခိုအားထားရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ မတ္တာနံ - မိမိကိုယ်ကို၊ သံယမ - စောင့်ရှောက်လော့၊ (ကိမိဝ - အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) ဝါဏိဇော - ကုန်သည်သည်၊ ဘဒြိ - ကောင်းသော၊ အသံ - မြင်းကို၊ (မြင်းလိမ္မာကို)၊ (သံယမေတိ) ဣဝ - ကျွေးမွေး စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့တည်း။ [ပါ - ၃၈၀။]

နဂ္ဂလကုလတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၁။ ဝတ္ထုလိတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၆၄။ ပါမောဇ္ဇုပဟုလော ဘိက္ခု၊ ပသန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ၊
အဓိဂဇ္ဈေ ပဒံ သန္တံ၊ သင်္ခါရုပသမံ သုခံ။

ပါမောဇ္ဇုပဟုလော - တရားအာရုံ၊ စွမ်းအဟုန်ဖြင့်၊ မွမ်းထုံလွမ်းလာ၊ ချမ်းသာအတိ၊ များသော ဝမ်းသာခြင်းရှိသော၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ - ဘုရားမြတ်စွာ၊ တည်ထောင်လာသည့်၊ သိက္ခာသုံးရပ်၊ သာသနာတော်မြတ်၌၊ ပသန္နော - သဒ္ဓါရွှမ်းအိ၊ ဝမ်းဆီထိသို့၊ ပီတိတွေပို၊ လွန်ကြည်ညိုသော၊ ဘိက္ခု - သာသနာ့ဝန်၊ အားသွန်ကြီးပမ်း၊ ထမ်းဆောင်လိုတောင်း၊

ရဟန်းကောင်းသည်၊ သင်္ခါရပသမံ-ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ, သင်္ခါရတို့, လုံးဝကုန်ခန်း, ငြိမ်းချမ်းရာလည်း ဖြစ်ပေထသော၊ သုခံ-လောကီသုခ, ဟုသမျှထက်, ခေါင်ကံလွမ်းခြံ, သုခဘုံကြီးလည်း ဖြစ်ပေထသော၊ သန္တပဒံ-သန္တိသုခ, ငြိမ်သက်လှသည်, အမတခေါ်အပ်, နိဗ္ဗာန်တတ်ကို အဓိဂစ္ဆ-လက်လှမ်းမှီလောက်, အနီးရောက်သဖြင့်, မျက်မှောက်ပိုင်ပိုင်, ရနိုင်ပါပေသတည်း။ [ပါ-၃၈၁။]

ဝတ္ထလိတ္ထေရဝတ္ထုအဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၆၅။ ဧဟိ ဝတ္ထလိ မာ ဘာယိ၊ ဩလောကေဟိ တထာဂတံ၊
အဟံ တံ ဥဒ္ဓရိဿာမိ၊ ပကော သန္တံ ကုဉ္ဇရံ။

ဝတ္ထလိ-ဝတ္ထလိ၊ ဧဟိ-လာခဲလော၊ မာ ဘာယိ-မကြောက်နှင့်၊ တထာဂတံ- မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဩလောကေဟိ-ကြည့်လော၊ အဟံ-ငါဘုရားသည်၊ ပကော-ညွှန်ဗွက်၌၊ သန္တံ-နှစ်မြုပ်နေသော၊ ကုဉ္ဇရံ ဣဝ ဆင်ပြောင်ကိုကဲ့သို့၊ တံ-သင့်ကို၊ ဥဒ္ဓရိဿာမိ- ထုတ်ဆောင်မည်။ [၄-၂၇၆]

၆၆၆။ ဧဟိ ဝတ္ထလိ မာ ဘာယိ၊ ဩလောကေဟိ တထာဂတံ၊
အဟံ တံ မောဓယိဿာမိ၊ ရာဟုဂ္ဂဟံဝ သူရိယံ။

ဝတ္ထလိ၊ ဧဟိ အဟံ-သည်၊ ရာဟုဂ္ဂဟံ-ရာဟုအသူရိန်သည် ဖမ်းယူအပ်သော၊ သူရိယံ ဣဝ-နေဝိမာန်ရှိသော နေနတ်သားကိုကဲ့သို့၊ တံ- ကို၊ မောဓယိဿာမိ- လွတ်မြောက်စေမည်။ [၄-၂၇၇]

၆၆၇။ ဧဟိ ဝတ္ထလိ မာ ဘာယိ၊ ဩလောကေဟိ တထာဂတံ၊
အဟံ တံ မောဓယိဿာမိ၊ ရာဟုဂ္ဂဟံဝ ဓန္ဒိမံ။

၁။ သူရိယံ, ဓန္ဒိမံ ။ ။ သံယုတ် ဓန္ဒိမသုတ်နှင့် သူရိယသုတ်ပါဠိတော်အရ သူရိယသဒ္ဓါ နေ နတ်သား, ဓန္ဒိမာ သဒ္ဓါ လနတ်သားကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “သူရိယဝိမာနသင်္ခါတော သူရိယော+အဿ အတ္ထိတိ သူရိယော [သူရိယ+ဏ၊]၊ ဓန္ဒဝိမာနသင်္ခါတော ဓန္ဒော+အဿ အတ္ထိတိ ဓန္ဒိမာ (နိတိ-သုတ္တ, ၂၄၄)” ဟုဖြူ ဤအလို ဓန္ဒိမာသည် ဓန္ဒပုဒ် ဣပန္နုပစ္စည်းဖြစ်၍ ဝုဏဝါဒိတည်း၊ (မောဂ်-နိ-၂, ၉၄) သုတ်၌ ဓန္ဒပုဒ် ဣပပစ္စည်းဖြင့် ဖြီးသော ရာဇာဒိဟုဆိုသည်။ [ဏာန-ခေါ ပန သပယောန ဓန္ဒိမာ ဒေဝပုတ္တော (သူရိယော ဒေဝပုတ္တော) ရာဟုရာ အသူရိန္ဒန ဂဟိတော ဟောတိ (သံ-၁, ၄၈)၊ ဓန္ဒိမာတိ ဓန္ဒဝိမာနဝါသိ ဒေဝပုတ္တော၊ သူရိယောတိ သူရိယဝိမာနဝါသိ ဒေဝပုတ္တော၊-သံ-၄- ၁, ၁၀၀။]

ဝက္ကလိ၊ ပေ၊ အဟံ၊ ရာဟုဂ္ဂဟံ - သော၊ စန္ဒိမံ လူဝ - လဝိမာန်ရှိသော လနတ်သားကို ကဲ့သို့၊ မောစယိဿာမိ - မည်။ [၄-၂၇၈]

ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၁၂။ သုမနသာမဏေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၆၈။ လူမိနာ ပန ဒါနေန၊ မာ မေ ဒါလိဒ္ဓိယံ အဟု၊
နတ္ထိတိ ဝစနံ နာမ၊ မာ အဟောသိ ဘဝါဘဝေ။

ပန - ဆုတောင်းစကား လျှောက်ထားပါရစေ၊ (အဟံ-သည်) လူမိနာ ဒါနေန - ဤဒါနကြောင့်၊ ဘဝါဘဝေ - ဘဝငယ် ဘဝကြီး အသီးသီး၌၊ ဝါ - ဘဝတိုင်း၊ ဘဝတိုင်း၊ မေ - တပည့်တော်၏၊ ဝါ - သည်၊ ဒါလိဒ္ဓိယံ - ဆင်းရဲသူ၏အဖြစ်သည်။ မာ အဟု - မဖြစ်ပါရစေနှင့်၊ [ဟု + ဤ၊ ဓာတ်အစ၌ အ - လာ၊ ကွစိဓာတ်ဖြင့် ဤဝိဘတ်ကိုချေ၊ ဟူ၏၊ ဥ၊ကို ရဿပြု] နတ္ထိတိ - မရှိ ဟူသော၊ ဝစနံ နာမ - စကားမည်သည်။ မာ အဟောသိ - မဖြစ်ပါစေနှင့်။ [၄-၂၇၉။]

၆၆၉။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဓာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓိတံ၊
တေဝိဇ္ဇော လူဒ္ဓိပတ္တာမိ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

(အဟံ-သည်) ပုဗ္ဗေနိဝါသံ - ရှေး၌နေအပ်ဖူးသော ဓမ္မာအစဉ်ကို၊ ဓာနာမိ - သိ၏၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု - ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ကို၊ ဝိသောဓိတံ - ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်စေအပ်ပြီ၊ ဝါ - ထက်ဝန်းကျင် သုတ်သင်အပ်ပြီ၊ တေဝိဇ္ဇော - သုံးပါးသော ဝိဇ္ဇာရှိသည်၊ [တိဿော + ဝိဇ္ဇာ တေဿာတိ တေဝိဇ္ဇော]၊ လူဒ္ဓိပတ္တာ - လူဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်ဟူသော တန်ခိုးသို့ ရောက်ပြီးသည်၊ အမိ - ဖြစ်၏၊ ဗုဒ္ဓဿ - မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာသနံ - အဆုံးအမကို၊ ကတံ - ပြုကျင့်အပ်ပြီ။ [၄-၂၈၀။]

၆၇၀။ အနုဘာရော ပုရေ အာသိ၊ ဒလိဒ္ဓေါ တိဏဟာရကော၊
ပိဏ္ဍပါတော မယာ ဒိဇ္ဇော၊ ဥပရိဋ္ဌဿ တာဒိနော။

(အဟံ - သည်) ပုရေ - ရှေး၌၊ ဒလိဒ္ဓေါ - ဆင်းရဲသော၊ တိဏဟာရကော - မြက်ကို

၁။ လူဒ္ဓိပတ္တာ ။ ။ လူဒ္ဓိပတ္တာတိ လူဒ္ဓိဝိဓဉာဏံ ပတ္တာ (သံ-၄-၁, ၁၉၅)။

ထမ်းဆောင်ရသော၊ ဝါ-မြက်ထမ်း၍ အသက်မွေးရသော၊ အနုဘာရော- အနုဘာရ မည်သူသည်၊ အာသိ- ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ မယာ- ငါသည်၊ တာဒိနော- ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌ၊ ထိုနှစ်ဝကို၊ တကွတူပြိုင်၊ ရှုမြင်နိုင်သော၊ ဥပရိဋ္ဌဿ- ဥပရိဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓအား၊ ပိဏ္ဏပါတော- ဆွမ်းကို၊ ဒိနော- လျှာဒါန်းအပ်ပြီ။ [၄-၂၈၁။]

၆၇၁။ သုဏောဟိ မေ နာဂရာဇေ၊ ဥဂ္ဂတောဇေ မဟာဗုလ၊
ဒေဟိ မေ ပါနိယယဋံ၊ ဘောသဇ္ဇတ္ထမိ အာဂတော။

ဥဂ္ဂတော- အထက်သို့ တက်သော တန်ခိုးရှိသော၊ ဝါ- ထက်မြက်သော တန်ခိုးရှိသော၊ မဟာဗုလ- ကြီးသော အားရှိသော၊ နာဂရာဇေ- နဂါးမင်း၊ မေ- ငါ၏၊ (ဝစနံ- စကားကို)၊ သုဏောဟိ- နားထောင်ပါလော၊ မေ- ငါ့အား၊ ပါနိယယဋံ- သောက်ရေတစ်အိုးကို၊ ဒေဟိ- ပေးလော၊ (အဟံ- သည်)၊ ဘောသဇ္ဇတ္ထံ- ဆေးအကျိုးငှာ၊ အာဂတော- ကြွလာသည်၊ အမိ- ဖြစ်ပါ၏။ [၄-၂၈၂။]

၆၇၂။ ပုရတ္ထိမသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ၊ ဂင်္ဂါနာမ မဟာနဒိ၊
မဟာသမုဒ္ဒမပ္ပေတိ၊ တတော တံ ပါနိယံ ဟရ။

(သာမဏေရ- အို ကိုရင်)၊ ပုရတ္ထိမသ္မိံ- အရှေ့၌ဖြစ်သော၊ [ပုရတ္တာ+ဘဝေါ- ပုရတ္ထိမော၊ မောင်- နိ ၂၊ ၆၄၊] ဒိသာဘာဂေ- အရပ်အဖို့၌၊ ဝါ- အရပ်ဘက်၌၊ ဂင်္ဂါနာမ- ဂင်္ဂါမည်သော၊ (ယာ) နဒိ- အကြင်ဖြစ်သည်၊ မဟာသမုဒ္ဒံ- မဟာသမုဒ္ဒာသို့၊ အပ္ပေတိ- စီးဝင်နေ၏၊ တတော- ထိုမြစ်မှ၊ တံ- သည်၊ ပါနိယံ- သောက်ရေကို၊ ဟရ- ခပ်ယူပါလော။ [၄-၂၈၃။]

၆၇၃။ ဣတောဝ ပါနိယံ ဟာသံ၊ ဣမိနာဝမ္ပိ အတ္ထိကော၊
ယဒိ တေ ထာမဗလံ အတ္ထိ၊ နာဂရာဇေ နိဝါရယ။

(အဟံ- သည်)၊ ဣတော ဝေ- ဤ အနောတတ္ထအိုင်မှသာ၊ ပါနိယံ- ကို၊ ဟာသံ- ခပ်ယူမည်၊ [ဟရ+သံ၊ " အာ ဤ အာဒိသု ဟရဿာ (မောင်- ၆၊ ၂၈) " သုတ်ဖြင့် ရကို အာ ပြု၊] ဣမိနာ ဝေ- ဤအနောတတ္ထအိုင်ရေဖြင့်လော၊ အတ္ထိကော- အလိုရှိသည်၊ အမ္ပိ- ဖြစ်၏၊ နာဂရာဇေ- နဂါးမင်း၊ တေ- သင်၏၊ ဝါ- မှာ၊ ထာမဗလံ- စွမ်းအားသည်၊ ယဒိ အတ္ထိ- အကယ်၍ရှိအံ့၊ (ဝေ သတိ- သော်) နိဝါရယ- တားမြစ်လော။ [၄-၂၈၄။]

၆၇၄။ သာမဏောရ သဗေ အတ္ထိ၊ တဝ ဝိက္ကမပေါရိသံ၊
အဘိနန္ဒာမိ တေ ဝါစံ၊ ဟရဿု ပါနိယံ မမ။

သာမဏောရ-အိုကိုရင်၊ တဝ-သင်၏၊ ဝါ-မှာ၊ ဝိက္ကမပေါရိသံ-ယောက်ျားတို့၏ ရဲစွမ်းသတ္တိသည်၊ သဗေ အတ္ထိ- အကယ်၍ရှိအံ့၊ (စဝံသတိ)၊ တေ-၏၊ ဝါစံ-စကားကို၊ အဘိနန္ဒာမိ-နှစ်သက်ပါ၏၊ ဝါ-လက်ခံပါ၏၊ မမ-ကျွန်ုပ်၏၊ ပါနိယံ-ကို၊ ဟရဿု-ခပ်ယူပါလော့။ [၄-၂၀၅]

သုမနသာမဏောရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၇၅။ ယော ဟဓေ ဒဟရော ဘိက္ခု၊ ယုဉ္ဇတိ ဗုဒ္ဓသာသနေ၊
ဇောမံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အတ္တာ မုတ္တာဝ ဓန္ဒိမာ။

ဒဟရော-ငယ်သေးသော၊ ယော ဘိက္ခု-သည်၊ ဟဓေ-စင်စမ်း၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ-ဘုရားသာသနာတော်၌၊ ယုဉ္ဇတိ-ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်၏၊ သော-ထိုရဟန်းသည်၊ ဣမံ လောကံ-ဤ ခန္ဓာအစရှိသောလောကကို၊ ပဘာသေတိ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထွန်းလင်းတောက်ပစေ၏၊ (ကိမိဝ-နည်း)၊ အတ္တာ-တိမ်တိုက်မှ၊ ဝါ-ဆီးနှင်းမြူတိမ်၊ သူရိန်မီးခိုး၊ ညစ်မျိုးငါးဝမှ၊ မုတ္တာ-လွတ်သော၊ ဓန္ဒိမာ-လသည်၊ (ဣမံ လောကံ-ဤဩကာသလောကကို) ဩဘာသေတိ ဣဝ-ထွန်းလင်းတောက်ပစေသကဲ့သို့ တည်း။ [ပါ-၃၀၂။]

သုမနသာမဏောရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဘိက္ခုဝဂ် ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ ဝိက္ကမပေါရိသံ ။ ။ ၈-၄-၃၊ ၃၆၅ ၌ “ပုရိသပရက္ကမံ” ဟုဖွင့်၏၊ ထို၌ “ပုရိသ” ဟု ဖွင့်သဖြင့် ပေါရိသံ ဟု ဝဠုန်းအနက်ခရီးဟု သိရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ပုရိသာယဝ ပေါရိသာ (ပုရိသ+ဏ)” ဟုပြု၊ ဝိက္ကမသဒ္ဒါသည် သတ္တိသမ္ပတ္တိ (သတ္တိနှင့်ပြည့်စုံခြင်း) အနက်၊ ကန္တိအနက်ကို ဟောရာ ဤသတ္တိသမ္ပတ္တိအနက်တည်း၊ သတ္တိနှင့်ပြည့်စုံရန်မှာ ပဓာနအားဖြင့် ဝိရိယတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပရက္ကမံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤသတ္တိသမ္ပတ္တိ အနက်ကို ထောမနိမိ၌ “သုရိယာတိသယ၊ သာမတ္ထ” ဟု သုံးနှုန်း၏၊ ထိုအနက်ကို ဟောရာ၌ ကရုဏသောပဟုလည်းဆို၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝိသေသေန+ကမတိ+တောနာတိ ဝိက္ကမံ [ဝိ+ကမ+အါ]” ဟုပြု၊ ပါဠိ သက္ကတ အဘိဓာန်တို့၌ ပုံလိင်ဖြင့်ချည်းရှိသောကြောင့် ပုံလိင်မှ နပုံလိင်သို့ ပြန်နေသော လိင်ပိပုဗ္ဗာသဟုကြံ၊ ထိုနောက် “ပေါရိသာနံ+ဝိက္ကမံ ဝိက္ကမပေါရိသံ” ဟုဆက်၊ “ပေါရိသာဝိက္ကမံ” ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့နောက်ပြန်။

၂၆။ ဗြာဟ္မဏဝဂ်

၁။ ပသာဒဗဟုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၇၆။ ဆိန္ဒု သောတံ ပရက္ကမ္မံ၊ ကာမေ ပနဒ ဗြာဟ္မဏ၊
သင်္ခါရာနံ ဧယံ ဥတွာ၊ အကတညုသိ ဗြာဟ္မဏ။

ဗြာဟ္မဏ-အို မကောင်းမှုတို့ ဖျောစေပြီးသူ၊ ပရက္ကမ္မ-အဆင့်ဆင့်မြင့်သော အရာသို့ ရှေးရှုရောက်၍၊ [ပရ-အဆင့်မြင့်သောအရာသို့ + အ-ရှေးရှု + ကမ္မ-ရောက်၍]၊ သောတံ-တဏှာ တည်းဟူသော ရေအယဉ်ကို၊ ဝါ-တဏှာတည်းဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ကို၊ ဆိန္ဒု-ဖြတ်လော့၊ ကာမေ-ဝတ္ထုကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ ပနဒ-ပယ်ရှားလော့၊ ဗြာဟ္မဏ-သူ၊ (ဧဝံ သန္တေ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ တွံ-သည်၊) သင်္ခါရာနံ-ခန္ဓာငါးပါး၊ သင်္ခါရတရားတို့၏၊ ဧယံ-ကုန်ခြင်းကို၊ ဥတွာ-သိ၍၊ အကတညု-ရွှေ အစရှိသော တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် မပြုလုပ်အပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို သိသူသည်၊ အသိ-ဖြစ်တော့၏။ [ပါ-၃၈၃။]

ပသာဒဗဟုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂။ သမ္ပဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၇၇။ ယဒါ ဒွယေသု ဓမ္မေသု၊ ပါရဂူ ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော၊
အထဿ သဗ္ဗေ သံယောဂါ၊ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ဇာနတော။

ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ ဗြာဟ္မဏော-မကောင်းမှုတို့ကို ဖျောစေပြီးသော ရဟန္တာသည်၊ ဒွယေသု-သမထ၊ ဝိပဿနာအားဖြင့် နှစ်ပါးသော အဖို့အစုရှိကုန်သော၊ ဝါ-နှစ်ပါး၊

၁။ တဏှာသောတန္တိ တဏှာမဟောသံ (အပ-၅-၁၊ ၃၁၅)၊ တဏှာသောတန္တိ တဏှာမ္ပဗန္ဓနံ (သ-၄-၁၊ ၁၄၀။ [ရှေ့နည်း သုဓာတ် သန္ဓနအနက်၊ နောက်နည်း ဗန္ဓနအနက်])

၂။ အကတညု ။ ။ တောန (ဤအကတညုသဒ္ဓါဖြင့်) နိဗ္ဗာနမဟာနဂရန္တိ နေယျတ္ထဝစနံ ဂဟေတွာ လောကေ မဟာရာဇဋ္ဌာနိ နဂရံ ဝိယ နိဗ္ဗာနံ နာမ သဗ္ဗရတနမယံ အဋ္ဌမာလပါသာဒါဒိသမ္ပန္တံ မဟာနဂရန္တိ-ဝဒန္တာနံ ဝိဇ္ဇာဝါဒံ ဝဋ်ပက္ခိဝတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ (ဓမ္မ-၄၊ ၃၀၀)။

၃။ ဒွယေသု ။ ။ ဒွိပုဒ် "အဿ အံသာ" အနက်၌ အယပစ္စည်း၊ "ဗွေ+အံသာ (အဝယဝါ) တောသန္တိ ဒွယာ" ဟုပြု (သုတ္တံ နိ-၅-၂၊ ၂၂၀၊ ဟေဂ်-၄၊ ၄၉၊ နိရုတ္တိ-၃၃၃)၊ ဓမ္မ-၄၊ ၃၀၈ ၌ ဒွိပုဒ် ပကာရေဟိ+အယန္တိ ဝတ္တန္တိတိ ဒွယာ [ဒွိ+ဣ+အ၊ ဣ ဣ အ-ပြု] ဟု ပြုစေလိုသည်။

အပြားအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-တရားတို့၌၊ ပါရဂူ-အဘိညာဓသား၊ ငါးပါးသော
ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ ဇာနတော-သိသော၊ အဿ-
ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံကုန်သော၊ သံယောဂါ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စပ်
တတ်သော ကာမယောဂ အစရှိသော တရားတို့သည်၊ အတ္ထံ-ချုပ်ခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-
ရောက်ကုန်၏။ [ပါ-၃၈၄။]

သမ္မဟုလဘိက္ခုဝတ္ထုဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၃။ မာရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၇၈။ ယဿ ပါရုံ အပါရုံ ဝါ၊ ပါရာပါရုံ န ဝိဇ္ဇတိ၊
ဝိတဒ္ဓရုံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ပါရုံ-ဝါ-အဇ္ဈတ္တိကာယတနခြောက်ပါးဟူသော
ဤဘက်ကမ်းသည်လည်းကောင်း၊ အပါရုံ-ဝါ-ဗဟိရာယတနခြောက်ပါး ဟူသော ဟိုဘက်
ကမ်းသည် လည်းကောင်း၊ ပါရာပါရုံ ဝါ-အဇ္ဈတ္တိကာယတန ခြောက်ပါး ဟူသော
ဤဘက်ကမ်း၊ ဗဟိရာယတန ခြောက်ပါး ဟူသော ဟိုဘက်ကမ်းသည်လည်းကောင်း၊ န
ဝိဇ္ဇတိ-မရှိ၊ ဝိတဒ္ဓရုံ-ကင်းသော ကိလေသာအပူ ရှိသော၊ ဝါ-ကိလေသာ အပူကင်းသော၊
ဝိသံယုတ္တံ-ကိလေသာအားလုံးတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အဟံ-သည်၊
ဗြာဟ္မဏံ-ဗြာဟ္မဏ ဟူ၍၊ ဝါ-မကောင်းမှုတို့ကို ဖျောစေပြီးသူ ဟူ၍၊ ဗြူမိ-ဟောတော်မူ၏။
[ပါ-၃၈၅။]

၄။ အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၇၉။ ဈာယိံ ဝိရဇံ မာသိနံ၊ ကတကိစ္စံ မနာသဝံ၊
ဥတ္တမတ္ထံ မနုပုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဈာယိံ-ဈာန်နှစ်ပါးဖြင့် ဂ္ဂပွားလေ့ရှိသော၊ ဝိရဇံ-ကင်းသော ကာမ တည်းဟူသော
မြူရှိသော၊ ဝါ-ကာမ တည်းဟူသော မြူမှ ကင်းသော၊ မာသိနံ-တော၌ တစ်ပါးတည်း
နေလေ့ရှိသော၊ ကတကိစ္စံ-ပြုအပ်ပြီးသော တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးသော မဂ်ကိစ္စ ရှိသော၊
မနာသဝံ-အာသဝေါတရား မရှိသော၊ ဥတ္တမတ္ထံ-မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးသို့၊

အနုပုတ္တံ - ရောက်ပြီးသော၊ တံ - ကို၊ အဟံ - သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ - ဟူ၍၊ ဗြူမိ - ၏၊ [ပါ - ၃၈၆]

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၅။ အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၈၀။ ဒိဝါ တပတိ အာဒိစ္စော၊ ရတ္တိမာဘာတိ စန္ဒိမာ၊
သန္တဒ္ဓေါ ခတ္တိယော တပတိ၊ ဈာယံ တပတိ ဗြာဟ္မဏော၊
အထ သဗ္ဗမဟောရတ္တိ၊ ဗုဒ္ဓေါ တပတိ တေဇသာ။

အာဒိစ္စော - နေမင်းသည်၊ ဒိဝါ - နေအခါ၌သာ၊ တပတိ - တောက်ပနိုင်၏၊ စန္ဒိမာ - လမင်းသည်၊ ရတ္တိ - ည၌အခါ၌သာ၊ အာဘာတိ - တောက်ပနိုင်၏၊ ခတ္တိယော - ရေမြေသနင်း ဖြည့်ရှင်မင်းသည်၊ သန္တဒ္ဓေါ - ချပ်ဝတ်တန်ဆာ မင်းမြှောက်တန်ဆာ ဆင်ထားအပ်သည်၊ (သမာနောဝ - ဖြစ်သော်သာ၊ ဝါ - ဖြစ်မှသာ) တပတိ - ၏၊ ဗြာဟ္မဏော - မကောင်းမှုတို့ကို

၁။ အနုပုတ္တံ ။ ။ (က) အနုပုတ္တောတိ အနုက္ကဓေန ပတ္တော၊ (ခ) အနုပုတ္တောတိ ပတ္တော၊ (မလိ - - ၄ - ၁၊ ၂၃၆)။ ဤအဖွင့်အတိုင်း နိဿယများ၌ အနက်ပေးကြ၏။ ထိုတွင် (က) အဖွင့်အလို အနုသည် အငွေတို၌ကဲ့သို့ အနုဂတအနက်တည်း။ "အနုက္ကဓေန + ပတ္တော အနုပုတ္တော (အစဉ်ရောက်)" ဟူ၍၊ ဝါဒိပုဗ္ဗဒေ ကမ္မဓာရတည်း။ (ခ) အဖွင့်အလိုကား အနုသည် အနက်မရ ဓာတ္တုတ္တာနုဝတ္တကတည်း။ "သမာဿာ ပဒသင်္ခေါ (၅-၁၇၈)" အရ အနုနှင့် ပတ္တ နှစ်ပုဒ်စပ်ထားသောကြောင့် သမာသ်ဖြစ်သည်။ ငွေပုဒ်အနက် သီးခြားမရှိ၊ နောက်ပုဒ်၏ အနက်၌ဖြစ်၏။ "ဂုထဂတံ" ကဲ့သို့ တတ္ထဝဂုတ္တိကမ္မဓာရတည်း။ ထို့ကြောင့် "အနုပါပုလိတ္တာတိ အနုပုတ္တော (ရောက်ပြီးသော)၊ (သို့မဟုတ်) ပတ္တောယေဝ အနုပုတ္တော" ဟု ဖြုရ၏။ (၅-၄၊ ၇၉ ပဟာဇရာ၅)။

သက်ဥးဆုံ - တတ္ထဝဂုတ္တိ၌ နှစ်ပုဒ် အရတုသော်လည်း သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ် (သဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း) မကွဲပြားသောကြောင့် "တုလျာဓိကရဏ" ဟု မဆိုနိုင်၊ မှန်၏ - ပဝတ္တိနိမိတ်ကွဲ၍ ဝိဿသန - ဝိဿသျှအဖြစ်ဖြင့် စပ်သောအခါ တစ်နက်တည်းဖြစ်ခြင်းကိုသာ တုလျာဓိကရဏဟု ဆိုရသည်။ အရတုရုဗ္ဗကို မဆိုလို (၅-၁၈၃)။ ထို့ကြောင့် "ဒိပဗေ ကမ္မဓာရယော" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကမ္မဓာရုဗ္ဗညီရ၏ (၅-၄၊ ၁၄၅)။ ထို့ဖြင့် - "ဘိနုတ္တာနံ ဧကတ္တိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏံ (၅-၁၇၈)" အရ နဂိုက အနက်အရချင်းမတူသော ငွေပုဒ်နောက်ပုဒ်တို့ တစ်နက်တည်းဖြစ်မှ သမာသ်လက္ခဏာနှင့် ညီညွတ်၏။ တတ္ထဝ ဂုတ္တိ၌ကား ငွေပုဒ်နောက်ပုဒ်တို့အနက် အရချင်းတူရကား သမာသ်လက္ခဏာနှင့် မညီသောကြောင့် ယုတ္တုတ္ထမဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် "နာမာနံ သမာဿာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သမာသ်မှည့်ရသည် (၅-၁၉၀)။

မျောစေပြီးသော ရဟန္တာသည်၊^၁ ဈာယိ-ဈာန်နှစ်ပါးဖြင့် ရှုပွားနေသည်။ ဝါ-ဈာန်ဝင်စားနေသည်၊
(သမာဓောဝ-သာ) တပတိ-၏၊ အထ-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားရှင်သည်၊ သဗ္ဗ-
အလုံးစုံသော၊ အဟောရတ္တိ-နေ့ညှဉ့်တို့ပတ်လုံး၊ (နေ့ရှောညှဉ့်ပါ)၊ တောသော-စွမ်းအင်ပြည့်မော်
တန်ခိုးတော်ဖြင့်၊ တပတိ-ထွန်းလင်းတောက်ပတော်မူနိုင်ပါပေ၏။ [ပါ-၃၈၇။]

၆။ အညတရဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၈၁။ ဗာဟိတပါပေါတိ ဗြာဟ္မဏော၊
သမစရိယာ သမထောတိ ဝုစ္စတိ၊
ပဗ္ဗာဇယ မတ္တနော မလံ၊
တသ္မာ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုစ္စတိ။

(ယသ္မာ-ကြောင့်) ဗာဟိတပါပေါ-မျောစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိ၏၊ ဣတိ-
ထိုကြောင့်၊ ဗြာဟ္မဏော-ဗြာဟ္မဏ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ သမစရိယာ-အကုသိုလ်တို့ကို

၁။ ဗြာဟ္မဏော ။ ။ “ဗာဟိတပါပတာယ” ကိုကြည့်ပြီး ဆရာအသီးသီးတို့၏ ဝိပျိဟ်ဆိုပုံ
ရုပ်ပြီးစေပုံကို ပြပါမည်။

သိ-ဋီသစ်-၂၊ ၂၀၈ ။ ။ ထို၌ “ဗဟတိ ဝါပ ဗဟိ-ကရာတိတိ-ဗြာဟ္မဏော-မကောင်းမှုတို့ကို
အပပြုသော ရဟန္တာ (ဗဟ+ယ)” ဟုပြု၏၊ ဗဟကို ဗြဟ္မ၊ ဗြံ-ဒိယ၊ ယု ကို အန-ဗြ၊ န ကို လ
ပြ၊ (သို့မဟုတ်) ဗ ကို ဗြ၊ မ-လာ၊ ဒိယ၊ ဤသို့ ရုပ်ပြီးစေရမည်။

ပါရာ-ဂံသစ်၊ ၃၆၅ ။ ။ ထို၌ “ဗာဝယိတ္ထ ပါဝါနိတိ ဗြာဟ္မဏော-မကောင်းမှုတို့ကို
ပယ်သတ်ပြီးသော ရဟန္တာ (ဗာဝ+ယ)” ဟုပြု၏၊ ရှေးနည်းကိုမှီ၍ ရုပ်ပြီးစေ။

ပါရာ-ဘာ-၁၊ ၃၈၉ ။ ။ ထို၌ “ပါပကော အကုသလေ ဓမ္မေ ဝါဟောတိ ခေါ ဝါသော
“ဗြာဟ္မဏာ ဗြာဟ္မဏာ” တွေဝ ပဌမံ အကုရံ နိဗ္ဗတ္တံ (ဒိ-၃၊ ၇၇)” ဟူသော ပါဠိကို ကြည့်၍ “ဝါပ
ဝါဟာယတိတိ ဗြာဟ္မဏော-မကောင်းမှုတို့ကို မျောစေသော ရဟန္တာ” ဟုပြုပြီး ဝဟဓာတ်၊ ကာရိတ်ကျေ၊
ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဗာဟကို ဗြဟ္မ၊ ရှေးနည်းအတိုင်း ရုပ်ပြီးစေတော်မူသည်။

ပါဝိ-ယော၊ ၁၈၉ ။ ။ ထို၌ “ဗာဟိတော+အထော (ပါပေါ) အနောတိ ဗြာဟ္မဏော”
ဟု ပြု၏၊ ဗာဟိတကို ဗြဟ္မ၊ ရှေးနည်းအတိုင်း ရုပ်ပြီးစေ။

မ-ဋီ-၂၊ ၂၃၉ ။ ။ ထို၌ “ဗြဟ္မဏော+အာဂတော ဗြဟ္မာ=မြတ်သောဘုရားရှင်မှ မြစ်ပေါ်
လာသော အရိယမဂ်၊ ဗြဟ္မာ+ထ၊ ဗြဟ္မသဒ္ဓါ သောဋ္ဌအနက်၊ ထိုအနက်ကြောင့် ဘုရားသည် ဗြဟ္မာမည်၏။]

ငြိမ်းစေ၍ ကျင့်ခြင်းကြောင့်၊ သမဏောတိ-သမဏဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ အတ္တဗျော-မိမိ၏၊ မလံ-ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးကို၊ ပဗ္ဗာဇယံ (ပဗ္ဗာဇယန္တော)- ထွက်သွားစေသူကို၊ ဝါ-ပယ်ရှားသူကို၊ ပဗ္ဗာဇယံ (ပဗ္ဗာဇယန္တော)-ထွက်သွားစေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဗ္ဗဇိကာတိ-ပဗ္ဗဇိတ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ [ပါ-၃၈၈]

အညတရဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၇။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၉၂။ န ဗြာဟ္မဏဿ ပဟရေယျ၊ နာဿ မုဇ္ဇေတ ဗြာဟ္မဏော၊
ဇိ ဗြာဟ္မဏဿ ဟန္တာရံ၊ ကတာ ဝိ ယဿ မုခူတိ။

ဗြာဟ္မဏော - ခိဏာသဝဗြာဟ္မဏသည်၊ ဗြာဟ္မဏဿ - ခိဏာသဝဗြာဟ္မဏ၊
ဇာတိဗြာဟ္မဏကို၊ န ပဟရေယျ - မပုတ်ခတ်ရာ၊ အဿ - ထိုမိမိကို ပုတ်ခတ်သူ၏ အပေါ်၌၊

ဗြဟ္မ + အလံ အညာသံတံ ဗြာဟ္မဏော = အရိယာမဂ်ကို သိပြီးသော ရဟန္တာ၊ [ဗြဟ္မ + အဏဓာတ် (သိခြင်းအနက်) + အ] ရဟန္တာသည် ထိုအရိယာမဂ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် မကောင်းမှုတို့ကို မျှော့ခေါင်းခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် "ဇာတိတ ပါပတ္တာ ဗြာဟ္မဏော" ဟူ၍ မိန့်သည်ဟုဖွင့်၏။ ဤအလို ဇာတိတပါပတာယသည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သာ ဖြစ်သည်။

၁။ ပဗ္ဗာဇယံ ။ ။ အဋ္ဌကဏ္ဍ၌ ဒုတိယပါဒတိုင်အောင် စကားရပ်တို့ကို အနိယမ၊ (ကာရဏဝါကျ) ပဗ္ဗာဇယပတ္တဗျော စသည်ကို နိယမ ပလဝါကျဟု ဖွင့်၏။ ဤ၌ ထိုအတိုင်းပေးသည်။ အဋ္ဌကဏ္ဍ၌ "ယော ... ပဗ္ဗာဇယန္တော ဧရတိ၊ သောပီ" ကို ပဗ္ဗာဇယံ၏ အကျယ်ဖွင့်ဟုယူ၍ ဝုစ္စတိ၏ ကံအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ "ထောန ပဗ္ဗာဇနေန" ကိုလည်း ပဗ္ဗာဇယံ၏ အဖွင့် (အန္တပစ္စည်း၏ ဟိတ်အနက်ဖွင့်) ဟုယူ၍ "ဇယံ-ဝေရံ ပဿဝတိ" ၌ ဇယံကဲ့သို့ ပဗ္ဗဇိကာ၏ ဟိတ်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဝုတ္တိနည်းအရ နှစ်ခါပေးသည်။ [တသ္မာကား ဝုစ္စတိ၏ ဟိတ်၊ ပဗ္ဗာဇယံကား ပဗ္ဗဇိကာ၏ ဟိတ်၊] အဋ္ဌကဏ္ဍအတိုင်း (ယော-သည်)၊ အတ္တဗျော-၏၊ မလံ-ကို ပဗ္ဗာဇယံ-ထွက်သွားစေလျက်၊ (ဧရတိ-ကျင့်၏၊ သော-ကို)၊ ပဗ္ဗာဇယံ-ကြောင့်၊ ပဗ္ဗဇိကာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ" ဟုလည်း ပါဠိသေသထည့်၍ ပေးနိုင်သည်။

၂။ ဗြာဟ္မဏဿ ။ ။ ဤဝုတ်ကို သမ္ပဒါနိအနက်ပေးခြင်းမှာ မသင့်ပါ။ ဘာကြောင့်နည်း ? ဟရဓာတ်က သမ္ပဒါနိမငဲ့သောကြောင့်တည်း။ မိမိကား မှောက် "တတာ ဝိယဿ မုခူတိ" ၏ အဖွင့်၌ "တံ ဝဋီဟရေန္တော" ဝယ် ဟရဓာတ်၏ အယူ၌ "တံ" ဟု ကံဖြင့်ရှိပုံကိုထောက်၍ ကံအနက်ပေးပါသည်။ သံ-နိ-၁၊ ၁၃၅ ၌လည်း ဆဲရေးခြင်း၊ ပုတ်ခတ်ခြင်း အနက်ဟောဓာတ်နှင့် ဝေပရလျှင် ဒုတိယာ (ကံ)

န မုဇ္ဈေထ - ရန်ကို မလွှတ်ရာ၊ ဝါ - အမျက်မထွက်ရာ၊ ဗြာဟ္မိဏဿ - ခိဏာသဝ ဗြာဟ္မဏကို၊
 ဟန္တာရံ - သတ်တတ်သူကို၊ ဓိ - ကဲ့ရဲ့တော်မူ၏၊ ယော - အကြင်သူသည်၊ အဿ - ထိုမိမိကို
 ပုတ်ခတ်သူ၏ အပေါ်၌၊ [ယဿ ကို "ယော + အဿ" ဟုဖြတ်၊] မုဉ္ဇတိ - ရန်ကိုလွှတ်၏၊
 ဝါ - အမျက်ထွက်၏၊ (တံ - ထိုသူ့ကို) တတော - ထိုခိဏာသဝဗြာဟ္မဏကို သတ်သူထက်၊
 ဓိ - ကဲ့ရဲ့တော်မူ၏။ [ပါ - ၃၈၉။]

၆၈၃။ န ဗြာဟ္မဏဿ တဒကိဉ္စိ သေယျော၊
 ယဒါ နိဿော မနဿော ပိယေဟိ၊
 ယတော ယတော ဟိသမနော နိဝတ္တတိ၊
 တတော တတော သမ္ပတိ မေဝ ဒုက္ခံ။

(ဗြာဟ္မဏဿ - ခိဏာသဝဗြာဟ္မဏ၏၊ ယံ အပစ္စက္ကာသနံ ဝါ - ဆဲရေးသူကို
 အကြင်ပြန်မဆဲခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ယံ အပ္ပဋိပဟရဏံ ဝါ - ပုတ်ခတ်သူကို အကြင်
 ပြန်မပုတ်ခတ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း။ အတ္ထိ - ၏၊) ဗြာဟ္မဏဿ - ခိဏာသဝဗြာဟ္မဏ၏၊
 တေ - ဤပြန်မဆဲခြင်း၊ ပြန်မပုတ်ခတ်ခြင်းသည်၊ ကိဉ္စိ - အနည်းငယ်၊ သေယျော - မြတ်သည်၊
 န - မဟုတ်၊ (တစ်နည်း) န ကိဉ္စိ သေယျော - အလွန်မြတ်၏၊ ပိယေဟိ - ချစ်အပ်သော ဒေါသ
 တို့ကြောင့်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇမာနဿ - ဖြစ်သော) မနဿော - စိတ်ကို၊ ယံ (ယော) နိဿော - အကြင်

အနက်၌ စေတုတ္တိဟုဆိုသည်။ [သက္ကောသ ပဟာရတ္ထ သမုဇ္ဈေန ဟိ "ကုဒ္ဒဿာ" တိ ဥပယောဂတ္ထေ သမ္ပဒါန
 ဝစနံ၊ - သံ - ငို - ၁၊ ၁၃၅။]

၁။ တေဒကိဉ္စိ ။ ။ "စတံ + ကိဉ္စိ" ဟုဖြတ်၊ လောပုဉ္ဇတတြာကာရာ သုတ်၌ "တတြာကာရာ"
 ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အ - လာ၊ (စတံ + ကိဉ္စိ)၊ နိဂ္ဂဟိတံကို ဒဖြု၍ ပြီးစေ။

၂။ မနဿော ပိယေဟိ ။ ။ မနဿော ပိယေဟိ အရ တိမ်မြုပ်ကျယ်ဝှက်နေသောကြောင့်
 အဋ္ဌကထာ၌ "ကောဝေသယ ဟိ ကောရပ္ပိဒေါဝ မနဿော ပိယော နာမ" ဟု ဟိနှင့် တကွ ဖွင့်သည်၊
 ဤအဖွင့်အလို မနဿောနှင့် ပိယေဟိအရ ဒေါသကိုချည်း ယူရမည်ဖြစ်၍ အရတူသကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ အဓနိမှာ
 ပိယေဟိအရ ဒေါသ၊ မနဿောအရ ထိုဒေါသကို အခြေခံ၍ဖြစ်သော ဒေါသမူစိတ်ကို ယူရမည်၊ ထိုသို့
 ယူရကြောင်းကို "တေဟိ မနဿော နိဿော ကောဝေသန ဥပ္ပဇ္ဇမာနဿ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဟာ" ဟူသော
 နောက်အဖွင့်အရ သိသာ၏၊ ဤအဖွင့်၌ တေဟိသည် ပိယေဟိ၏ အဖွင့်၊ ကောဝေသန ... စိတ္တဿကား
 မနဿော၏အဖွင့်တည်း၊ ထိုသို့ အရက္ခိသော်လည်း ဒေါသမူစိတ်သည် အံတူဖြစ်စေက်ဖြစ်သောကြောင့်
 သဟဇရဏနည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကွဲပြားသော်လည်း မကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့်
 အဘာဒေါပစာရအားဖြင့်လည်းကောင်း မနဿော ပိယေဟိနှစ်ပုဒ်အရ ဒေါသတစ်မျိုးတည်းကို ယူနိုင်သည်။

တားမြစ်နှိပ်ကွပ်ခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ - ဇာ) တေ (သော နိဿော) - ဤတားမြစ် နှိပ်ကွပ်ခြင်း သည်၊ သေယျာ - သည်၊ န - မဟုတ်၊ ယတော ယတော - အကြင်ကြင်ဝတ္ထုမှ၊ ဟိ သမနော - ညည်းဆဲတတ်သော ဒေါသနှင့် ယှဉ်သောစိတ်သည်၊ နိဝတ္တတိ - (အနာဂါမိမဂ်ကြောင့်) ဆုတ်နစ်၏၊ တတော တတော - ထိုထိုဝတ္ထုမှ၊ ဒုက္ခ - ဝင့်ဒုက္ခသည်၊ သမ္ပတိမေဝ - ငြိမ်းတော့သည်သာ။ [ပါ - ၃၉၀။]

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဂ။ မဟာပဇာပတိဂေါတမိဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၆၈၄။ ယဿ ကာယေန ဝါစာယ၊ မနသာ နတ္ထိ ဒုက္ခံ၊
သံဝုတံ တိဟိ ဌာနေဟိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ကာယေန - ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ - နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မနသာ - စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခံ - မကောင်းသဖြင့်ပြုအပ်သော အမှုသည် (မကောင်းမှုသည်)၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ တိဟိ - ကိုယ်နှုတ်စိတ်အားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ - အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ (ဒွါရံ - ဒွါရခြောက်ပေါက်ကို)၊ ပိတိတံ - ပိတ်ထားအပ်ပြီ၊ တံ - ကို၊ ဗြာဟ္မဏံ - ဟူ၍၊ ဗြူမိ - ၏။ [ပါ - ၃၉၁။]

မဟာပဇာပတိဂေါတမိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ထိုသို့ ဥပစာအားဖြင့် ယူရမည်ကို သိစေလိုသောကြောင့် နာမ သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်သည်။ ဤသို့ ဥပစာတင်စားရသော ဝါကျတို့၌ “ဝုစ္စထိ - ဝုတ္တံ - နာမ - ပရိယာယ” စသည်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးဖြင့် သုံးစွဲရသည်။ [ဝုစ္စထိ - ဝုတ္တံ၊ နာမံ ပရိယာယ၊ ရှိလတ်ကမ္မ၊ ဥပစာ။]

ပိယေဟိ၌ အနက် (၁) မျိုး ။ ။ “ပါပါ စိတ္တံ နိဝါရယ” ၌ “ပါပါ” ကဲ့သို့ ပိယေဟိကို ရက္ခဏတ္တာန ပိစ္ဆိတံ သုတ်၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ဖွည့်ရသော အနိစ္ဆိတအပါဒါနိကြ၍ “ပိယေဟိ - တို့မှ၊ မနသာ - ကို၊ ယံ နိဿော - သည်” ဟု လေးနိုင်သေး၏။

၁။ ယဒါ နိဿော ။ ။ “ယော ... နိဿော” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ယံ + နိဿော” ဟုဖြတ်၊ အ - လာ၊ နိဂ္ဂဟိတံကို ဒပြု၊ အ - ကို ဒီယဖြ၍ ရုပ်ပြီးစေ၊ “ယော” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ယံ ကို ပုံလိင်မှ နပုံလိင်သို့ ပြန်နေသော လိင်ပိပလ္လာသကြံ၊ ရှေးနိဿယ၌ “ယော + အနိဿော” ဟုဖြတ်၍ အနိဿော၌ အ - ကို အဝေ၌ အ - ကဲ့သို့ တဗ္ဗာဝဂုတ္တိကြံလိုဟန်ရှိ၏။ ထိုအလို “လောပဉ္စ တတြာကာရော” ၌ စသဒ္ဓါဖြင့် ယော၌ ဩကိုချေ၊ ထိုကျရာ၌ အ - လာ၊ ဒ - လာ၌ ရုပ်ပြီးလျှင် ပြစ်နိုင်၏။ သို့သော် အဖွင့်၌ “အနိဿော” ဟု မရှိသောကြောင့် အကြံလွန်ဟန်တူသည်။

၉။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၈၅။ ယံမှာ ဓမ္မံ ဝိဇာနေယျ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဒေသိတံ၊
သက္ကစ္ဆံ တံ နမဿေယျ၊ အဂ္ဂိဟုတ္တံ ဗြာဟ္မဏော။

ဗြာဟ္မဏော - ပုဏ္ဏားသည်၊ အဂ္ဂိဟုတ္တံ - ပုဇော်အပ်သောမီးကို၊ သက္ကစ္ဆံ - ကောင်းစွာ ပြု၍၊ ဝါ - အရိုအသေပြု၍၊ (နမဿတိ) လူ - ရှိခိုးသကဲ့သို့၊ (ဝေ - တု)၊ ယမှာ - အကြင်ဆရာအထံမှ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဒေသိတံ - ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မ - တရားတော်ကို၊ ဝိဇာနေယျ - သိရာ၏၊ တံ - ထိုဆရာကို၊ သက္ကစ္ဆံ - ၍၊ နမဿေယျ - ရှိခိုးရာ၏။ [ပါ - ၃၉၂။]

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၀။ ဇဠိလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၈၆။ န ဇဠာဟိ န ဂေါတ္ထေန၊ န ဇော ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော၊
ယမ္ပိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ၊ သော သုစိ သော စ ဗြာဟ္မဏော။

၁။ သက္ကစ္ဆံ ။ ။ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ “သံ+ကစ္ဆံ (နိရုတ္တိ-၃၇)” ဟုလည်းကောင်း၊ “သ+ကစ္ဆံ (မောက်-၃, ၁၅)” ဟုလည်းကောင်း ပုဒ်ဖြတ်၏။ ထိုတွင် “သံ+ကစ္ဆံ” ဟုဖြတ်ရာ၌ သံသဒ္ဓါ သမ္မာအနက်၊ ကရ+တွာ၊ နိဂ္ဂဟိတံကို က ပြု၊ ဓနဇ္ဈဟိ ရစ္ဆသုတံ၌ “ရစ္ဆံ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် တွာကို ရစ္ဆပြု၊ ရ အနုဗန်ချေ၊ နိဂ္ဂဟိတံလာ၍ ပြီးသည်။ [သက္ကစ္ဆံ-ကောင်းစွာပြု၍။]

“သ +ကစ္ဆံ” ဟုဖြတ်ရာ၌ သဒ္ဓါ၊ အာဒရအနက်၊ သောဘနအနက်တို့ကို ဗျာရာ အာဒရအနက်ကို ဟောလျှင် နောက်ပုဒ်နှင့် သမာသံဖြစ်၏။ (မောက်- ၃, ၁၅၊ ဝါ- ၁, ၄, ၆၃)။ “သ + ကရ” တည်း သနောင်သိသကိ၊ ကရနောင် တွာသက်၍ ကရိတွာဟုပြီးသော ကြိယာနောင် သိသကိ။ “ဘုသနာ-နာဒရာ-နာဒရေသု-လံသာသာ (မောက်-၃, ၁၅)” သုတ်ဖြင့် သမာသံစပ်၊ ဝိဘတ်ချေ၊ (သကရိတွာ)။ “သာသာဓိကရာ စ ဓ ဝိဇ္ဇာ (မောက်-၅, ၁၆၇)” သုတ်ဖြင့် တွာကို စ ပြု၊ ရကို စပြု၊ ကဗျဇောလံလာ၊ နိဂ္ဂဟိတံလာ၍ ပြီး၏။ [သက္ကစ္ဆံ-အရိုအသေပြု၍။] သဒ္ဓါ၊ သောဘနအနက်ကို ယောလျှင် သမာသံမဖြစ်ဟု မောဂုဏ္ဏာနိဟုဆို၏။ (တစ်နည်း) နိပါတ်ကြံ၍ “နိဿော” ဟုလည်း ပေးနိုင်၏။ (ဝု-ဘာ-၂, ၅၃၂)။ [မောဂုဏ္ဏာနိသုတ်၏ အနက်ကို ထို၏ နိဿယ၌ ၅။ နိရုတ္တိ-၂၀၀ ၌ သမာသံကြံသောနည်းဝယ် “သမံ အာဒရံ အကာသိတိ သက္ကစ္ဆံ” ဟု ဝိပြုဟိပြု၏။]

ဧညာဟိ-ဆံကျစ်တို့ကြောင့်၊ ဗြာဟ္မဏော-ဗြာဟ္မဏသည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်၊
 ဂေါတ္တေန-အနွယ်ကြောင့်၊ ဗြာဟ္မဏော-သည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်၊ ဧဇာ- အမျိုးဇာတ်ကြောင့်၊
 ဗြာဟ္မဏော-သည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်၊ [ဧညာဟိ စသည်၌ ဟိတ်အနက်ပေးရပုံကို ၅-
 ၁၄၉ ယောတွတ္ထေစ သုတ်၅။] ယမှိ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ သစ္စဉ္စ-သစ္စာလေးပါးကိုသိသော
 သစ္စဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မော စ-လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည်လည်းကောင်း၊
 (အတ္ထိ-၏) သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သုစိ-စင်ကြယ်သူသည်လည်း (ဟောတိ-၏) သော-
 သည်၊ ဗြာဟ္မဏော စ-ဗြာဟ္မဏသည်လည်း၊ (ဟောတိ-၏)။ [ပါ-၃၉၃။]

ဧဇိလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၁။ ကုဟကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၈၇။ သမဏံ တံ မညမာနော၊ ဥပဂစ္ဆိံမသညတံ၊
 သော မံ ဒဏ္ဍေန ပါဟာသိ၊ ယထာ အသမဏော တထာ။

(အဟံ-သည်) အသညတံ-ကိုယ်နှုတ်နှလုံး သုံးပါးလုံးတို့ဖြင့် စောင့်စည်းခြင်းမရှိသော၊
 တံ-သင့်ကို၊ သမဏံ-သမဏ ဟူ၍၊ မညမာနော-မှတ်ထင်သည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဥပဂစ္ဆိံ
 -ဆည်းကပ်ခဲ့ပြီ၊ အသမဏော-သမဏမဟုတ်သူသည်၊ ဒဏ္ဍေန-ဒုတ်ဖြင့်၊ (ပဟရတိ)
 ယထာ-ပစ်ခတ်သကဲ့သို့၊ တထာ-တူ၊ သော (တွံ)-ထိုသင်သည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ ဒဏ္ဍေန-
 ဒုတ်ဖြင့်၊ ပါဟာသိ-ပုတ်ခတ်ပြီ။ [၄-၂၈၆]

၆၈၈။ ကိံ တော ဧညာဟိံ ဒုဗ္ဗေဝေ၊ ကိံ တော အဓိနသာဋိယာ၊
 အဗ္ဘန္တရံ တော ဂဟနံ၊ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသိ။

ဒုဗ္ဗေဝေ-အို ပညာမရှိသောရသော၊ တော-သင့်အား၊ ဧညာဟိံ-ဆံကျစ်တို့ဖြင့်၊ ကိံ -
 ဘာအကျိုးရှိအံ့နည်း၊ တော-အား၊ အဓိနသာဋိယာ-သစ်နက်ရေအဝတ်ဖြင့်၊ ကိံ -နည်း၊
 တော-သင်၏၊ အဗ္ဘန္တရံ-ကိုယ်တွင်းသည်၊ ဂဟနံ- ကိလေသာတို့ဖြင့် ချုပ်ထွေး၏၊ ဗာဟိရံ-
 အပြင်ဘက်၌ဖြစ်သော ကိုယ်သည်၊ ပရိမဇ္ဇသိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်၏။ [၄-၂၈၇။]

၆၈၉။ ဧဟိ ဂေါဝ နိဝတ္တဿု၊ ဘုဉ္စ သာလိနမောဒနံ၊
 တောလံ လောကဉ္စ မေ အတ္ထိ၊ ဝဟုတံ မယု ပိပုလိ။

ဂေါဓ-အို ပွတ်မင်း၊ ဧဟိ-လာခဲ့ပါလော၊ နိဝတ္တဿု-ပြန်လှည့်ခဲ့ပါလော၊
 မေ-ငါ၏၊ ဝါ-မှာ၊ တေလံ-ဆီသည်လည်းကောင်း၊ လောဏဉ္စ-ဆားသည်လည်းကောင်း၊
 အတ္ထိ-၏၊ မယံ-၏၊ ဝါ-မှာ၊ ပိပ္ပလိ-ပိတ်ချင်းသည်၊ ဝါ-ပိတ်ချင်း၊ စသောစပ်သော
 ဘဏ္ဍာသည်၊ [ရှေ့နည်း မုချတ္ထ၊ နောက်နည်း ဥပစာရတ္ထ၊] ပဟုတံ-များစွာ၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊
 (တေန- ထို ဆီ ဆား ပိတ်ချင်း စသည်ဖြင့်၊ အဘိသင်္ခတံ-ပြုစီမံအပ်သော၊) သာလိနံ-
 သလေးတို့၏၊ ဩဒနံ-ထမင်းကို၊ ဘုဉ္စ-စားလှည့်ပါလော။ [၄-၂၈၈]

၆၉၀။ ဒေသ ဘိယျော ပဝေက္ခာမိ၊ ဝဗ္ဗိကံ သတပေါရိသံ၊
 တေလံ လောဏဉ္စ ကိတ္တေသိ၊ အဟိတံ မယု ပိပ္ပလိ။

ဒေသ (ဒေသော) အဟံ-ဤ ငါသည်၊ သတပေါရိသံ-တစ်ရာသောယောက်ျား အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော၊ ဝါ-ယောက်ျားပေါင်းတစ်ရာ ပမာဏရှိသော၊ (အသုတစ်ရာနက်သော) ဝဗ္ဗိကံ-
 တောင်ပိုထဲသို့၊ ဘိယျော-တိုး၍၊ ပဝေက္ခာမိ-ဝင်တော့မည်၊ (တွံ-သည်၊) (ယံ) တေလံ-
 အကြင် ဆီကိုလည်းကောင်း၊ (ယံ) လောဏ စ-အကြင် ဆားကိုလည်းကောင်း၊ ကိတ္တေသိ-
 (ရှိသည်ဟု) ပြော၏၊ (တံ-ထို ဆီ ဆားသည်လည်းကောင်း၊) ပိပ္ပလိ-ပိတ်ချင်းသည်လည်းကောင်း၊
 ဝါ-ပိတ်ချင်း စသော စပ်သော ဘဏ္ဍာသည်လည်းကောင်း၊ မယံ-ငါ့အား၊ အဟိတံ-စီးပွား
 မဖြစ်၊ ဝါ-မလျော့ကပ်ပတ်၊ (တစ်နည်း) မယံ-၏၊ အဟိတံ-စီးပွားမဖြစ်။ [၄-၂၈၇]

ကုဟကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၁။ ကိံ တေ ဒေဟဟိ ဒုဗ္ဗေဓ၊ ကိံ တေ အနိနုသာဋိယံ၊
 အတ္တန္တရံ တေ ဂဟနံ၊ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသိ။
 အဋ္ဌကထာဂါထာ၌ နိဿယရေးခဲ့ပြီ၊ ထိုအတိုင်းပေးပါ။ [ပါ-၃၉၄။]

၁၂။ ကိသာဂေါတမိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၂။ ပံသုကုလဝရံ ဇန္တု၊ ကိသံ ဓမနိ သန္တတံ၊
 ဧကံ ဝနသ္မိံ ဈာယန္တံ၊ တမဟံ ဗြုမိ ဗြာဟ္မဏံ။

၁။ ပဟုတံ မယု ပိပ္ပလိတိ ...ဟိကုဇိရက သင်္ဂဓေရ လသုဏ မရိစ ပိပ္ပလိပူဇာဒံ (ရှိန်းကို စိရာဇေ
 ချင်းကြက်သွန်ငရုတ် ပိတ်ချင်း အပြားရှိသော) ကဋကဘဏ္ဍဗ္ဗိ (စပ်သော ဘဏ္ဍာသည်လည်း) ဝဟု အတ္ထိ၊
 တေနာဘိသင်္ခတံ သာလိနမောဒနံ ဘုဉ္စဟိ၊-ဇာ-၄-၃၊ ၇၉။

ပံသုကုလရရံ-ပံသုကုသကံန်းကိုဆောင်သော၊ ကိသံ-ကြံလှိပ်ခံချိုးသော၊ ဓမနိသန္တတံ-
အကြောတည်းဟူသော ကွန်ရက်သည် ဖြန့်ခင်းအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ဝါ-အကြောပြိုင်းရရှိင်း
ထသော ကိုယ်ရှိသော၊ ဧကံ-တစ်ပါးတည်း၊ ဝနသ္မိံ-တော့၌၊ ဈာယန္တံ-ဈာန်နှစ်ပါးဖြင့်
ဂ္ဂပွားနေသော၊ ဝါ-ဈာန်ဝင်စားနေသော၊ တံ ဇန္တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဟူ၍၊ ဗြူမိ-
၏။ [ပါ-၃၉၅။]

ကိသာဂေါတမိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၃။ ဧကံဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၃။ န စာဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဗြူမိ၊ ယောနိဇံ မတ္တိသမ္ဘဝံ၊
ဘောဝါဒီ နာမ သော ဟောတိ၊ သစေ ဟောတိ သကိဉ္စနော၊
အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

စ-ဗျတိရိတ်ကား၊ အဟံ-ငါဘုရားသည်၊ ယောနိဇံ-အမျိုးလေးပါးတွင် တစ်ပါးပါး၌
ဖြစ်သော၊ မတ္တိသမ္ဘဝံ-အမေပုဏ္ဏေးမ၏ ဥစ္စာဖြစ်သောဝမ်း၌ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ-အမေ
ပုဏ္ဏေးမ၌ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (တစ်နည်း) ယောနိဇံ-ပုဏ္ဏားမျိုးမှဖြစ်သော၊ (ပုဏ္ဏားမျိုးမှ
ပေါက်ဖွားသော)၊ မတ္တိသမ္ဘဝံ-အမေပုဏ္ဏေးမမှဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အမေပုဏ္ဏေးမမှ မွေးဖွားသော

၁။ ယောနိဇံ၊ မတ္တိသမ္ဘဝံ ။ ။ (က) အဟံ (အဟံ ပန) ယွာယံ စတုနံ ယောနိနံ ယတ္ထ
ကတ္ထမိ ဇာတော၊ တကြာပိ ဝိသေသန ယော ဗြာဟ္မဏဿ သံဝဇ္ဇိတာယ (ဥဘတော သုဇာတ
စသောဂုဏ်ဖြင့် ရိုးမွမ်းအပ်သော) မာတရိ သမ္ဘူ တော၊ တံ ယောနိဇံ မတ္တိသမ္ဘဝံ။

(ခ) ယာဇာယံ ဥဘတော သုဇာတောတိအာဒိနာ နယေန ဗြာဟ္မဏဏဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ပရိသုဒ္ဓ
ဥပတ္တိမဂ္ဂသင်္ခါတာ ယောနိ ပုတ္တော၊ သံသုဒ္ဓဂဏဟိကောတိ ဣမိနာ စ မာတိသမ္ပတ္တိ၊ တတောပိ ဇာတသမ္ဘူ
တတ္တာ ယောနိဇော မတ္တိသမ္ဘဝေါတိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ယောနိဇံ မတ္တိသမ္ဘဝံ (မ-၄-၃၊ ၂၉၇-၈၊ သုတ္တ နိ-၄-
၂၊ ၁၈၇)။

အထက်ပါအဖွင့်နှစ်မျိုးတွင်(က) အဖွင့်အလို အမျိုးလေးပါးတွင် တစ်ပါးပါးသော အမျိုး၌ဖြစ်သူကို
“ယောနိဇံ” ဟုဖွင့်ရာ ထို၌ တစ်ပါးပါးသော အမျိုးဟူသည် မိဘကံဗဘက် နှစ်မျိုးစလုံးနှင့် ဆိုင်နေ၍
သာမညဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် “မတ္တိသမ္ဘဝံ” ဟု အထူးဖိနိသည်ဟု ဖွင့်လိုရင်းဖြစ်သည်။ “မခင်ဘက်က
မည်သည့်အမျိုးပင် ဖြစ်စေကာမူ မိခင်ဘက်ကပူ ပုဏ္ဏေးမတည်း” ဟုလှို၊ မှန်၏-မခင်က ပုဏ္ဏားမဟုတ်စေကာမူ
မိခင်က ပုဏ္ဏေးမဖြစ်လျှင် ထိုမှ ပေါက်ဖွားလာသူကို ပုဏ္ဏားလောက၌ “ဗြာဟ္မဏ (ပုဏ္ဏား)” ဟု ခေါ်ဆို

ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဗြာဟ္မဏ-ဗြဟ္မဏ ဟူ၍၊ န ဗြုမိ-ဟောမိန့်တော်မမူ၊ (သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်= ထိုယောနိဇေ၊ မတ္တိသမ္ဘဝ ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သင်္ကဋ္ဌိနော-ဖိစိန္တိပဏ်တတ်သော ရာဂအစရှိသော တရားတို့နှင့်အာက္ခဖြစ်သည်။ သစေ ဟောတိ-အံ၊ (ဝေ သတိ-သော်) ဘောဝါဒိ နာမ-ကာ ဘောဟု ဆိုလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည်။ ဟောတိ-၏၊ အင်္ဂါဥန-ဖိစိန္တိပဏ်တတ်သော ရာဂအစရှိသော တရားတို့မရှိသော အနာဒါန-ဥပါဒါန်လေးပါးတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းမရှိသော၊ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းမရှိသော) တ-ကို၊ ဗြာဟ္မဏ-ဟူ၍၊ ဗြုမိ-၏။ [ပါ-၃၉၆။]

ကေဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၄။ ဥဂ္ဂသေနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၄။ သဗ္ဗသံယောဇနံ ဆေတွာ၊ ယော ဝေ န ပရိတဿတိ၊
သင်္ဂါတိဂံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြုမိ ဗြာဟ္မဏံ။

အသိအမှတ်ပြုကြ၏။ (ထိုအကြောင်းကို ဒီ-၁၊ ၉၃၊ အဗ္ဗဒုသုတ်စုပါ)၊ ဤပြအပ်ခဲ့သော အဓိပ္ပာယ်အရ ဂါထာ၌ “မခင်က ပုဏ္ဏားမဟုတ်စေကာမူ မိခင်ပုဏ္ဏားမဝမ်း၌ဖြစ်၍ ပုဏ္ဏားလောက၌ “ဗြာဟ္မဏ” ဟု ခေါ်ဆို အသိအမှတ် ပြုအပ်သူကို ငါဘုရားက ဗြာဟ္မဏ ဟူ၍ ဟောတော်မမူ” ဟုဆိုလိုသည်။ ယောနိယံကို “ယောနိယံ+ဓာတံ” ဟု သာမညဖွင့်၍ မတ္တိသမ္ဘဝအဖွင့်၌ “ဗြာဟ္မဏိယာ” ဟု မာတု၏ ဝိသေသန ကည့်ဖွင့်သော ဓမ္မဋ္ဌအဖွင့်လည်း ဤ (က) အဖွင့်နှင့် ထပ်တူပင်၊ ဤ (က) အဖွင့်အလို “ယောနိယံ+ဓာတော ယောနိဇော၊ မာတု+သန္တကံ မတ္တိ [မာတု + ဣ] (တမ်နည်း)မာတာယောဝ မတ္တိ၊ ရှေးနည်း မဗ္ဗ-ဋ္ဌ၊ နောက်နည်း မ-ဋ္ဌ] မတ္တိယံ+သမ္ဘဝေါ၊ မတ္တိသမ္ဘဝေါ” ဟုပြု။

(ခ) အဖွင့်အလို နှစ်ပုဒ်လုံး ဝိသေသအနက်ကို ပြသည်ဟုယူ၍ ယောနိအရ အဆက်ဆက် စင်ကြယ်သော ပုဏ္ဏားမျိုး၊ မတ္တိအရ မိခင်ပုဏ္ဏားမကို ရ၏။ ဤ (ခ) အဖွင့်အရ ဂါထာ၌ “မိဘက မဘက် နှစ်ဘက်လုံး ပုဏ္ဏားမျိုးမှ ပေါက်ဖွားသူကို ငါဘုရားက ဗြာဟ္မဏ ဟူ၍ ဟောတော်မမူ” ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤ (ခ) အဖွင့်အလို “ယောနိတော+ဓာတော ယောနိဇော၊ မတ္တိတော+သမ္ဘဝေါ မတ္တိသမ္ဘဝေါ” ဟုပြု။

ဆက်ဥါးအံ-မ-ဋ္ဌ-၃၊ ၂၉၀ ၌ ပထမ ဒုတိယပါဒကို ဖလဝါကျ၊ တတိယ စတုတ္ထပါဒကို ကာရကဝကျအနေဖြင့် ဖွင့်၏။ ထိုအလို “ခ-ကာ၊ ယောနိဝ- သော၊ ယော န ဗြုမိ၊ (ကသွာနည်း၊ ယသွာ-ကြောင့်) သော-သည်၊ ယော၊ ဘောဝါဒိ နာမ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ (တသွာ-ထိုကြောင့်တည်း)” ဟုပေးပါ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗသံယောဇနံ-အလုံးစုံသော သံယောဇနံကို၊ ဆေတွာ
ဖြတ်ပြီး၍၊ ဝါ-ဖြတ်ပြီးခြင်းကြောင့်၊ ဓေ-စင်စစ်၊ န ပရိတာဿတိ-တဏှာဖြင့် မထိတ်လန့်ထား၊
သင်္ဂါတိဂံ-ရာဂအစထား၊ ခုနစ်ပါးသော သင်္ဂတရားတို့ကို လွန်မြောက်ပြီးသော၊ ဝိသံယုတ္တံ-
ယောဂလေးပါးတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ တံ-တိုး၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဟူ၍၊ ဗြူမိ-၏၊ [ပါ-၃၉၇။]

ဥဂ္ဂဿနဿန္တိပုတ္တဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁၅။ ဒွေ ဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၅။ ဆေတွာ နန္ဒိံ ဝရတ္တဉ္စ သန္ဓာနံ သဟနက္ကမံ၊
ဥက္ကိတ္တပလိယံ ဗုဒ္ဓံ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

နန္ဒိံ-ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သော ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ ဝရတ္တဉ္စ-ဖွဲ့ချည်တတ်သော
တဏှာကိုလည်းကောင်း၊ သဟနက္ကမံ-အနုသယ (ဒိဋ္ဌာနုသယ) တည်းဟူသော အထုံးအဖွဲ့နှင့်
တကွဖြစ်သော၊^၁ သန္ဓာနံ-၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ တည်းဟူသော ကျော့ကွင်းကိုလည်းကောင်း၊
ဝါ-ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာန တည်းဟူသော ကျော့ကွင်းကိုလည်းကောင်း၊^၂ ဆေတွာ-ဖြတ်ပြီး၍၊
ဥက္ကိတ္တပလိယံ-ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော တံခါးကျည် မင်းတုပရိသော၊
ဗုဒ္ဓံ-သစ္စာလေးပါးတို့ကို သိပြီးသော၊ တံ-ကို၊ အဟံ-သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဟူ၍၊ ဗြူမိ- ၏။
[ပါ-၃၉၈။]

ဓမ္မဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ

၁။ နန္ဒိံ ဝရတ္တံ ။ ။ ဤနှစ်ပုဒ်လုံး ကြီးလာဟု အဘိဓာန်တို့၌ဆို၏။ ထိုအလို “နယုတေ ဝန္တိ
ယတေ ယာယာတိ နန္ဒိံ (နဟ+တ+တ္ထိ)” ဟုဖြုပြီးနောက် “နန္ဒိဝိယာတိ နန္ဒိံ (ကြီးနှင့်တူသော ရန်ငြိုး)”
ဟုဖြုပါ။ ဝရတ္တံကိုလည်း “ဝါရေတိ ဧတေယ (ဧတေနာ) တိ ဝရတ္တာ (တ္ထံ) [ဝရ+တါ]” ဟုဖြု၍ “ဝရတ္တာ
ဝိယာတိ ဝရတ္တာ (ကြီးနှင့်တူသော တဏှာ)” ဟု ဥပမာတဒ္ဒိတ်ဆင့်ပါ (သ-၄-၁၊ ၉၈)၊ အထက်၌ကား
ဤအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် သ-၄-၁၊ ၉၇ အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ပုရုတ္တအားဖြင့် လေးလိုက်ပါသည်။ “နယုတိ
ဝန္တိတိ၊ နန္ဒိံ ဝါရေတိ ဝန္တိတိ ဝရတ္တာ” ဟုဖြု။

၂။ သဟနက္ကမန္တိ အနုက္ကမော ဝုဇ္ဇတိ ဝါသေ ပထသနဂဏ္ဍိ၊ ဒိဋ္ဌာနုသယဿတံ နာမံ (မ-၅-
၃၊ ၂၉၀)။

၃။ သန္ဓာနံ ။ ။ စာ-၅-၂၊ ၂၀ နှင့် ပါဠိသက္ကတအဘိဓာန်တို့၌ သန္ဓာနုသန္ဓါ နှောင့်ဖွဲ့ကြောင်း
ကြီးလာဟု ဆိုကြ၏။ ထိုအလို “သန္တိယတေ ဝန္တိယတေ အဋ္ဌနာတိ သန္ဓာနံ (အမရ-၄)” ဟု ဖြုပြီးနောက်

၁၆။ အက္ခေသက ဘာရဒ္ဒါဝေဏ္ဍိ အဋ္ဌကထာဂါထာ

၆၉၆။ ကိံသု ဆေတွာ သုခံ သေတိ၊ ကိံသု ဆေတွာ န သောစတိ၊
ကိံဿသု ကေဓမ္မဿ၊ ဝခံ ရောစေသိ ဂေါတမ။

ဂေါတမ-ဂေါတမ၊ ကိံ-အဘယ်အရာကို၊ [သုကား အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ။]
ဆေတွာ-ဖြတ်၍၊ ဝါ-ဖြတ်ခြင်းကြောင့်၊ သုခံ-ချမ်းသာစွာ၊ သေတိ-အိပ်ရနေရသနည်း၊
ကိံ-ကို၊ ဆေတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ န သောစတိ-ဝမ်းမနည်းရသနည်း၊ ကိံဿ-အဘယ်
သို့သော၊ [သုကား အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ။] ကေဓမ္မဿ-တစ်ခုသောတရားကို၊ ဝခံ-
သတ်ခြင်းကို၊ ရောစေသိ-နှစ်သက်သနည်း။ [၄-၂၉၀]

၆၉၇။ ကောခံ ဆေတွာ သုခံ သေတိ၊ ကောခံ ဆေတွာ န သောစတိ၊
ကောဓဿ ဝိသမူလဿ၊ မဓုရဂ္ဂဿ ဗြာဟ္မဏ၊
ဝခံ အရိယာ ပသံသန္တိ၊ တံ ဟိ ဆေတွာ န သောစတိ။

ဗြာဟ္မဏ-ပုဏ္ဏား၊ ကောခံ-အမျက်ဒေါသကို၊ ဆေတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ သုခံ-
စွာ၊ သေတိ-၏၊ ကောခံ-ကို၊ ဆေတွာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ န သောစတိ-ဝမ်းမနည်းရ၊
အရိယာ-ဘုရားစသား၊ အရိယာများတို့သည်၊ ဝိသမူလဿ-အဆိပ်နှင့်တူသော ဒုက္ခ၏
အမြစ်ရင်းဖြစ်သော၊ မဓုရဂ္ဂဿ-နှစ်သက်သာယာဖွယ် စေတသိကသုခ ဟူသော အဆုံးရှိသော၊
ဝါ-အဆုံး၌ စိတ်ကျေနပ်မှုဖြစ်ရသော၊ ကောဓဿ-အမျက်ဒေါသကို၊ ဝခံ-သတ်ခြင်းကို၊

ဒိဋ္ဌိကို ရအောင် “သန္တာနံ ဝိယာတိ သန္တာနံ (နှောင်ကြီးနှင့်တူသော ဒိဋ္ဌိ)” ဟု ဖြူပါ။ (၃၁၆-၄၊ ၃၃၉)၊
အထက်၌ မ-၄-၃၊ ၂၉၀ အတိုင်း ဖူးထားသည်။ [နိစုံ သန္တာနံခါဒိနာတိ သန္တာနံ အတ္တဗျော ဝန္တနယောတ္တံ
ခါဒနသီလေန (စာ-၄-၂၊ ၂၀)၊ ဒါဝံ သန္တာနံ ဗု ဝန္တနရုဗ္ဗိ (အပရ-၄)၊ သန္တာနန္တိ ယုတ္တမိသံ၊
ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာနဿေတံ အဝိဝေခံ-မ-၄-၃၊ ၂၉၀။]

၁။ ဝိသမူလဿ ။ ။ ဝိသံ နာမ ဒုက္ခံ အနိစ္စပလဘာဝတော၊ တဿ မူလကာရဏံ ကောဓော
အနိစ္စပလတ္တာတိ အာဟ “ဝိသမူလဿာတိ ဒုက္ခဝိပါကဿာ (သံ-၄-၁၊ ၉၉)” တိ (သံ-၄-၁၊ ၁၃၅)၊
ဝိသမူလဿာတိ ဧတ္ထ ဝိသပရိက္ခတယ “ဝိသ” န္တိ ဒုက္ခံ အဝိဗ္ဗေတန္တိ အာဟ “ဒုက္ခဝိပါကဿာ (နေတ္ထိ-
၄၊ ၂၃၃) တိ (နေတ္ထိ-၄၊ ၁၃၃)၊ ဝိသမူလဿ ဝိသသဒိသဿ ဒုက္ခဿ မူလဘူတဿ (နေတ္ထိ ဝိ၊ ၂၉၉)။

၂။ မဓုရဂ္ဂဿ ။ ။ “မဓုရံ (စေတသိကသုခံ) + အဂ္ဂံ (ပရိယောသာနံ) အဿာတိ မဓုရဏှါ
(နေတ္ထိ-ဝိ၊ ၂၉၉)” ဟုဖြူ “သာဒုပိ မဓုရော ပိဿ” ဟူသော သဘိဓာန်လာ အနက် (၂) မျိုးတွင် ဤ၌

ပသံသန္တိ - ချီးမွမ်းကြ၏။ ဟိ - ချီးမွမ်းသင့်၏။ တံ - ထိုအမျက်ဒေါသကို၊ ဆေတွာ - ၍၊ ဝါ - ကြောင့်၊ န သောစတိ - ဝမ်းမနည်းရတော့။ [၄ - ၂၉၁။]

အက္ခောသကဘာရဒ္ဒါဇေဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၈။ အက္ခောသံ ဝေဗန္ဓု၊ အဒုဋ္ဌော ယော တိတိက္ခတိ၊
ဓန္တိဗလံ ဗလာနိကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဒုဋ္ဌော-ဒေါသသည် မမျက်ဆီးအပ်သည်၊ ဝါ-ဒေါသသည် မျက်ဆီးအပ်သော စိတ် မရှိသည်၊ (အမျက်မထွက်သည်)၊ (ဟုတွာ-၍)၊ အက္ခောသံ-(အက္ခောသဝတ္ထု ဆယ်ပါးတို့ဖြင့်) ဆဲရေးခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝေဗန္ဓု-လက်စသည်ဖြင့် ညှဉ်းဆဲပုတ်ခတ်ခြင်း၊ လက်ထိတ်စသည်ဖြင့် နှောင့်ဖွဲ့ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ တိတိက္ခတိ-သည်းခံ၏၊ ဓန္တိဗလံ-သည်းခံခြင်း တည်းဟူသော စွမ်းအားရှိသော၊ ဗလာနိကံ-သည်းခံခြင်း စွမ်းအား တည်းဟူသော စစ်တပ်ရှိသော၊ တံ-ကို၊ အဟံ-သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဟူ၍၊ ဗြူမိ-၏။ [ပါ-၃၉၉။]

အက္ခောသက ဘာရဒ္ဒါဇေဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

မဂ္ဂရသဒ္ဒါ သာဒုအနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ဧတသိကသုခဿာဒေါ (ဇေတီ-ဝိ၊ ၂၉၉)” ဟု သာဒတတ်၏ အနက်ဖြစ်သော အဿာဒသဒ္ဒါဖြင့် ဖွင့်သည်။ အဂ္ဂသဒ္ဒါကား ကောဋီ (ပရိယောသာန) အနက်ဟု ဖွင့်၏။ ဆက်ဉာဏ်-မဂ္ဂရအရ ဧတသိကသုခကို ယူရသည်။ ဗုဒ္ဓ၏-အမျက်ထွက်သူသည် ဆန့်ကျင်ဘက်အပေါ်၌ ဒေါသအလျောက် လက်စားချေ လက်တုန် ပြန်ပြီးနောက် ဧတသိကသုခ (စိတ်ကျေနပ်မှု) ဖြစ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ကောဇကို “မဂ္ဂရဋ္ဌာသ” ဟု အထူးပြု၍ မိန့်တော်မူသည် (သံ-၄ - ၁၊ ၉၉၊ ဇေတီ-၄၊ ၂၃၃၊ သံ-၃ - ၁၊ ၁၃၅၊ ဇေတီ-၃၊ ၁၃၃၊ ဇေတီ-ဝိ၊ ၂၉၉)။ [နောက်ဆုံးပါဒကို ကာရဏဝါကျကြံ၍ “ကသ္မာ-နည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ တံ-ကို၊ ဆေတွာ-၍၊ န သောစတိ၊ တသ္မာ-တည်း” ဟုလည်း လေးနိုင်သည်။]

၁။ ဗလာနိကံ ။ ။ ဝေဗန္ဓု ဓန္တိ (သည်းခံခြင်း) တည်း။ “ဝေဗန္ဓု သမ္မာစိဝနံ ဓိဝန္တိ ဧတေ နာတိ ဝလံ (နိတိ-ဓာတု၊ ၁၆၇)” ဟုပြု၊ အနိကသဒ္ဒါ စစ်တပ် ဟူသောအနက်၊ စစ်တိုက်ခြင်း (စစ်ပွဲ) ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထိုတွင် စစ်တပ်ကိုဟောရာ၌ “အနိတိ အနိနာတိ အနိကံ-အသက်ရှင်ကြောင်း စစ်တပ် (အန+ဤက)” ဟုပြု၍ စစ်တိုက်ခြင်းအနက်ကို ဟောရာ၌ “န နိယတေ အပသာရိယတေ အသ္မာတိ အနိကံ-များသောအားဖြင့် သေခြင်းကို မဆောင်ရာ=အသက်ကိုစွန့်လွှတ်ရာစစ်ပွဲ [န+နိ+ကိ+သမာ သန္တက၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိ]” ဟုပြု (ထောမ)၊ ထိုအနက်နှစ်မျိုးတွင် ဤ၌ စစ်တပ်အနက်ဟောတည်း။ စစ်တပ်ဟူရာ၌

၁၇။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၆၉၉။ အက္ခောဝနံ ဝတဝန္တံ၊ သီလဝန္တံ အနုဿဒံ၊
ဒန္တံ အန္တိမသာရိရံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

အက္ခောဝနံ-အမျက်ထွက်လေ့ မရှိသော၊ ဝါ-ဒေါသမရှိသော၊ ဝတဝန္တံ-မှတင်အကျင့် ရှိသော၊ သီလဝန္တံ-စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလရှိသော၊ အနုဿဒံ-ထောင်လွှားတက်ကြွတတ်သော တဏှာ မရှိသော၊ ဒန္တံ-ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့ကို ဆုံးမပြီးသော၊ အန္တိမသာရိရံ-အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်တည်သော ကိုယ်ရှိသော၊ [ဂါထာ၌ ဆန်းကြောင့် “သာရိရံ” ဟု ဒီဃဖြင့်ရှိသည်၊] တံ-ကို၊ အဟံ-သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ- ဟူ၍၊ ဗြူမိ- ခေါ်၊ [ပါ-၄၀၀။]

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၁၈။ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၀။ ဝါရိ ပေါက္ကရပတ္တေဝံ၊ အာရဏှေရိဝ သာသပေါ၊
ယော န လိမ္မတိ ကာမေသု၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ပေါက္ကရပတ္တေ-ပဒုမ္မာကြာရွက်၌၊ ဝါရိ-ရေပေါက်သည်၊ န လိမ္မတိ ဣဝ- မလိမ်းကျ မကပ်ငြိသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အာရဏှ-အပ်ဖျား၌၊ သာသပေါ-မုန်ညင်းစေ့သည်၊ န လိမ္မတိဣဝ-သို့လည်းကောင်း၊ (စဝဗေဝ-သာလျှင်) ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာမေသု- ဝတ္ထု ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့၌၊ န လိမ္မတိ-မလိမ်းကျ မကပ်ငြိ၊ (တစ်နည်း) ကာမေသု-ဝတ္ထုအာရုံ၊ ကာမဝဏ်တို့၌၊ နလိမ္မတိ-ကိလေသာကာမတို့ဖြင့် မလိမ်းကျ မကပ်ငြိ၊ တံ-ကို၊ အဟံ-သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဟူ၍၊ ဗြူမိ-ခေါ်။ [ပါ- ၄၀၁။]

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ပကတိစစ်တပ် မဟုတ်၊ ဧန္တိဗလ (သည်းခံခြင်းစွမ်းအား) တည်း၊ ထို ဧန္တိဗလကိုရအောင် သဒိသုပဓာရ (သို့မဟုတ်) “အနိကံ ဝိယာတိ အနိကံ” ဟု ဥပမာတစ်ကြိမ်၊ ထို့နောင် “ဗလံ+အနိကံ ယဿာတိ ဗလာနိကော” ဟုဖြူ ဇာန်-ငို၊ ၃၀၊ ပါစိ-ယော၊ ၁၀၀ တို့၌ အဏဓာတ်ဖြင့် “အဏတိ ဘောရဝသဒ္ဓိ ကရောတိတိ အဏိကံ” ဟုဖြူ၍ ဗုဒ္ဓဇောဖြင့် ရှိလေ၏၊ သက္ကတအဘိဓာန်နှင့် ပါဠိတော်တို့၌ကား ဒန္တံ န ဖြင့်သာ တွေ့ရသည်။

၁၉။ အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၁။ ယော ဒုက္ခဿ ပဇာနာတိ၊ ဣဓေ ဝေယမတ္တနော၊
ပန္နဘာရံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဓေ-ဤဘဝ၌ပင်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဒုက္ခဿ-
ခန္ဓာဒုက္ခ၏၊ ဝေယံ-ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့်သိ၏၊ ဝါ-
ရသောအားဖြင့် သိ၏၊ ပန္နဘာရံ-ချထားအပ်ပြီးသော ခန္ဓာဝန်ရှိသော၊ ဝါ-ချထားအပ်ပြီးသော
ခန္ဓာဝန်၊ ကိလေသာဝန်၊ အဘိသင်္ခါရဝန်၊ ကာမဂုဏ်ဝန်ရှိသော၊ ဝိသံယုတ္တံ-ယောဂလေးဖြာ
ကိလေသာတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ တံ-ကို၊ အဟံ-သည်၊ ဗြာဟ္မဏံ-ဟူ၍၊ ဗြူမိ-၏။
[ပါ-၄၀၂။]

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၀။ ခေမာဘိက္ခုနီဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၂။ ဂဗ္ဘိရပညံ မေဓာဝိ၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ၊
ဥတ္တမတ္တမနုပ္ပတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဂဗ္ဘိရပညံ-နက်နဲသော ခန္ဓာအစရှိသော အာရုံတို့၌ဖြစ်သော ပညာရှိသော၊ မေဓာဝိ-
အဆီအနှစ် ပညာစစ်ရှိသော၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ-(ဒုဂ္ဂတိသုဂတိ နိဗ္ဗာန်တို့၏) လမ်းဟုတ်သည်
လမ်းမဟုတ်သည်၌၊ ကောဝိဒံ-ကျွမ်းကျင်သော၊ ဥတ္တမတ္တံ-မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးသို့၊
အနုပ္ပတ္တံ-ရောက်ပြီးသော၊ တံ၊ ဝေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-၄၀၃။]

ခေမာဘိက္ခုနီဝတ္ထု ဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၁။ ဝေယံ ။ ဒုက္ခဿ၊ ဝေ၊ ဝေယန္တိ-ဧတ္ထ အရဟတ္တဝလံ ဒုက္ခက္ခယောတိ အဝိဇ္ဇေတံ (ပ-၄-၃၊ ၂၉၈)။

၂။ ပဇာနာတိတိ အဝိဂမေသေန ဇာနာတိ (ပ-၄-၃၊ ၂၉၈)။

၃။ ဝန္နဘာရန္တိ-ဩဟိတခန္ဓဘာရံ (ဓမ္မ-၄-၂၊ ၄၁၁)၊ ပန္နဘာရန္တိ-ဩဟိတဘာရံ ခန္ဓကိလေသာ အဘိသင်္ခါရ ကာမဂုဏဘာရေ ဩတာရေတွာ ဌိတံ (ဓ-၄-၃၊ ၂၉၈)။

၂၁။ ပတ္တရဝါသီတိသံထွေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၇၀၃။ ဝိသုဒ္ဓေါ ဝတ မေ ဝါသော၊ နိမ္မလံ မံ တပဿိနံ၊
မာ တွံ ဝိသုဒ္ဓံ ဒုဿသိ၊ နိက္ခမ ပဝနာ တုဝံ။

(ဒေဝတေ-အိုနတ်၊) မေ-ငါ၏၊ ဝါသော-နေခြင်းသည်၊ (အနေအထိုင်သည်)၊
ဝတ-စင်စစ်၊ (အမှန်တကယ်)၊ ဝိသုဒ္ဓေါ-စင်ကြယ်၏၊ တွံ-သည်၊ နိမ္မလံ-ရာဂအစရှိသော
အညစ်အကြေး မရှိသော၊ တပဿိနံ-ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သော အကျင့်ရှိသော၊
(သီလအကျင့်ရှိသော)၊ ဝိသုဒ္ဓံ-စင်ကြယ်သော၊ မံ-ငါ့ကို၊ မာ ဒုဿသိ-မဖျက်ဆီးနှင့်၊
တုဝံ-သင်သည်၊ ပဝနာ-ချိုင့်ဝှမ်းနက်ရှိုင်းသော လိုဏ်ဝှမ်း၊ နိက္ခမ-ထွက်သွားလော့။ [၄-
၂၉၂]

ပတ္တရဝါသီတိသံထွေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၄။ အသံသဋ္ဌံ ဂဟေဋ္ဌဟိ၊ အနာဂါရေဟိ-စူဘယံ၊
အနောကသာရီမပိန္နံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဂဟေဋ္ဌဟိ-အိမ်၌တည်သူ လူဝတ်ကြောင်တို့လည်းကောင်း၊ အနာဂါရေဟိ စ-
ရှင်ရဟန်းတို့လည်းကောင်း၊ (ဣတိ-ဤသို့)၊ စူဘယံ-(ဥဘယဟိ)-နှစ်မျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်၊

၁။ ရာဂါဒိမလရဟိတတ္တာ နိမ္မလံ (ဝဗ္ဗ-ယော၊ ၉၄)။

၂။ ပဝနာ ။ ။ ဤပုဒ်ကို ရှေးနိဿယ၌ “တောအုပ်မှ” ဟု ငေး၍ ဝဗ္ဗ-ယော၊ ၉၄ ၌
“ဝနမှာ” ဟု ဖွင့်၏။ အဘိဓာန်တို့၌ ထိုအနက်ကို မတွေ့ရသောကြောင့် သင့်မည်မထင်ပါ။ ဤပဝနသဒ္ဓါသည်
သက္ကတ၌ “ပြဝဏ” ဟု ရှိ၏။ “ပ+ဝထ+အ” မှ ဏ ကို န ဖြု၍ ပါဠိ၌ “ပဝန” ဟု ရှိသည်။ ထိုသဒ္ဓါ၏
အနက်တို့တွင် “နိဒ္ဓန္တာန (နိဒ္ဓ ၂၉၅)။ ချိုင့်ဝှမ်း နက်ရှိုင်းသော မြေအရပ်” ဟူသော အနက်ပါ၏။
(ထောမ၊ အမရ)။ ဤနိဒ္ဓန္တာန (နိဒ္ဓ ၂၉၅)။ အနက်သည် ဤဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ (၄၁၂) ၌ “လေဏပဗ္ဗာရံ ပါပုဏီ”
မှ “လေဏပဗ္ဗာရံ (ချိုင့်ဝှမ်းနက်ရှိုင်းသောလိုဏ်ဝှမ်း)” ဟူသော စကားနှင့် တစ်ထပ်တည်းကျ၏။ ထို့ကြောင့်
ပဝန သဒ္ဓါကို နိဒ္ဓန္တာနအနက်ဟောယူ၍လည်း၊ ထိုအနက်ကို ဟောရာ၌ ထောမနိမိအလို ပုံလိင်၊ အမရ
ကောသအလို န ပုံလိင်တည်း။ ဆက်ဥပတ္တံ-နတ်က ရဟန်းကို မိမိအုပ်စိုးသော လိုဏ်ဝှမ်း နှင့်ထုတ်ခြင်း
ဖြစ်ရကား ရဟန်းကလည်းနတ်ကို ထိုလိုဏ်ဝှမ်းသာ နှင့်ထုတ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဤဂါထာ၏
အထက်နားဝယ် “ဝနသဏှော” အစား “ဝသနဋ္ဌာနေ” ဟု သိဟိုဠ်မှအတိုင်း ရှိပကောင်းမည်။ ဤနှင့်ထုတ်ရာ
ဋ္ဌာနကို ထောက်သောအားဖြင့်လည်း ပဝနသဒ္ဓါ တော အနက်ဟော မဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

အသံသဋ္ဌံ - မရောနှောသော၊ ဝါ - မြင်၊ ကြား၊ ပြော၊ ပြု၊ အသုံးဆောင်စုနှင့် ထိမှုကိုယ်လက်၊ ရောယှက်ခြင်းမရှိသော၊ အနောက်သာရီ - ကာမဂုဏ်ငါးပါးတည်းဟူသော အိမ်သို့ မကပ်ရောက်သော၊ ဝါ - ကာမဂုဏ်ငါးပါး တည်းဟူသော အိမ်ကို မကပ်ငြိမတွယ်တာသော၊ အပ္ပိစ္ဆံ - အလိုတဏှာ မရှိသော၊ တံ - ကို၊ ပေါ၊ ဗြူမိ။ [ပါ - ၄၀၄။]

ပစ္ဆာရဝါသံတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၂။ အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၅။ နိဓာယ ဒဏှံ ဘူတေသု၊ တသေသု ထာဝရေသု စ၊

ယော န ဟန္တိ န ဃာတေတိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တသေသု - တဏှာဖြင့် ထိတ်လန့်တတ်ကုန်သော၊ ဘူတေသု - ပုထုဇဉ် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ထာဝရေသု - (တဏှာကင်းသဖြင့်) မထိတ်မလန့် တည်တံ့ခိုင်မြဲကုန်သော၊ ဘူတေသု စ - ရဟန္တာတို့၌လည်းကောင်း၊ ဒဏှံ - ဒဏ်ကို၊ (တုတ် စသော လက်နက်ကို)၊ နိဓာယ - ချထား၍၊ (ကိစ္စ - တစ်စုံတစ်ယောက်ကို)၊ န ဟန္တိ (ဟနတိ) - ကိုယ်တိုင်လည်း မညှဉ်းဆဲ မသတ်ဖြတ်၊ န ဃာတေတိ - သူတစ်ပါးကိုလည်း မညှဉ်းဆဲ မသတ်ဖြတ်စေ၊ တံ၊ ပေါ၊ ဗြူမိ - ၏။ [ပါ - ၄၀၅။]

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၃။ သာမဏေရာနံဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၆။ အဝိရုဒ္ဓံ ဝိရဒ္ဓေသု၊ အတ္တဒဏှေသု နိဗ္ဗုတံ၊

သာဒါနေသု အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဝိရဒ္ဓေသု - ဆန့်ကျင်ဘက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ အဝိရုဒ္ဓံ - မဆန့်ကျင်သော၊ အတ္တဒဏှေသု - စွဲကိုင်အပ်သော တုတ်စားစသောလက်နက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ [အာဒိယတေတိ အတ္တာ၊

၁။ အနောက်သာရီ ။ “န + ဩကသာရီ” ဟုဂုဏ်ခွဲ၊ ဩက သဒ္ဓါ “တည်ရာ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် အာလယသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်သည်။ ဤ၌ တည်ရာ ဟူသည် ကာမဂုဏ်ငါးပါးတည်း၊ သာရီ၌ သရဓာတ်၊ ဇာပစ္စည်း၊ သရဓာတ်သည် “ဓာရီ” ဟုဖွင့်သောကြောင့် ဂတိအနက်ဟောတည်း။ “ဩကံ + န သရဓာတ် အနောက်သာရီ” ဟုပြု။ [အနောက်သာရီ၊ အနာလယဓာရီ (ဓမ္မ - ၄ - ၂၊ ၄၁၅)၊ အနောက်သာရီ၊ ဩကံ ဝုစ္စတိ ပဉ္စကာမဂုဏာလယော၊ တံ အနန္တိယမာနန္တိ အတ္ထော (မ - ၄ - ၃၊ ၂၉၉)။]

အတ္တာ + ဒဏ္ဍော ယေဟိတိ အတ္တဒဏ္ဍာ၊ နိဗ္ဗုတံ - ကိလေသာခပ်သိမ်း၊ ချုပ်ငြိမ်းပြီးသော၊
သာဒါနေသု - တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ငါ - ငါ့ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊
အနာဒါနံ - တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ငါ - ငါ့ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းခြင်း မရှိသော၊ တံ - ကို၊ ယေ၊ ဗြူမိ။
[ပါ - ၄၀၆။]

သာမဏေရာနံဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၄။ မဟာပန္နကတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၇။ ယဿ ရာဂေါ စ ဒေါသော စ၊ မာနော မက္ခော စ ပါတိတော၊
သာသပေါရိဝံ အာရဂ္ဂါ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ရာဂေါ စ - ရာဂကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသော စ -
ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ မာနော စ - မာနကိုလည်းကောင်း၊ မက္ခော စ - သူ့ကျေးဇူးကို
ချေဖျက်တတ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ အာရဂ္ဂါ - အပ်ပျားမှ၊ သာသပေါ
ဣဝ - မုန့်ညင်းစေ့ကိုကဲ့သို့၊ ပါတိတော - ကျစေအပ်ပြီ၊ တံ၊ ယေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ - ၄၀၇။]

မဟာပန္နကတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၅။ ပိလိန္ဒဝတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၈။ အကက္ကသံ ဝိညာပနိံ၊ ဂိရံ သစ္စံ မုဒိရယော၊
ယာယ နာဘိသဇေ ကိဉ္စိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယာယ - အကြင်စကားဖြင့်၊ ကိဉ္စိ - တစ်ခုတစ်ယောက်ကို၊ နာဘိသဇေ (န + အဘိသဇေ) -
(စိတ်ဆိုးစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) မမြဲကပ်စေရာ၊ အကက္ကသံ - မကြမ်းတမ်းသော၊ ဝိညာပနိံ -

၁။ အတ္တဒဏ္ဍေသု နိဗ္ဗုတံ။ ။ အတ္တဒဏ္ဍေသုတိ ဂဟိတဒဏ္ဍေသု၊ နိဗ္ဗုတန္တိ - ထိလေသနိဗ္ဗာနေန
နိဗ္ဗုတံ (မ - ၆ - ၃၊ ၂၉၉)။

၂။ နာဘိသဇေ ။ ။ “န လဂ္ဂါပေယျ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “သဇေ သဇေ” ဟု ဓာတ်ရှိသော
နိတိ - ဓာတု၊ ၂၄၄ အလို အဘိသဇေ၌ အဘိဇ္ဈေးရှိသော သဇေဓာတ် သင်္ဂ (မြဲကပ်ခြင်း) အနက်ဇာ၊
ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေ၊ ဧယျဝိဘတ်ဟုကြံ၊ ဓာတုတ္တ၌ကား သက္ကတဓယံ “သဒဇေ” ဟု ရိသ္မိနှင့် ရှိသောကြောင့်
သံယုဂ်နှင့် သစ္စဓာတ်ဟု ရှိသင့်ကြောင်းကိုဆို၏၊ ထိုအလို အဘိဇ္ဈေးရှိသော သစ္စဓာတ် ကာရိတ်၊ ဧယျဝိဘတ်၊

ဓမ္မပဒါနိကာယ အမှတ် (၃)

အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေနိုင်သော၊ သစ္စ-မှန်ကန်သော၊ (တံ) ဂိရံ-ထိုစကားကို၊ ဥဒီရယေ-
ပြောဆိုရာ၏၊ တံ၊ ယေ၊ ဗြူမိ၊ [ပါ-၄၀၈။]

ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၆။ အညတရတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၀၉။ ယောဓ ဒိယံဝ ရဿံ ဝါ၊ အဏုံ ထုလံ သုဘာသုဘံ၊
လောကေ အဒိန္နံ နာဒိယတိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဓ-လောကေ-ဤလောက၌၊ ဒိယံ ဝါ -ရှည်သည်မူလည်း
ဖြစ်သော၊ ရဿံ ဝါ-တိုသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ အဏုံ ဝါ-ငယ်သည်မူလည်း ဖြစ်သော၊
ထုလံဝါ-ကြီးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သုဘာသုဘံ-ဝါ-ကောင်းသည် မကောင်းသည်မူလည်း
ဖြစ်သော၊ အဒိန္နံ-သူတစ်ပါးတို့ မပေးအပ်သော ဥစ္စာကို၊ နာဒိယတိ (န+ အာဒိယတိ)-
မယူ၊ တံ၊ ယေ၊ ဗြူမိ၊ [ပါ-၄၀၉။]

အညတရတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၂၇။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထုပါဠိ ဂါထာ

၇၁၀။ အာသာ ယဿ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ အသ္မိ လောကေ ပရမိ ဓ၊
နိရာသာသံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ အသ္မိ လောကေ-ဤလောက၌လည်းကောင်း၊
ပရမိ လောကေ ဓ-နောက်လောက၌လည်းကောင်း၊ အာသာ-လိုချင်တပ်မက်ကြောင်း
တဏှာတို့သည်၊ န ဝိဇ္ဇန္တိ-မရှိကုန်၊ နိရာသာသံ-လိုချင်တပ်မက်ကြောင်းတဏှာ မရှိသော၊
ဝိသံယုတ္တံ-အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ တံ၊ ယေ၊ ဗြူမိ၊ [ပါ- ၄၁၀။]

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဆန္ဒာနုရက္ခ အကျိုးငှာ ၉ ကို ဝိသညာဂပျံ (ဓ တစ်လုံးကိုချေ) ဟုကြံ၊ ဓ-၂၊ ၄၁၀ ၌ “နာဘိသဇေ”
ဟု သံယုဂ်ဖြင့်ရှိ၏၊ ဤဝဗ္ဗ-၆- ဖွင့်သကဲ့သို့ ကာရိတံကတ္တရုပ်-ဓယုဝိဘာတ်မဟုတ်၊ သုဒ္ဓတတ္တရုပ်
ဝတ္တမာန် တိဝိဘာတ်ဟု ထို၏၊ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ဥဒီရယေ၌လည်း ဝတ္တမာန်တိဝိဘာတ်ဟုပင် ဖွင့်သည်။

၂။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနုတ္တေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၁၁။ ယဿာလယာ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ အညာယ အကထံကထိ၊
အမတောဂဓ'မနုပ္ပတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌) အာလယာ-အဖန်ဖန်ငြိကပ်တတ်သော တဏှာ တို့သည်၊ န ဝိဇ္ဇန္တိ-မရှိကုန်၊ အညာယ-သစ္စာလေးတန်၊ ပုဗ္ဗန္တအပရန္တ၊ ထိုနှစ်ဝနှင့်၊ ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်၊ ဤရှစ်ရပ်ကို၊ တပ်အပ်ထိမိ အမှန်သိ၍၊ အကထံကထိ-အဘယ်သို့ ဖြစ်ပါလိမ့်မည် နည်းဟု ပြောဆိုကြောင်း ဝိစိကိစ္ဆာ မရှိ၊ ဝါ-သို့လော သို့လောဟုဖြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ မရှိ၊ (သို့လော သို့လောဟု တွေးတောခြင်းမရှိ)၊ အမတောဂဓ-နိဗ္ဗာန်သို့သက်ဝင်လျက်၊ အနုပ္ပတ္တံ- ရောက်သော၊ တံ၊ ဝေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ- ၄၁၁။]

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနုတ္တေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၁။ အကထံကထိ ။ ။ ကထိယတိ ဧတာယာတိ ကထာ၊ ကထံ ဣတိ+ပဝတ္တာ+ကထာ ကထံကထာ (အဘယ်သို့ပါလိမ့်ဟူ၍ဖြစ်သော ပြောဆိုကြောင်း ဝိစိကိစ္ဆာ)၊ ကထံကထာ ယဿ အတ္ထိတိ ကထံကထိ၊ န+ကထံကထိ အကထံကထိ၊ (သိ-ဘာ-၃၊ ၁၃၄)၊ (တစ်နည်း) “ကထမိဒံ ကထမိဒံ”န္တိ ပဝတ္တတိတိ ကထံကထာ (ဤတရားသည် ဘယ်လိုပါလိမ့်၊ ဤတရားသည် ဘယ်လိုပါလိမ့်ဟု ဖြစ်တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ)၊ ကထံ ကထံ နှစ်ပုဒ်မှောင်ပဝတ္တတိအနက်၌ အပစ္စည်းသက်၊ ရှေ့နည်းအတိုင်း ဆက်တွဲပါ၊ (သိ- နိသစ်-၂၊ ၁၂၇)။

၂။ အမတောဂဓ ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ အမတကို နိဗ္ဗာန်၊ ဩဂံကို ဩဂါယောတွာ ဟုဖွင့်၏၊ ထိုတွင် ဩဂေသည် သက္ကတ၌ အဝပုဗ္ဗ ဂါယာဓာတ် ဣပစ္စည်းဖြင့် “အဂါပ” ဟူ၍၏၊ ထိုအလို ဩဂါယောတွာဖြင့် ဩဂေ၌ အဝပုဗ္ဗ ဂါယာဓာတ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် (တွာပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့်) ဒုတိယာဝိဘတ် ကြိယာဝိသေသန အနက်၌ သက်ကြောင်းကို ပြသည်ဟု ယူရ၏၊ အဘိဓာန်နိကာ၌ အဝပုဗ္ဗ ဂါဓာတ်၊ အပစ္စည်းဟုဆို၏၊ ဆရာတို့ကား အဝပုဗ္ဗ ဂမုဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဂန္တဗ္ဗောမှ တကို ဝ ပြု၍ ဂန္တဗ္ဗာဖြစ်သကဲ့သို့ တကို ဝ ပြုဟု ကြံတော်မူ၏၊ (သိ-ဘာ-၂၊ ၄၂၀၊ ဝိ-ဓာန်)၊ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ သက်ရမည်။

မ-၄-၃၊ ၂၉၉ ။ ။ ထို၌ “အမတောဂဓန္တိ အပတစ္ဆရံ၊ အနုပ္ပတ္တန္တိ အနုပဝိဋ္ဌံ” ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “အမတောဂဓ-နိဗ္ဗာန်၏ အတွင်းသို့၊ (နိဗ္ဗာန်ထဲသို့)၊ အနုပ္ပတ္တံ-ဝင်ရောက်သော” ဟုလေးရ၏။

၂၉။ ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၁၂။ ယောဓ ပုညဥ ပါပဉ္စ၊ ဥဘော သင်္ဂံ မုပစ္စဂါ၊
အသောကံ ဝိရဇံ သုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဣဓ - ဤလောက၌၊ ယော - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုညဥ - ကောင်းမှုကိုလည်းကောင်း၊
ပါပဉ္စ - မကောင်းမှုကိုလည်းကောင်း၊ ဥဘော - နှစ်မျိုးလုံးတို့ကို၊ (ဆဇ္ဇေတွာ - ပယ်စွန့်၍၊)
သင်္ဂံ - ငြိကပ်တတ်သော ရာဂ အစရှိသော တရားကို၊ ဥပစ္စဂါ - လွန်မြောက်ပြီ၊ အသောကံ -
သောကမရှိသော၊ ဝိရဇံ - ကင်းသောရာဂအစရှိသော ဗြူရှိသော၊ ဝါ - ရာဂအစရှိသော
ဗြူမှကင်းသော၊ သုဒ္ဓံ - ကိလေသာကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ -
၄၁၂။]

ရေဝတဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၀။ စန္ဒာဘတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၁၃။ စန္ဒံဝ ဝိမလံ သုဒ္ဓံ၊ ဝိပ္ပသန္တမနာဝိလံ၊
နန္ဒိဘဝပရိက္ခိဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဝိမလံ - ကင်းသော အညစ်အကြေးရှိသော၊ ဝါ - ဆီးနှင်း ဗြူ တိမ်၊ သုရိန်မီးခိုး၊
ညစ်မျိုးငါးဝ၊ ကင်းစင်ပသော၊ စန္ဒံ ဣဝ - လကဲ့သို့၊ သုဒ္ဓံ - ကိလေသာကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်
သော၊ ဝိပ္ပသန္တံ - အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သောစိတ် ရှိသော၊ အနာဝိလံ - နောက်ကျသော
ကိလေသာမရှိသော၊ နန္ဒိဘဝပရိက္ခိဏံ - ဘဝသုံးပါးတို့၌ ကုန်ပြီးသော တဏှာရှိသော၊ ဝါ -
ကုန်ပြီးသောတဏှာ - ဘဝရှိသော၊ တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ - ၄၁၃။]

စန္ဒာဘတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၁။ ဥဘော သင်္ဂံ ။ အထက်၌ ဤအဋ္ဌကထာအတိုင်းပေးသည်။ မဋ္ဌ - ၃၊ ၂၉၉ ၌ ကောင်းမှုသည်
နတ်ပြည်၌ ငြိကပ်စေ၍ မကောင်းမှုသည် အပါယ်လေးပါး၌ ငြိကပ်စေတတ်သောကြောင့် သင်္ဂံ မည်၏ဟု
ဖွင့်သည်။ ထိုအလို “ပုညဥ - ကောင်းမှုလည်းဖြစ်သော၊ ပါပဉ္စ - မကောင်းမှုလည်းဖြစ်သော၊ ဥဘော -
နှစ်မျိုးကုန်သော၊ သင်္ဂံ - နတ်ပြည်၌ပင် ပါယ်လေးဝ၌ ငြိကပ်စေတတ်သော တရားကို၊ ဥပစ္စဂါ - ပြီ” ပေးပါ။

၂။ နန္ဒိဘဝပရိက္ခိဏံ ။ ဘဝသုံးပါးပရိက္ခိဏံ၊ နန္ဒိ + ဘဝပရိက္ခိဏံ ယသ္မာတိ
နန္ဒိဘဝပရိက္ခိဏံ၊ ဤကား ဤအဋ္ဌကထာအလို ဝိဠိဟ်တည်း။ မ - ၄ - ၃၊ ၂၉၉ ၌ “နန္ဒိဘဝပရိက္ခိဏံ”

၃၁။ သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထုပါဠိဂါထာ

၇၁၄။ ယော' မံ ပလိပထံ ဒုဂ္ဂံ သံသာရံ မောဟမစ္စဂါ၊
 တိတ္ထော ပါရဂုံတော ဈာယံ၊ အနေဇော အကထံကထိ၊
 အနပါဒါယ နိဗ္ဗတော၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ရဟန်းသည်၊ ဣမံ ပလိပထံ - ဤရာဂတည်းဟူသော ရွံ့ညွှန်ဗွက်ခရီးကို လည်းကောင်း၊ ဣမံ ဒုဂ္ဂံ-ဤခဲယဉ်းသဖြင့် သွားအပ်သော ကိလေသာ တည်းဟူသော ခရီးကို လည်းကောင်း၊ (ကိလေသာတည်းဟူသော ခရီးခဲကိုလည်းကောင်း)၊ ဣမံ သံသာရံ ဤသံသရာဝဋ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဣမံမောဟံ-ဤမောဟကိုလည်းကောင်း၊ အစ္စဂါ-လွန်မြောက် ပြီ၊ တိတ္ထော - ဩယလေးအင် ရေအယဉ်ကို ကူးမြောက်ပြီးသည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ပါရဂုံတော - နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ဟိုဘက်ကမ်းသို့ ရောက်ပြီ၊ ဈာယံ-ဈာန်နှစ်ပါးဖြင့် ရှုဖွားလေ့ရှိ၏၊ အနေဇော-တုန်လှုပ်တတ်သော တဏှာမရှိ၊ အကထံကထိ-အဘယ်သို့ ပြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း ဟု ပြောဆိုကြောင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆမရှိ၊ ဝါ-သို့လောသို့လောဟု ပြစ်သော ဝိစိကိစ္ဆမရှိ၊ အနပါဒါယ - တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစ္စလန်းမူ၍၊ နိဗ္ဗတော - ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းလေပြီ၊ တံ၊ ဝေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ- ၄၁၄။]

သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၂။ သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၇၁၅။ အလတ္တကကတာပါဒါ၊ ပါဒုကာရယု ဝေသိယာ၊
 တုဝစ္စိ ဒဟရာ မမ၊ အဟန္တိ ဒဟရာ တဝ၊
 ဥဘောပိ ပဗ္ဗဒိသာမ၊ ဝိတ္ထော ဒဏှပရာယဏာတံ။

ပရိက္ခိကနန္တိ ပရိက္ခိဘဝံ” ဟုဖွင့်၏၊ ထိုအလို “နန္တိစ+ဘဝေါစ နန္တိဘဝံ၊ နန္တိဘဝံ+ပရိက္ခိကံ ယသာတံ နန္တိဘဝပရိက္ခိကော” ဟုဖြေပါ။

၁။ ပလိပထံ ။ ။ ပရိပုဒ် ပထပုဒ်၊ ရကို လ ဖြေ၊ “ပလိပထန္တိ ကာမကလလမဂ္ဂံ (စူဠနိ- ၄၊ ၁၂၃)” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ ပရိက္ခိ-ဝစ္စနအနက်၊ ပထကို မဂ္ဂ၏၊ ပရိယာယ်ယူပြီးလျှင် “ပရိဝစ္စေတွာ ပထိယတိ ဂစ္ဆိယတိတိ ဝလိပထော (ရှောင်၍ သွားအပ်သော ရွံ့ညွှန်ဗွက်ခရီး)” ဟုကြံ၊ မ-၄-၃၊ ၂၂၉ ခွံ “ပလိပထံ၊ ဒုဂ္ဂံ၊ သံသာရံ၊ မောဟံ” ဟူသော လေးပုဒ်လုံးအရ အဓိဋ္ဌာကိုယူပို့ ဖွင့်သေး၏၊ ရှုကြလောတော့။

အလတ္တကကတာပါဒါ-ချိပ်ရည်ဖြင့် ဆိုးမှုပြုအပ်သော ခြေထောက်အစုံ ရှိသော^၁
 ပါဒက-ရွှေခြေနှင်းတို့ကို၊ အာရယု-စီး၍၊ (ဋီတာ-ရပ်နေသော၊) ဝေသီယာ-ပြည့်တန်ဆာမ
 သည်၊ (ပါဒကဟိ-ရွှေခြေနှင်းတို့မှ၊ ဩရဟိတွာ-သက်ဆင်း၍၊ အဘာသထ-ပြောပြ၊
 ကိ-အဘယ်သို့၊ ပြောသနည်း၊)၊ ဟဒရော-ငယ်ရွယ်သေးသော၊ တုဝမ္ဗိ-သင်သည်လည်း၊
 မမ-တပည့်တော်မအား၊ (အနုစ္ဆဝိကော-သင့်တော်ပါ၏၊ ဝါ-လိုက်ဖက်ပါ၏၊) ဒဟရာ-
 ငယ်ရွယ်သေးသော၊ အဟံမ္ဗိ-တပည့်တော်မသည်လည်း၊ တဝ-အရှင်ဘုရားအား၊ (အနုစ္ဆဝိကာ-
 ၏၊) ဥဘောပိ-နှစ်ယောက်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ (မယံ-တပည့်တော်တို့သည်၊) ဇိတ္ထာ-
 အိုကုန်သည်၊ ဒဏ္ဍပရယဏာ-တောင်ငှားဟူသော မှီခိုအားထားရာ ရှိကုန်သည်၊ (သမာနာ-
 ဖြစ်ကုန်လသော်၊ ဝါ-ဖြစ်ကြရာ အခါမှ၊) ပဗ္ဗဇိဿာမ-ရဟန်းပြုကြပါစို့၊ ဣတိ-ဤသို့
 ပြောပြ၊ [၄-၂၉၃]

သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၁၆။ ယောဓ ကာမေ ပဟန္တာန၊ အနာဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ၊
 ကာမဘဝပရိက္ခိလံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြဟ္မလံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဝ-ဤလောက၌၊ ကာမေ-ဝတ္ထုကိလေသာ၊
 နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ ပဟန္တာန-ပယ်၍၊ အနာဂါရော-အိမ်မရှိသည်၊ ဝါ-အိမ်ရာထောင်ခြင်း

၁။ အလတ္တကကတာပါဒါ ။ ။ အာ ဘုသော + ရတ္တံ + ကရောတိတိ အလတ္တကော၊
 [အာ+ရတ္တ+ကရ+ ကိ၊ အာကို ရဿ၊ ရကို လပြု၊] အလတ္တကောန+ကတာ+ ပါဒါ ယာယာတိ
 အလတ္တကကတာပါဒါ၊ "အလတ္တကကတာပါဒါ" ဟုဆိုလိုလျက် ဆန်းကြောင့် တ ဌံ ဒိယပြု၊ အထက်၌
 ဤသို့ သမာသ်သန်ယု၍ အနက်ပေးခဲ့သည်၊ ဝါကျဟုယုလျှင် "(တဿာ-ထိုပြည့်တန်ဆာမ၏) ပါဒါ-
 ခြေတို့သည်၊ အလတ္တကကတာ-ချိပ်ရည်ဖြင့် ဆိုးမှုပြုအပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)" ဟုပေးပါ၊ (ထေရ-ဋ-
 ၂၊ ၁၂၄)။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤဂါထာကို ဤအဋ္ဌကထာအရှိအတိုင်း အနက်ပေးလျှင် အဆင်မပြေလှပါ၊
 ထို့ကြောင့် အထက်၌ ထေရ-၂၉၂၊ ထေရ-၄-၂၊ ၁၂၄ ကိုကြည့်၍ ထိုမှ ယုသင့်သည်ကိုယုပြီး
 ဆီလျော်အောင် ပေးလိုက်ပါသည်၊ ဓမ္မ-ထော၊ ၉၁ ၌ကား "အလတ္တကကတာပါဒါ-သော၊ ဝေသီယာ-
 ထည်၊ ပါဒက-တိုး အရယု-၍၊ (စဝ်-သို့၊ ဝဒတိ-ပြော၏၊ ကိ-နည်း၊) တုဝမ္ဗိ-သည်လည်း၊
 ဒဟရာ-ငယ်သေးသည်၊ (အသိ-ဖြစ်ပါ၏၊) မမ-၏၊ (သာမိဘာဝါယ-လင့်အဖြစ်အကျိုးငှာ၊ အလံ-
 သင့်ပါ၏၊) အဟံမ္ဗိ-သည်လည်း၊ ဒဟရာ-ငယ်သေးသည်၊ အမိ-၏၊ တဝ-၏၊ (ဘရိယဘာဝါယ-
 ဗယားအဖြစ် အကျိုးငှာ၊ အလံ-၏)" ဟု ပေးလေ့ရှိသည်။

မရှိသည်၊ (ဟုတွာ-၅၅)၊ ပရိဗ္ဗဇေ-ရှင်ရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်၏၊ ဝါ-ရှင်ရဟန်းပြု၏၊ ကာမဘဝပရိက္ခိဏံ-ကုန်ပြီးသော ကာမဘဝရှိသော၊ တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-၄၁၅။]

သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္တေရဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၇၁၇။ န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယော၊
အာဝါသေဟိ ဝါ သန္တဝေဟိ ဝါ၊
ဝါတမိဂံ ဂဟနနိသသိတံ၊
ဝသမာနေသိ ရသေဟိ သဗ္ဗယော။

ရသေဟိ-(ဆန္ဒရာဂနှင့်တကွ သုံးဆောင်အပ်သော) ရသာရုံတို့အောက်၊ ဝါ- ရသ တဏှာတို့အောက်၊ ပါပိယော-အထူးသဖြင့် ယုတ်ညံ့သော တရားသည်၊ ဝါ-သာ၍ ယုတ်ညံ့သော တရားသည်၊ နတ္ထိ ကိရ-မရှိဘူးတဲ့၊ အာဝါသေဟိ ဝါ-(ဆန္ဒရာဂနှင့်တကွ သုံးဆောင်အပ်သော) အိမ်စသော အဆောက်အဦးတို့အောက်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အိမ်စသော အဆောက်အဦးတို့၌ လိုလားတပ်မက်ခြင်းတို့အောက်လည်းကောင်း၊ သန္တဝေဟိ ဝါ- မိတ်ဖွဲ့ခြင်းတို့အောက် လည်းကောင်း၊ ဝါ-မိတ်ဆွေတို့အပေါ်၌ နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်းတို့အောက် လည်းကောင်း၊ (ရသာ-တို့သည်၊ ပါပိယာ) ကိရ-အထူးသဖြင့် ယုတ်ညံ့ကုန်သတဲ့၊ ဝါ- သာ၍ယုတ်ညံ့ကုန်သတဲ့၊ သဗ္ဗယော- သဗ္ဗယ မည်သော ဥယျာဉ်စောင့်သည်၊ ဂဟနနိသသိတံ- တောချုံအရပ်ကိုမှီသော၊ ဝါတမိဂံ-သမင်ပျံကို၊ ဝသံ-မိမိအလိုသို့၊ အာနေသိ-ဆောင်ပြီ။ [၄-၂၉၄]

သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္တေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၃။ ဇင်္ဂလတ္တေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၁၈။ ယောစ တဏှံ ပဟန္တူန၊ အနာဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ၊
တဏှာဘဝပရိက္ခိဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-သည်၊ ဣစ-ဤလောက၌၊ တဏှံ-(ဒွါရခြောက်ပါး၌ဖြစ်သော) တဏှာမာနကို၊ ["တဏှာ စ+မာနော စ တဏှာ" ဟု ဝိရူပကသေသကြံ၊] ပဟန္တူန-၍၊ အနာဂါရော-

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ အမှတ် (၃)

သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပရိဗ္ဗဇေ-၏၊ တဏှာဘာဝပရိက္ခိဏံ - ကုန်ပြီးသောတဏှာမာန ဘာဝရှိသော၊
တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-၄၁၆။]

ဧဝိလတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၄။ ဇောတိကတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

မှတ်ချက်။ ။ ဤဝတ္ထုဂါထာသည် ဧဝိလတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာနှင့် တူ၏။ [ပါ-၄၁၆။]

၃၅။ နုဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၁၉။ ဟိတွာ မာနသကံ ယောဂံ၊ ဒိဗ္ဗံ ယောဂံ ဥပစ္စဂါ၊
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

(ယော-သည်၊) မာနသံ-လှည့်ဖြစ်သော၊ ယောဂံ-အားထုတ်ကြောင်း အသက်နှင့်
ကာမဂုဏ် ငါးပါးကို၊ [ယုဉ္ဇတိ ဧတေနာတိ ယောဂေါ။] ဟိတွာ-ပယ်စွန့်၍၊ ဒိဗ္ဗံ-နတ်၌
ဖြစ်သော၊ ယောဂံ-အားထုတ်ကြောင်း အသက်နှင့် ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို၊ ဥပစ္စဂါ-လွန်မြောက်ပြီ၊
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တံ-အလုံးစုံသော ယောဂလေးပါးတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ ဝါ-ဆိုအပ်ခဲ့သော
ယောဂတို့နှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ [ရှေ့နည်း ဤအဋ္ဌကထာ၊ နောက်နည်း မ-၄-၃၊ ၃၀၀၊ မ-
၄-၃၊ ၂၀၂။] တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-၄၁၇။]

နုဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယပြီးပြီ။

၃၆။ နုဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၂၀။ ဟိတွာ ရတိံ အရတိံ စ၊ သိတိဘူတံ နိရူပဓိံ၊
သဗ္ဗလောကာဘိဘူ ဝိရံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ရတိံ-ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ မွေ့လျော်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အရတိံစ-
တောကျောင်းဝယ်နေခြင်း၌ မမွေ့လျော်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ-ကုသိုလ်တရား ပွားများခြင်း၌
မမွေ့လျော်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဟိတွာ-ပယ်စွန့်၍၊ သိတိဘူတံ-ငြိမ်းအေးသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊

၁။ ယောဂံ။ ။ ယေန ကာမာဝေန မာနသဏေဟိ ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ယုဉ္ဇတိံ တံ
မာနသကံ ယောဂံ-မ၊ ၄-၃၊ ၂၀၂။

နိဗ္ဗာန် - ကိလေသာ ဟူသော ဥပစိမရှိသော၊ သဗ္ဗလောကဘိဘိသ်-အလုံးစုံသော ခန္ဓာစသော
လောကကို လွှမ်းမိုးနိုင်သော၊ စိရ-ရဲရင့်သော စိရိယရှိသော၊ တံ၊ ယေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-၄၁၈၉]

နဋပုစ္ဆကတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၇။ ဝင်္ဂီသတ္တေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၂၁။ စုတိံ ယော ဝဒိ သတ္တာနံ၊ ဥပပတ္တိဉ္စ သဗ္ဗသော၊
အသတ္တံ သုဂတံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗသော-အလုံးစုံသော အချင်းအရာအားဖြင့်၊ သတ္တာနံ-
သတ္တဝါတို့၏၊ စုတိံ-စုတေခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဥပပတ္တိဉ္စ-ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်-ကပ်ရောက်ခြင်း
ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ-ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဝေဒိ-သိ၏၊^၁ အသတ္တံ-အာရုံ
ငါးရပ် မငြိကပ်သော၊ သုဂတံ-သမ္မာပဋိပတ်၊ အကျင့်မြတ်ဖြင့်၊ တည့်မတ် ကောင်းမွန်
မြတ်နိုးစွာနိဗ္ဗာန်သို့၊ ကေနိကြရောက်နိုင်သော၊ ဗုဒ္ဓံ-သစ္စာလေးအင် သိမြင်ပြီးသော၊ တံ၊ ယေ၊
ဗြူမိ။ [ပါ-၄၁၉။]

၇၂၂။ ယဿ ဂတိံ န ဇာနန္တိ၊ ဒေဝါ ဂန္ဓဗ္ဗမာနဿ၊
ဝိဏာသဝံ အရဟန္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဂတိံ-လားရောက်အပ်သော ဂတိကို၊ ဒေဝါ-(ဓတု
မဟာရာဇ်မှ ဘဝဂ်တိုင်အောင်သော) ဥပပတ္တိ နတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊^၂ ဂန္ဓဗ္ဗမာနဿ-

၁။ အဝေဒိ။ ။ “ဇာနတ်” ဟုဖွင့်သဖြင့် ဘူဝါဒိ ဝိဒဇာတ်၏ ဉာဏ (သိခြင်း) အနက်
ယောကြောင်းအပြင် ဝေဒိ၌ အစုတနိ ဤဝိဘတ်သည် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သိရ၏။
သမိဗေဒတနိသုတ်၌ “အစုတနိ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ အစုတနိ ဤဝိဘတ်သက်ပါ။
မောဂ္ဂုလ္လာန်၌ကား ဤကဲ့သို့ စိမိသက်မြဲကာလမှ အခြားသောကာလ၌သက်လျှင် “ကာလဝိပလ္လာသ”
ဟုဆို၏။ ထိုအလို ဝေဒိ၌ အစုတနိ ဤဝိဘတ်သည် ကာလဝိပလ္လာသသည်း (မောဂ်-၆၊ ၁)၊ [“အစုတနိ”
တိ ဝိဘာဂေန ဝတ္ထမာနေဝိ အစုတနိ၊ ယော ရာဂဗဒ္ဓိဒါ အသေသံ (၇-၁၊ ၂၇၉)၊ “ဥဒန္တိဒါတိ ဥဒန္တတိ
ဘဉ္စတိ ဝိနာဓေတိ (သုတ္တ ၇-၄-၁၊ ၁၅) တိ တဒဋ္ဌကထာ (ဝိဇ္ဇာ-၂၁၅)၊ အတိတကာလိကာနိ အနုသိ
ဝတ္ထမာနဝေဒံ (ဝတ္ထမာနံ အနက်ယောခြင်းကို) အက္ခရဝိန္နကာ ဣန္ဒြိ (သုတ္တ ၇-၄-၁၊ ၁၅)။

၂။ ဒေဝါ ဂန္ဓဗ္ဗ။ ။ ဒေဝါတိ ဥပပတ္တိဒေဝါ (ဒိ-၄-၂၊ ၈၈) ဇာတုမဟာရာဇိကထော ပဋာယ
ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဒိဗ္ဗန္တိ ကာမဂုဏာဒိဟိ ကိဉ္ဒန္တိ လဉ္ဒန္တိ ဝိဟရန္တိ ဇောတန္တိတိ ကတွာ (ဒိ-၄-၂၊ ၉၅)။ ဂန္ဓဗ္ဗတိ

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ အမှတ် (၃)

သစ်ပင် စသည်တို့၌ စိုးအုပ်၍ နေကြသော ဂန္ဓဗ္ဗနတ်နှင့် လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-
နတ်ကဏ္ဍသည်နှင့် လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ဂန္ဓဗ္ဗာ + မာနသာ” ဟုပုဒ်ပြတ်၍
“ဂန္ဓဗ္ဗာ-ဂန္ဓဗ္ဗနတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ မာနသာ-ကောင်း” ဟု ဝါကျကြံသည်။] ခိဏာသဝံ-
ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော၊ ဝါ-အာသဝေါ ကုန်ခန်းပြီးသော၊ အရဟန္တ- ကိလေသာတို့မှ
ဝေးကွာသော၊ တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-၄၂၀။]

ဝိဂိသတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၈။ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရိဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၂၃။ ယဿ ပုရေ စ ပစ္ဆာ စ မဇ္ဈေ စ နတ္ထိ ကိဉ္ဇနံ၊
အကိဉ္ဇနံ အနာဒါနံ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-မှာ၊ ပုရေ စ-ရှေး အတိတ်ခန္ဓာ၌လည်းကောင်း၊
ပစ္ဆာ စ-နောင် အနာဂတ်ခန္ဓာ၌လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈေ စ-အလယ် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ၌လည်းကောင်း၊
ကိဉ္ဇနံ-ပိစိနိပိစက်တတ်သော တဏှာသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ အကိဉ္ဇနံ-ပိစိနိပိစက်တတ်သော
တဏှာ မရှိသော၊ အနာဒါနံ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်း မရှိသော၊ တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ-
၄၂၁။]

ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရိဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃၉။ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၂၄။ ဥသဘံ ပဝရံ ဝိရံ မဟေသိံ ဝိဇိတာဝိနံ၊
အနေဇံ နှာတကံ ဗုဒ္ဓံ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ဥသဘံ-နွားလားဥသဘာနှင့်တူသော၊ ပဝရံ-မြတ်သော၊ ဝိရံ-ရဲရင့်သော ဝိရိယရှိသော၊
မဟေသိံ-သိလက္ခန္ဓာ စသည့်ကျေးဇူး၊ ဂုဏ်အထူးကို၊ ဆည်းပူးရှာမှီးတတ်သော၊ ဝိဇိတာဝိနံ-
မာရ်သုံးပါးကို အောင်ပြီးသော၊ အနေဇံ-တုန်လှုပ်တတ်သောတဏှာ မရှိသော၊ နှာတကံ-

ပုလစန္ဒာဒိသု အဝိဝတ္ထဗေဝတာဝ (ဒိ-၆-၂၊ ၈၈)၊ ဂန္ဓု အဗ္ဗန္တိ ပရိဘုဒ္ဓန္တိတိ ဂန္ဓဗ္ဗာ စတရဋ္ဌဿ
မဟာရာဇဿ ပရိဝါရဘူတာ (ဒိ-၃-၂၊ ၉၅)။ ဗေဝိတ္ထိယာထ ဂန္ဓဗ္ဗာ ပဉ္စသိခေါတိ အာဒယော (ဇာန်-
၂၄)။

ကိလေသာတို့ကို ဆေးကြော သုတ်သင်ပြီးသော၊ ဗုဒ္ဓံ-သစ္စာလေးပါးကို သိပြီးသော၊ တံ၊ပေ၊ဗြူမိ။ [ပါ-၄၂၂။]

အင်္ဂုလိမာလက္ခေရဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၄၀။ ဒေဝဟိတဗြဟ္မဏဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဂါထာ

၇၂၅။ ကတ္ထ ဒဇ္ဇာ ဒေယျဓမ္မံ၊ ကတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ပလံ၊
ကထံ ဟိ ယဗောနဿ၊ ကထံ ဣဇ္ဈတိ ဒက္ခိဏာ။

ကတ္ထ-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ဝါ-အား၊ ဒေယျဓမ္မံ-ပေးလှူထိုက်သော သဘောရှိသော ပစ္စည်းကို၊ [ဒေယျာ+ ဓမ္မော ယဿာတိ ဒေယျဓမ္မော] ဒဇ္ဇာ-ပေးလှူထိုက်ပါသနည်း၊ [ဒေယျဝိဘတ် အရဟအနက်]၊ ကတ္ထ-၌၊ ဝါ-အား၊ ဒိန္နံ-ပေးလှူအပ်သည်၊ (သမာနံ-ဖြစ်လသော်)၊ မဟပ္ပလံ-ကြီးသောအကျိုး ရှိပါသနည်း (အကျိုးကြီးပါသနည်း)၊ ကထံ ဟိ-အဘယ်ကြောင့်၊ ယဗောနဿ-ပေးလှူ ပူဇော်သူ၏၊ ဒက္ခိဏာ-အလှူသည်၊ ကထံ-အဘယ်သို့ လျှင်၊ ဝါ-ဘယ်ပုံဘယ်နည်း၊ ဣဇ္ဈတိ-အကျိုးကြီးပါသနည်း။ [ဋ-၂၉၅။]

ဒေဝဟိတဗြဟ္မဏဝတ္ထု ပါဠိဂါထာ

၇၂၅။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော ဝေဒိ၊ သဂ္ဂါပါယဉ္စ ပဿတိ၊
အထော ဇာတိက္ခယံ ပတ္တော၊ အဘိညာဓေါသိတော မုနိ၊
သဗ္ဗေါသိတေါသာနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ-ရှေး၌ နေအပ်ခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို၊ အဝေဒိ-ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်ဖြင့်သိ၏၊ သဂ္ဂါပါယဉ္စ-နတ်ဘုံ အပါယ်ဘုံကိုလည်း၊ ပဿတိ-ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ဖြင့် မြင်၏၊ အထော-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဇာတိက္ခယံ-ဇာတိ၏ကုန်ကြောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပတ္တော-ရောက်ပြီးသော၊ အဘိညာ-ထူးသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်

၁။ ကထံ ဟိ ယဗောနဿာတိ ဣန ကာရဏေန ယဇ္ဇဿ၊-သံ-ဋ-၁၊ ၂၃၈။

၂။ ယော ဝေဒိတိ ယော အဝေဒိ "ယော ဝေတိ" တိပိ ပါဠော၊ ယော အဝေတိ ဇာနာတိတိ အတ္ထော၊-သံ-ဋ-၁၊ ၂၃၈။

၃။ ဇာတိ ခိယတိ ဧတေနာတိ ဇာတိက္ခယော၊ အရဟတ္တံ၊-အံ-ဋ-၂၊ ၁၃၇။

သစ္စလေးပါးကိုသိ၍၊ ဝေါသိတော-မဂ်ကိစ္စအားလုံးပြီးဆုံးသော၊ ဝါ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်း ဟူသော အဆုံးရှိသော၊^၃ မုနိ-ခိဏသဝ မုနိသည်၊^၄ (ဟောတိ-၏၊) သဗ္ဗဝေါသိတ ဝေါသာနံ-အလုံးစုံသော ပြီးဆုံးစေအပ်ပြီးသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်း ဟူသော အဆုံးရှိသော၊ ဝါ - ကိလေသာအားလုံးတို့၏ အဆုံးဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်း ဟူသော ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ [ရှေ့နည်း သဒ္ဒတ္ထ၊ နောက်နည်း အဓိပ္ပါယ်တ္ထ၊] တံ၊ ပေ၊ ဗြူမိ။ [ပါ - ၄၂၃။]

ဒေဝဟိဗြဟ္မဏဝတ္ထု ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

ဗြဟ္မဏဝဂ်ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ဝေါသိတော ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ (၂) နည်းဖွင့်ရာတွင် ပဌမနည်းအလို “ဝေါသိယိတ္တာတိ ဝေါ သိတော [ဝိ+အဝ+သော (ဒိဝါဒိ+တ၀)]” ဟု ယော ဟူသော ကတ္တာကိုကြည့်၍ သုဒ္ဒကတ္တုသာဝနပြုပါ။ ဒုတိယနည်းအဖွင့်အလိုကား “ဝေါသိတောတိ ဝေါသိတဝေါသာနော (သံ-၄-၁၊ ၂၁၂)” ဟူသော ဗဟုဗ္ဗိဟိဖြင့် ဖွင့်ဆိုချက်ကိုကြည့်၍ “ဝေါသာပိယိတ္တာတိ ဝေါသိတံ (ပြီးဆုံးစေအပ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်တည်းဟူသော အဆုံး)၊ ဝေါသိတံ+အဿ အတ္တိတိ ဝေါသိတော ဟု အဿတ္တိကြံ၊ [သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ တဒ္ဓိတကို၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိနှင့် ဖွင့်၍ပြု၊ အဿတ္တိဟုကြံစရာ။] ဤ၌ အဆုံးရှိသူဟူသည် အဆုံးသို့ ရောက်သူပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝုသိတ ဝေါသာနံ (ဝေါသိတဝေါသာနံ?) ဝါ ပတ္တော” ဟုဖွင့်သည်။ ဤအဖွင့်ကိုကြည့်၍ “ဝေါသံ+ဣတော ဝေါသိတော” ဟုလည်း ကြံနိုင်သေးသည်၊ ပြုအပ်ခဲ့သော သံ-၄ အဖွင့်၌ “ဝေါသိတဝေါသာနော” ဟုလည်းကောင်း၊ ဤဂါထာ နောက်ပါဒ၌ “သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာနံ” ဟုလည်းကောင်း ရှိသောကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “ဝုသိတဝေါသာနံ” အစား “ဝေါသိတဝေါသာနံ” ဟု ရှိသင့်မည် ထင်သည်။

၄။ မုနိ ။ ။ “မောနဘာဝံ ပတ္တတ္တာ” ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍ “မောန+ဣ+ကိ” ဟုခွဲ၊ ထိုတွင် မောနဘာဝံဖြင့် မောန၌ ဘာဝသာဝနဖြစ်ကြောင်းကိုပြ၍ ပတ္တတ္တာဖြင့် ဣဝ၏ ဂတိအနက်၌ဖြစ်ကြောင်း ကိုပြသည်။ ထို့ကြောင့် “မုနိနံ မောနံ [မုနိ+ဏ၊] မောနံ+ဣတော ပတ္တော မုနိ” ဟုကြံ၊ ဤကား “အပဒါနဋ္ဌကထာယံ ပန မောနံ ဝုဇ္ဇတိ ဉာဏံ၊ တေန ဣတော ဂတော ပဝတ္တော မုနိတံ သမာဿာ ကတော” ဟူသော နိရုတ္တိ-၃-၁၂ ကို မှီ၍ အဖွင့်အားလျော်စွာ ကြံခြင်းတည်း၊ အခြားနည်းများကို ၄၈၆ ဂါထာ၌ ပြခဲ့ပြီ။

နိဂုံး ဂါထာများ

၁။ ပတ္တံ့ ဓမ္မပဒံ ယေန၊ ဓမ္မရာဇေနနတ္ထရံ၊
ဂါထာ ဓမ္မပဒေ တေန၊ ဘာသိတာ ယာ မဟေသိနာ။

၂။ သတေဝိသာ စတုဿတာ၊ စတုသစ္စဝိဘာဝိနာ၊
သတတ္ထယံ ဟိ ဝတ္ထုနံ၊ ပဉ္စာဓိကံ သမုဋ္ဌိတံ။

ပေန ဓမ္မရာဇေန-အကြင်ဘုရားရှင်သည်၊^၁ အနတ္တရံ-မိမိထက်လွန်မြတ်သော တရား-မရှိသော၊ ဝါ-အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဓမ္မပဒံ-နိဗ္ဗာန်တရားတော် တည်းဟူသော အဖို့ အစုသို့၊^၂ ပတ္တံ့-ရောက်အပ်ပြီး၊ မဟေသိနာ-သိလက္ခန္ဓာ၊ စသည်ကျေးဇူး၊ ဂုဏ်အထူးကို ဆည်းပူး ရှာမှီးတော်မူသော၊ စတုသစ္စဝိဘာဝိနာ-သစ္စာလေးပါး၊ မြတ်တရားကို၊ ထင်ရှား ပြတော်မူတတ်သော၊ တေန (ဓမ္မရာဇေန)-ထိုဘုရားရှင်သည်၊ ဓမ္မပဒေ-ဓမ္မပဒ၌၊ သတေဝိသာ-နှစ်ဆယ်သုံးနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ စတုဿတာ-လေးခုသော အရာရှိကုန်သော၊ (တစ်နည်း) သတေဝိသာ စတုဿတာ-လေးရာနှစ်ဆယ်သုံးပုဒ်ကုန်သော၊ ယာ ဂါထာ-အကြင်ဂါထာတို့ကို၊ ဘာသိတာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီး။ [ငါးပုဒ်မြောက် နိဂုံးဂါထာ၌ "တာသံ" ဟု နိယမ ရှိသောကြောင့် "ယာ ဂါထာ" သည် ဗဟုဂုဏ်တည်း၊] ဟိ-ဆက်ဥးအုံး၊ ဝတ္ထုနံ-ဝတ္ထုတို့၏၊ ပဉ္စာဓိကံ-ငါးခုတို့ဖြင့် ပိုလွန်သော၊ သတတ္ထယံ-တစ်ရာတို့၏ သုံးခုအပေါင်းကို၊ ဝါ-သုံးရာကို၊ သမုဋ္ဌိတံ-ဖြစ်စေတော်မူအပ်ပြီး၊ ဝါ-ဟောတော်မူအပ်ပြီး။ [၄-၂၉၆။]

၃။ ဝိဟာရေ အဓိရာဇေန၊ ကာရိတမ္ပိ ကံတညျနာ၊
ပါသာဒေ သိရိကုဋဿ၊ ရညော ဝိဟာရတာ မယာ။

၁။ ဓမ္မရာဇသာတိ သတ္ထုနေ၊ သတ္တာဟိ သဒေဝေ လောကံ ယထာရဟံ လောကံ ယလောကုတ္တရ-ဓမ္မေန ရဇ္ဇတိ တောသတိတိ ဓမ္မရာဇာ-ထေရ-၄-၂၊ ၉၀၊ (အံ-၄-၂၊ ၇၉၊ အပ-၄-၁၊ ၁၁၅-၃၂၁)။

၂။ ဓမ္မပဒံ ။ "အနတ္တရံ" ဟူသော ဝိသေသန၊ "ဝိရာဂါ သေဋ္ဌော ဓမ္မာနံ (ဓမ္မ၊ ၂၇၃)" ဟူသော ဂါထာ၊ "နိဗ္ဗာနသင်္ဂါတံ ဓမ္မပဒံ (သံ-၄-၁၊ ၅၉)" ဟူသော အဖွင့်တို့ကြိုကြည့်၍ စားသည်။

၃။ သတတ္ထယံ၊ ပေ၊ သမုဋ္ဌိတံ ။ ယခုလက်ရှိ အဋ္ဌကထာ၌ "ပဉ္စာဓိကာ သမုဋ္ဌိတာ" ဟုရှိ၏။ ပါဠိတော်နိဂုံး၌ကား "ပဉ္စာဓိကံ သမုဋ္ဌိတာ" ဟုရှိ၏။ ဓမ္မ-၄၊ ၃၀၉ ၌ "သမုဋ္ဌိတံ ပဝတ္တိတံ ဓေသိတံ" ဟု ဖွင့်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သတတ္ထယံနှင့် အရတုသောကြောင့်လည်းကောင်း "ပဉ္စာဓိကံ သမုဋ္ဌိတံ" ရှိမှ သင့်မည်။

- ၄။ အတ္တဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ၊ အတ္တာယ ဓ-ဟိတာယ ဓ၊
လောကဿ လောကနာထဿ၊ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိကဗျတာ။
- ၅။ တာသံ အဋ္ဌကထံ ဧတံ၊ ကရောန္တေန သုနိဗ္ဗလံ၊
ဒွါသတ္တတိပမာဏာယ၊ ဘာဏဝါရေဟိ ပါဠိယာ။
- ၆။ ယံ ပတ္တံ ကုသလံ တေန၊ ကုသလာ သပ္ပပါဏိနံ၊
ဓမ္မေ ဣစ္ဆန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ လဘန္တု မဓရံ ဇလံ။

ကတညနာ-လုတစ်ပါးတို့ ပြုအပ်သော ကျေးဇူးကို သိတတ်သော၊ အဓိရာဇေန-ထူးကဲမြင့်မြတ်သော သိရှိပါလမင်းသည်၊ ဝါ-ထူးကဲမြင့်မြတ်သော မဟာနာမမင်းသည်၊ ကာရိတမိ-ဆောက်လုပ်စေအပ်သော၊ ဝိဟာရေ-ကျောင်းတိုက်၌၊ (ကျောင်းတိုက်ထဲက)၊ သိရှိကုဋဿ-သိရှိကုဋ မည်သော၊ ရညော-မင်း၏၊ ပါသာဒေ-ပြာသာဒ်၌၊ ဝိဟရတာ-နေသော၊ [မယာကို နောက်မှပေးမည်။]

လောကဿ-သတ္တလောက၏၊ အတ္တာယ-စ-အကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ ဟိတာယ-စ-စီးပွားအလိုငှာလည်းကောင်း၊ လောကနာထဿ-တစ်လောကလုံး၏ မှီခိုအားထားဖူးဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏၊ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိကဗျတာ-သဒ္ဓမ္မသုံးဖြာ သာသနာ၏ တည်တံ့ခြင်းကို လိုလားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်-["သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိကဗျတာယ" ဟုဆိုလိုလျက် ယ ကိုချေ။] အတ္တဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ-အနက်သဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံသော။ [၄- ၂၉၇။]

သုနိဗ္ဗလံ-လွန်စွာ အညစ်အကြေးမရှိသော၊ ဝါ-အလွန် အပြစ်ကင်းစင်သော၊ တာသံ-ထိုဂါထာတို့၏၊ ဧတံ-အဋ္ဌကထာ-အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အသွယ်သွယ်ကို၊ အကျယ်ဖွင့်၍ ဤ အဋ္ဌကထာကို၊ ပါဠိယာ-ပါဠိတော်အားဖြင့်၊ ဒွါသတ္တတိပမာဏာယ-ခုနစ်ဆယ့်နှစ် နှစ်

၁။ အဓိရာဇေန ရာဇနံ အဓိရာဇဘူတေန သိရှိပါလရညာ-ဓမ္မ -ဇိ၊ ၃၀၉။

၂။ ဝါသာဒေ သိရှိကုဋဿ ။ သိရှိကုဋမင်းဟူသည် သီဟိုဠ် (ယခု သီရိလင်္ကာ) ၌ သာသနာ့ သတ္တရာဇ်-၉၆၄-ခုနှစ်မှ-၉၆၆ (ခရစ် ၄၀၉-၄၁၁) အထိ ၂၂-နှစ်တိုင်တိုင် နန်းစံခဲ့သော (ဝိ-၄-၄၊ ၂၆) ၌ သိရှိပါလမင်းဟုဆိုထားသော "မဟာနာမမင်း" တည်း၊ ထို့ကြောင့် "သိရှိကုဋမင်း၏ ပြာသာဒ်ကျောင်း" ဟူသည်-မိဂုရု၏ ဆွဲဆောင်တိုက်တွန်းမှုကြောင့် မဟာနာမမင်း လှူအပ်သော "ဓမ္မရက္ခိတောင်ပေါ်ကျောင်း" ဝင်တည်း (ဧည-ဝိသုဒ္ဓိ-မြန် -၁၊ ၂၊ မဟာဝံသ-၁၊ ၂၄၂၊ ၃၇-၂၁၄-၅ပါး)၊ ထိုကျောင်း၌နေလျက် ထိုမင်းနန်းစံသက် (၂၁) နှစ်မြောက် (သာ-၉၅၅၊ ၁၇၆-၄၃၀) လောက်က ဤအဋ္ဌကထာကိုရေး၍ သာ-၉၉၁၊ ၁၇၆-၃၄၆ ခုနှစ်၌ ပြီးသည်ဟု သတင်းပညာရှင်တို့ ဆိုကြသည်။

အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဘာဏဝါရေဟိ-ဂါထာ နှစ်ရာငါးဆယ်၊ များကျယ်စွာလှ ပမာဏရှိသော ဘာဏဝါရတို့ဖြင့်၊^၁ ကရောဇ္ဇေန-ပြုသော၊ မယာ ငါသည်။ [၄-၂၉၈]

ယံ ကုသလံ-အကြင် ဝိဝဋ္ဌနိဿိတ၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်၊ တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌံ၊ ကုသိုလ်မြတ်ကို၊ ပတ္တံ-ရောက်အပ် ရအပ်ပေပြီ၊ တေန-ထို ဝိဝဋ္ဌနိဿိတ၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်၊ တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌံ၊ ကုသိုလ်မြတ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗပါဏိနံ-လုံးစုံများစွာ သတ္တဝါတို့၏၊ ကုသလာ-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ ဝါ-ကောင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံကုန်သော၊ သင်္ကပ္ပိ-စိတ်ဝယ်ကြံဆ၊ မှန်သမျှတို့သည်၊ ဣဇ္ဈန္တု-ပြည့်ပြီးပါစေကုန်သတည်း။ မဓရံ-ကောင်းမြတ်သော၊ ဖလံ-လောကီကျိုး၊ လောကုတ္တရာကျိုးကို၊ (ဋီကာ-၃၁၀)၊ လဘန္တု-ရပါစေကုန်သတည်း။ [၄-၂၉၉]

- ၇။ တာဝံ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ၊ လောကနိတ္ထရဏေသိနံ၊
ဒဿန္တိ- ကုလပုတ္တာနံ၊ နယံ သဒ္ဓါဒိဗုဒ္ဓိယာ။
- ၈။ ယာဝံ ဗုဒ္ဓေါတိံ နာမမ္ပိ၊ သုဒ္ဓစိတ္တဿ တာဒိနော၊
လောကမ္ပိ လောကဇ္ဈေဿ၊ ပဝတ္တတိံ မဟေသိနော။

သုဒ္ဓစိတ္တဿ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော စိတ်ရှိတော်မူသော၊ တာဒိနော-လောကဝံရှင်ပါးကြောင့် ဖောက်ပြားမတုန်၊ တာဒိဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ လောကဇ္ဈေဿ-သတ္တလောက၏ အကြီးဆုံးဖြစ်တော်မူသော၊ မဟေသိနော-မြတ်စွာဘုရား၏၊ ယာဝံ-အကြင်မျှလောက်၊ ဗုဒ္ဓေါတိံ နာမမ္ပိ-ဗုဒ္ဓေါ ဟူသော အမည်တော်သည်လည်း၊ လောကမ္ပိ-လောက၌၊ ပဝတ္တတိံ-ဖြစ်တည် သေး၏၊ တာဝံ-ထို ဗုဒ္ဓေါ ဟူသော အမည်တော် တည်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး၊ လောကနိတ္ထရဏေသိနံ-လောကမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နည်းလမ်းကို ရှာမှီးကြကုန်သော၊ ကုလပုတ္တာနံ-အမျိုးကောင်းသားတို့၏၊ သီလဝိသုဒ္ဓိယာ-သီလစင်ကြယ်ခြင်း၏၊ နယံ-နည်းကောင်းနည်းမှန်ကို၊ ဒဿန္တိ-ပြုလျက်၊ လောကသ္မိံ-လောက၌၊ တိဋ္ဌတု-တည်ရပ်ပါစေသတည်း။ [၄-၃၀၀-၁။]

နိဂုံး ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ

ဓမ္မပဒပါဠိအဋ္ဌကထာ ဂါထာနိဿယ ပြီးပြီ။

၃။ ဘာဏဝါရေဟိ ။ ။ ဘဏိတဗ္ဗောတိ ဘာဏော၊ ဘာဏော+ဝါရော ယေသန္တိ-ဘာဏဝါရာ၊ အပန်းဖြေရှ် ရပ်နားမနေဘဲ တစ်ကြိမ်ရှုတ်ဆိုထိုက်သော ပါဠိကို “တစ်ဘာဏဝါရ” ဟုခေါ်၏။ ရှစ်လုံးပွဲ၊ ဂါထာပေါင်း ၂၅၀ နှင့် ညီမျှ၏။ ထို့ကြောင့် “အက္ခရာပေါင်း ရှစ်ထောင်ရှိသည်” ဟု ရေတွက်ကြသည်။ (သီ-ဋီသစ်-၁၊ ၈၁၊ သီ-ဘာ-၁၊ ၉၁)။

နိဿယနိဂုံး

သိဇ္ဈိတ္တ ဘော ကတော မျာယံ၊ နိဿယော နယဂါဟကံ၊
ဘာသာဋီကံ ကရောန္တဿ၊ အာစေရဿ ပရံ ပရံ။

မေ-အမရပူရ၊ မြို့ရွာနတွင်၊ သာစွရဂုံ၊ ဂန္ဓာရုံဟု၊ မြန်ဘုံကျော်ဟီး၊ ကျောင်းတိုက်ကြီး၌၊
သီးသီးစုရ၊ ကိုယ့်ကိစ္စကို၊ နေ့ညဆင်ခြင်၊ ငါအရှင်သည်၊ ဘာသာဋီကံ-တိုင်းရင်းမြန်မာ၊
ကိုယ့်ဘာသာဖြင့်၊ ရေးကာဖွင့်ပြ၊ လွန်ကျန၍၊ ဘာသာဋီကာ၊ အမည်သာသည့်၊ မှီရာသိပ်သည်း၊
နိဿယည်းအမျိုးမျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ပရံပရံ-ထိုမှတစ်ပါး၊ ရှင်လူများ၏၊ ကိုးစားဖွယ်ရာ
ကျမ်းအဖြာဖြာကိုလည်းကောင်း၊ ကရောန္တဿ-နောင်လာနောက်သား၊ အကျိုးများဖို့၊ ကြီးစား
တိထွင်၊ စီရင်တော်မူသော၊ အာစေရဿ-အနေကျန၊ အသေလှဖို့၊ ညွှန်ပြသွန်သင်၊
ဆရာရှင်၏၊ နယဂါဟကံ-ရေးပုံရေးနည်း၊ နိဿယည်းကို၊ ဆည်းပူးလေးမှု၊ ကောင်းစွာယူလျက်၊
ကတော-အဋ္ဌကထာ၊ ကျမ်းဋီကာနှင့်၊ သဒ္ဓါအဘိဓာန်၊ အတန်တန်ကို၊ ဝေပန်ထောက်စွ၊
ပြုစုအပ်သော၊ အယံ နိဿယော-ဓမ္မပဒ၊ ခေါ်ဆိုရသည့်၊ နာမတင့်ဆန်း၊ သုတ္တန်ကျမ်း၏၊
အစွမ်းသိပ်သည်း၊ ဤနိဿယည်းသည်၊ သိဇ္ဈိတ္တ ဘော-ထောင့်သုံးရာပေါ်၊ ငါးဆယ်ကျော်၍၊
ခြောက်ဖော်စွန်းလစ်၊ သက္ကရာဇ်တွင်၊ ပူးသစ်အင်ကြင်း၊ ရွှေပိသင်း၍၊ မြူကင်းသာစွ၊
တပေါင်းလ၏၊ ပက္ခကျော်တက်၊ ဆုတ်ငါးရက်၌၊ နှစ်သက်ဖွယ်ရာ၊ ပြီးမြောက်ပေပြီတကား။

ရတနတ္ထယံ အာစေရံ၊ ဗဟံ မမောပကာရကံ၊
တေသံ ပစ္စောပကာရေန၊ ပူဇေမိ ဣမိနာ အဟံ။

အဟံ-ဓမ္မပဒလာ၊ များဂါထာ၏၊ သေချာသိပ်သည်း၊ နိဿယည်းကို၊ အပြီးစီရင်၊
ငါ အရှင်သည်၊ ဣမိနာ-ဓမ္မပဒလာ၊ များဂါထာ၏၊ သေချာသိပ်သည်း၊ နိဿယည်းကို၊
အပြီးတိထွင်၊ စီရင်ပြုစု၊ ဤကောင်းမှုဖြင့်၊ မမ-ဘုရားချမှတ်၊ ဝန်နှစ်ရပ်ကို၊ တတ်စွမ်းသရွေ့၊
ထမ်းလေ့ရှိသော ငါ့အား၊ ဗဟံ-ဤရွေ့ဤမျှ၊ ဂဏန်းချ၍၊ မရနိုင်ညှိ၊ အတိုင်းမရှိလေအောင်။

၁။ အမရပူရ ။ အမရ = မသေ-မြဲသော၊ ပူရ = အလုံးစုံသော လူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို
ပြည့်စေခြင်း ဖြစ်သော၊ (ဝါ-ရွှေ၊ ငွေ စသော လောကီရတနာမျိုး၊ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ သဒ္ဓါ
သီလစသော လောကုတ္တရာ ရတနာမျိုးတို့တည်ရာ အလုံးစုံသော လူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ပြည့်စေရာဖြစ်သော)

ဥပကာရကံ - စိတ်ဓာတ်ရေးရာ၊ အပြောပြော၌၊ သေချာစေ့ငု၊ ကျေးဇူးပြုသော၊ ရတနတ္ထယံ -
 ဗုဒ္ဓ - မွေ့၊ မြတ်သံဃဟု၊ လောကထွတ်ထား၊ ရတနာများ၏၊ ထင်ရှားသင်းယုံ၊ သုံးပါးစုံကို
 လည်းကောင်း၊ အာစေရုံ-အနေကျနု၊ အသေလှဖို့၊ ညွှန်ပြသွန်သင်၊ ဆရာရှင်အပေါင်းကို
 လည်းကောင်း၊ စတသံ-ထို့ ကျေးဇူးကြီးမား၊ သုံးပါးရတနာ၊ မြတ်ဆရာတို့အား၊ ပစ္စော
 ပကာရေန - ဥးစွာတင်အပ်၊ ကျေးဇူးမြတ်ကို၊ ထပ်၍တစ်ဖန်၊ အတုန်ပြန်သောအားဖြင့်၊
 ပုဇေမိ - ရတနာသုံးပါး၊ ဆရာများ၏၊ များပြားဂုဏ်တော်၊ စိတ်မှာဖော်၍၊ ပူဇော်ပါသတည်း။

ဓမ္မပဒဂါထာနိဿယ ဖြီးပါပြီ။

“ရွှေမြို့တော်ကြီး” ဟုလို့ ယင်းသို့ မြို့တော်အထွက် လက်ယာဘက်တွင် “အမရပူရ ရွှေမြို့တော်ကြီး” ဟူ၍
 ကမ္ဘည်းတရွက်ရှိ ရွှေစာလုံးအက္ခရာကား အ - ရဿနှင့် အမရ တစ်ပုဒ်၊ ဥဒိယနှင့် ပုရ တစ်ပုဒ်ဖြစ်သဖြင့်
 ၎င်းနှစ်ပုဒ်သည် ဝိဿသနပုဒ်၊ “ရွှေမြို့တော်ကြီး” ကား ဝိဿသျှပုဒ်ဖြစ်သည်။ သို့ပါလျက် အချို့သော
 စာပြင်ဆရာတို့က ပုရမှ မြို့ဟောအနက်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆ၍ ဥရဿနှင့် “အမရပူရ” အက္ခရာဖြင့်
 မှားယွင်းစွာ ပြင်ဆင်ပြီးမှ ဝက်တင်ပုံနှိပ်သည်များကို တွေ့ရလေသည်။ ဤကား ရွှေနန်းသုံး ဝေါဟာရအသိစာန်
 ပ - တွဲ၊ ၂၅၄ ပုရင်းစကားတည်း။ ထို့ပြင်မန္တလေးမြို့ကို ပါဠိဖြင့် “ရတနာပုဏ္ဏ = ရတနာပုံ” ဟု သုံး၏။ ထို၌
 ပုရဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် ‘ပုဏ္ဏ’ ဟု သုံးပုံကို ထောက်လျှင်လည်း ဤ၌ ပုရဓာတ် အ - ပစ္စည်းဖြင့် “အမရပူရ”
 ဟု ပု၌ ဒိယဖြင့် ရှိသင့်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ဦးသိန်းဟန် + ဒေါ်ခင်ညွန့်

သား - DR မြစ် U.S.A

နှင့်

မောင်နှမများမှ လှူဒါန်းကြပါ

ဓာတ် (. ဝ) ဒေါ်ခင် တင်လမ်း

ကန်စတင်ကား

ရက်စွဲ Fb: 381193

ရက်စွဲ